

De SS. martyrum cruciatibus ... liber quo potissimum instrumenta et modi quibus iisdem Christi martyres olim torquebantur accuratissime tabellis expressa describuntur / [Antonius Gallonius].

Contributors

Gallonius, Antonius, 1550?-1605.

Publication/Creation

Rome : 'Typ. Congregationis Oratorii', 1594.

Persistent URL

<https://wellcomecollection.org/works/a6zaujec>

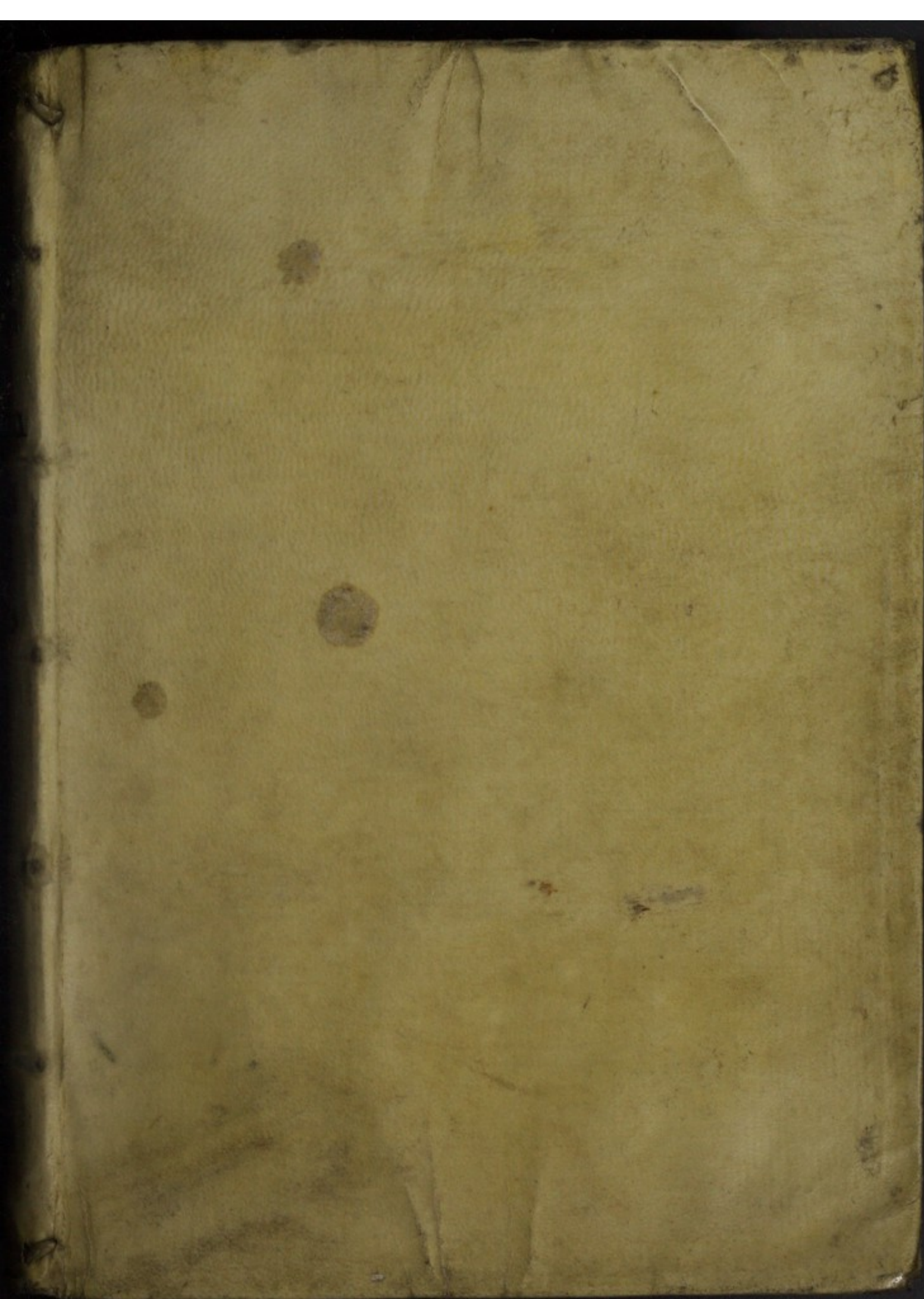
License and attribution

This work has been identified as being free of known restrictions under copyright law, including all related and neighbouring rights and is being made available under the Creative Commons, Public Domain Mark.

You can copy, modify, distribute and perform the work, even for commercial purposes, without asking permission.



Wellcome Collection
183 Euston Road
London NW1 2BE UK
T +44 (0)20 7611 8722
E library@wellcomecollection.org
<https://wellcomecollection.org>



20

ifr

2663 B

E lib: J. Clayton

2. V.

1753.

~~6-0~~

6-0

4-6

E Libris Tho. Diacon. 1740 85965

DE SS. MARTYRVM
CRUCIATIBVS
J. Clayton
ANTONII GALLONII ROM.
CONGREGATIONIS ORATORII
PRESBYTERI
LIBER

Quo potissimum instrumenta, & modi, quibus iidem CHRISTI
martyres olim torquebantur, accuratissime
tabellis expressa describuntur.



R O M A E

Ex Typographia Congregationis Oratorij apud S. Mariam
in Vallicella. M. D. X C I V.

Superiorum Permissu.

DE SS. MARTYRVM

CRVCIA TIBVS

ANTONI GALLONI ROM.

CONGREGATIONIS ORATORII

PRESBYTERI

LIBER

Quo per illiusmodi instrumenta & modis quibus ipse CHRISTI
martyres & in torpescantibus acerbissime
rebellis expellere debuerunt.



ROMAE

Ex Typographia Congregationis Oratorii sancti Mariani
in Vallibus. M. D. XCV.

Superiorum Terrarum.

SANCTISSIMO

ET BEATISSIMO

P A T R I

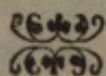
ET D.N. CLEMENTI VIII.

PONTIFICI MAXIMO

ANTONIVS GALLONIVS

Presbyter Congregationis Oratorij

sempiternam felicitatem.



Ibellum, BEATISSIME PATER, quem
superioribus annis de Instrumentis
Italice conscripseram, deq. varijs
cruciandi generibus, quibus olim in-
uicti Christi milites martyrij palmam
sunt consecuti, a me hoc tempore, ut par erat, La-
tinitate donatum, & auctum, Sanctitati tue offeren-
dum putavi. Aequum enim congruumq. visum est
mihi, ut opus, quo sanctorum martyrum cum lau-
des, tum victoriae continerentur, tibi, sacrosanctæ
uniuersæq. Christi Ecclesie capiti, quam proprio illi
† 2 san-

sanguine plantarunt, dicaretur. Accipe igitur, SAN-
CTISSIME PATER, exiguum hoc munus, iure tibi de-
bitum: mihiq. omnium sacerdotum infimo Congre-
gationis Oratorij, Beatitudini tue perpetuo addictissi-
ma, benedictionem vel minimam impertire ne dedi-
gneris. Concedat tibi Deus, cuius nunc vices geris,
diuturnam prosperamq. vitam, gratiaq. plenitudi-
nem, ut post multos multosq. laboris annos eius cau-
sa suscepti, merearis cum grege cura tua demanda-
to, ad sempiterna Paradisi gaudia feliciter fausteq.
peruenire.



PETRVS

PETRVS PAVLVS CRESCENTIVS

CHRISTIANO LECTORI.



HABES, amice lector, omnia pene tormentorum genera, quibus Christianorum hominum tentata simul & aucta fides est, breui comprehensa volumine: opus, mea quidem sententia, & ad martyrum praedicationem, & ad piorum cognitionem egregium: vel quod res tantas, nec satis ad haec usque tempora cognitae, in quibus vel maxime elucet fortitudo martyrum, patefacit nobis: vel quod puram ac simplicem in docendo veritatem, falsis explosis opinionibus, ostendit. Videtur enim totius historiae virtus ea esse praecipua, si non solum praeclaras eximiasque res, sed etiam veras ostendat; ita ut legentis animum non tam rerum maximarum varietas delectet, quam veritas. Iam rei magnitudo patet ipsa per se: nam (ut uno verbo dicam quod sentio) videtur mihi totius Christianae Ecclesiae per tanta temporum spatia acerrime bellantis robur ac virtus uno hoc libello, quasi angusta illa quidem, sed eleganter picta regione contineri; ut nihil fere praeclare gestum in Christiana militia sit, quod non unius huiusce libelli finibus contineatur. Veritatem porro lectio ipsa declarabit. Sunt enim singula quaeque (id quod inter legendum passim occurret) tum firmissimis probata rationibus, tum etiam ita gravissimorum hominum sententijs & auctoritate firmata, ut non mendacium modo, sed ipsius etiam mendacij suspicionem vitare facillime possint.

Neque vero ferendum diutius videbatur, ut ea ipsa martyrum tormenta, quibus quasi lucis quibusdam instrumentis, Christiana Ecclesia uniuersa clarissimis esset illustrata radijs, in densissimis obscuritatis tenebris iacerent: eo enim, temporum iniuria, an hominum incuria dicam? eo inquam deducta res erat, ut martyrum historias recolentes, nomina quidem tormentorum legeremus, tormenta ipsa non raro cuiusmodi tandem ea essent penitus non intelligeremus: ita fiebat, ut quam

ut quam precipue sectaremur in martyre constantiam, eadem nos ipsa, quibus demum tentata rationibus esset, lateret.

Itaque discussa tandem aliquando omni prorsus caligine, summa ANTONII GALLONII opera & industria sunt in pristinum candorem splendoremq. restituta, singulaq. tabellis accuratissime delineata, ut quam tormenti speciem lectio peperisset, quasi presentem oculis pictura proponat: solet enim non parum ad legentis delectationem confirmandam, augendamq. conferre, si id ipsum, quod rude adhuc & informe ex sola verborum adumbratione conceperis, habeas ubi sine ulla mentis hesitatione certum possis intueri.

Et sane quem non delectet? quem non excitet ad pietatem? quem non etiam suae pertasum tarditatis & ignaviae ad Christianae pietatis ardorem accendat talium rerum meditatio? praesertim vero, si ipsis etiam oculis aspiciat tantam veterum Christianorum in Christiana fide ac religione tuenda constantiam? Quem non etiam barbarum ac ferreum ad commiserationem emolliat tot acerbissimos intueri innocentium hominum cruciatus? illum plumbatis fustibusq. contundi, hunc ferreis ungulis excarnificari, illum trochleis, hunc equuleo torqueri, illum liquefacto plumbo, ferventi hunc pice, oleoq. perfundi, illum tedis ac facibus, hunc laminis candentibus excrucuari, illum in crucem, hunc in rotam extolli, illum in ardentes flammis comburendum, hunc in profluentes aquas demergendum conijci, illum ex altissimo loco precipitem dari, hunc sanis bestiarum dentibus dilaniandum obijci, illi stricto gladio caput abscindi, medium huic petus transfodi, illi guttur transfigi, huic dentes lapidibus comminui, maxillasq. confringi, oculos illi erui, linguam exsecari, manus huic, pedesq. praecidi, denique plena cruore omnia, plena tormentis? Nimirum istorum erat sanguine plantanda Ecclesia, augenda confirmandaq. credentium fides, terra ipsa purpureo riganda imbre, ut uberimos Christianae Ecclesiae fetus ederet hominum Christianorum. Quin potius istorum erat virtute ac robore rumpendus tyrannicae crudelitatis & amentiae furor, audacia comprimenda, frenanda libido, tormentum ipsum constantia superandum. Haec enim illa martyrum constantia est, quae una nequissimorum Christiani nominis hostium impetum sustinuit, coniecta tela retudit, conatus repressit, vires animosq. fregit, ipsos etiam hostes debilitatos ac fractos vicit, subegit, proculcavit

culcauit. Sauebant Tyranni, furorem expromebant in martyres: non illos quotidie exquisitisq. tormentis excruciantes, oculis atque animis ebibebant sanguinem e lacero martyris corpore profluentem, carnes ipsas per summam excandescens iræ rabiem discerptas ac laceras deuorabant: sed non frangebatur in tormentis animus sanctorum; augebatur fides, crescebat virtus, constantia ipsa in supplicijs tamquã aurum in fornace probata clarius emicabat. Stabat Tyrannus ad seuiendum ferox, stabat martyr ad perferendum fortis: augebat ille tormenta, hic patientiam, ille cruciatus, hic in fide constantiam; ita ut succrescentibus supplicijs, virtus etiam ipsa, diuina fauente gratia, cresceret. Quamobrem acerrimus ille fortunarum Ecclesie vindex, ac propugnator Laurentius ad minas Tyranni thesauros Ecclesie requirētis erectus, magna pauperum coacta multitudine; Facultates, inquit, quas requiris, Imperator, istorum, quos vides, manus in caelestes thesauros deportauerunt. Liberum quidem, sed mite responsum. At vero medijs in tormentis longe acrior factus, non interrogatus respondit, sed ipse per se ultro in summum furentis Tyranni ludibrium & conuicium, cum semiustulatum se supposito ex igne sentiret; Assatum, inquit, est iam, versa & manduca: ut quæ satiari crudelitate libido non poterat, sacratissimarum illarum carniū ingluuie restingeretur.

Sed Laurentium forte quis in ipso adolescentiæ flore cruciatū, robore ipso potius, quã Christiana constantia & fortitudine, subleuatū dicet. Audiat igitur quicūque id obiecerit, audiat inquam, non virorum iam & adolescentium, sed ipsarum etiam feminarum, virginum, puellarum in supplicijs cruciatibusq. perferendis fortitudinem, robur, constantiam: Audiat (ut ceteras omittam) Agatham castissimam virginem sexus imbecillitatem Christiana virtute superantem, cuius quanto erat cum viribus sexus infirmior, tanto erit maiori stupore & admiratione digna constantia. Tentatur modis omnibus a Quintiano impurissimo homine Agathæ purissimæ virginis pudicitia, verbis, blanditijs, suasionibus, minis; sed remoueri virginis animus a proposito sancto non potest. Verbis verbera adduntur, a minis ad manus veniunt: quid plura? colaphis ceditur, torquetur equuleo, excruciantur latera candentibus laminis admotis: at illa immota & stabilis, super solidissimam Christianæ fidei petram fundata, in confessione Christi, & seruanda virginitatis sententia firmiter perseuerat. demū mamilla,

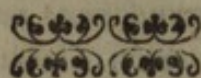
Quin-

Quintiani scelestissimi hominis iussu, abscinduntur: quo in vulnere cum sese continere amplius intra se virginis constantia non posset, eundem ipsum Quintianum appellans, in hæc verba prorupit: Cru-
delis Tyranne, num non te pudet eam amputare partem in femina,
quam tu ipse, impudens, in matre suxisti? O magnum Christiani
roboris testimonium, o intrepidam in tormentis constantiam, o inau-
ditam in femina virtutem. armatum virum inermis femina petit,
contemnit, superat, vincit. sed quid mirum? plus erat in femina vir-
tutis ac roboris, quam in homine illo armato: nam veniebat ille in
hasta & gladio, hæc in nomine Domini Iesu, quo duce non exhorre-
bat supplicia, quo adiutore non timebat quid faceret sibi homo: & li-
cet aduersus illam immanissimorum hostium castra consisterent,
atrox exurgeret bellum, tamen in vno Iesu sperabat, qui docuerat
manus eius ad prælium, & digitos eius ad bellum. Sed quid ego Lau-
rentium, quid Agatham memorem? sexcenti sunt in Christiana mi-
litia Laurentij, mille Agathæ; ut eorum omnium recensere numerum,
nedum singulorum res præclare gestas referre, si velis, non possis.
Nota omnibus, perspectaq. est martyrum virtus, & constantia, ipsis
etiam non obscura tortoribus, quos plerumque defatigatos ac lassos vi-
res antea deficiebant ad torquendum, quam martyrem virtus defice-
ret ad perferendum. Stabant medijs in tormentis martyrum corpora,
excruciabantur latera, diffecabantur membra, animus certe in Dei
sinum iam iam euolaturus ad celestem beatamq. patriam anhelabat:
næque prægustantes iam diuinam illam æternæ beatitudinis dulcedi-
nē, quam mox erant adepturi, propositamq. future victoriæ palmā in-
tentis oculis intuentes, intelligebant vere non esse condignas passionēs
huius sæculi ad futuram gloriam, quæ reuelabitur in nobis, & mo-
mentaneum hoc & leue nostræ tribulationis æternum gloriæ pondus
operari in calis. Quare inuictissimus ille protomartyr Stephanus
inter lapidum crepitantium turbinem, inter obruentium saxorum
fragorem, inter vociferantium hominum strepitum, per summam ani-
mi sui quietem ac pacem, celestis gloriæ specie obiecta, Video, inquit,
celos apertos, & Iesum stantem a dextris virtutis Dei. Non sentie-
bat coniectos lapides, non iactata conuicia, sed versari sibi videbatur
in viola & rosa. Et sane quis non flores, o bone Iesu, quis non violas
ac rosas tormenta, suppliciaq. omnia dixerit suauissima diuini amo-
ris

*ris tui dulcedine condita? hac una tormentorum vim leniebat, acerb-
 itatem absorbebat, sopiebat crudelitatem: hac denique sola repleti in-
 teriore dulcedine martyres gaudebant in tormentis, letabantur in
 supplicijs, exultabant in cruciatibus, in ipsis gestiebant pœnis; ut non
 tormenta sibi, sed delicias, non cruciatus, sed voluptates, non pœnam,
 sed suauitatem sentire viderentur. Doceat id nos Vincentius inter
 ceteros athleta Christi fortissimus: discrucietur ille varijs seuisq. tor-
 mentis, virgis caditur, torquetur equuleo, ferreis ungulis excarnifi-
 catur: denique lacerum & apertum undique, vulneribusq. confectum
 martyris corpus in acutissima testarum fragmenta conicitur, ut a sub-
 iectis etiam torqueretur aculeis: sed o res mira, & ad propositi nostri
 confirmationem aptissima! repente fragmenta illa e testis rosæ ac vio-
 læ nouo miraculo factæ, duritiem & asperitatem in redolentium florum
 mollitiem ac suauitatem conuertunt, fitq. agro martyris corpori stratum,
 quo resiceretur, non infringeretur, idoneum. Doceat hoc idem
 Tiburtius martyr gloriosissimus, qui per ardentes prunas fidenter
 ambulans, ad Tyrannum conuersus: Disce, inquit, ex hoc uno, mi-
 ser, veram esse Christianorum hominum religionem: pruna enim mihi
 flores videntur, quorum odore fruor, non vror calore. Sed vera sunt
 ista, & quæ nullam habeant in Christiano viro dubitationem, cum
 præsertim id ipsum satis Veritas ipsa, veritatisq. auctor Christus de-
 monstrasse videatur, cum suauitatem in iugo passionum pollicetur.
 Quamobrem velim propositus tibi in hoc libro sit, Christiane lector,
 quasi apertus quidam & spatiosus campus pulcherrimis suauissimisq.
 refertus floribus, per quem iucunde vagari ad libitum possis, hinc
 inde percipiens suauissimā redolentium florum fragrantiam. Id si fe-
 ceris, futurum facile polliceor, ut Dilectum vagando inuenias; quo-
 niam & ipse descendit interdum ad areolam aromatum, ut ibi pasca-
 tur in hortis, & lilia colligat. hunc inuentum tene, nec dimittas,
 donec benedixerit tibi.*



AVCTOR AD LECTOREM.



N tibi, lector, librum auctum tradimus, quem hoc tempore Latino sermone conscripsimus, non solum innumeris fere (si loqui sic licet) antiquorum martyrum tormentis, sed etiam nostræ ætatis Catholicorum, qui pro fide Catholica mortem constanti animo oppetiuerunt: quorum si summam in cruciatibus perferendis patientiam, si inuictum animi robur, si ingentem lætitiā, si numerum, si causam cognoscere tibi libeat; vide Sanderi libros de Schismate Anglicano, deq. visibili Ecclesiæ Monarchia, item Concertationis Anglicanæ volumen, simul etiam libellum de Persecutione Anglicana, Trophæa Ecclesiæ Anglicanæ, Theatrum insuper crudelitatum hæreticorum nostri temporis, Suriijq. commentarium rerum in Orbe suo tempore gestarum, & Thomæ Bozij librum 11. ac 12. primi voluminis de Signis Ecclesiæ Dei, & demum libellum Idib. Martij anno a partu Virginis M D X C I I. impressum, cui est titulus, Exemplar litterarum missarum e Germania, in quo Anglus quidam Catholicus respondet Protestanti amico petenti ipsius sententiam de edicto quodam Regio Londini nuper promulgato, in quibus multa continentur scitu dignissima, quæ ad præsentem persecutionem, Anglicaniq. Regni statum pertinent.

CHRISTOPHORI
CASTELLETTI
PRESBYTERI ROM.

IN TORMENTA SANCTORVM MARTYRVVM.



*Egibus indomitis quondam, partisq. triumphis
Se iacet vero gens inimica Deo.*

Nos iuuat imbelles in pulchro vulnere vitam

Fundere: sunt saue gloria nostra neces.

Illi apices, trabeas, fasces, diademata, lauros,

Et clara a patribus stemmata ducta canant.

Nos laqueos, fustes, lapidum ostentabimus imbres,

Igniferas crates, tela cruenta, faces.

Illinc vanus honor, breuis, & quem proterit hora;

Hinc oritur solidum, perpetuumq. decus.

O utinam rutilis, quibus hic pia lumina pascis,

Gemmis nostra olim tempora vineta micent.

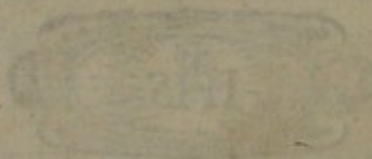


CHRISTOPHORI

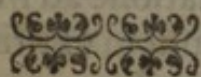
CASTELLII

PREBETERI ROM.

IN BREVIARIO KINOTOMI MARIANUM



DE SANCTORVM MARTYRV CRUCIATIBVS.



*De Cruce, stipitibus, & modis, quibus Christiani in Christi
confessione perseverantes appendebantur.*

CAP. PRIMVM.

TRACTATVRI hoc libello cum de martyrij instrumentis, tum etiam de innumerabilibus pene modis, quibus gloriosissimi atque inuicti Domini nostri Iesu Christi milites pro eius honore mortem forti animo subiere; a sacrosancta cruce operis initium merito facere decreuimus: Hæc enim illa fuit, in qua Saluator Orbis, æterni Patris Filius, mortis vincula rumpens, callidum aspidem superauit, & suis fortitudinem promeruit, vt maxima cum cordis lætitia essent parati ad omnia omnino ardua ac difficillima, etiam, si sic res postulauerit, vsque ad sanguinis effusionem, & membrorum omnium crudelissimam obtruncationem. Cum igitur eius sacrae diuinæq. legis magistri ac prædicatores robur, quod in tormentis præseferabant, a cruce acceperint, a cruce librum iure decuit exordiri. Quoniam vero stipites erecti sub hoc eodem crucis nomine ab antiquis comprehendebantur, ideo & de his erit nobis ibidem agendum, sicuti & de modis, quibus sancti martyres pro Christi fide defendenda suspendebantur: nam, tam cruci affixi, quam palis alligati, erant aliquo modo pendentes.

A

Nunc

*Crucis supplicium
non solum Hebræis,
sed & Gentilibus
quoque usus fuit.*

*Crucis non missi
tantum generis
fuerunt.*

Nunc autem reuertentes ad crucem, dicimus, non tantum Hebræos cōsueuisse reos mortis ipsimet cruci suffigere, sed etiam Gentiles: & hoc quidem nonnullæ ipsorum auctoritates declarant; Ciceronis primum pluribus in locis, præcipue 7. Ver. & lib. de finib. bon. & mal. Valerij Maximi lib. 6. cap. 2. externorū 3. de L. Domitio Prætorē, & 8. de quæst. cap. 4. de Alexandro seruo Fannij, Titi itidem Liuij lib. 3. Curtij 9. Suetonij in Galba 9. & Senecæ de consolatione ad Martiam: quo in loco habetur, crucis non generis eiusdem extitisse; vnde huiusmodi ibidem verba leguntur: Video istic crucis non vnus quidem generis, sed aliter ab alijs fabricatas: sunt, qui capite in terram verso suspendant: alij per obscœna stipitem agunt: alij brachia partibulo explicuerūt, &c.] Quod autem dicit; Alij per obscœna stipitem agunt] quodnam crucis genus eiusmodi fuerit, explicat idemmet Seneca lib. 17. epist. 102. crucem enim eam, dum in Mecœnatem voluptuosum inuehitur, acutam nominat. ex quibus omnibus optime colligi potest, sicut etiam ex lib. 2. epist. 14. eiusdem auctoris; ex crucibus alteram fuisse, vt illæ, quas communiter per crucis vocem intelligimus; alteram vero instar palorum acutorū, quibus hoc tempore Turcæ ad reos vita priuandos vtuntur, adigentes illos per medium hominem vsque ad summum oris. Legatur, si placet, Seneca loco paulo ante citato, & Procopius de bello Vuandalico libro primo.

*Orig. in Genes.
apud Euseb. lib.
3. c. 1.
Aug. serm. de
sanct. 28.*

Primo crucis generi (sicuti Seneca superiore loco, multipliciq. sanctorum Acta testantur) aliqui fuerunt affixi capitibus in terram versis, aliqui autem ad cælum eleuatis; & vtroque modo in crucem ab idolorum cultoribus tollebantur Christiani. Capite in terram verso martyrio inter alios coronatus fuit coryphæus Apostolorum Petrus, de quo hæc Origenes: Petrus ad extremum Romæ cum versaretur, capite deorsum statuto (sic enim perpeti cupiebat) cruci affixus est.] Augustinus autē sic: Currunt itaque vterque, id est, Petrus & Paulus, ad palmam martyrij, & vterque perueniunt ad coronam.] & paulo post: Petrus pro Christo capite deorsum verso in ligno suspenditur. Paulus pro Christo gladio trucidatur. Ille proprijs gressibus proficiscebatur ad Christum, oculisq. ad superiora respiciens, beatum spiritum deducebat

ducebat ad cælum.] In eandem quoque sententiam (vt alios Patres omittamus) scribit Chrysostomus homil. in Princ. Apostolorum: Gaudeas tu (inquit) Petre, cui datum est, vt ligno crucis Christi fruereris, & ad Magistri similitudinem voluisti crucifigi, non recta quidem figura, vt Christus Dominus, sed capite in terram verso, tamquam qui a terra in cælum iter faceres. Beati illi clauis, qui sancta illa membra penetrarunt.] hucusque Chrysostomus. Sanctissimo huic Christi Apostolo addere possumus Calliopium, qui eodem mortis genere pro tuenda Christiana religione fortiter excellenterq. de diabolo & mundo triumphauit: itemq. & illos, quorum Eusebius meminit histor. lib. 2. c. 8. in fine. Et hæc de cruci affixis, pedibus ad cælum tendentibus.

Pedibus autem ad terram demissis (vt rem nostram prosequamur) passi sunt complures Christianæ legis buccinatores, Philippus videlicet & Andreas Apostoli, item Cleonicus, Eutropius, Basilissus, Theodolus, Nestor Episcopus, Timon diaconus, Alexander quidam, Phengon, Eucarpus, Timotheus, Maura, Eulalia Barcinonensis, Lucillianus, Apollonius, Faustus. Præter hos, scribit quoque Martyrologium Romanum de martyribus decem millibus crucifixis, & de Simeone quodam Episcopo similiter crucifixo, qui tunc temporis ætatis suæ annum vigesimum supra centesimum agebat.

De primis, id est, de decem millibus in crucem sublati, X. Kalend. Iulij, sic: In monte Ararath passio sanctorum martyrum decem millium crucifixorum.]

De altero vero, nempe de Simeone Episcopo, XII. Kalend. Martij, his verbis: Hierosolymis natalis beati Simeonis Episcopi & martyris, qui filius Cleophæ, & propinquus Saluatoris, secundum carnem, fuisse traditur. Hic Hierosolymorum Episcopus post Iacobum fratrem Domini ordinatus, in persecutione Traiani multis supplicijs affectus, martyrio consummatus est, omnibus qui aderant, & Iudice ipso mirantibus, vt centum viginti annorum senex crucis supplicium fortiter constanterq. pertulisset.] Tractat de eodemmet S. Episcopo Eusebius histor. 3. cap. 26. & lib. item 8. cap. 8.

Sanctorum Cleonici, Eutropij, & Basilissi referuntur Acta Græci in Menolog. 5. Non. Martij.

Theodoli Eusebii hist. lib. 8. cap. 22.

Nestoris Surius tom. 1.

Timonis Rom. Martyr. 13. Kal. Martij.

Alexandri Surius 2.

Phægonis & Eucarpi idem tom. 1. ex Metaph. sub S. Clementis An-cyrani titulo.

Timothei & Mauræ Menologium. 5. Non. Martij.

Lucilliani idem Menolog. 3. Non. Iulij.

Apollonij idem Menolog. 6. Id. Iulij.

Fausti idem 16. Kal. Augusti.

Eulalia nos in histor. SS. VV. extern.

Modus quo Gentiles ad Christianos crucifigendos utebantur.

Præparabant a principio crudelitatis ministri (vt nonnulla ex Actibus supra citatis, & præcipue Pionij indicant) malleum, clauos ferreos, & crucem ex ligno compositâ, quam continuo in terra locabant, & interdû funes aliquos deferre solebant, ad manus ac pedes in crucē agen dorum extendendos: deinde sanctos martyres, siue alios ex eorum vana religione alicuius criminis reos, vestibus denudatos, in ligno ponentes, quatuor (vt probabilius videtur) clauis eos in ipso suspendebant: quo facto, stipitem simul cum cruci affixis, desuper eleuabant, & in excauatum foramen erigentes, sic eos, ad acerbio rem cruciatum, permanere vsque ad putrefactionem relinquebant, vti Valerius Maximus lib. 6. cap. 2. externorum 3. atque alibi non obscure innuit. Ex his itaque discere possumus, fuisse Hebræos a Gentilibus discrepantes in corporibus cruci affixorum deponendis e ligno: hi etenim (vt modo notauimus) ea in patibulo pendere, donec putrescerent, sinebant. At Iudæi non sic, quoniam eadem die, iuxta legis mandatum Deut. 21. e ligno deponebant, & loco conuenienti funerabant.

Quomodo differrent Hebræi a Gentilibus in corporibus cruci affixorum deponendis e ligno.

De palo acuto.

Immanes cruciatus.

De alio vero crucis genere, quod initio capitis palum esse acutum Senecæ auctoritate demonstraui mus, parum in hoc nostro libello pertractabimus, cum hactenus non potuerimus in martyrum antiquorum historijs huiusmodi supplicium inuenire: nisi forte tale velimus nuncupare illud, quo gloriosissimi Christi athletæ præacuta sude per media viscera transuerberabantur; & de hoc, diuino fauente numine, capitulo vltimo peragemus: vel illud, de quo Theodoret. hist. Eccl. lib. 5. cap. 38. his verbis: Vbi autē videt eum, id est, S. Beniamin, hunc cruciatum habere pro ludo, aliam rursus arundinem in membrum genitale intrudi mandat: quæ sæpius extracta, insertaq. dolores ei incussit inexplicabiles. Post efferatus Tyrannus, virgam robustam, crassam, & propter ramos vndique eminentes valde asperam, in imam alui sedem infigi iubet.] hæc ille. Verum a Turcis (vt legitur lib. 7. de signis Eccl. c. 3.) Hadrianus ex ordine S. Do-

minici

minici, & vigintisex alij palis fuerunt infixi, de quo tormenti genere meminit Procopius de bello Vuandalico lib. 1. pag. 180. Ac de his hæcenus.

De stipitibus.

Fuerunt cultui dæmonum deditis stipites magno vsui in varijs Christianorum cruciamentis: ipsis enim sanctos martyres toto corpore vt plurimum nudatos, clauis ferreis affigentes, vel certe funibus ligantes, vngulis, vncis, aut pectinibus immisericorditer excarnificabant, sagittis configebant, fustibus, alijsq. flagellorum instrumentis cædebant, morsibus ferarum obijciebant, euellebant dentes, excidebant linguam, mulieribus mamillas amputabant, denique alijs diris modis eisdem palis astrictos cruciare non desistebant.

Confirmant hæc quamplurima sanctorum martyrum Acta, Gregorij nimirum Thaumaturgi, Pionij, Polycarpi, Primi & Feliciani, Mauritij & sociorum, Symphronij, Philemonis, Blandinæ, Marci, Marcelliani, Gaianæ, & Febronix virginum, & aliorum vtriusque sexus fere innumerabilium. hoc idem etiam ex antiquis scriptoribus indicant inter alios Cicero 7. in Verrem, Valerius Maximus lib. 3. cap. 8. de Fulvio, & lib. 5. cap. similiter 8. de L. Bruto, & Suetonius Tranquillus in Claudio c. 34.

Sciendum hoc loco est, Martyres, qui palis, clauis ferreis firmati, torquebantur, fuisse iisdemmet quandoque etiam funibus ligatos, & hoc ad maiorem forsitan ipsorum cruciatum. Videat lector, si vult, aliqua ex Actis sanctorum paulo ante citatis, speciatim Pionij, Primi, Marci, Mauritij, Marcelliani, & Polycarpi.

De columnis, atque arboribus eidem pene vsui accommodatis.

Quamuis consuescerent dæmonum cultores supplicijs sæpissime afficere morti addictos stipitibus ligatos; de nostris tamen inuenitur quandoque scriptum, fuisse eos aut columnis, aut arboribus, vel funiculis colligatos, vel clauis affixos, ipsis sic iubentibus, excruciatos.

De stipitibus & eorum vsu.

Acta Gregorij Surius ex Metaphr. tom. 1.

Pionij idē ab eod. tom. 1.

Polycarpi vetera nostra bibliothecæ manuscripta. Primi & Feliciani Petrus lib. 5.

c. 99.

Mauritij & sociorum Surius tom. 4.

Symphronij & sociorum Petrus lib. 6. c. 144.

Philemon, Petrus lib. 3. c. 183.

Blandinæ Euseb. lib. 5. c. 2.

Marci & Marcelliani Petrus lib. 5. c. 124.

Gaianæ Surius ex Metaphr. tom. 5. sub S. Gregorij Armenij inscriptione.

Febronix Lipom. 7. Sur. 3. & Menolog.

Plurium martyrum Rom. Mart. tyrol. 8. Id. Ian.

De columnis testes sunt Acta Torpetis martyris a Petro lib. 5. cap. 8. relata, & Eusebius histor. 8. cap. 11. & denique columna illa in basilica S. Sebastiani extra Urbem religiose asseruata, quæ ex antiqua Christianorum traditione illa esse creditur, in qua idem beatus martyr pro Christi fidei confessione sagittis percussus fuit.

De arboribus vero testes Acta similiter martyrum, Zoe a Surio descripta tom. 1. sub S. Sebastiani nomine, Paphnutij ab eodem Surio tom. 2. Papæ a Menologio 17. Kal. Aprilis, & Victoris & Coronæ a Petro lib. 4. cap. 168. & a Lipom. tom. 7. a Surio 3. & a Mombrizio 2.

De diuersis suspendendi generibus.

*De suspensionibus
sanctorum mar-
tyrum*

Cum hætenus a nobis de cruce actum sit, & de stipitibus, reliquum est ut tandem in hac vltima huius capitis parte de modis suspendendi inuestigemus, quo pacto videlicet SS. martyres pro sacri Euangelij defensione fuerint a Gentilibus appensi; varijs enim, & quidem acerrimis modis per appensionem, ipsorum arbitratu, passi inueniuntur: nam de aliquibus legitur, vno tantum pede fuisse suspensos, & de aliquibus utroque, aut saltem (ut scribit Nicephorus histor. 7. cap. 11.) altero pede ad caput eleuato, molliore igne supposito, ut fumo ex illa materia proveniente suffocarentur: de quibusdam alijs, vel ambobus, vel altero brachio, aut certe apicibus pollicum manuum, & pedibus simul graua atque iniusta addita pondera. De quibusdam etiam reperitur, suspensos e muro sublime pendentes, lapidibus & collo & pedibus apposis, aut funibus corporibus alligatis, oneratos habentes humeros glebis salis, & in os ad maiorem eorum poenam lignis immixtis. De quibusdam alijs insuper deprehenditur, melle perunctos fuisse sub ardentissimo Sole stipitibus erectis astrictos, ut muscarum & fucorum aculeis torquerentur. De alijs præterea, vncis ferreis suspensos, aut laqueo, ut necarentur, sublime eleuatos eo modo, quo temporibus hisce latrones & sicarii, ut vita priuentur, leuari solent. Postremo, vel ad columnas, vultu alterius in alterum obuerso ligatos, pedibus non ad terram

terram demissis, vel denique capillis appensos, vt mulieribus pro Christi fide decertantibus frequenter accidebat.

De singulis hisce modis crebro sanctorum martyrum Acta loquuntur. De primo, illa Gregorij Armeniæ Episcopi a Metaphraсте apud Surium tom. 5. descripta, & Samonæ & Guria ab eodem etiam apud eundem Surium tom. 6. & beatissimorum Ionæ ac Barachisij a Metaphraсте item apud dictum scriptorem tom. 2.

Verum appendebantur sæpe altero pede per totum diem (vt *De suspensis altero pede* Eusebius histor. 8. cap. 9. testificatur) mulieres Christianæ, ita vt ne pudenda quidem earum in Christi vel maxime contemptum contegerentur.

Quantum vero attinet ad modos, quibus martyres ita cruciabantur, sciendum est eos fuisse multos. Nam aliquando simpliciter altero pede; aliquando ad hæc fumus ex humida addebatur & foetida materia, nempe ex bestiarum stercore, & insuper tortores duodecim virgis cædentes: quandoque etiam vno pede in genu deflexo, & genu ferreo iniecto vinculo: altero deinde pede ferri pondere, vt sic miserandum in modum discerperentur, grauato. Vnde in sancti Samonæ Actis huiusmodi verba narrantur: Præses autem statim iubet Samonam altero pede in genu inclinari, & ferreum vinculum inijci eius genui. quod cum factum esset, eum quidem suspendit præcipitem a pede quem inclinauerat, alterum deorsum trahens pondere ferri.] hucusque Acta.

Aliquo horum trium generum affecti martyrio inter alios leguntur præclarissimi illi Christi milites, quorum paulo ante fecimus ipsi mentionem, Barachisius scilicet primo, Gregorius Armenius altero, & Samona tertio. Et hæc de primo modo.

De alio suspendendi genere, quod de appensis ambobus pedibus fuisse diximus, mentionem faciunt nonnulla sanctorum martyrum Acta, Venantij nempe a Petro recitata Catalogi 5. cap. 12. & sanctarum virginum Euphemie, eiusq. sororum ab eodem Petro Catalogi 8. cap. 29. & a veteribus codicibus Aquileiensis Ecclesiæ manu exaratis, item sanctorum Acepsimæ Episcopi, ac sociorum a Metaphraсте apud Surium tom. 2. & sancti Theo-

eti Theopompi a Petro lib. 5. cap. 33. Idem quoque demonstrant beati Victorini Acta a Romano Martyrologio relata Nonis Septembris, & Leontij nobilissimi martyris a Surio tom. 3. & S. Mercurij a Metaphraſte apud nuper citatum auctore tom. 6. ac denique aliorum multorum, & quidem innumerabilium: de quibus X. Kalend. Iunij ſic ſcriptum reliquit Martyrologium Rom. In Cappadocia commemoratio ſanctorum martyrum, qui in perſecutione Maximiani, confractis cruribus, necati ſunt: item eorum, qui eodem tempore in Meſopotamia appenſi pedibus in ſublime, capite verſo deorſum, ſuffocati fumo, & lento igne conſumpti, martyrium compleverunt.]

Ceterum non vno tantum modo, ſed pluribus erant ita appenſi a ſeruis diaboli (vt ex Actibus paulo ante citatis percipi poteſt) excruciat: nam aliquando fumo inſuper faucibus preſſi; aliquando malleis ab iſdem capita eorum contuſa; quandoque vel ingentia ſaxa eorundem ceruicibus alligata, vel ſaltem facibus ardentibus, hoſtilem in modum, aduſti.

Primo horum in Meſopotamiæ regione quamplures Chriſtiani perpeſſi habentur; altero Euphemia, Thecla, Eraſma, & Dorothea præclariffimæ Chriſti virgines; tertio Theopompus, & Mercurius, & poſtremo Venantius.

De tertio appendendi genere, id eſt,

De appenſis altero brachio.

Verba faciunt de hoc tertio appendendi genere, quod de appenſis altero brachio fuiſſe affirmauimus, permulta ſanctorum martyrum Acta, inter quæ illa Samonæ & Guriaæ dudum a nobis notata, adnumeramus, & Antoniaæ martyris nobiliſſimæ, de qua Romano in Martyrologio IV. Non. Maij ſic litteris proditum reperitur:

Nicomedia natalis ſanctæ Antoniaæ martyris, quæ nimium torta, & varijs afflicta cruciatibus, altero brachio tribus diebus ſuſpenſa, & in carcere biennio detenta, ad vltimum a Priſcilliano Præſide in confeſſione Domini flammis exuſta eſt.] hucufque Martyrologium Romanum.

Notari

Notari debet primum, confueuisse nonnumquam martyrum percussores alligare pedibus isto modo appensorum, vt singulæ illorum corporis compages distraherentur, grandis ponderis lapides: cuius rei præclarum firmumq. testimonium aliquæ sanctorum res gestæ dant nobis, potissimum Samonæ & Gluræ identidem in alijs propositis hoc ipso capite citatæ.

De ponderibus, quibus Iesu Christi Domini nostri athleta cruciabantur.

Frequentissime in martyrum historijs legitur, eosdem sublimè appensos, fuisse inter alia tormenta ponderibus grauatos, ex quibus quædam erant plumbea, vel ferrea (vt alio loco dicemus) & quædam alia lapidea; lapidea veluti nonnulla fidem faciunt, quæ ad hunc diem hic Romæ asseruantur in basilicis SS. Apostolorum, atque Apollinaris, & Anastasij ad Aquas Saluias non procul ab Vrbe. erant maximi ponderis lapides, nigriq. coloris, rotundi, vel oblongi, ferreum annulum saxo impactum habentes, quo funiculus ad ligandum & suspendendum ad pedes vel manus sublimè pendentium immittebatur.

Illud præterea lectorem scire volumus, quosdam in ea fuisse opinione, vt crediderint prædictos globos lapideos a Iosepho lib. de Machab. ad Polybium, Orbicularia appellatos, non fuisse inuentos inferendorum cruciamentorum causa, sed æstimandorum onerum gratia: quod quidem (vt in Notationibus ad Romanum Martyrologium probatur) minime esse potest: nam quæ erant huiusmodi, habebant (vt Isidorus lib. 16. origin. & Alciatus de ponderibus cap. 1. docent) notam numeri inscriptam, quam hos non habere apparet.

Amplius diuersa fuerunt (vt in dictis Notis ad Romanum Martyrologium scriptum habetur) hæc pondera ab illis, quæ lege 12. tabul. debitoribus exhibebantur: erant enim compedes, de quibus Gellius lib. 20. cap. 1. in fine, vbi hæc inter alia: Vincito autem neruo, aut compedibus quindecim pondo non minore; aut si volet maiore, maiore vincito.] hæc Gellius.

*De quarto suspendendi genere, scilicet,
De suspensis ambobus brachijs.*

De appensis brachijs.

De hoc quarto suspendendi genere sermonem faciunt Acta sanctorum Procopij a Metaph. relata apud Surium tom. 4. Andochij, Thyrsi, & Felicis a Petro lib. 8. cap. 116. & Mennæ, ac sociorum eius a Metaphraſte etiam apud Surium tom. 6.

Scies hoc loco, hanc fuiſſe Gentium conſuetudinem, ut interdum, vel pedibus hoc modo appenſorum grandia pondera vincirent, vel certe, ut poſt tergum diſtortis brachijs eos ſublime dimitterent, ac relinquerent. Quocirca Romano in Martyrologio hæc 8. Kal. Octobris de ſanctis Chriſti confefforibus Andochio & focijs referuntur:

Auguſtoduni natalis ſanctorum martyrum Andochij præbyteri, Thyrsi diaconi, & Felicis, qui a beato Polycarpo Smyrnenſi Epifcopo ab Oriente directi ad docendam Galliam, ibidem flagellis duriffime caſi, ac tota die inuerſis manibus ſuſpenſi, & in ignem miſſi, ſed non combuſti, tandem veſtibus eorum colla feriuntur, & ita glorioſiſſime coronantur.

De quinto suspendendi genere, videlicet, De suspensis pollicibus manuum.

De suspensis pollicibus manuum.

De hoc quinto ſuſpendendi genere ſcribunt Iacobi & Mariani Acta a Petro recitata lib. 4. cap. 104. & a Surio tom. 2. in quibus eiufmodi de Mariano Chriſti milite verba narrantur:

Marianum autem fecit tormentis obnoxium, quod ſe lectorem tantum, ſicuti erat, fatebatur. Quænam illa tormenta, quam noua, quam diaboli venenato ſenſu, & deiſciendi artibus exquisita ſupplicia! Pependit Marianus ad vulnera: & quæ martyri, etiam in ipsis lacerationibus affuit gratia; ſic tortus eſt, ut illum exaltaret & poena. Nexus autem, qui pendentem gerebat, non manus, ſed ſummos apices pollicum vinxerat; ſcilicet, ut digitorum tenuis exilitas plus in ferendis membris ceteris laboraret. Addita etiam pedibus iniuſta pondera, ut diſcordantibus

tibus pœnis vtrunque distracta, & viscerum conuulsione resoluta, de nervis suis totius corporis compago penderet.] hæc Acta: quibus sane non obscure instruimur, vera esse, quæ de hoc quinto genere asseruimus.

De sexto genere, videlicet, De sublimē pendentibus,

oneribus collo & pedibus ligatis.

De hoc genere testes sunt beatissimi Seueriani martyris res gestæ, a Metaphr. apud Surium tom. 5. relatæ, his verbis: Præfectus itaque, Seueriani silentium, contemptum, sicut erat, arbitrat, grauiora in eo excogitabat, & cum eum de ligno deposuisset, deducit ad murum: cumque duos lapides maximos & grauiissimos, vnum quidem collo, alterum autem alligasset pedibus, & martyrem fune cinxisset, demittit e muro sublimē pendentem, vt lapidum ponderē membris ei diuulsis, violenter abrumpat animam.] hucusque Acta. Et de hoc sexto genere nihil iam satis superq. dixisse videor.

De septimo, nimirum, De suspensis funibus corporibus li-

gatis, onustisq. humeris glebis salis, &c.

De hoc septimo genere mentionem faciunt beati Gregorij Armenij Acta a Metaphraste apud Surium tom. 5. descripta, in quibus hæc:

Cum ista fusc sacrosanctus dixisset Gregorius, ira supra modum repletus est Tyridates, & acerrime in eum fuit commotus: & vinctus quidem fuit statim vir præclarus. Deinde cum lignum ori eius immisissent, quam maximo possunt spatio, superiorem partem disiungunt ab inferiori, & eius humeros onerant glebis salis, qui est apud Armenios fossilis: deinde funibus sacrosancto corpori alligatis, cum eum sublimē sustulissent, totos septem dies ei hoc acerbum producunt supplicium.] hætenus Gregorij Acta; quæ (si verum fateri velimus) dilucide quidem nobis, qualis quantave fuerit huius generis suspendendi immanitas, declarant.

De octavo genere, nempe, De astrictis melle perunctis sub ardentissimo Solis aestu, stipitibus erectis, ut morsibus muscarum & fucorum affligerentur.

De martyribus muscarum moribus obiectis.

De hoc genere res gestae sanctorum Mauritij, sociorumq. eius a Surio relatae tom. 4. & Marci Arethufij a B. Gregorio Nazianzeno inuectiua 1. in Iulianum, a Theodoro lib. 3. cap. 7. a Sozomeno histor. 5. cap. 19. a Nicephoro lib. 10. cap. 9. & a Surio pariter tom. 1.

De quampluribus modis, quibus Christiani muscarum & fucorum aculeis exponerentur.

Tribus modis in martyrum historiis reperiuntur fuisse Christiani eandem ob causam radijs Solis obiecti: aliquando simpliciter palis ligati, ut Mauritio, socijsq. eius contigit: aliquando sportis ex iunco confectis sublati in altum, ut de Marco Arethufio apud paulo ante a nobis citatos auctores legi potest: postremo (veluti B. Hieronymus in Pauli primi Eremitae historia dat testimonium) humi positi, manibus post terga ligatis. Et haec de his modis.

Cyphonis supplicium quale fuerit.

Scribit Rodeginus antiq. lect. lib. 10. cap. 5. fuisse a veteribus hocmet supplicij genus Cyphonismus a Cyphone nuncupatum: Vnde Cyphon in Aristophanis Pluto, ait, id nominatur quod ligneum erat vinculum, siue (ut nunc etiam) ferreum, vulgus Berlinam vocat, quo quis videlicet (adde tu) ad ignominiam ligatus, detinebatur melle delibutus, sic muscis expositus: hinc fit (subiungit idem auctor) ut improbis quoque Cyphonis adhaereret nomen, & Cyphonismus pro supplicio.] deinde paulo inferius, Apud quosdam, sequitur, ita cautum animaduertito, ut quisquis per audaciam, legum placita risui habuisset, diebus viginti in archiuo (id est, in loco quo ducebantur damnati ad mortem) vinctus Cyphone perseueraret nudus, melle ac lacte delibutus, ut apibus muscisq. esset pabulum: dilapsis vero ijs, muliebri indutus veste, deturbaretur in praecipitium.] haec Coelius Rodeginus. Eiusmodi etiam aliqua ex parte illud tormenti genus erat, quo Persae (ut Eupapius in Maximo, & Zonara 1. Annalium testantur) ad delinquentes communi luce privandos utebantur.

Cyphonismus quid.

utebantur; quod quidem scaphismus ab ipsis dictum inuenitur. agit de eo Plutar. in Artaxerſe his verbis: Igitur Mitridatem ſcaphis necari iuſſit. Genus autem mortis ac ſupplicij huiusmodi eſt. Duabus exædificatis ſcaphis inter ſe congruentibus, in altera hominem, qui ad ſupplicium datur, reſupinant, alteram deſuper imponentes ſic ambas coniungunt, vt manus ac pedes foris excludantur, reliquum vero corpus totum intus claudatur. Præbent homini cibum, ſtimulisque oculos fodientes, veſci vel inuitum cogunt: veſcenti autem pro potu lac melli admixtum in os infundunt, faciemq. eodem conſpergunt; ſic eius oculos verſantes, ſcapham ſemper aduerſo Soli opponunt, & muſcarum inſidentium multitudine ora quotidie obteguntur. Cumq. intus ea faciat, quæ edentes, bibentesq. homines facere neceſſitas cogit, ex corruptione & putredine varij pullulant vermes, quibus intra veſtes penetrantibus, corpus abroditur. Cum enim, perfuncto vita homine, ſuperior amouetur ſcapha, exefa caro aſpicitur, & circa viſcera talium ferarum paſcentium, aliarumq. quotidie ſuccreſcentium multitudo apparet. Huiusmodi ſupplicijs Mitridates excruciatuſ ad decimumſeptimum uſque diem calamitoſam vitam produxit, atque demum extinctuſ eſt.] hæc Plutarchuſ, a cuiuſ verbis non differunt relata a Zonara tom. 1. Annalium, pag. 21. hæc enim ibi leguntur: Perſæ atrocitate pœnarum omnes barbaroſ vincunt, ſcaphis & excoriationibus ſupplicia grauiora & diuturniora reddentes. Ceterum quod de ſcaphis dixi, declarandum eſt ob imperitioſeſ. Duas ſcaphas inter ſe pares coniungunt, ita inciſaſ, vt caput, manuſ, & pedes foras emineant; in quibuſ, eum qui ſupplicio afficitur, ſupinum reclinant: itaque ſcaphaſ clauis inter ſe compingunt: deinde potionem ex melle & lacte in os miſeri infundunt, donec ad nauſeam repleatur, eademq. & faciem & pedes & brachia eiſ perfundunt, & ſub dio ad Solem exponunt; & hoc quotidie faciunt. ita fit, vt muſcæ, veſpæ, & apes liquorum ſuauiſſime allecæ, faciei & reliquiſ membris e ſcaphiſ prominentibuſ inſideant, miſerum vexent, & pungant. At venter eiſ lacte & melle diſtentuſ, liquida reiicit excrementa, e quibuſ putrefactiſ lumbrici & vermes ſcaturiunt: qui ve-

ro in scaphis iacet, in sordibus illis carne putrescente, a vermibus
 erofus, & crudelius & tardius interit. Hoc supplicij genere Pa-
 rysatis Artaxersis & Cyri mater eum sustulisse fertur, qui se Cy-
 rum cum fratre de regno pugnantes interfecisse gloriatus fue-
 rat, per dies quatuordecim excruciatum. At scapharum suppli-
 cium huiusmodi est.] haecenus Zonara. In eandem prorsus sen-
 tentiam scribit Rodeginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5.
 Istiusmet quoque generis cruciamenti meminit Eunapius in Ma-
 ximo his verbis: Nam scaphismus supplicium Persis vsitatum
 pro tormentis huic allatis paruum fuerit.] sic Sardonius. Ex huc-
 usque itaque dictis (nisi nostra nos forte fallat opinio) per facile
 & nullo negotio percipi potest, scaphismum non a scaphio, quod
 vas erat stercorarium, dictum esse, sed a scaphis ligneis: & hoc
 quidem, partim quia praedictis in locis habetur, ambas illas sca-
 phas clavis fuisse in vnum coniunctas atque unitas, quod de sca-
 phijs minime asserendum: partim etiam quia scaphas illas fuisse, &
 non scaphia, ibidem legitur. Nec enim obstat, si dicatur, scaphismum
 non a scaphis deductum, sed a scaphio: quia videlicet non sem-
 per scaphis exhibitum reperitur, cum aliquando corio bouis ari-
 do, quo sic consumendus insuebatur, aliquae martyrum res gestae,
 executioni mandatum, nos doceant. Nam haec ratio, si his, quae
 ex Plutarcho & Zonara recitauimus, fides est adhibenda, nul-
 lius videtur momenti: & primo, quia intra scaphas duas, & non
 scaphia, narrant ambo huic generi mortis adiudicatos inclusos
 fuisse: deinde, quia scaphismus (vt ex iisdem auctoribus supra
 scripsimus) ille erat, in quo sic homo totus suis indutus vesti-
 bus decem & septem dierum spatio includebatur, vt caput cum
 manibus pedibusq. melle ac lacte delibutum prominere ad mu-
 scarum & fucorum aculeos sic perunctum: cuiusmodi non fie-
 bat illis, qui corio bouis insuebantur; illorum enim per diem ca-
 put foris excludebatur, ceteris corporum partibus nudatis, &
 intra corium inclusis. Quocirca de Chrysantho martyre haec in
 Actis eius cum manuscriptis, tum in lucem editis leguntur:
 Auferentes eum ex eodem loco, excoriarunt vitulum, & corio
 recenti cingunt eum nudum, & posuerunt eum ad Solem; sed
 per totum diem in aestu nimio & flagrantissimo Sole nullam om-
 nino

*Scaphismi suppli-
 cium in vsu erat
 apud Persas.*

*Scaphismus nō a
 scaphio, sed a
 scaphis dicitur.*

*Chrysanthus mar-
 tyr nō passus fuit
 scaphismum, sed
 aliud genus cru-
 ciamenti ei ali-
 qua ex parte si-
 mile.*

nino potuit calefactionem sentire. Sed eadem, qua fuerat, viriditate perdurans, corium in nullo potuit Dei famulum violare. Item posuerunt catenas ferreas, & reliqua.] hucusque Acta; quibus erudimur, scaphismum ab hoc genere cruciamenti fuisse diuersum, licet ex aliqua parte illi simile, quatenus nimirum sic corio recenti inclusi radijs Solis aduersis exponebatur, vt fortassis & obcæarentur, & a muscis apibusq. affligerentur, & intus ex corruptione vermium vi scaturiente, si modo diebus pluribus ita fuissent detenti, misere eorum corpora absumerentur. At de scaphismo satis.

Consimilia tormenta his quæ hucusque a nobis sunt declarata, multa videri queunt in Luciani dialogo, cui titulus est, Lucius, siue Asinus, vbi hæc narrantur: Mortis genus, quo hæc virgo longo dolore afficiatur, reperiundum est nobis.] & paulo post: Hunc asinum (inquit) interficiamus primum, tum scindamus ventrem, atque intestinis abiectis, intus virginem includamus, ita vt solum superextet caput, ne euestigio suffocetur: reliquum corpus intra ventrem lateat: quo confuto, ambos vulturibus eijciamus nouo more præparatum cibum. Aduertite, quæso, ad hoc tormenti genus. Primum viua mortuo asino inhærebit: deinde Sole vrente, in eius ventre decoquetur; insuper fame ad mortem torquebitur, neque poterit se ipsam perimere. Cetera, quibus excrucietur, tum ex putrefacti cadaueris foetore, tum ex vermibus scaturientibus, prætermitto. Vultures denique cadauer depasti, & viuentem quoque vna laniabunt. Ad hoc monstro simile acclamantes omnes, rem comprobauere.] hæc Lucianus. his similia scribit Apuleius de Asino aureo lib. 6. in fine his verbis: Hunc asinum iugulare crastino placeat, totisq. euacuato præcordijs per mediam aluum nudam virginem infuere, vt sola facie prominente, ceterum corpus puellæ nexu ferino coerceat: tunc super aliquod saxum scruposum insititium asinum exponere, & Solis ardentis vaporibus tradere, &c.] & lib. 8. eo in loco, in quo sic habetur: Arreptum seruulū eius, qui causam tanti sceleris] & quæ sequuntur. Deinde alia itē in Iulio Capitolino in Maximino atque in Macrino Imperatoribus, in Valerio Maximo lib. 9. cap. 2. de externorum crudelitate ultimo, in Suetonio Tranquillo

De consimilibus cruciamentis.

quillo in Caij vita cap. 27. & in quamplurimis alijs, quos, ut possimus genera appendendi, quæ supersunt, explicare, recensere omittimus.

De nono & decimo appendendi generibus, nempe

De unco suspensis, & de laqueo necatis.

De nono & decimo suspendendi generibus.

Horum duorum modorum testes sunt Acta martyrum: primi illa Niceti a Petro Catalogi 8. cap. 70. relata: alterius vero, beatorum Gorgonij & Dorothei ab Eusebio histor. 8. cap. 6. a Nicephoro Calisto lib. 7. cap. 6. & denique a veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis.

De undecimo suspendendi genere, nimirum, De ligatis ad columnas, pedibus non demissis ad terram.

De undecimo.

De hoc genere meminit Philæas Episcopus apud Eusebium histor. lib. 8. cap. 11. his verbis: Alij autem vultu alterius in alterum obuerso ligati, & columnis, pedibus non ad terram demissis, appensi, sic uti cum funes acrius retraherentur & contentius, corporis grauitate ac pondere acerbius premerentur. Neque tantisper solum, dum Præses cum illis quæstione disceptabat, illisq. examinandis vacabat, sed per totū fere diem istud supplicij genus sustinuerunt. Quando autem ab illis ad alios profectus est, ministros ipsius auctoritati obsequentes reliquit, qui priores accurate obseruarent, si forte quisquam tormentis euietus cedere videretur; mandauitq. ut acerbe & sine remissione vlla funibus distorquerentur; & deinceps cum iamiam essent animam acturi, rursus in terram demissi, passim misere raptarētur.] hucusque Philæas: quæ verba (prout ex Græco ipsiusmet Philææ sermone in Latinum transtulit in mei gratiam admodum illustris & reuerendissimus dominus Sextilius Mazzuchius Episcopus Lessanensis) hoc modo se habent:

Alij autem ad columnas ligati sunt vultu alterius in alterum obuerso, pedibus non habentibus vbi insisterent; ita autem, ut cum funes retro traherentur, vel sursum traherentur, vel iterum
atque

atque sæpius & intense (quæ omnia significat verbū Græcū ἀνελε-
κομένων) vim corporis grauitate afferrent ; & reliqua vt supra .
Ceterum quo pacto hæc sint intelligenda , cognitu est difficilli-
mum : etenim non tantum ex se apud Eusebium obscura sunt, sed
etiam a Nicephoro lib. 7. cap. 9. aliter repetita comperiuntur ;
hinc fit, vt & difficiles habeant explicatus, & vt in eis decla-
randis a diuersis alioqui doctissimis viris, quos consului, di-
uersæ sint adhibitæ explanationes . Sunt enim, qui opinentur
eam esse verborum Philææ sententiam, vt velit docere nos,
ita fuisse persecutionum temporibus Christianos sublimē ap-
pensos, vt eorum pedibus, acerbioris cruciatus gratia, essent
marmoreæ columnæ alligatæ : quæ quidem interpretatio nul-
la omnino esse videtur ; cum nec verbis auctoris accommodari
possit, nec difficultates, quæ ex huiusmodi explicatione ema-
narent, tollere queat : quomodo enim subterfugere possemus
verba illa, Pedibus non habentibus vbi insisterent] non fuisse
superflua ? si enim columnæ erant sanctorum martyrum pedibus
appensæ, pedes profecto non erant ad terram demissi : qua igi-
tur ratione adduntur ? Deinde quomodo illa alia fuisse im-
propria negare poterimus, videlicet, Vim corporis grauitate
afferrent ?] certe, si columnæ erant pedibus ligatæ, vi colum-
narum, non corporis grauitate martyres premebantur : cur
ergo Philæas non sic in sua notata epistola posuit ? Postremo
quomodo deuitare etiam aliam difficultatem ex verbis eiusdē-
met Philææ exortam, quæ scripsit ille paulo superius, ab his,
quæ adduximus ? namque ait : Alij pependunt ad porticum
(seu, vt textus Nicephori habet, ad fornicem, quod idem est)
vna manu affixi, & articulorum, membrorumque distensio-
nem, quæ omnem doloris superabat acerbicatem, pertulerunt .
Alij autem ad columnas ligati sunt, vultu alterius in alterum
obuerso, pedibus non habentibus vbi insisterent, &c.] Non igi-
tur columnæ erant pedibus horum appensorum alligatæ, sed
hoc modo appensi ipsismet vincti tenebantur, & miserandum
in modum sic detenti cruciabantur . Ex his quoque aliorum in-
terpretatio refelli potest, qua asseritur, id verba Philææ sona-
re, vt indicent fuisse Christi athletas vultu alterius in alterum

verso simul ligatos, & sic non columnis, sed fornicibus, pedibus ad cælum tendentibus, suspensos: hæc, inquam, explanatio, si his, quæ ex Philæa dudum recitauimus, est fides præstanda, falsa esse ostenditur; sunt enim huiusmodi: Alij ad fornicem vna manu pependunt, alij autem ad columnas ligati] & quæ sequuntur. sine dubio igitur ab ipsa veritate aliena esse, dilucide, planeq. constat. Præterea, si pedibus ad cælum versis erant hi suspensi, cur addidit auctor, Pedibus nō habentibus vbi insisterent? id est, situm; nam sublime pedes situm non habent, sed humi. Item si erant inter se colligati, vultu alterius in alterum obuerso; quid causæ fuit, vt non dixerit Philæas, Simul ligati, & corporum grauitate, non corporis? duos etenim martyres in vnum vinctos duo habere corpora oportet. His tādē interpretationibus reiectis, reliquum est, quid ipsi sentiamus, aperire. Dicimus itaque, auctoris mentem eam fuisse, vt insatiabilem illam crudelitatem ante omnium oculos poneret, quam inanum deorum amatores, Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, in Christianos exercuere: quamobrem hæc litteris consignata reliquit:

Alios vna manu appenderunt ad fornicem. Alij autem ad columnas ligati sunt, brachijs (vt multi Eusebij codices, quos vidi, habent) post tergum distortis, & pedibus non habentibus vbi insisterent, &c.] perinde ac diceret: Quosdam ex seruis Christi altera manu appenderunt ad fornicem; quosdam alios deinde ad ipsasmet columnas tantum, quæ fornices fulciebant. Porro hanc verborum Philææ explicationem veram esse, ex his, quæ hucusque retulimus, ita plane aperteq. apparet, vt nullo pacto noua id ratione confirmare sit opus. Verum, quod attinet ad modum, quo martyres columnis vinciebantur, nō ignorare oportet (veluti coniecturis, ex prænotatis verbis Philææ factis, ducimur ad suspicandum) fuisse huiusmodi; vt in superioribus columnarū partibus essent vel annuli ferrei, vel, quod nobis magis probatur, trochleæ aliquæ, per quas ductorij funes immitterentur, quibus postea sancti martyres, brachijs post terga distortis, & vultibus ad columnas versis, alligati sursum per totos dies a tortoribus aut traherentur, aut certe deorsum maxi-

mo cum impetu ab iisdem demitterentur, ita tamen vt numquam terram ipsam contingerent: quod quidem ideo fiebat, vt dolorem sustinerent illi vehementiorem; & post hæc cum iam essent animam acturi, a carnificibus, annuente Iudice, rursus ad terram demissi misere raptarentur. Lege, si libet, Eusebium, Nicephorumq. locis nuper citatis, vbi, se ita rem habere comperies. Illud postremo te scire volo, non pugnare inter se prædictos auctores in recitando Philææ sermone; quamuis alter illorum scriptum reliquerit, fuisse Christianos columnis, vultu ad eas verso, suspensos; & alter, ad se ipsos: nam vel eidem columnæ duo martyres simul vinciebantur, vnus in vna parte, & alter in alia, vel saltem pluribus, vnus in vna columna, & alius in altera viciniore; sic vt, si fieri potuisset, tam hi quam illi & columnas, & se inuicem aspexissent. Ex his ergo consequitur, prænotatos scriptores Nicephorum & Eusebium minime inter se pugnantia fuisse locutos, sed cohærentia, simulq. conformia. Atque de hoc decimo appendendi genere satis.

De postremo genere, nempe, De mulieribus Christianis capillis suspensis.

Huius postremi generis testes sunt quamplurimæ martyrum res gestæ, Eulampix in primis a Surio tom. 5. descriptæ, Iulianæ a nobis in historia nostra sanctarum virginū externarum, Zoæ a notato Surio tom. 1. sub sancti Sebastiani martyris nomine, Theonillæ a Surio similiter tom. 4. sub sanctorū Claudij, Asterij, & fociorum inscriptione, Euphemix a Petro Catalogi lib. 8. cap. 84. & demum Symphoroxæ a Mombrizio tom. 2. Et de modis suspendendi in nostros a Gentilibus adhibitis, hæc in præsentia visa sunt nobis dicenda. Videat lector, si alia his consimilia scire cupit, auctores, Actaq. martyrum paulo superius citata, sanctumq. etiam Gregorium Nazianzenum oratione 1. in Iulianum, vbi de Marco Arethufio hæc ille scripsit: A pueris ad pueros pendulus remittebatur, cultris pennarijs generosum illud corpus exci-

De postremo appendendi genera

De Marco Arethufio.

pientes, atque hanc tragoediam instar ludi habentes] & quæ se-
quuntur. perinde quasi diceret : Ad similitudinem pilæ a
pueris ad pueros pendens hic vir vicissim mitte-
batur, &c. Effent alia eius generis
multa, quæ, breuitati po-
tissimum studentes,
omittere co-
gimur.



- A D Sancti martyres in crucem, capitibus ad cælum eleuatis, tollebantur.*
B Appendebantur quandoque brachijs post tergum reuinctis: quorum pedibus a diaboli ministris graui pondera vinciri aliquando solebant.
C Item cruci, capitibus in terram versis, affigebantur.
E Mulieres Christianæ capillis suspendebantur.



2. *Christus in forma hominis, expulso ad calceamentis, tollitur.*
 3. *St. Martinus, puerum pedibus, tollit, et non recusat; quoniam pr-*
 4. *cedit a Christi magis, et prout per eum, et magis tollitur.*
 5. *Item, etiam, etiam in forma, etiam, etiam.*
 6. *St. Martinus, etiam, etiam, etiam.*



- A Martyr pedibus suspendebatur, igne, vt suffocaretur, suppositio.
 B Martyr laqueo appenditur.
 C D Martyres in crucem agebantur.



Et non debetis habere in vobis
 aliquid quod sit in odium
 dei. Et si quis habet in odium
 dei, non potest hereditare regnum
 dei. Et si quis habet in odium
 dei, non potest hereditare regnum
 dei.



- A* Martyr funibus corpori alligatis appensus, humeros oneratos habens glebis
salis, in cuius ore lignum ad maiorem pœnam immittebatur.
- B* Martyr vno suspensus.
- C* Martyr ambobus pedibus appensus, cuius caput malleis contundebatur.
- D* Postremus denique, oneribus collo & pedibus ligatis.



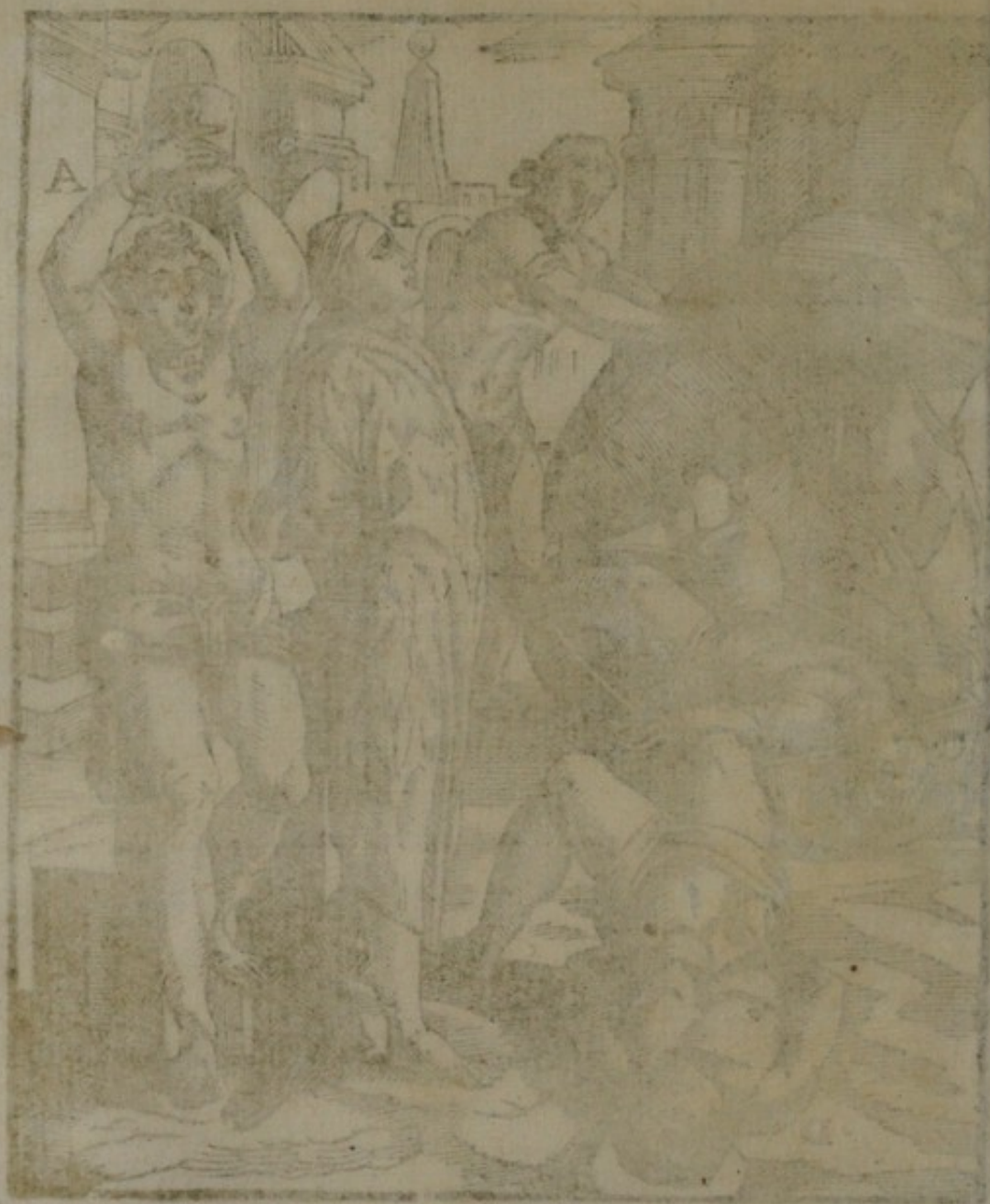
A Christianis quandoque suspensis lentus ignis supponebatur, vt fumo ex illo
 proueniente, faucibus premerentur. Hi quidem erant, qui cum sancto
 Propheta Davide canere poterant: Igne, dulcissime Iesu, nos examinasti,
 & non est inuenta in nobis iniquitas.



- A SS. Martyres nonnumquam, ut muscarum & fucorum aculeis excrucia-
 tur, stipitibus erectis, melle delibuti, radijsq. Solis expositi appendebantur:
 B Aliquando vel utroque pede, ingentibus saxis ad eorum cervices alligatis:
 C Vel altero pede, summo supposito:
 D Vel etiam apicibus pollicum manuum, eorum pedibus gravibus additis oneribus:
 E Vel demum altero quoque pede in genu deflexo, & genu ferreo iniecto vincu-
 lo, altero deinde pede ferri pondere gravato.



- A Cyphonis supplicium.
 B Martyres corio bonis inclusi radijs Solis obijciebantur.
 C Scaphismi supplicium.
 D Martyres quandoque humi positi, radijs item Solis ad maximum eorum cruciatum exponebantur.



1. Christus crucifixus.
 2. Sanctus Martinus orans.
 3. Sanctus Martinus orans.
 4. Sanctus Martinus orans.
 5. Sanctus Martinus orans.
 6. Sanctus Martinus orans.
 7. Sanctus Martinus orans.
 8. Sanctus Martinus orans.
 9. Sanctus Martinus orans.
 10. Sanctus Martinus orans.

*De Rotis, Trochleis, & Torculari, instrumentis
torquendi.*

CAP. SECVNDVM.

EXplicatis generibus suspendendi, cruceq. & stipitibus, reliquū est modo aggredi ad alia cruciandi instrumēta pertrahenda. At quoniā prænотата, equuleo addito, haud dubie ceteris terribiliora horribilioraq. videtur: idcirco de illis erit nobis hoc loco agendum, & de equuleo capitulo post sequenti. Iam vero ad rotæ supplicium, quod enumeratis grauius reputatur, accedentes, dicimus fuisse huiusmodi genus cruciamenti Græcis vsitatum: & hoc quidem innumera nos pene eorumdemmet cum certa, tum aperta testimonia docent. Aristophanes siquidem in Pluto: In rota, inquit, te alligatum oportet dicere, quæ male egisti.] & inibi scholiastes: Rota quædam erat, in qua alligati serui puniebantur.] Ad hæc prædictus Aristophanes in Lyfistratē: Heu me miserum (habet) quænam membrorū conuulsio, quænam membrorum extensio me tenet! tamquam sim tortus in rota.] de eadē etiam meminit Anachreon apud Athenæum lib. 12. dicens: Multa quidem positus in ligno passus sum in ceruice, multa in rota.] Huic proxime accedunt Demosthenes in Aphobū orat. 3. Ponamus enim (narrat) Miliā in rota torqueri.] & Plutarchus in Nicia, vt in Græcis codicibus legitur: Cum tonforē rotæ alligatum amplius torquere cœpisset.] & lib. de audiendis poetis: Rotæ affixum.] & de loquacibus: Cum dereliquerint in rota alligatum] & cetera. Item Lucianus in epist. ad Steficorum, his verbis: Qui autem circa extremitates circumcidebantur, torti sunt, & in rotis distenti.] & Suidas verbo rota: Rota, ait, erat instrumentum tortorium, & extendens corpora. Vnde Aristophanes: In rota flagellatus trahatur. Sic serui in rota ligati verberabantur. Et rursus: In rota oportet te dicere, quæ male egeras. Item torqueri in rota inquisitos, vt detegant, quæ cum alijs conscij sunt, & quæ iniuste egerunt. Similiter rota lignum quoddam erat, in quo ligati serui puniebantur.] hæc Suidas. His consentientia scribere videtur Phalaris in

vna ex suis epistolis, in qua, In rotis (legitur) flectebantur, seu vertebantur.] In horum denique confirmationem adijci possunt ea, quæ cum a quibusdam ex supradictis auctoribus, tum ab alijs de Ixione rotæ volubili alligato, & perpetuo in illa, vt pœnas meritas debitasque persolueret, volutato, narrantur. sunt hi Pindarus in Pythia ode 2. scholiastes eodem loco, & Homeri Iliados primo Didymus Odissea 21. Lucianus in Deorum dialogis in Iunone. Ouid. in inferorum pœnis describendis metamorph. 4. Propertius elegiarum lib. 4. elegia vltima, Seneca, & demum Claudianus Alexandrinus de raptu Proserpinæ lib. 2. præterea de rotæ tormento meminerunt etiam alij, nimirum Iosephus lib. de Machabæis 5. sic autem habet: Aliqui noluerunt pollutos cibos edere: hos in rota tortos, iussit interfici.] ibidem: Ad hæc rotas para, & igne effla vehementius.] & cap. 8. Vt autem & rotas & fidiculas apposuerunt satellites, subiungit Tyrannus, &c.] idem cap. 9. Vnde iussi satellites seniore ipsam adduxerunt, & tunica disrupta, ipsius manus & pedes ligauerunt loris vtrinque: vt autem qui verberabant flagellis defessi sunt, cum nihil proficeret, eum circa rotam erexerunt, circa quam extensus generosus iuuenis articulis disruptus est, & omnia eius membra fracta sunt.] post pauca: O scelerati ministri, dixit iuuenis: Rota non ita est vobis potentior, vt meam rationem suffocet: incidite mea membra, & ignite carnes, & torquete articulos streblis. Sic eo dicente, ignem substrauerunt, & diuiserunt, per rotam insuper extendentes. Polluebatur autem vndique rota sanguine; & cōditorium vbi strues erat carbonum, ob guttas cruorū, qui profluebant, exinguebatur, & circa instrumenti axes circumfluebant carnes, & circumquaque incisam iam habens ossium coniunctionem. Magnanimus autem Abrahamus iuuenis non ingemuit, sed ac si in igne transformaretur in incorruptionem, generose sustinebat streblas] id est, tormenta. & cap. 10. idem: Arthrembolis organis & manus & pedes illius in articulis disruperunt, & ex compagibus amouentes vetricibus detruncabant, & digitos, brachia, crura, cubitos compungebant: & cum nulla ratione eum vincere possent, corium cum summis digitorum detrahebant, & statim ad rotam adduxerunt,

Streble instrumentum erat ad luxandos artus accommodatum, sicuti etiam Arthrembole.

xerunt, circa quam e verticulis membrorum confractus videbat
suas carnes dissectas, & e visceribus guttas sanguinis defluentes.]

Et cap. 10. sic: Satellites eum ligatum traxerunt ad catapultas:
ad quas cum eum ligassent ad genua, & hæc cum laqueis ferreis
conglutinassent, ipsius lumbum circa rotundum cuneum defle-
xerunt, circa quem totus circa rotam percussus confringe-
batur.] & paulo post: Adiunxerunt, ait, ad rotam, in qua disten-
sus succendebatur, & verua acuta & ignita afferebāt dorsis, & la-
tera penetrantes, & viscera penetrando vrebant.] hæc Iosephus a
Reuerendis. Episcopo Lessanenſi, de quo supra cap. præcedenti
fecimus mentionem, nostris precibus Latinitate donatus: præter
quæ, de rotis etiam nonnulli alij, vt Apuleius de Asino aureo lib.
3. Nec mora, inquit, cum ritu Græciensi ignis, & rota, tum omne
flagitiorum genus inferuntur.] & lib. 10. Nec rota, vel equu-
leus more Græcorum tormentis eius apparata iam deerant.]
Cicero Tuscul. quæst. lib. 5. In eo etiam putatur dicere in ro-
tam vitam beatam non ascendere.] hæc ille. Virgil. Aeneid. 6.
Radijsq. rotarum Districti pendent.] Iulius Capitolinus in Ma-
crino sic: Tribunum, qui excubias deserui passus est, carpento
rotali superannexum per totum iter viuum atque exanimem
traxit.] Ammianus Marcellinus lib. 21. S. Basiliius homil. in 40.
martyres, his verbis: Ignis insuper paratus, ensis in promptu,
crux affixa, bothrus, rota, flagella.] & homil. in sanctum Gor-
dium Centurionem: Corpus rotis scindatur.] Gregor. Nazianze-
nus orat. 22. in laudem Machabæorum, & Nicephorus lib. 7.
cap. 14. de hismet rotis plura, præter hos omnes, Acta marty-
rum nonnulla, nominatim Pantaleemonis, alias Pantaleonis a Me-
taph. Surijs tom. 4. relata, a Mombrizio tom. 2. & a veteribus
manuscriptis cum nostris, tum aliorum in sanctorum festiuitati-
bus mense Iulio celebrari solitis: Clementis Ancyrani ab eodem
Surio ex eodem Metaphr. tom. 1. Christinæ virginis a codici-
bus nostræ bibliothecæ manu exaratis, a Petro lib. 6. cap. 130. &
Mombrizio tom. 1. Calliopij a Metaphraste Surijs tom. 2. Geor-
gij, & Catherinæ virginis a veteribus manuscriptis, & a Meta-
phraste prædicto, primi apud Surium tom. 2. & alterius, id est,
Catherinæ, apud eundem tom. 5. Euphemie item virginis a

*Catapultæ non-
numquā sumitur
pro machinæ bel-
licæ ad iaciendas
sagittas fabrica-
ta, sicuti balistæ
ad iaciendos lapi-
des; hic autem su-
mitur pro instru-
mento torquendi.
hinc Suidas ait
esse tormenti ge-
nus, dicent, vincu-
lis manuum, cata-
pultis pedum. &
Plautus, te nervo
torquebo itidē, vt
catapultæ solent.*

*Bothrus (vt legi-
mus tertio Anna-
lium Eccl.) idem
erat quod Culle-
us, de quo infe-
rius suo loco.*

Momb. tom. 1. & SS. Felicis ac sociorum a Petro lib. 4. cap. 83.
& a Surio tom. 5.

Rotæ itaque (sicut ex martyrum historijs potissimum collegimus) non vnius tantum generis extitere , sed multiplicis : aliquæ siquidem , quæ in rebus gestis sanctorum machinæ nuncupatæ reperiuntur , latæ & magnæ , aliquæ vero arctæ : & de vtrisque erit nobis hoc loco agendum .

Quod igitur ad rotam primi generis spectat , de qua Nicephorus , & Pantaleemonis Acta ; sciri debet , adinuentam fuisse , vt in montem aliquem excelsum allata , ibi conuexo eius reus vinciretur , & deinde ex eiusdemmet montis cacumine simul cum damnato per præcipitem lubricamq. viam vi deorsum , ad singula alligati membra comminuenda , demitteretur ; quocirca de gloriosissimo Christi martyre Pantaleemone hæc in eius rebus gestis , quas in nostræ bibliothecæ veterū manuscriptorum tom. 6. habemus , leguntur : Et dixerunt ei ; Iube fieri rotam magnam , & tolli in altum montem , & alligari eum fac super rotam , & demitti deorsum per montem , vt carnes eius malis poenis dissipentur , & sic spiritum reddat . Ductus est autem beatissimus Pantaleemon in carcerem , donec fabricaretur rota : cumq. facta fuisset , præcepit Iudex , vt nunciarent præcones per ciuitatem , vt congregarentur omnes expectantes perditionem beati Pantaleemonis , & iussit eum adduci . Cum autem duceretur sanctus Christi martyr , psallebat Domino in Christo : & tenentes eum ministri , ligauerunt eum super rotam ; & cum cœpissent volvere rotam , statim ligaturæ ruptæ sunt , & sanctus martyr stabat incolumis ; rota autem currens occidit de gentibus animas , &c.] hucusque Acta : quibus sane docemur , verissima esse quæ de primi generis rota asseruimus .

Fuerunt in Christianorum carnificina ipsis Gentilibus vsui quædam rotæ latæ , quæ conuexa , quibus ij ligabantur , habebant gladijs , clauisq. acutis , & alijs his similibus adaucta . huiusmodi ergo rotis , quæ in aere pendentes stabant , martyres nudos ministri iniquitatis funiculis vinciebant , quos deinceps simul cum ipsismet rotis supra ferrea quædam terræ affixa pungentia atque scindentia maximo cum impetu iterum atque
iterum

iterum voluentes, erant in causa, vt carnes hoc supplicio affectorum miserandum in modum discerperentur, atque dilacerarentur. In consimili rotæ tormento putamus B. virginem Christi Catherinam martyrio coronatam fuisse, vt Acta, tam a Metaphraсте descripta, quam veteribus manuscriptis contenta, aliqua ex parte demonstrant.

De Rotis alterius generis.

Rotis quoque non tantæ latitudinis, quantæ prædictæ, utebantur dæmonum cultores ad Christi fideles excruciañdos; in quorum conuexis sæpissime sic acutos clauos, & id genus alia configebant, vt eorum cuspide sursum verso ipsis eminerent rotis. his itaque hoc modo dispositis, ligabant martyres, qui cum ab illorum acumine, tum ab aliorum quorundam, quæ terræ fixa inerant, misere dilaniabantur. Vnde in Actis S. Georgij a Metaphraсте Surijs tom. 2. recitatis hæc narrantur: Iube igitur, Imperator, rotam afferri mucronibus vndique præfixam, ad eamq. virum sanctum alligari, id est (vt vetera manuscripta) super eam.] Deinde Acta: Paratisq. in ea gladijs dilacerari. Pendebat in aere rota, inferius autem aderant tabulæ, in quibus densissima erant spicula præfixa, gladijs similia, partim rectas habentia cuspides, partim aduncas ad hamorum similitudinem, partim cultros coriarios imitantia. Cum igitur rota per girum tabulis appropinquaret, & vir sanctus tamquam agnus tenuioribus loris & funiculis ita constrictis, vt intra carnem absconditi inhaerent, vinctus esset, & per gladios, volente rota, transire cogeretur, acutissima eorum acie corpus exceptum dilaniabatur, & scorpj more contortum dissecabatur.] hucusque res gesta.

Obseruare hoc loco in primis oportet, consueuisse Gentes, martyres rotis alligatos, virgis ac fustibus, dum in ipsis volebantur, crudeliter cædere: cuius rei Acta B. Clementis Ancyranij supra citata his verbis exhibent testimonium: Iubet Præses rotæ martyrem, id est, Clementem, ligari, & rotam quidem verti magno impetu, martyrem autem virgis verberari crudelissimis: statimq. martyr fuerat alligatus rotæ: rota vero vertebatur celeriter

leriter : martyr autem quando erat quidem in rota sublimi, tra-
debatur ijs, qui verberabant : quando vero rota eum sub se fere-
bat, corpus eius acerbè conscindebatur, & ossa conterebantur.]
hæc Acta, quæ plane dicta a nobis superius confirmant.

Sciri insuper debet, non satis Gentilibus fuisse ad odium
suum in nostros conceptum explendum, tot genera cruciamen-
torum, quibus Christianos rotis vinctos afflictabant; quin etiam
eamdem ob causam noua alia excogitare non desistebant: hinc
fiebat vt eos rotis nonnumquam mucronibus vndique affixis li-
gatos super appositum ignem maxima cum velocitate semel at-
que iterum ac sæpius circumagerent: quare eo prorsus modo,
quo carnes veribus fixæ, & igni admotæ assari coquiq. solent,
ita pariter sic circumuoluti, vt Christi mundus panis efficeren-
tur, assabantur. Vide Acta a nobis nuper notata Christinæ vir-
ginis, & Calliopij martyris, in quibus hæc scripta comperies:
Rotam, inquit, Præfectus scilicet, satellitibus suis, collocate, &
magnum ignem succendite. cui tanta vi alligatus est adolescens,
vt totus discerperetur. Statim igitur accedens Angelus Dei,
flammam carbonum extinxit; & ministri cum vellent rotam vol-
uere, non poterant; delicata autem ipsius membra totam ro-
tam sanguine consperferunt; erat enim acutis gladijs circummu-
nita.] hætenus Calliopij res gestæ. Rotis ergo ligati martyres,
& cum ipsis super ignem circumacti, ad nobilissimam martyrij
palmam fauste, feliciter, prospereq. peruenire meruerunt.

*De martyribus
radijs rotarum
intextis.*

Præterea mos fuit apud eosdem impios homines, vt in singu-
lis rotarum interstitijs, prædictis adhuc arctioribus, sic membra
Christi fidelium vectibus primum ferreis confRACTA immittere
atque inferere curarent, vt quasi intexti radijs viderentur: de-
inde rotas in erectorum stipitum terra fixorum eminentiori par-
te collocantes, diu hoc prorsus modo eos viuere sinebant. Hu-
iusmodi cruciatu, cuius etiam meminit Gregorius Turonensis
de rebus gestis Francorum lib. 6. cap. 35. Valentia in Gallia in
Ecclesiasticis tabulis affecti reperiuntur Felix presbyter, Fortu-
natus & Achilleus diaconi, qui a beato Irenæo Lugdunensi
Episcopo illuc ad prædicandum Dei verbum directi fuerant.
lege eorum Acta a Petro relata lib. 4. catalog. cap. 83. a Su-

rio tom. 2. & a Martyrologijs nono Kalend. Maij.

Valde insuper nobis probatur, rotas illas, quæ (sicut in ali-
quibus martyru Actis legitur) erant vsui ad Christianorum cor-
pora extendenda, vel fuisse trochleas, vel equuleum: his enim
quæ rotulas aliquas continebant, vnde & rotæ poterant nuncu-
pari, Christi fidelium corpora potissimum discerpebantur; vel
certe non fuisse a rotis ante dictis diuersas, sicuti Calliopij res
gestæ paulo ante a nobis citatæ non obscure innuere videntur:
namque habent, tanta vi rotæ fuisse funiculis alligatum, vt ante-
quam tortores eam circumagere inciperent, iam fuerit sanctus
iuuenis dilaniatus totus, totusq. discerptus. Et de hoc acerri-
mo cruciatus genere satis.

*De rotis quibus
martyrum corpo-
ra extendebantur.*

De Trochleis.

Trochlearum, quæ martyrij erant instrumenta, mentionem
faciunt Eusebius historiæ lib. 8. cap. 10. & sanctorum Acta
quamplurima, speciatim Crispini & Crispiniani a Surio tom.
5. recitata, Fereoli presbyteri & Ferutij diaconi a Petro catal.
lib. 5. cap. 120. Quintini ciuis Romani a Surio tom. similiter 5.
Sanctorum septem fratrum a Mombrizio tom. 1. & a veteri-
bus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis sub B. Sym-
phorosæ eorum matris inscriptione; Benigni item presbyteri
a Mombrizio tom. 1. & a Petro lib. 10. cap. 3. præterea memi-
nit etiam de trochleis Gregorius Turonensis de rebus gestis
Francorum lib. 5. cap. 49. cum ait: Extensus ad trochleas, cæ-
debatur fustibus, virgis, ac loris duplicibus.] & lib. 6. cap. 8.
In terra extenditur ad trochleas, virgis ac fustibus cæditur.]
& cap. 35. Tunc extensus ad trochleas, tandem loris triplici-
bus cæsus est.] & lib. 7. cap. 32. Rex furore succensus iussit eos
ad trochleas extēdi, & fortissime cædi, vt si vera, &c.] hæc Gre-
gorius Turonensis, cuius citata capita si attentius spectentur,
colligetur sine dubio eiusmodi tormenti genere maleficos præci-
pue, impiosq. homines & homicidas tortos & excruciatos
fuisse: quocirca nulli mirum esse debet, si veri Deicultores pro
eius honore pugnantes a Gentibus fuerint vel trochleis exten-
si, vel

*Quinam essent,
qui trochleis ex-
cruciarentur.*

si, vel eleuati; ab his etenim omnium hominum & sceleratissimi & flagitiosissimi habebantur.

Trochlea quid significet.

Trochlea quid.

Trochlea (vt ex Vitruuij lib. 10. cap. 2. 3. 4. 5. & 11. constat) tractorij generis est machina, cum æreo, aut ligneo orbiculo, siue rotula, quæ per axiculum versatur traiecto fune ductario. vtimur hac machina, vel subleuandis ad altitudinem & operum collocationes oneribus, vel demittendis, vel saltem iisdem hinc inde asportandis, & denique haurienda e puteis aqua.

Trochlea vnde dicatur.

Ceterum trochleæ (teste Isidoro etymolog. lib. 19. cap. 11.) fiunt ad similitudinem, Θ, litteræ Græcæ octauæ, nominanturq. a trochlis, id est, rotulis. Ex his ergo consequitur, errasse ex recentioribus, qui trochleam, ergatam, id est, arganum (vt vocant) esse

De trochleis quid senserint quidam ex recentioribus.

putarunt: nā licet non possit trochlea damnatorum corpora discerpere absque speciali alicuius adminiculo, siue pali, cui esset alligata, siue machinæ, quæcūque illa fuerit; non tamen ex hoc inferri debet, ergatam fuisse, sed tantummodo indiguisse aliquo: & hoc nos asserimus. Quoniam enim sæpissime huiusmodi cruciatus genere reorum corpora miserabiliter extendebantur; idcirco nobis valde probatur, duritiam præcipue discerpendi corporis, & commoditatem facilitatemq. tortorum spectantibus, adhibitam fuisse etiam machinulam aliquam, videlicet ergatam, aut quid simile. lege, si libet, loca Vitruuij, de quibus supra fecimus mentionem, & plane videbis trochleam non esse ergatam, nec ergatam trochleas. Denique vnum quoque te aduertere volumus, nempe figuratam esse in priori huius capitis parte ergatam cum trochlea, non quasi vnum & idem illa essent, sed vt ostenderemus probabilitate non carere, fuisse reos, ob eam quam nuper tetigimus rationem, ambobus hisce instrumentis dilaniatos. Diximus, non improbabile: quia alijs modis contingere potuit, vt forte contigit.

Quenā erat machinula, quæ simul cū throcleis erat in usu apud veteres ad damnatorum corpora discerpenda.

De modo, quo martyres trochleis dilaniabantur.

Verum modus, quo Christiani hoc instrumento torquebantur, erat huiusmodi. Defigebantur primum humi tot stipites, quot erant hoc supplicio afficiendi; deinde a constitutis ministris

martyres

martyres manibus quandoque, quandoque pedibus, hinc funibus trochlearum, hinc stipitibus alligabantur: quo facto, tractis iussu Iudicum funiculis, misere ipsorum corpora extendebantur. hæc omnia indicant Acta filiorum B. Symphorose martyris superius citata, & Gregorius Turonensis pariter lib. 6. de rebus gestis Francorum cap. 8.

Scire hic poteris, hoc supplicio damnatos (vt ex rebus gestis Quintini & Ferutij martyrum & locis Gregorij Turonensis dudum notatis patet) fuisse illomet temporis spatio, quo trochleis discerpebantur, aut fustibus cæsos, aut facibus adustos, aut denique sulphure, resina, oleoque feruentibus, & consimilibus perfusos. Quamobrem in Actis B. Quintini hæc verba conscripta reperiuntur: Tunc Præfectus tyrannico furore commotus, sanctum Quintinum in tantum trochleis torqueri præcepit, vt membra eius a suis iuncturis vi durissima solui cogerentur: resticulis insuper ferreis eum cædi, & oleum candens, & picem, & adipem feruentissimum dorso infundi iussit, ne quid poenæ aut cruciatus corporeis deesset doloribus: sed cum hæc necdum satisfacerent insanissimo Rictiouaro (sic enim nominabatur Præfectus) ad satiandam eius sitis immanissimam rabiem, applicari etiam faces ardentes iussit, vt vel flammis, &c.] hucusque res gestæ beati martyris Quintini.

Quæ patiebantur martyres, de trochleis extendebantur.

Martyres trochleis eleuati.

Postremo loco animaduertere possumus, Christianos non tantum trochleis fuisse extensos, verum etiam sublime ijsdem eleuatos, eo modo, quo temporibus istis rei mortis, reuinctis post terga manibus, extorquendæ veritatis causa, fune eleuari solent. Hoc cruciatus genere affectus legitur sanctus Christi martyr Seruus, de quo septimo Idus Decemb. hæc in Martyrol. Romano:

Martyres trochleis eleuabantur.

Tuburbi in Africa natalis sancti Serui martyris, qui in persecutione Vuandalica sub Hunnerico Rege Ariano fustibus diutissime cæsus, trochleis frequenter in sublime eleuatus, atque icu celeri super filices pondere corporis demissus, & lapidibus acu-

Sancti Serui martyrium.

tissimis perfrictus, martyrij palmam adeptus est.] haec tunc Martyrologium Romanum. de hoc eodem martyre plura Victor de persecutione Vandalica lib. 3.

De Torculari. 8. quod muretorum dicitur.

De Torculari
torquendi instru-
mento.

Premebantur Christiani torcularibus, eo prorsus modo, quo vuae oliuaeque, ad vinum atque oleum exprimendum, iisdem premuntur. Cruciatu fuit huiusmodi martyrio praeclarissimus Christi miles Ionas, de quo in Actis eius ab Isaia Adami filio scriptis Lipomani 7. & Suriij 2. haec narrantur:

Torcular afferri iusserunt, scilicet magi Persarum, & in eo sanctum, id est, Ionam, poni, vehementerque comprimi, ac dissecari. Fecerunt ministri imperata, ipsumque in torculari compresserunt, & omnia illius ossa confregerunt, deinde ipsum medium disseuerunt.] haec ibi.

De cochlea.

Ceterum interpres, ubi nos torcular posuimus, cochleam vertit; & certe, ni fallamur, minus proprie: nam (vt inquit Acta) positus fuit S. Ionas in ea machina, in qua compressus, singula eius ossa fuere confracta. At quis iam non videat non fuisse vertendum cochleam, sed potius instrumenti pressorij nomen nempe, torcular? In cochlea siquidem (quae in torculari est lignum erectum clauiculatim striatum, quo praelum, dum vertitur, aut attollitur, aut demittitur) nulla res ponitur, vt comprimitur; hoc enim (vt docet Columella lib. 8. cap. 50. & experientia ipsa pariter) fit sub tabula illi affixa, quae praelum nuncupatur. Non debuit igitur interpres, cochleam, sed magis torcular exprimere. Verum id fortasse non curauit, vel quia partem pro toto desumpsit, vel quia verbis Graecis nimis addictus fuit: Graecorum namque mos est, vt nonnumquam instrumenta cum in praepositione, construunt, vt verbi gratia, Diligo te in toto corde meo & appareo tibi in vestibulis albis: id est, corpore vestibulis albis indutus appareo tibi; & corde, quod intra me est, eo toto, amore te prosequor. Quocirca poni in cochlea, est poni in instrumento cochleam habente; & in cochlea comprimi, est existentem in

machina

Praelum in tor-
culari quid sit.

Acta Ieronimi
lib. 2. cap. 2.

Acta Ieronimi
lib. 2. cap. 2.

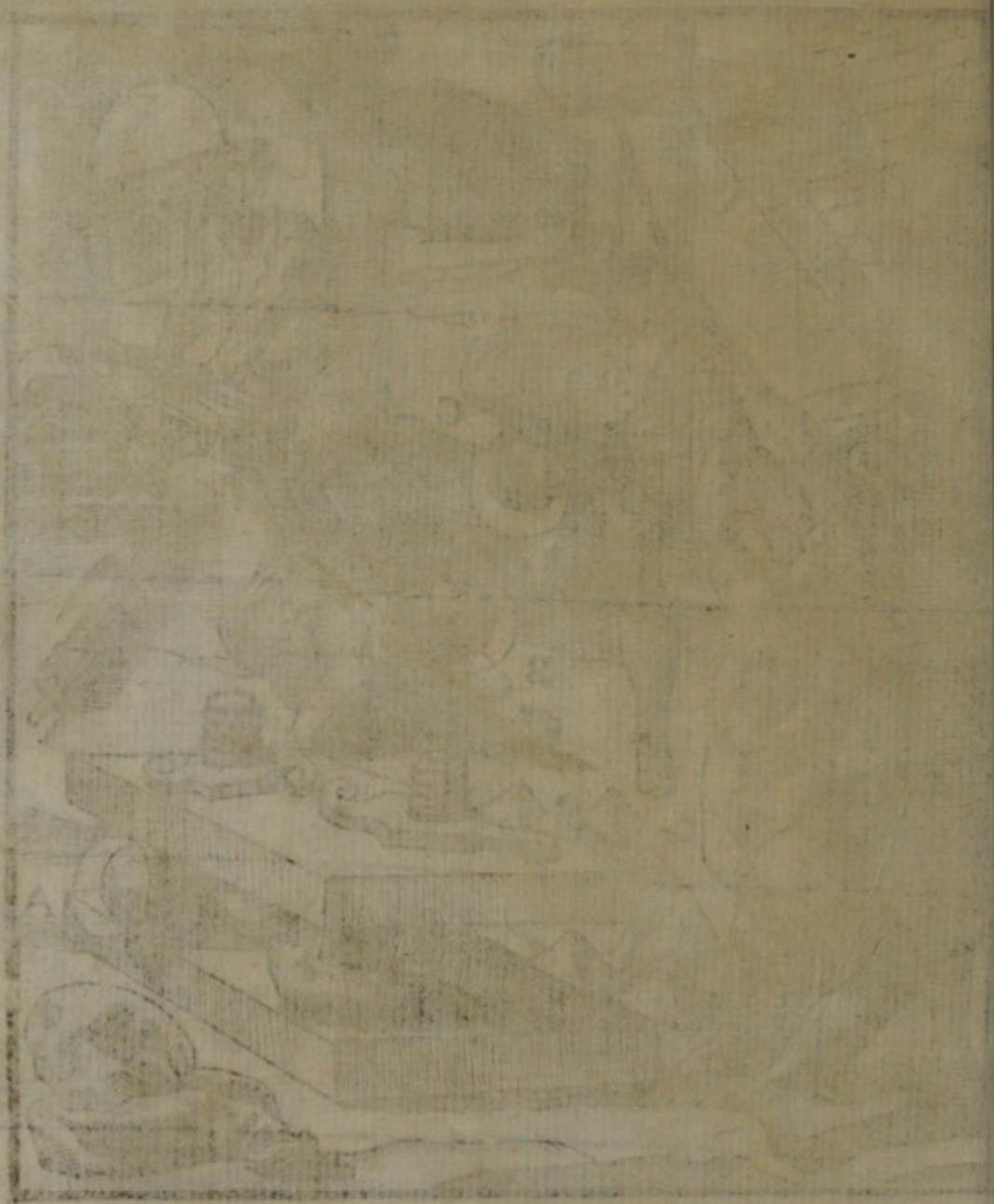
machina cochleam similiter habente, ea comprimi. Ceterum
 quia (vt diximus) plus æquo fuit interpres verbis Græ-
 cis addictus, idcirco mirandum minime est si sen-
 tentiam auctoris non bene verbis Latinis ex-
 presserit: locutionem etenim Græ-
 cam ad verbum in Latinam ver-
 tit. Et de rotis, trochleis,
 & torculari hac-
 tenus.



- A* Martyres quandoque rotis, mucronibus vndique affixis, ligati, super cuspides ferreos circumagebantur:
- B* Aliquando, quibus affixi non erant prænotati mucrones, super cuspides item ferreos.
- C* Aut saltem, vt misere vitam finirent, super ardentis prunas.
- D* Demum rotarum conuexis alligati, e loco sublimi præcipitabantur.
- E* Aut rotarum radijs intexti, sic ad plurimos dies, vt interirent, relinquebantur.



Martyres torculari premebantur, eo prorsus modo, quo vnae olivaeq. ad vinum
 oleumq. exprimendum premuntur.
 Trochleis extendebantur.
 Iisdem item eleuabantur.



1. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
2. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
3. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
4. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
5. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
6. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
7. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
8. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
9. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.
10. The mountain of the mountain is a mountain of the mountain.

*De Equuleo martyrii instrumento, atque de quamplurimis
vinculorum generibus.*

C A P. 8 T E R T I V M.

M E m i n e r u n t d e e q u u l e o t o r q u e n d i i n s t r u m e n t o c u m C i c e -
ro, tum alij multi: Cicero pro Deiotaro, & pro Milone,
7. item in Verrem, & Philip. 11. in Antonium: alij vero, vt
Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. Quintilianus declamatione vl-
tima, Seneca lib. 3. de ira cap. 3. & 19. & epistol. 66. & 67. Am-
mianus Marcellinus lib. 14. 16. & 18. & res gestæ martyrum
fere innumeræ, speciatim Crescentiani a Surio sub inscriptione
B. Marcelli Papæ relatæ tom. 1. Dorotheæ virginis ab eodem
tom. similiter 1. & a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis,
Concordij martyris a Mombrizio tom. 1. & a prædicto Surio
tomo pariter 1. Pontiani a Petro catalog. lib. 2. cap. 102. A-
gathæ a Surio tom. 2. & a veteribus manuscriptis cum nostræ
bibliothecæ, tum aliorum; Acta itē Eulaliæ virginis a nobis in hi-
storia nostra Sanctarum virginum externarum recitata; similiter
Nestorij a Surio tom. 1. & a Petro lib. 3. cap. 152. Felicis & For-
tunati ab eodem Petro catalog. lib. 4. cap. 83. Antoninæ a Ro-
mano Martyrologio pridie Idus Iunij, Felicolæ virginis a no-
bis in nostra Sanctarum virginum Romanarum historia, Procef-
si & Martiniani a Mombrizio tom. 2. Ianuarij & Paulæ a Petro
lib. 5. cap. 85. Gundenæ virginis a Martyrologijs 14. Kal. Au-
gusti, & a Petro lib. 6. cap. 112. Iustæ & Rufinæ virginum a Pe-
tro vicissim lib. prædicto cap. 117. Secundiani, Marcelliani, &
Veriani a Mombrizio tom. 2. & a Petro lib. 7. cap. 41. Reginæ
virginis a Mombrizio etiam tom. superius citato, Eusebij & So-
ciorum a veteribus nostris manuscriptis, & a Mombrizio tom. 1.
& a Petro catalog. lib. 7. cap. 111. Genesij a codicibus tam no-
stræ bibliothecæ manu exaratis, quam aliorum, insuper a Su-
rio tom. 5. a Mombrizio tom. 1. & a Petro lib. 7. cap. 110. Fau-
sti, eiusque sociorum a Martyrologijs quibusdam, & ab auctore
Thesauri concionatorum par. 2. Vincentij nobilissimi martyris
a veteribus

De equuleo.

a veteribus nostris manuscriptis, atque aliorum, Alexandri Episcopi a Petro catalog. lib. 8. cap. 102. & a Romano Martyrologio 11. Kal. Octobris, Theodori militis a non excusis bibliothecæ nostræ libris, atque a Martyrologijs quinto Non. Nouembris Maximi diaconi a Petro lib. 9. cap. 85. Bassi Episcopi ab eodem lib. 1. cap. 30. & ad extremum Marini a Mombrizio tom. 2. & aliorum vtriusque sexus innumerabilium.

Ad hæc, præter auctores, Actaq. nuper citata, faciunt quoque de equuleo mentionem S. Cyprianus in epistola ad Donatum 2. & lib. de laude martyrij, & sermone de lapsis, S. Hieronymus epistola ad Innoc. 49. B. Augustinus epist. 59. ad Marcellin. Euseb. lib. 8. cap. 11. Isidor. lib. 6. etymolog. cap. ult. Prudentius in suis hymnis sæpissime, & quidam recentiores magis diffuse, vt Sigonius lib. 3. de Iudicijs cap. 18. Iacobus Pamelius in Cyprianū in illa verba quæ in sermone de lapsis leguntur; Nunc equuleus extenderet, nunc vngula, &c.] & alij. Cōueniunt isti, fuisse equuleum torquendi instrumentum institutum olim ad exprimendam e noxijs conscijsve veritatem. sic Cicero pro Deiotaro, vbi ait: Cum, more maiorum, de seruo in dominum ne tormentis quidem quæri liceat; in qua quæstione dolor veram vocem elicere possit etiam ab inuito; extortus est seruus, qui quem in equuleo appellare non posset, eum accuset solutus.] & pro Milone: Sed quæstiones, vt vrgent Milonem, quibusnam de seruis?] item: Facti in equuleo quæstio est iuris in iudicio.] & Tuscul. 5. ac lib. 4. de finibus bon. & mal. & Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. externorum 2. de Zenone Eleazate, & 3. de Zenone altero, & 5. de Theodoro Syracusano, & lib. 8. cap. 4. de M. Agrij seruo, de Alexandro seruo Fannij, & demum de Philippo Fuluij Flacci. Idem affirmare videtur Ammianus Marcellinus lib. 18. dum ait: Quamquam incuruus sub equuleo staret, pertinaci tamen negabat instantia.] Translatus est inde equuleus ad cruciandos homines, & acerbiori supplicio afficiendos: quod in Christianis martyribus patuit; quamobrem crebra eius in rebus gestis ipsorum his verbis fit mentio: Equuleo tortus, Equuleo cruciatus, In equuleo suspensus, In equuleum leuatus, In equuleum actus, & consimilia. I

hoc igitur, quod hucusque diximus, nempe fuisse equuleum tormenti genus, quo ad extorquendam de reis veritatem utebantur antiqui, non differunt inter se scriptores, sed in eius dumtaxat perfecta definitione ac forma explicanda. Quidam enim, ardentem fuisse laminam, scriptum reliquerunt. Quidam alij, tormenti genus, quo vinctis superne manibus, & appensis utriusque pedi grauissimis ponderibus, pendens homo immaniter torquebatur. Alij vero, ut Sigonius, & religiosi quidam cum secuti, catastam ligneam cochleatam ad intendendum & remittendum aptam, atque ad torquendos homines, ut facti veritas eliceretur, institutam.

Sententia de equuleo diuersa.

Alia opinio.

Sigonij sententia de equuleo.

Ceterum (inquit) tormenti genus erat huiusmodi: Vbi catastæ huic brachia pedesque eius, qui torquendus erat, nervis quibusdam, qui fidiculæ dicebantur, alligauerant; tum catasta intenta, atque in altum erecta, ut ex ea, quasi ex cruce quadam, miser ille penderet, primum compagem ipsam ossium diuellebant, deinde candentes laminas eiusdem corpori admouebant; tum bifulcis ungulis ferreis latera excarnificantes, doloris acerbiter augebant.] hæc eruditissimus Sigonius.

Alij postremo, machinam ligneam fuisse ad equi similitudinem (veluti infra diffuse explicabitur) fabricatam, cum duabus striatis rotulis in extremis excauatisque eius partibus positis, quæ quidem per axiculos ductorijs funiculis traiectis versabantur; unde fiebat, ut rei illis alligati varie excruciantur, atque distenderentur. Fuit huius opinionis P. Thomas Bozius nostræ Congregationis sacerdos, in historia, quam de sanctis martyribus Papia & Mauro descripsit, nondum excusa. Hæ itaque sunt de equuleo scriptorum sententiæ, quarum quæ veræ, quæve falsæ sint, si studiose diligenterque inspiciantur, apparebit.

Ultima opinio de equuleo.

Iam vero si primam spectemus, ceteris sine dubio minus veram esse iudicabimus: qui enim fieri potest, ut equuleum ardentem laminam credamus, cum in omnibus fere martyrum rebus gestis, & in nonnullis antiquorum auctorum libris scriptum reperiatur, cruciandos homines in equuleo leuatos, laminis fuisse ardentibus combustos? Deinde si ad alteram & tertiam animum re-

Prima sententia de equuleo reprobat.

Alteræ, & tertiæ opinio examinatur.

& improbables eas esse, & a veritate alienas. Etenim quonam pacto poterunt ea, quæ de equuleo maiores litteris consignarunt, illis descriptionibus accommodari? quod quidem tunc vel maxime non posse constabit, cum opinionem extremo loco relata, quam veram putamus, rationibus comprobabimus. Est autem ea (vt ex supradictis patet) huiusmodi:

*Sententia nostra
de equuleo expli-
catur.*

Equuleus apud veteres machina fuit lignea ad veri equi similitudinem fabricata, cum duabus striatis rotulis in extremis excauatisq. eius partibus inditis, quæ, cum erat aliquis in ea torquendus, per axiculos ductorijs funiculis traiectis, versabantur: quocirca fiebat, vt illis alligatus varie excrucicaretur, atque distenderetur.

Vt autē clarius & dilucidius, quæ paulo ante & quæ proxime de equuleo diximus, percipiantur; sciri conuenit, consueuisse veteres hoc modo equuleū construere. Præparabant initio operis faciundi stipitem rectum, longitudinis latitudinisve conuenientis: in cuius extremis partibus, ipsorum industria aliquantulum excauatis, duas striatas rotulas, quæ per axiculos verti possent, indebant: tum deinde, vt ex omni parte eleuatus remaneret e terra, desumebant quatuor ligna eo paulo arctiora, atque minora, quæ deinceps clauis ferreis non longe ab vltimis stipitis partibus affigentes, fabricabant machinam quatuor quasi pedibus veri equi instar insistentem. Quo peracto, si quis ibi equuleo torquendus aderat, in ipsum, vi cruribus deuaricatis, conijciebatur. Post hæc tortores funiculos aliquos fumentes, illorum altero cruciandi pedes, altero manus post tergum reiectas atque distortas vinciebant. Tunc rotulis, siue orbiculis funiculos prædictos immittentes, & ad machinulam aliquam equulei pedibus affixam, succulæ (vt nobis probatur) similem, eosdem referentes, efficiebant, brachiorum ductu machinulam versantes, vt funiculi circa eam se inuoluentes, extenderentur; & deinceps, vt illis alligatus, dorso super equuleum, & facie ad cælum versa, pariter extenderetur. Verum cum iterum ac sæpius in machinula vertenda defatigari non desisterent, & ex hoc singula iam vincti membra, cunctis compagibus resolutis, essent distracta, longo temporis spatio vel sic cum permanere sinebant,

bant; vel, Iudice annente, funiculos relaxantes, incuruum ac pendulum sub equuleo cadere, non sine maximo dolore faciebant. Quamobrem arbitratus tunc Iudex amplam condemnandi, aut absoluendi eum se nactum esse occasionem, de actis eius acerrime inquirere ac cognoscere prosequabatur. Quod si rei constantia spem ipsius fefellisset atque superasset, iubebat continuo igneas laminas, lampades, aut tædas ardentes afferri, vel etiam ungulas, vncos, & consimilia, & his vel horum saltem altero eius latera, ceterasq. corporis partes aduri, atque excarnificari, vt sic noui doloris acerbitas quæreretur veritatem. Atque hæc de equulei forma & vsu. Reliquum est modo, omnia & singula quæ de ipso explicauimus, rationibus, veterumq. monumentis confirmare.

Ac primum, machinam fuisse ligneam ad veri equi similitudinem fabricatam, aperte ostendit nominis equulei interpretatio: equuleus enim pullum equinum, id est, equum recenter natum, significat. Præterea inueniuntur in hunc vsque diem quædam scamnorum genera eleuata paulisper e terra, quatuor lignis, quasi quatuor pedibus sustentata; quæ hoc nomine vocantur, vt sunt quæ vulgo, *caualletti*, dicuntur. Potest insuper demonstrari hoc idem ex descriptionibus & effectibus eidemmet equuleo ab antiquis scriptoribus attributis: vnde Cicero Tusculan. quæst. lib. 5. volens innuere sic in ipso poni reos consueuisse, vt in vero animatoq. equo immitti quis solet, dixit, de equuleo instrumento torquendi loquens: In equuleum conijciuntur.] & paucis interpositis versibus: Veluti iste in equuleum impositus.] & post: Conantem ire in equuleum, &c.] Ex his locis doctissimus Pamelius in Cyprianum collegit, fuisse equuleum, de quo hic agitur, ab equi similitudine appellatum: siquidem ait: Equuleum accipit Cicero lib. 5. Tuscul. quæst. pro tormenti genere in formam equi, in quem cōijciebantur rei.] hæc ille. Præterea hoc idē clarius significauit Pomponius poeta a Nonio Marcello relatus, his verbis: Et vbi insiliui (quod proprium est illorum qui in equos ascendunt) in cochleatum equuleum, ibi tollutim tortor.] perinde ac si diceret, Postquam ascendi in equuleum rotulas striatas habentem, inibi tollutim tortor, id est (vt Nonius Marcellus

*Equuleus erat
veri equi instar
fabricatus.*

docet) volubiliter torqueor; quod quidem ratione rotularum in eo inditarum fiebat. Ad hæc, legimus sapissime in martyrum passionibus, speciatim in illa sanctorum Abundij & Abundantij, quam in veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis codicibus habemus, fuisse Christianos in equuleo levatos, ut in eo torquerentur. signum est ergo satis evidens, fuisse equuleum (ut declarauimus supra) machinam ligneam equo similem, & non alio modo constructam.

Postremo huic sententiæ proxime accedere videntur S. Hieronymus ad Innoc. epist. 49. & Seneca: quorum ille, equuleo tortos, scribit, oculos in cælum conuersos tenuisse: hic, in eo toto corpore prostratos iacuisse: namque ait B. Hieronymus: Cum equuleus corpus extenderet, oculis, quos tantum tortor alligare non poterat, suspexit ad cælum.] Seneca autem: Hoc nobis (inquit) persuadere conaris, nihil interesse, utrum aliquis in gaudio sit, an in equuleo iaceat.] Si igitur in equuleo rei & iacebant, & ad cælum suspiciebant; probabilius est, instar equi cum fabricatum fuisse, quam aliter.

Dicet fortasse quispiam, prædicta Senecæ verba non ita se habere, ut diximus: nam Muretus in suis ad prænotatam epistolam notis, ubi iaceat, ipsi scripsimus, ille, taceat, correxit: unde inquit: In equuleo taceat: non iudicet conscios: nihil eorum prodatur, propter quæ torquetur. Melius haud dubie, quàm, ut in alijs, iaceat.] Sed cum id nulla prorsus asserat ratione, legendum esse credimus, iaceat, & non, taceat: etenim non solum eiusmodi lectio antecedentibus auctoris verbis est congruentior, sed cunctis etiam Senecæ codicibus, quos vidimus, quorum aliqui peruetusti erant, conformior; siquidem in illis, iaceat, semper legimus, & numquam, ut Mureto placuit, taceat. Et de hac prima definitionis equulei parte satis.

Consultatur Muretus.

In equuleo erant rotulae quædam.

Martyr ex in equuleo brachijs post terga distortis extendebatur.

Ceterum fuisse in eadem equulei machina rotulas aliquas striatas, ex veteris poetæ Pomponij prænotato versu elicitur, ut ex nuper dictis explicatisq. patet.

Quod autem rei in equuleo levati, brachijs post terga distortis, pedibusq. eidem equuleo funiculis alligatis, & ijs machinulis quibusdam relatis, distenderentur, atque discerperentur:

hoc,

hoc, inquam, ex multis locis cognosci potest: & primum ex Eusebij historiæ libro 8. cap. 11. vbi hæc verba leguntur: Quidam enim primū manibus a tergo colligatis ligno appensi, & machinis quibusdam membra eorum vniuersa distēta, distractaq. &c.] Porro esse hæc de equuleo intelligenda, ea quæ continuo subsequuntur verba, non obscure indicare videntur; sunt enim huiusmodi: Deinde a tortoribus ex mādato magistratuum per totum corpus grauitèr diuexati, & non quemadmodum cum homicidis agi solet, latera solum, sed venter, tibiæ, & genæ flagris ferreis cæsæ, seu (vt alij textus habent) vngulis.] hæc ille. Deinde confirmare hoc idem quoque possumus ex B. Hieronymi epistola ad Innocentium 49. siquidem hæc in illa conscripta habentur: At vero mulier sexu fortior suo, cum equuleus corpus extenderet, & sordidas fœtore carceris manus post tergum vincula cohiberent, oculis, &c.] Præterea idem similiter ex Prudentio in B. Vincentij martyris hymno, in quo ita Tyrannus tortoribus imperat:

*Vinctum retortis brachijs
Sursum ac deorsum extendite,
Compago donec ossium
Diuisa membratim crepet.]*

Et in hymno S. Romani, vbi inuictus martyr ita ex equuleo loquitur:

*Miserum putatis, quod retortis pendeo
Extensus vlnis, quod reuelluntur pedes,
Compago nervis quod sonat crepantibus.]*

Ex his itaque plane (vt nobis videtur) apparet, fuisse reos pedibus, distortisq. brachijs equulei funiculis vinctos, & quibusdam machinulis, ad quas hi funiculi referebantur, a tortoribus volutatis, articulatim conscissos, atque dissectos.

Has autem machinulas fuisse in equuleo, præter id quod ex Eusebio asseruimus, posset etiam fortasse confirmari ex his, quæ habet Vitruuius lib. 10. cap. 2. 3. & 4. tractans de trochlearum vsu, atque de alijs tractorijs machinis, vt de ergata, & succulis: docet enim, ductarium funem per trochleam, quā nonnulli etiam thecamum dicunt, traiectum, debere postremo, vt onera per

ipsum

Quomodo martyris in equuleo posui penderent, declarabitur infra.

Machinule quædam erant equuleo affixæ.

Rechamus quid sit.

ipsum subleuari, vel dimoueri queant, ad aliquam machinam referri.

Iacebant, qui in equuleo extendebantur, toto corpore in eo prostrati, vultu ad cælum verso.

Crines quādoque SS. mulierum in equuleo excruciantur, augendi doloris causa, ad eius stipitem vinciebantur.

Quomodo rei incuruatis corporibus sub equulei caderent.

Funiculi in equuleo non laxabantur remittendi doloris causa.

Iacuisse autem reos toto corpore in equuleo prostratos, vultuq. ad cælum verso, dum funiculi intendebantur, indicant, & quidem non obscure, ea quæ paulo superius ex epist. S. Hieronymi ad Innoc. 49. & Senecæ 66. retulimus. Vnum tamen aduertes (vt ex B. Hieronymi citata epistola monemur) solitos nonnumquam fuisse carnifices, crines mulierum in equuleo torquendarum, augendi doloris studio, ad eius stipitem alligare: nec mirum; quia dum a tortoribus laxabātur funiculi, sub equuleum (veluti paulo infra ex Ammiano demonstrabitur) incuruato corpore cadebant: quocirca earum capillos, quod summi immensique animi & corporis cruciatus erat, euelli quodammodo atque extirpari oportebat.

Quod autem funiculis, qui extensi erant, laxatis, rei incuruatis corporibus sub equulei machinam caderent, testatur (vt alios omittamus) Ammianus Marcellinus lib. 16. Innocentes (dicens) tortoribus exposuit multos, & sub equuleo cepit incuruos.] & lib. 18. Quamquam incuruus sub equuleo staret, pertinaci negabat instantia.] quibus verbis, illisq. præcipue, quæ lib. 18. leguntur, significauit auctor, augendi doloris gratia laxatos fuisse funiculos, & non (vt Sigonio, eumq. sequentibus placuit) eiusdem remittendi causa: arbitratus est quippe vir iste lib. 3. de iudicijs cap. 18. consueuisse veteres, remittendi doloris studio, funiculos, quibus in equuleo reorum corpora erant extensa, relaxare. vnde inquit: Vt autem incitandi doloris causa equuleus aut fidiculæ tendebantur, sic eiusdem remittendi eadem laxabantur.] confirmat hanc sententiam maiorum auctoritate, inquiring: Quocirca Valerius de patientia, nempe lib. 3. cap. 3. ita scriptum reliquit: Zeno cum a Nearcho Tyranno torqueretur, esse dixit, quod secreto audire eum maxime expediret: laxatoq. equuleo, aurem eius morfu corripuit, atque abscidit. Et paulo post in Theodoro quoque (ait) viro grauissimo: Hieronymus Tyrannus tortorum manus frustra fatigauit: rupit enim verbera, fidiculas laxauit, soluit equuleum, laminasq. extinxit prius, quam efficeret, vt tyrannici odij conscios indicaret.

Et

Et Quintilianus declam. vltima, ita : An quæstionem illam fuisse credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur ? ideo enim equuleum mouebam artifex senex, tenebam fidiculas ratione sæuitiæ, vt leniter sedibus suis remota compago per singulos artus membra luxaret.] Ex quibus verbis (subiungit idem auctor) qui in laxando equuleo leniter fidiculas remisisset, eum aliqua ex parte doloris acerbitati consuluisse apparet.] hætenus ille ; cuius quidem rationes, si diligenter considerentur, eas non solum (pace ipsius dixerim) falsa quædam continere patebit, sed insuper nihil omnino concludere, manifestum fiet.

Continent primo quædam, quæ a veritate remota creduntur, nempe, fidiculas fuisse funiculos illos, quibus rei equuleo alligabantur : siquidem (vt paulo inferius demonstrabimus) erant apud veteres fidiculæ idem quod vngulæ, & hæ idem prorsus quod illæ. Nec etiam concludunt : nam tametsi concederemus fidiculas fuisse funiculos, quibus rei vinciebantur ; non idcirco consequeretur eius argumenta firma validaq. esse : namque ipsa nec nobis aliqua ex parte obesse possunt, nec his qui contra sentiunt prodesse : non enim illis verbis, quibus ea fundantur, voluit Valerius Maximus indicare, funiculis relaxatis, doloris acerbitati consultum fuisse, sed potius virorum quorumdam externorum inuictum animi robur, atque constantiam ; quippe ait : Cum Zeno a Nearcho Tyranno, de cuius nece consilium inierat, torqueretur, supplicij pariter, atque indicandorum gratia consciorum, doloris victor, sed vltionis cupidus, esse dixit, prædicto scilicet Nearcho, quod secreto audire eum admodum expediret : laxatoq. equuleo, posteaquam insidijs opportunum tempus animaduertit, aurem eius morfu corripuit, nec ante dimisit, quam & ipse vita, & ille corporis parte priuaretur.] Ex his profecto verbis non colligitur laxatum fuisse equuleum remittendi doloris studio, sed ideo, vt Zeno, qui in eo torquebatur, posset Nearcho Tyranno, his, qui aderant, non audientibus, aperire secretum quoddam, sicuti ipse simulabat, illi maxime vtile ac necessarium. Non ergo Sigonius sententiam suam firmiter, vt sibi persuasit, demonstrauit.

*Rationes Sigonij
diluuntur.*

Aduertere hic velimus lectorem, laxari funiculos (vt verba
Valerij

Valerij Maximi iam iam recitata indicant) indicio fuisse, equuleum, sicuti initio capitis asseruimus, e terra aliquantulum ex omni eius parte eleuatum extitisse. Vnde nullo pacto nobis admirationem mouere Prudentius debet, si in S. Romani martyris hymno eundem Christi militem ex equuleo, quasi ex alto quodam ligno pependisset, ita vociferantem inducat:

*Audite cuncti: clamo longe, ac prædico,
Emitto vocem de catasta celsior.]*

Nam equuleus (vt ex verbis Valerij modo adductis ostendimus) erat cōuenienter subleuatus & altus. Iam vero ad rem nostram reuertentes, putamus nec alteram Valerij auctoritatem vllō modo Sigonio fauere posse; in illa enim huiusmodi verba, & quidem figurata habentur: In Theodoro quoque viro grauissimo Hieronymus Tyrannus tortorum manus frustra fatigauit. Rupit enim verbera, laxauit fidiculas, soluit equuleum, laminas extinxit prius, quam efficeret, vt tyrannicidij conscios indicaret.] hucusque Valerius Maximus. Sed quid cōtra nostram sententiam ex hīs infertur? certe nihil: innuunt ea dumtaxat, maximam fuisse in cruciatibus perferendis Theodori constantiam; siquidem rupit verbera, id est, flagella, quibus verberabatur; laxauit fidiculas, hoc est, vngulas disiunxit, quippe quæ (vt cap. 5. explicabimus) forcipes ferrei erant. soluit equuleum, id est, funiculos, quibus ligatus erat, dirupit: laminas extinxit, &c. Spectentur, quæso, paululum attento animo singula verba, & scire rem se habere constabit, atque insuper nihil contra nos ea pugnare apparebit. Idē quoque eueniet, si Quintiliani verba, quæ ad suam sententiam confirmandam Sigonius adduxit, considerentur, quippe hoc modo se habent: An tu quæstionem illam fuisse credis, qualis vernilibus corporibus adhibetur? ideo enim equuleum mouebam artifex senex, tenebam fidiculas ratione scæuitiæ, vt leniter sedibus suis remota compago per singulos artus membra luxaret.] Et quid hæc significant? significant profecto quemdā, qui in equuleo torquebatur, leniter in eo remissequē extēsum fuisse, vt sic leniter remissequē pariter discerperetur: quare nihil omnino prædictæ tum Valerij, tum Quintiliani auctoritates in nostram sententiam efficiunt. Et hæc quidem hætenus.

Fidicula quid essent apud veteres.

Sigonius loco nuper citato in ea fuit opinione, ut crediderit fidiculas, de quibus hic quærimus, fuisse vincula neruea, quibus reorum membra equuleo adhærebant; sicq. noxios fidiculis torqueri, idem esse, ac eosdem fidiculis equuleo alligatos intendendo, eorumdem singulas ossium commissuras summo cum dolore distrahere. In hac quoque sententiam scripsisse videtur Val- la lib. 1. dum ait, fidiculas esse instrumentum ex duobus obli- quatis lignis compactum, ita dictum vel ab extorquenda fide, vel a nerueis funibus, quibus torquendi alligantur. sic ille. Sed si ea, quæ de hismet fidiculis in Notis ad Romanum Martyrolo- giū * conscripta, atque firmissimis argumentis sunt comprobata, attento animo intuebimur, errasse prædictos scriptores sine du- bitatione vlla intelligemus. Ceterum ut benigno lectori magis magisq. satisfaciamus, ea omnia hic recitare nobis placuit. Sunt autem huius generis:

* XI. Kal. Febr.

Fidiculæ quidnam fuerint, exacte S. Isidorus demonstravit etymolog. lib. 5. cap. ult. dicens eas esse vngulas ferreas, qui- bus damnati discruciabantur: quocirca, inquit, vngulæ dictæ, quod effodiant; hæ & fidiculæ, quia ijs rei in equuleo torquen- tur, ut fides inueniatur.] hæc Isidorus. Cum itaque fidiculis, æque ac vngulis, latera hominis in equuleo extensi finderentur, easdem vngulas ea de causa fidiculas appellatas esse, nobis par est credere, quod nimirum reorum latera & ipsa finderent, sicq. a findendo fidiculas nuncupatas esse, quasi findiculas; vel a fo- dicando, quia nempe reorum latera illis fodicarentur; nomina- tasq. esse fidiculas, quasi fodiculas: nam fodicare latera fidiculis, usurpatum apparet ab Ammiano, sicuti paucis interpositis ver- sibus patefaciemus.

*Vngule cur fidi-
cule dictæ.*

His primum assentitur Prudentius in hymno S. Romani mar- tyris, cum quas vocauit fidiculas, easdem vngulas dicat. sunt enim apud eum hæc verba Asclepiadis Iudicis:

*Vertat ictum carnifex**In os loquentis, inq. maxillas manum,*

H

Sulcosq.

*Sulcosq. acutos, & fidiculas transferat,
Verbasitatis ut rumpatur locus.]*

Per fidiculas Asclepiadem intellexisse vngulas, quæ statim auctor subiungit, aperiunt his versibus:

*Implet iubentis dicta licitor improbus,
Charaxat ambas vngulis scribentibus
Genas, cruentis & secat faciem rotis:
Hirsuta barbis soluitur carptim cutis,
Et mentum adusque vultus omnis scinditur.]*

Hæc Prudentius. Eodem pariter sensu accipiuntur fidiculæ l. Decuriones. C. de quæst. siquidem fidiculis excruciaci, vocat ibidem Imperator, cruentam conditionem. sic apud Ammianum lib. 29. ubi hæc genera cruciatuum recensens, ita testatum reliquit: Intercluduntur equulei, expediuntur pondera plumbea cum fidiculis & verberibus.] cumq. non multo post reorum maiestatis latera prædictis supplicijs fodicata affirmer, fidiculis id peractum esse iam constat. In hoc item sensu fidiculas desumere, tam apud Iosephum de Machab. lib. 5. quam apud Senecam lib. 3. de ira cap. 3. Valerium de patientia lib. 3. cap. 3. & Quintilianum declamatione vltima, vel alios si qui sint, nihil plane prohibet: immo ex Iosepho, Valerio, & Quintiliano clarissime locis citatis colligi potest, per fidiculas, eos vngulas, & non aliud quicquam significare voluisse. Atque hæc quidem pro explicatione confirmationeq. huiusce opinionis dicta sint. Verû huic sententiæ aduersari videtur Suetonius in Tiberio, apud quem aliud genus supplicij fidiculas dictas esse habetur; namque in prænotato loco sic legitur: Excogitauerat inter genera cruciatus, etiam, ut longa meri portione per fallaciam oneratos, repente veretris deligatis, fidicularum simul, vrinæq. tormento distenderet.] hæc Suetonius: cuius nihilominus auctoritati satisfieri potest, si dicatur, fuisse eiusmodi tormenti genus, cuius ipse meminit, remotissimum ab eo quod in sanctorum martyrum rebus gestis, alijsq. citatis auctoribus, per fidiculas testatum apparet. Oppones adhuc fortasse huic nostræ opinioni Valerium lib. 3. cap. 3. sic de Theodoro loquentem: Rupit verbera, fidiculas laxauit, soluit equuleum.] Sed certe quomodo sint hæc verba interpretanda,

atque

Fidiculae quid apud Suetonium.

atque exponenda, abunde iam demonstrauius. Et de fidiculis satis.

Quod vero spectat ad id quod vltimo loco diximus de alijs quibusdam tormentorum generibus, quibus rei in equuleo extensi excruciabantur; obseruari est opus, hanc consuetudinem habuisse maiores, vt corpore in equuleo extenso, fidiculis, vel vngulis eiusdemmet membra finderent, vel laminis candentibus, aut consimilibus torrerent. Hæc cum habeas in nonnullis sanctorum martyrum Actis, S. Cyprianus demonstrat epist. ad Donatum his verbis: Hasta illic, & gladius, & carnifex præsto est, vngula effodiens latera & deradens, equuleus extendens, ignis exurens, ad hominis corpus vnum supplicia multa.] & lib. de lapsis: Sed cum, durissimi Iudicis recrudescente sæuitia, iam fatigatum, nunc flagella scinderent, nunc contunderent fustes, nunc equuleus extenderet, nunc vngula effoderet, nunc flamma torreret.] & lib. de laude martyrij: Hoc vero quod equuleo corpus extensum candentes stridet ad laminas, non exempti sanguinis, sed tentationis est causa.] & S. Augustinus epistola ad Marcellinum 59. Quando, ait, tantorum scelerum confessionem non extendente equuleo, non sulcantibus vngulis, non vrentibus flammis, sed virgarum verberibus eruisti?] & S. Hieronymus epist. ad Innoc. 49. pluribus. Cicero item 7. in Verrem, dum ait: Quid cum ignes, ardentesq. laminæ, ceteriq. cruciatu admouebantur?] & in Anton. Philip. 11. Ponite ante oculos vincula, verbera, equuleum, carnificem tortoremq. Samarium.] & Seneca lib. 3. de ira cap. 3. Apparatusque, inquit, illi reddendus est suus, equulei, & fidiculæ, & ergastula, & cruces, & circumdati defixis corporibus ignes, & cadauera quoque trahens vncus.] amplius Ammianus Marcellinus lib. 14. Intendebantur equulei, vncosq. parabat carnifex, & tormenta.] ad hæc Prudentius quoque in S. Vincentij martyris hymno his versibus:

Extensi in equuleo varijs tormentorum generibus affligebantur.

Extorque, si potes, fidem.

Tormenta, carcer, vngula,

Stridensq. flammis lamina,

Atque ipsa pœnarum vltima

Mors Christianis ludus est.] & post:

H 2

Ridebat

*Ridebat hæc miles Dei,
Manus cruentas increpans,
Quod fixa non profundius
Intraret artus ungula.]*

Et in hymno B. Romani similiter martyris:

*Amor coronæ, pœna præuenit truce
Licitoris artem, sponte nudas offerens
Cōstas bisulcis execandas ungulis.] & infra:
Non ungularum tanta vis latus fodit
Mucrone, quanta dira pulsat pleuresis:
Nec sic iniusta laminis ardet cutis,
Ut febris atro felle venas exedit.]*

His demum omnibus addi possunt, quæ litteris tam Valerius Maximus, quam Quintilianus locis paulo superius citatis prodidere: idem enim optime demonstrant atque confirmant.

Ex his ergo omnibus iam dilucide apparet, verissima certissimaque esse, quæ de equuleo & declarauimus, & asseruimus. Namque descriptionibus aliorum huiusce capitis initio adductis, nulla prorsus ratione, quæ ex antiquis monumentis de eo accepimus, accommodari queunt. Et quidem si vera potissimum est Sigonij sententia, quo pacto aptari equuleo poterunt, quæ apud Nonium poeta Pomponius scripta reliquit, nimirum reos in equuleo insilire consueuisse? & quæ Cicero Tusculan. quæst. lib. 5. nempe eosdem conijci, immitti, & ire solitos in equuleum, quod proprium illorum est, qui veros equos ascendunt? Deinde quomodo hæc alia ab Ammiano Marcellino locis supra notatis desumpta, videlicet, equuleo tortos, funiculis, quibus alligati erant, laxatis, confestim sub ipsum corpore non recto, sed incuruato cecidisse? quibus pariter adiungi possent, quæ scriptis mandauit Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. externorum 3. de Zenone quodam in equuleo torto. Amplius, quam ratione etiam, quæ Seneca epist. 66. & 67. scilicet, iacuisse reos, dum torquerentur in equuleo, & 67. eos funiculis tensis in equuleo longiores, quam antea essent, effectos? siquidem iuxta Sigonij opinionem (vt infra magis patebit) equuleo extensi, non longiores, sed potius latiores fiebant. Præterea si verum est (vt ex S. Hierony-

mi epist. 49. verum esse ostendimus) homines, cum equuleo distenderentur, facie ad cælum versa remanere consueuisse, liberum quippe illis erat oculos sursum tollere, & cælum aspiceret; consequitur sententiam nostrā de equuleo longe alijs & certiore esse, & veriore, & antiquorum dictis congruentiorem. Ceterum accedamus nunc ad rationes Sigonij refellendas.

Erat prima huius generis: Eusebius Ecclesiast. hist. lib. 5. c. 1. de equuleo verba faciens, innuit ipsum ligneam fuisse cataſtam, atque in sublime tolli solitam; ait namque: At cum tyrannica crudeliaq. illa suppliciorū genera, per beatorum patientiā Christi virtute firmatam, frustra imposita irrogataq. viderentur; diabolus alias quasdam machinas de integro contra illos excogitauit: nempe, vt in carcerem coniecti, interdum in locis horrida caligine obſitis & plenīs molestiarum misere iacerent; nonnumquam illorum pedes in crassas compedes impositi distinerentur, & ad quintum vsque foramen longa interapedine interposita distenderentur.] Igitur, subiungit Sigonius, equuleus cataſta ligneā fuit: eo siquidem damnatorum corpora extendebantur. Amplius Sozomenus hist. lib. 5. c. 10. de Busrī Christiano homine ex vrbe Galatiæ Ancyra apud Myrum Phrygiæ oppidum sub Imp. Iuliano Apostata pro fide cruciāto loquens: Et cū, inquit, ad tortorium lignum adduxissent, in sublime tolli iussit.] & cap. 20. Ex Christianis in vincula conditis Theodorum adolescentem primo loco productum, ad palum, in quo supplicia solebant inferri, alligat. hic vngulis diu laceratus, &c.] Ad hæc, confirmare videtur hoc idē Prudentius in hymno S. Romani martyris, cū eundē beatum virū ex equuleo hoc modo vociferantē inducat:

*Audite cuncti: longe clamo, ac prædico,
Emitto vocem de cataſta celsior.]*

Qua de causā eundem ante pensilem virum dixerat:

*Scindunt vtrumque milites teterrimi
Mucrone biulco pensilis latus viri.]*

Et hæc sunt prima argumenta cum Sigonij, tum eius opinionem sequentium; quæ sigillatim a nobis enodanda ac dissoluenda erunt. Verum vt facilius eorumdem ac clarior appareat solutio, quædam ante notanda declarandaq. proponemus: Et primo, permi-

*Diluuntur aliorū
rationes in senten-
tiam nostram de
equuleo.*

Catasta quid significet.

permiscuisse Sigonium, confundisseq. equuleum cū catasta, nec non & cum genere illo compedum, quo rei in carcere positi, iniec-
tis ad quartum vel quintum foramen pedibus, ad iugem cruciatum sic vincti detinebantur. Quamobrem merito reprehendendus videtur: siquidem catasta (vt ex his constat, quæ habet Iacobus Pamelius in notis ad epistolā S. Cypriani martyris 33. locum vel maxime ac proprie significat eminentiorem, quem vulgo Palcum dicimus, in quo vel de reis, vel de Christiani martyribus sumebatur supplicium: ad quam quidem significationem proxime accedit B. Cyprianus loco prædicto de catasta mentionem faciens, & Prudentius poeta pariter in Romani martyris hymno illis verbis:

Audite cuncti: longe clamo, ac prædico,

Emitto vocem de catasta celsior.]

Ad hæc, designat hæc eadem vox, catasta, licet non ita proprie, machinam quamdam longæ magnæq. compedis formam habentem, qua serui detenti venum exponebantur. Præterea non proprie etiam significat ipsamet torquendi instrumēta, quod circa Prudentius peristeph. hymno 2. de Laurentio martyre sic cecinit:

Postquam vapor diutius

Decoxit exustum latus,

Vltro e catasta (id est, e crate ferrea) Iudicem

Compellat affatu breui:

Conuerte partem corporis,

Satis crematus iugiter.] idem peristeph. hymno 1.

Verbera post vim crepantum,

Post catastas igneas.]

Catasta diuersa est ab equuleo.

Cum igitur catasta (veluti pluribus in notis ad prædictam B. Cypriani epistolam demonstrauit Pamelius) locum præcipue editiorem significaret, in quem cruciandi homines, vt illorum tormenta ab his qui aderant aspici possent, eleuabantur; sequitur, confundisse Sigonium in equulei definitione assignanda (vt iam perspicuum est) ipsummet equuleum cum catasta.

Dicet fortasse quispiam, per catastam prædictam auctorem equuleum intellexisse, & non aliud, cum & ipsa tortorum instrumentum

frumenta hoc nomine in Actis sanctorum martyrum appellata
reperiuntur. Sed adhuc conuincitur pramiscuisse equuleum
cum catasta: siquidem quæ in rerum definitionibus seu de-
scriptionibus collocantur, secundum propriam terminorum
significationem, & non aliter collocari conuenit. Præterea si per
catastam mente complexus est ille equuleum, idem profecto
fuisse, ac si eundem definiendo, Equuleus, dixisset, est equu-
leus: a quo rerum vim explicandi modo & definitiones & descri-
ptiones, quam maxime fieri poterit, abhorrere debent. Et hæc
de catasta.

Nunc autem agamus de genere illo compedum, quo rei in car-
cere positi, iniectis ad quartum vel quintum foramen pedibus,
ad perennem cruciatum detinebantur. Sensit de hoc Sigonius
loco prædicto, non aliud esse ab equuleo, sed prorsus idem cum
illo: quod certe dici nulla ratione potest: tum quia hoc damna-
ri homines latiores fiebant, illo vero (vt supra ex epistola 67. Se-
necæ retulimus) longiores: tum etiam quia (vt in Notis ad Mar-
tyrologium Romanum * legitur) hoc eodem compedum genere
rei in carceribus dumtaxat (sicuti infra, cum de vinculis agemus,
magis patebit) excruciabantur, illo autem (vti martyrum Acta
ferre innumera clamant) extra carceres, sæpissimeq. in locis vr-
bium publicis. Præterea equuleo non solum reorum pedes ad
fossionem vngularum distēdebantur, sed totum similiter corpus,
hisce vero compedibus tantummodo pedes. diuersæ igitur pe-
nitentia erant hæ ab equuleo.

*Equuleus alius
erat ab illo ge-
nere compedum,
quo rei ad quar-
tum vel quintum
foramen extende-
bantur.*

** In mensem Ia-
nuarij.*

De quampluribus modis, quibus reorum corpora extendebantur.

Sciri amplius conuenit, hoc in more antiquorum extitisse, vt
reorum corpora pluribus modis ad ea vi quodammodo discer-
penda distenderentur, equuleo nimirum, trochleis, suspendioq.
grauibus appensorum pedibus additis ponderibus, & insuper,
vt ad eadem corpora diuersis varijsq. alijs supplicijs afficienda,
vt pote vngulis, ferreisq. pectinibus, & ceteris generis eiusmodi
dilanianda, vel laminis igneis, aut confimilibus torrenda, varijs pa-
riter vijs id conficeretur, nempe vel excruciandis in equuleu le-
uatis,

vatis, vel aliquo ex prædictis superius cap. 1. modis appensis, vel stipitibus, arboribus, aut columnis alligatis, aut similibus, quæ quidem omnia ac singula ipsi iam abunde cap. 1. atque 2. demonstraui-
mus.

De modo, quò equuleo alligati, ex eo quasi ex alto quodam ligno penderint; & quid sit, reum in equuleo suspendi.

Leguntur sæpissime in sanctorum martyrum passionibus huiusmodi verba, Martyr in equuleo suspendatur.] ex quo loquendi genere desumpserunt quamplurimi, equuleum non fuisse veri equi instar (vt diximus) fabricatum, sed aliter. Hi fortasse non considerarunt, quæ ex antiquorum auctorum libris recitauimus, nedum hoc verbū, suspendi, denotare etiam eleuari in aliquē locum; namque si ista spectassent, non induxissent quod inducere nulla ratione poterant. Martyrē ergo in equuleo suspendi, idem est, ac martyrem in eum leuari. Hinc fit, vt in nonnullis sanctorum martyrio coronatorum rebus gestis, sub Iudicis, aut Imperatoris nomine aliquem in equuleo torqueri iubentis, hæc verba conscripta reperiantur: Leuetur hic in equuleum, & ibidem torqueatur.] Quocirca in Actis beatissimorum Abundij presbyteri, & Abundantij diaconi, quæ S. Mariæ Maioris Canonici, & nos manuscripta habemus, hæc narrantur: Tunc Diocletianus iussit eos leuari in equuleo, & diu torqueri. qui cum diu torquerentur, &c.] Suspendi igitur in equuleo, idem prorsus significat, ac in eum eleuari.

Præterea confirmatur hoc idem Actis SS. virginum Reginae a Petro relatis lib. 8. cap. 47. & Margaritæ ab eodem lib. 6. c. 120. in huius quippe rebus gestis, cum iam in eorū initio dictum fuisset, Suspendatur Margarita in equuleo] postea aliquibus interpositis versibus, ista subduntur: Post dies plurimos conuenientibus populis, Iudici præsentatur, & sacrificare contemnens, iterum in equuleo leuatur, &c.] idem igitur erat.

His denique addere possumus, martyres equuleo alligatos pependisse: siquidem funiculis, quibus vincti erant, laxatis, corpore sub equuleum incuruato, cadebant: quamobrem non recto,

Martyres tendebant ex equuleo.

cto, sicuti qui suspendio affici solent, corpore ab equulei machina pensiles quandoque fiebant, sed (vt asseruimus) curuato; cuius rei locupletissimum testimonium affert Ammianus Marcellinus locis supra citatis, nempe lib. 16. & 18.

De equulei extensione.

Reperitur nonnumquam in Ammiano Marcellino & alijs quibusdam, equuleum intendi, ac remitti consueuisse: quod profecto sic est exponendum, vt intelligamus eum non ratione sui, sed funiculorum dumtaxat, quibus torquendus alligatus erat: ijs siquidem extensis, aut laxatis, equuleus quodammodo extendi, aut laxari videbatur. innuit hoc (vt alios omittamus) Valerius Maximus lib. 3. cap. 3. de Theodoro quodam excruciato verba faciens.

Cur equuleus dictus fuerit stipex, & quare crux, declaratur.

Erat in equulei machina (vt supra tetigimus) stipex quidam oblongus, qui quatuor lignis, quasi quatuor pedibus, sustentabatur. de hoc meminit S. Hieronymus epist. ad Innoc. 49. his verbis: Crines ligantur ad stipitem, & toto corpore ad equuleum fortius alligato, vicinus pedibus ignis apponitur, vtrumque latus carnifex fodit, &c.] Ex hoc eodẽ stipite appellauit Prudentius in Romani martyris hymno totam equulei machinam stipitem noxialem; sic enim ibidem cecinit:

Incensus his Asclepiades iusserat

Eviscerandum corpus equuleo eminus

Pendere, & uncis unguisq. crescere.] & paucis inter-

positis verbis:

Iubet amoueri noxialem stipitem,

Plebeia clarum pœna ne damnet virum.] hæc Prudentius.

Nec solum reperitur equuleus ita vocatus, sed alio quoque nomine, nempe (vt doctissimus Brissonus docet lib. de verborum significationibus) Mala mansio. Quamobrem dum ff. de pœnis legitur, Extendatur aliquis ad malam mansionem, perinde est ac

*Equuleus dictus
inuenitur mala
mansio.*

*Equuleus crux
dicitur.*

si diceretur, Extendatur equuleo. Ad hæc, Crux etiam dictus inuenitur. Quocirca in Actis B. Dorotheæ virginis & martyris a Surio tom. 1. & a veteribus manuscriptis in festiuitatibus Febr. recitatis, huiusmodi verba de quodam Theophilo in equuleo torto narrantur: Ecce modo Christianus sum; quia in cruce, id est, in equuleo, suspensus sum. Equuleus enim crucis quamdam similitudinem gerit.] hæc ibi.

Et certe mirandum non est fuisse eum hoc modo nuncupatum. Tum quia alia tortorū instrumenta cruces etiam dici quandoque legimus. Tum quia corpora eorum, qui in eo torquebantur, extendi solebant, non secus ac in crucem agendorum. Tum demum, quia ligna illa, quæ erant quasi equulei pedes, dum stipiti affigebantur, quodammodo coniungebantur inter se, atque constringebantur, licet terram versus aliquantulum disiungerentur: ex quo contingebat, vt duo ex illis lignis essent tamquam duo crucis brachia, id est, eius transuersa.

Verum rebus hisce hoc modo expositis ac declaratis, reliquum est, vt fidenter iam argumentorum solutionem aggrediamur.

Primo itaque dicimus, noluisse Eusebium per verba illa, quæ contrarium opinantes adducunt, equuleum denotare, sed genus illud compedum, quo rei in carcere positi, diuaticatis cruribus, ad quartum vel quintum foramen distendebantur.

Alteri deinde respondemus, verba Sozomeni nil contra sententiam nostram efficere: siquidem (vt diximus) Martyrem in equuleo suspendi, idem prorsus erat, ac in eum eleuari; immo ipsemet Sozomenus hoc idem paulo post ostendere videtur, dum de eodem Christiano loquens, ait: In publicum locum ad equuleum deducens Busirim, sublimem suspendi iubet. Tunc Busiris, manibus ad caput sublatis, sua nudauit latera: & ad Præsidem dixit, non esse opus, vt lictores in ipso tum in equulum tollendo, id est, eleuando, tum inde rursus deponendo, laborem frustra susciperent: se enim, &c.]

Eodem quoque modo satisfieri putamus alteri Sozomeni auctoritati: nec mirum, si equuleum quidam ex eius interpretibus palum nominarunt; quia (vt supra largiter copioseque declarauimus) dictus etiam stipes inuenitur. His quoque addere possumus,

mus, Sozomenum fortasse non semper equuleum denotare voluisse, sed & quandoque erectum palum: his namque (sicuti iam cap. 1. asseruimus) excrucianti homines alligari solebant.

Demum Prudentij verbis respondeamus, & primum ex hymno sancti Romani depromptis, nimirum:

Scindunt utrumque milites teterrimi

Mucrone biulco pensilis latus viri.]

Pensiles fuisse reos ab equuleo, corpore incuruato, non autem recto, vide quæ supra sunt explicata.

Deinde alijs ex eodem loco desumptis, nempe:

Audite cuncti: longe clamo, ac predico,

Emitto vocem de catasta celsior.]

His dicimus, per catastam (vt Pamelio loco superius notato, & alijs placuit) intellexisse Prudentium locum quemdam editiorem, quem vulgo Palcum nominamus, non autem equuleum.

Deinde, si per catastam equuleum adhuc intelligere velles, non idcirco sequeretur opinionem nostram a veritate distare: ex Valerio enim Maximo iam supra ostensum fuit, fuisse eum non-nihil eleuatum e terra. Quamobrem merito cecinit ille:

Audite cuncti: longe clamo, ac predico,

Emitto vocem de catasta celsior.]

Verum notari posset, non fuisse catastam (vt cuidam non displicuit) nouum aliud martyrij instrumentum, sed vel locum editiorem, in quem torquendi eleuarentur, vel aliquod aliud ex tortorum instrumentis, vt cratem ferream, equuleum, aut aliud huiusmodi. Ceterum fuisse equuleum catastæ nomine comprehensum, innuunt inter alia S. Dorotheæ virginis res gestæ a Surio tom. 1. relatæ: ibidem quippe narratur, dedisse Iudicem nomine Sapritium beatæ martyri optionem hanc, velit ne potius venerari deos, an in catasta torqueri. Et respondente Christi virgine, numquam se deorum simulacris sacrificaturam, iussit ille in equuleo torqueri. Cum igitur antea minatus ei fuisset Sapritius, nulla equulei mentione facta, catastæ supplicium; consequi ex hoc posse videtur, per catastam, equuleum denotare voluisse. Diximus, eius res gestas hoc tantummodo innuere, quia affirmare etiâ possemus, per catastam ibidem non equuleum, sed lo-

*Acta S. Cyriaci
recitant vetera
manuscripta tum
in libræ bibliotече,
tum S. Maria
Maioris.*

cum illum editiorem intellexisse, in quem (ut supra dictum est) cruciandi martyres eleuabantur. idem etiam penitus credimus asserendum de his, quæ in Actis S. Cyriaci martyris de catasta referuntur, de qua similiter plura egimus in tractatu quem vulgari sermone de Instrumentis torquendi superioribus annis in lucem edidimus.

De compedibus, varijsq. vinculorum generibus.

Quoniam paulo superius scripsimus, equuleum aliud fuisse a compedibus, quibus martyres ad quartum vel quintum foramen, diuaticatis cruribus, distendebantur; ideo animaduertere oportet, varia apud veteres extitisse vinculorum genera, compedes nimirum, neruos, catenas, numellas, pedicas, manicas, boias, ac carcerem. horum meminit Plautus in Asinaria actu nono his verbis: Qui aduersum stimulos, laminas, crucesq. compedesq. neruos, catenas, carceres, numellas, pedicas, boias.] item de eisdem Nonius Marcellus, Festus Pompeius, S. Isidorus lib. 6. etymologiar. cap. vlt. Cælius Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Sigonius de iudicijs lib. 2. cap. 3. & alij.

De compedibus.

*Compedes quid
essent.*

Erant compedes ligneum instrumentum, quo captiuorum noxiorumq. pedes constringi, vinciri, atque irretiri solebant: sic autem, Isidoro auctore, dictæ, quia reorum pedes continebant. harum mentionem faciunt ex antiquis Plautus in Cap. dum ait: Vbi ponderosas crassas capiat cōpedes.] & Terentius in Phorm. actu 1. scena 5. Molendum in pistrino, vapulandum, habendæ compedes.] Horatius Epod. ode 4.

Ibericis peruste funibus latus,

Et crura dura compede.]

Et lib. 1. epist. ad Quinctium decimasexta:

Argentum tollas licet, in manicis &

Compedibus sæuote sub custode tenebo.]

Columella lib. 8. cap. 2. Ea. quasi compede cohibentur feri mores

nones.] Martialis etiam lib. 5. in Zoilum :

Has cum gemina compede dedicat catenas.]

Cicero pro Rabirio : Cum esset vna Glaucia, & iam ille ex cōpessibus atque ergastulo Gracchus.] his addere possumus Eusebiū histor. lib. 6. cap. 32. & lib. 8. cap. 11. 12. & 14. loquentem de illo genere compedum, quo rei in carcere positi ad quartum aut quintum foramen distendebantur : item Nicephorum lib. 7. cap. 9. & Prudentium peristephan. hymno 4. & Acta martyrum quamplurima, vt Amphianij relata ab Eusebio lib. 8. cap. 14. & a Surio tom. 2. Trophimi a Metaphraсте Lipomani 6. & Suriij Romani ab hoc eodem scriptore tom. 6. Georgij a Metaphraсте Suriij 2. atque a quodam Piscrate martyris, vt fertur, eruo, apud eundem loco iam notato.

Crudeliter hoc compedum genere sancti martyres excruciantur : nam (vt locis nuper citatis monemur) iidem post verberum perpeffionem, vel vngularum foffionem, cruribus diuaticatis, vi ad quartum aut quintum eorum foramen pedibus umtaxat distendebantur. De his hæc Prudentius peristeph. ymno 4. dum ait :

In hoc barathrum conijcit

Truculentus hostis martyrem,

Lignoq. plantas inserit,

Diuaticatis cruribus.]

ex quo tandem (vt Eusebius lib. 8. cap. 11. docet) contingat, vt sic distenti supini in ligno iacere necessario cogerentur ; c enim ait :

κὲ κ' τοὺς αἰκισμοὺς ἐπὶ τῷ ξύλῳ κείμενοι διὰ τῆς πασάρεον ὁπῶν
κατὰ ἀμφοτέρω τὰ πόδε, ὡς κὲ κ' αἰάγκῃ αὐτοὺς ἐπὶ τῷ ξύλῳ
πίπῃς ἐπ', μὴ δυναμένους διὰ τὸ ἑναυλα τὰ τραύματα ἀπὸ τῆς πληγῆς
αὐτοῦ τὸ σώματι ἔχειν.] hoc est : Nonnulli etiam post verbera
in ligno positi, & per quatuor foramina pedes alter ab altero disten-
ti, adeo vt etiam ipsi necessario in ligno supini iacerent, cum
non possent, eo quod vulnera recens inflicta ab ictibus toti cor-
pori habebant.] Et de compedibus hætenus.

De numellis.

Harum Plautus meminit loco nuper citato, quæ a Nonio sic definiuntur: Numella est machinæ lignæ genus ad noxios discruciaandos olim parari solitum, quo & collum & pedes ipsorum immittebant antiqui: hoc est, ligneum erat vinculum, quo reorum pedes & colla in foramina rotunda immittebantur, & ibidem, ut se educere nequirent, constringebantur.

Verum credimus nos, fuisse numellam apud veteres vocem plurium vinculorum genera significantem. adducimur autem ad hoc asserendum Sexti Pompeij auctoritate, qui de numella verba faciens, ita scriptum reliquit: Numella genus est vinculi, quo quadrupedes alligantur: solent autem ea fieri neruo, aut corio crudo bouis ut plurimum.] hæc ille. Cum igitur aliter eam Nonius (ut supra est dictum) definiat, consequitur numellam, nisi velimus dicere horum aliquem inventum fuisse, varia vinculorum genera denotare.

De neruo.

De neruo mentionem facit Plautus in Capt. actu 3. scena ult. Nam noctu neruo victus custodibitur.] & Curcul. actu 5. scena 3. Atque ita te neruo torquebo, ut catapultæ solent.] & alibi sæpe. Item S. Cyprianus epist. 34. ad Clerum & plebem de Celerino ordinato lectore, dum de eodem Celerino scribens ait: Per decem & novem dies custodia carceris septus in neruo ac ferro fuit: sed posito in vinculis corpore, &c.] de iisdem insuper Cælius Rodiginus lectionum antiquarum lib. 10. cap. 5. Pameliæ in prædictum Cypriani locum, & alij. Porro eum his verbis Sextus Pompeius descripsit, a quo ceteri desumpserunt:

Neruum appellamus etiam ferreum vinculum, quo pedes impediuntur: quamquam Plautus eo etiam ceruices vinciri ait: Perfidiose captus eo Epol neruo ceruices probat.] hucusque Festus. Ex quibus possumus nerui definitionem hoc modo elicere: Neruus est vinculi genus, quo pedes aut ceruices impediuntur.

Hinc

Hinc forte emanauit illud Catonis apud Gellium lib. 2. cap. vlt. Fures priuatorum furtorum in neruo atque in compedibus ætatem agunt, fures publici in auro, atque in purpura.] & amplius vsitatus ille sacræ Scripturæ dicendi modus, scilicet, In neruum mitti, 2. Paral. 16. Iob 13. & 33. & Hierem. 22.

De pedicis.

Pedicæ (vt Isidorus scribit etymologiar. lib. 6. cap. vlt.) laquei erant, quibus captiuorum aut reorum pedes illaqueabantur; sic dicti a pedibus capiendis: vnde sicuti manuum vincula, manicæ a veteribus appellantur, ita pedum vincula ab iisdem pedicæ dicuntur.

De manicis.

Manicæ, Isidoro auctore, manuum sunt vincula. De his psalmus, Ad alligandos Reges eorum in compedibus, & nobiles eorum in manicis ferreis.] & Plaut. in Mustel. actu 5. scen. 1. dū inquit: Vt cum extemplo vocem continuo exiliatis, manicas celeriter connectite.] & in Cap. actu 3. scen. 5. Inijcite huic actutum manicas mastigia.] Virgil. Aeneid. 2. his verbis:

Ipse viro primus manicas, atque arcta leuari

Vincla iubet Priamus.]

Et demum Horatius lib. 1. epist. ad Quinctium 16.

— in manicis &

Compedibus sæuo te sub custode tenebo.] & alij, quorum dicta breuitatis causa referre in præsentia omittimus.

Hæretici in Anglia hoc tempore, manicis (vt vocant) ferreis, Orthodoxos homines acerbè aspereq. diuexare non cessant. Sunt autem hæ tormenti genus, in quo quis, manibus in circum quemdam ferreum dentatum insertis, & fortissime constrictis, suspenditur & torquetur. Porro cruciatus iste tam vehemens est & intensus, vt nisi spina dorsi parieti aliquantulum, summi vero pedum digiti pauimento nitantur, statim homo deliquium patiatur. De his si plura noscere cupis, lege Concertationem

*Manicis ferreis
vexantur Catho-
lici in Anglia.
Torqueri mani-
cis ferreis quid sit
apud Anglos.*

tionem Ecclesiæ Catholicæ aduersus Caluinopapistas in Ioannis Hugonis & sociorum examinatione, & Sanderi librum de schismate Anglicano, quo loco hoc cruciamenti genus chirothecas ferreas dictus auctor nominat. Et de manicis satis. Iam vero transeamus ad alia.

De boijs.

Legitur de boijs in Plauti *Afinaria* loco supra notato, in Isidoro etymolog. lib. 6. cap. vlt. & in rebus gestis sanctorum, Alexandri nimirum Papæ & martyris apud Surium 4. & Balbinæ virginis apud eundem eodē libro, & insuper apud Petrum catalog. 4. cap. 19. & vetera manuscripta. Describuntur hæc huiusmodi verbis:

Boiæ erant quasi torques damnatorum ligneæ, aut ferreæ, quæ sic reos illaqueabant, vt ferme iuga suos boues. Ab his, opinamur, non fuisse fortassis diuersa, sed eadem illa alia vinculorum genera, quæ collaria a maioribus dicta reperiuntur, de quibus ita nobis Nonius scriptum reliquit:

*Collare vinculi
genus.*

Collare est vinculi genus, quo collum astringitur. Lucil. lib. 29. Cum manicis, catulo, collarique, vt fugitiuum deportem.] hæc ille.

Siquidem boiæ (vt S. Balbinæ, atque Alexandri Papæ Acta aperte nos docent) fuerunt præcis hominibus maximo vsui ad reorum damnatorumq. colla vincienda ac circumdanda. Amplius, osculans beata Christi virgo Balbina boias gloriosissimi martyris Alexandri Papæ, audiuit, vt prædicta Acta restantur: Desine has boias, filia, osculari, sed require B. Petri domini mei vincula, illaq. &c.]

Quocirca eadem fuisse aliquo modo constat. Igitur cum in vinculis, quibus sanctus Christi Apostolus alligatus fuit, quæ hic in basilica S. Petri ad Vincula adseruantur, cernatur in hunc vsque diem quoddam collare ferreum, atque rotundum, quo collum eiusdem astrictum fuit; sequitur fuisse hæc vel similia, vel paululum oppido inter se differentia. Ac de boijs iam satis.

De catenis.

Catena vinculum est ferreum, quo vel serui, vel captiui, vel animalia irretiri solent, ne effugiant: ita, Isidoro auctore, dicta, quod se capiendo teneat, quia in ea annulus annulum capit.

Vnde Liuius primo ab vrbe condita inquit: Turnum ex somno excitatum circumfistunt custodes: comprehensiq. seruis, qui charitate domini vim parabant, cum gladij abditi ex omnibus locis diuerticuli protraherentur; enimvero manifesta res visa, iniectæq. Turno catenæ.] & Cicero 7. in Verrem: Iste, ait, hominibus miseris innocentibusq. iniici catenas imperat, &c.] Meminerunt de his etiam alij pene innumeri. Insuper legimus sæpiissime in Actis sanctorum, fuisse Christianos persecutionū temporibus ferreis catenis vinctos: attestantur hæc, inter alia, res gestæ S. Anastasiæ virginis Romanæ recitatæ a nobis in historia nostra Sanctarum virginum Romanarum, B. Calliopij a Metaphr. Sur. tom. 2. S. Cyriaci a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, beatissimi Chrysanthi martyris a Surio tom. 5. & a codicibus similiter nostræ bibliothecæ manu exaratis, S. Febronix virginis a Metaphraste apud Aloysium Lipomannū tom. 7. Surium 3. & Mombritium 1. & præterea aliorum sanctorum vtriusque sexus innumerabilium. Porro si quis scire cupiat, quonam pacto rei antiquis temporibus catenis vincirentur, inuisat, quæso, quæ in Arcu Constantini Imperatoris ad hunc diem sculpta atque incisa cernuntur: ibi enim captiuos quosdam illis alligatos intuebitur.

Rei antiquis temporibus quo pacto catenis vinciebantur.

De carceribus.

Carcer, teste Isidoro lib. etymolog. 6. cap. ultimo, est, in quo custodiuntur noxij, vel vnde quis exire prohibetur, quasi coarcer, a coercendo: quod nimirum in eo asseruati ac retenti, alio ire (vt Varro ait de lingua Latina lib. 4.) prohibeantur. Verum constructum eum fuisse ab Anco Rege, scribit Liuius lib. 1. his verbis: Quiritium quoque fossa, haud paruum munimen-

Carcer a quo primo Romæ constructus.

tum a planioribus aditum locis, Anci Regis opus est. Ingenti incremento rebus auctis, cum in tanta multitudine hominum, discrimine recte an perperam facti confuso, facinora clandestina fierent: carcer ad terrorem increscentis audaciæ, media vrbe, imminens foro, ædificatur. Nec vrbs tantum hoc Rege creuit, &c.] hæc Liuius.

*Carcer duplicis
generis apud an-
tiquos.*

Ceterum reorum custodia apud maiores duplicis extitit generis, carcer videlicet, & priuata domus. In hanc ante confessionem reos tradere consueuerunt antiqui: appellabantur autem liberae custodiæ, cum apud magistratus domi, aut apud priuatos nobiles ponebantur custodiendi, quemadmodum de Iudice Bacchanalium scriptum reliquit Liuius decadis quartæ lib. 9. his verbis: Consul rogat socrum, vt aliquam partem ædium vacuam faceret, quo Hispala immigraret.] & quæ sequuntur. Et paucis interpositis versibus: Consules, ait, Aedilibus Curulibus imperarunt, vt sacerdotes eius omnes conquirerent, comprehensosq. libero conclauis ad quæstionem seruarent.] Idem ostendit quoque Sallustius de coniuratione Catilinæ, inquiens: Decreuit Senatus, vt abdicato magistratu Lentulus, itemq. ceteri in liberis custodijs habeantur. Itaque Lentulus P. Lentulo Spintheri, qui tunc Aedilis erat, Cethegus Q. Cornificio, Statilius C. Cæsari, Gabinius M. Crasso, Cæparius Gn. Terentio Senatori traduntur, &c.] quibus omnibus monemur, reos ante delictorum suorum confessionem in liberam custodiam tradi a maioribus consueuisse; qui quidem ab iisdem post confessionem in vincula publica conijci solebant: cuius rei testes sunt Venuleius ff. de custodia reorum, dum ait: Reus confessus, donec de eo pronunciaretur, in publica vincula conijciendus.] & Scæuola: Reus confessus ob solam confessionem conijci in vincula consueuit.]

*Rei ante delicto-
rum confessionem
in qua custodia
detineantur.*

*De Christianorum
carceribus.*

Monemus hic lectorem, Christi fideles persecutionum temporibus, non tantum in Tullianum, ac Mamertini custodias fuisse inclusos, sed frequenter etiam apud priuatorum domos militari custodia detentos. Indicant hæc innumeræ fere sanctorum martyrum res gestæ, speciatim Stephani, atque Alexandri Romanorum Pontificum.

De custode Commentariensi, eiusq. munere.

Fuit autem custos quidā carceris, quem Cōmentariensem vocat Plinius lib. 7. c. 38. qui Triumuiro capitali, cuius summa carceris & animaduersionis cura fuit, parebat. Demonstrat hoc Valerius Maximus lib. 5. scribens, custodem carceris, pietatem filiæ, quæ in carcere matrem lacte sustentauerat, ad Triumui- rum detulisse.

Agitur de Commentariensi a Sigonio lib. 2. de antiquo iure prouinc. cap. 2. & a Cæsare Baronio in Notis ad Rom. Martyrologiū. Huius præcipuum munus erat, coniectos in carcerem in li- bello quodam scribere. colligitur hoc ex l. de his. ff. de custod. reorū. ibidē enim sic legitur: Nisi intra trigesimū diem semper Commentariensis ingesserit numerum personarum, varietatem delictorum, clausorum ordinem, ætatemq. victorum; Officium viginti auri libras ærario nostro iubemus inferre] & reliqua. Spectabat insuper ad eosdem victorum custodia, vt l. Commē- tariensis. ff. eodem. Erat præterea & aliud Commentariensium genus, ex quorum numero erant illi, quibus commentarij Impe- ratorum mittebantur: eorum etenim manu acta apud Fi- scum (sicuti Paulus asserit, l. in fraudem. §. a debitore. ff. de iur. fisc.) subscribi solebant. Inuenitur etiam Commentariensis no- men extitisse ordinis & promotionis in militia castrensi, veluti Princeps, Accensus, & Cornicularius, de quibus Cælius Rodi- ginus lection. antiquar. lib. 17. cap. 10. & Sigonius loco nuper citato, vbi dilucide satis de Corniculario & alijs pertractat. Et hæc de carceribus.

De quibusdam alijs vinculorum generibus.

His adiungere possumus lora, quibus (vt scribit Cælius Rodi- ginus lection. antiquarum lib. 10. cap. 5.) rei vinciebantur. Hinc lorarij, quorum sæpe meminit Plautus, dicebantur illi, ad quos spectabat aliquem ex conseruis iussu domini aut vincire, aut lo- ris cedere. Vocabantur præterea hoc eodem nomine lictores, & magistratuum ministri, qui eis in prouincias proficiscentibus mi-

*De loris item
cap. sequenti.*

*Lorarij qui vo-
cabantur.*

nistrabant, fascesq. præferebant. lege Plaut. Epid. act. 5. scen. 2. Ac de vinculorum generibus, atque antiquorum equuleo iam hætenus.

De equuleo hæreticorum in Orthodoxos adhibito, deq. carceribus atque diuersis pœnarum generibus, quibus potissimum ibidem detenti ab iisdem torquentur.

Non æquulei forma in Anglia, qua homines Catholici hoc tempore ab hæreticis cruciantur.

Hæretici hoc ipso tempore existentes (vt testatur Sanderus de origin. & progres. schism. Anglic. Theatrum crudelitatum hæreticorum nostri temporis, & libellus qui de persecut. Anglicana inscribitur) Cāpianum Societatis Iesu religiosum, Scheruinum, Briantum, Iansonium, Bosghrauium, & alios sacerdotes, ad omnium membrorum vsque diuulsionem, & pene ad mortem ipsam, instrumento quodam, ab ipsis equuleo nuncupato, torserunt. Id est tormenti genus, in quo supinum hominem primo extendunt, manusq. ac pedes articulatim ligant; funes deinde, quibus ligatus est, rotis quibusdam paulatim eo vsque trahunt, donec omnia membra luxentur. Hoc acerbissimo immatissimoq. cruciatu diuexant hi recentiores hæretici nostri temporis (vt docet liber qui Anglicanæ Ecclesiæ trophæa nuncupatur) Catholicos in carceribus positos, quos etiam alijs ibidem modis affligunt: quandoque enim sub digitorum vnguibus aculeos ferreos, longioresq. acus infigunt: quandoque cippis ligneis (vt de quodam presbytero eodem lib. narratur) pedibus in altum erectis constringunt, eosq. tamdiu sic detinent, donec excrementorum suorum foetore suffocentur: nonnumquam etiam instrumento quodam ferreo, quod globi instar, hominem comprimit atque rotundat, includunt, & in eo horas aliquot detinent, vel vi e carceribus educunt, & ad ministrorum hæreticorum conciones violenter pertrahunt, vel catenis (vt annotat Sanderus lib. 1. de schismate Anglicano, & Theatrum crudelitatum) binos & binos inuicem colligant, & ex carcere putrido in putridiorem & horridiorem transferunt.

At quoniam de carceribus Catholicorum hoc loco facta est mentio, adiiciemus quoque de eis nonnulla, quæ ad verbum ex libello

libello de persecutione Anglicana desumpimus. sunt autē huius generis: Carceres omnes esse scies refertissimos Catholicis, ita ut vix sit latronibus locus. Multi recentē exædificati non sufficiunt. Turris Londinensis, proditoribus assueta, nunc abundat sacerdotibus: immo Briduelo meretricibus proprio, & scortis infami, non deest sua pars. Nuper enim virgo quædam generosa & tenera, ob fidei confessionem paulo constantiorem, fuit in eum locum a Superintendente Londinensi protrusa.

Carceres in Angliæ regno referti Catholicis.

De Briduelo.

De internis inclusorum necessitatibus & angustiis nihil audeo affirmare, ne afflictis concitem querela mea maiorem afflictionem. illud tamen commune est, prohiberi amicorum aditu, excludi sermonis & litterarum commercio, aduentantium fieri observationem, ne quis illis possit aut eleemosynas largiri, aut alia pietatis opera sine periculo præstare. Narrantur autem & duriora multo, maxime in ergastulis Eboracensi & Hultonensi circa victus rationem. Sed quia de custodum peculiari quadam proteruia proficisci illa possunt, non attingam his litteris tamquam communia.

Illud tamen de Lanfonensi carcere Cornubiensis provinciae & certum est, & indignum. Cum enim sex, opinor, aut octo, in eandem speluncam compingerentur, licet perhonestæ conditionis essent, magna ex parte generosis & familijs; cibus tamen nec dabatur, nec permittebatur nisi putidus, & ostiatim emendicatus, nec usus aquæ, præterquam corruptæ: secessus vero non alius ad corporum necessitates, quam illa ipsa, in qua discumbent, area. Sed illud ex omnibus caput est, quod cum isti tandem de hac inhumana sæuitia cœpissent queri, minatus est ulterius ergastularius, ad equorum præsepia colligatos, se instar iumentorum deinceps pauturum. Denique tamen amicorum assiduitate & industria factum est, ut ab hoc carcere ad Londinensem, milliaribus plus minus ducentis, custodia publica transmitterentur. Cuius quidem peregrinationis hæc erat cærimonia.

De carcere Lanfonensi.

Mira inhumanitas.

Imponebantur equis tum macris, tum miseris, sine freno, sine calcare, ceterove apparatu equestri. Equi, longa serie, alter ad caudam alterius subnectebantur. Equitantibus, pedes sub equorum pectore, brachia a tergo reuinciebantur. Cum ad vrbes & oppida

Modus quo ducuntur Catholici captivi in Angliam.

oppida appropinquabatur, erat qui præcurreret renunciaturus incolis, aduentare Papistas, hostes Euangelij, & inimicos Reipublicæ. Qua voce populus excitatus, & gregatim ædibus effusus in plateas, excipiebāt aduentantes, quibus poterant cōtumelij.

Edmundus Campianus Societatis Iesu in triumpho ductus.

Simili plane pompa, ad opprobrium & omne genus ludibri composita, duxerunt nuper per ciuitatem Londinensem duodecim viros Orthodoxæ fidei, quorum erant quinque presbyteri reliqui conditionis bonæ, & fortunæ. Horum illud erat crimen quod in eadem domo cum Edmundo Campiano Societatis Iesu viro doctissimo, & innocentissimo, orantes, & sacra Catholica facientes, sint inuenti. Cui tamquam seditioso, ob æquissimam suæ fidei ministris oblatam disputando defensionem, aduersari volebant infamiam concitare, in eumq. finem spatiosam chartam maiusculis litteris odiosissime descriptam in illo triumpho gestare capite compulerunt. Quod ille non aliter tulisse dicitur, quam Christus suæ crucis inscriptionem pertulit, pacate, modestissime, & animo læto, vultuq. sereno.

Tormēta quæ Catholicis dantur in urbi Londinensi.

Causæ leues torturæ.

Tandem cum peracta tragoedia in arcem Londinensem peruenissent, sicut reliquis antea Dei seruis, maxime vero sacerdotibus fecerant, ita nunc Campiano cruciatus & tormenta crudelissima subiecerunt, quibus elicere volebant, quibus in locis cōmoratus fuisset, quorum in ædibus hospitio receptus, quorum beneficio & liberalitate sustentatus, ad quos diuertisset, apud quos sacra & diuina peregrisset, quibus consilia sua communicasset, quorum opera & industria fuisset vsus, & vt verbo dicam, quinam per Angliam Catholicæ fauerent religioni, & quinam animis Calvinismo repugnarent. O grandia piacula, de quorum vel sola suspicione homines liberi exerceantur tam exquisita quæstione!

Quando hoc vsipiam factitatum prius est? in qua vmquā Scythia vel relatu auditum, vt homines ingenui, litterati, liberaliter instituti, sacris functionibus presbyterij dicati, more seruorum in catasta distendantur, doloribus diris & cruciatibus distorqueantur ob solam conscientiam religionis auitæ, nisi ad poenam velint prodere suæ fidei participes, quod iure gentium, & naturæ officio, & communi honestate, omniq. religione prohibentur

ventur facere? Est ne hæc torturæ iustissima causa? est ne hæc
 satis efficax ad quæstionem ratio? præsertim tam immanem, tam
 crudelem, tam seruilem de liberis? hoc ne vñquam egerunt Or-
 thodoxi vel in perditissimos, aut in peruersissimos hæreticos?

Certe si nihil aliud esset, quod virum oculatum & attentum
 de fraude hæresis admoneret, & de latente sub hypocrisi perdi-
 tissima nequitia; si opinionum nouitas, opinantium contrarie-
 tas, pronunciatorum inconstantia, viuendi licentia, nihil quic-
 quam proloquerentur: tamen hoc vñum satis vniuersam diffi-
 mulationis machinam detegeret, quod ipsi qui tam recenter hu-
 manitatem omnem professi sunt, & qui Ecclesiam Christi Ca-
 tholicam, ob æquissimam disciplinam legibus iustissimis & anti-
 quissimis descriptam, tam atrociter infectati sunt, nunc tantam
 æuitiam in rebus suo pondere leuissimis adhibeant, quantam
 vix Barbari in atrocissimis exerceant.

Parcat dolori meo, si cui asperius hoc videbor dixisse: irascor
 enim non tam hominibus, qui ista perpetrarunt, quibus veniam
 a Deo meis precibus deponco; quam hæresi, quæ viros natura
 non crudeles, immo satis ad lenitatem & mansuetudinem pro-
 pensos, in tantam abegit, non dicam feritatem, ne offendam, sed
 asperam profecto iracundiam in suos, vt nec patriæ propinqui-
 tate, nec integritate vitæ, nec elegantia litterarum, nec ætatis
 flore, nec libertatis iure, nec sacerdotij priuilegio, nec verbo-
 rum deprecatione, nec lacrymarum copia, in viris innocentibus
 commouerentur, nec ab inferenda vi extrema & immani retar-
 darentur. Deum Opt. Max. & potentissimum obtestor, vt hoc
 ingens peccatum illis non imputetur, sed potius inueniant in die
 Domini misericordiam, qui in die suo, hoc est, humano, mise-
 ricordiam nullam suis fratribus fecerunt.

Mitto iam cetera, quæ hac in arce Londinensi perpetrantur
 & tolerantur: quæ licet plurima & grauissima sane sint, minus ta-
 men nobis constare possunt, propter arctissimam custodiam, qua
 sermo ab externis, & omnis afflictorū eiulatio intercluditur. Im-
 mo non est mediocris aduersariorū in eo contentio, vt quæ clam
 inferuntur, non innotescant foris plagæ, sed tenebris potius &
 caligine sepeliantur, & densa carcerum occulantur cæcitate. Si
 autem

*Arcta custodia
 castri Londinen-
 sis, & asperitas
 eiusdem.*

autem erumpant aliquando, vel ipsis inuitis, & vox miserorum lugubris inaudiatur: offenduntur atrociter, & vel negant quod factum est, vel lepore quodam eleuant.

Bis nuper P. Campianus tortus est equuleo: quis aduersariorum non pernegabat? tandem tamen res innotuit, Campianus ipso in turba hominum hoc proficiente. At ludus erat (inquiunt aduersarij) non serio, sed ioco fere torquebatur. Eodem modo de alijs prius tortis luserant. tam delectabile est facietis hominibus de miserorum cruciatibus iocos facere.

*Flavescorū con-
suetudo mensiendi.*

Sed habent adhuc aliud huic castro per familiare stratagemata, ut affingant nimirū incluso quod placuerit, & inde ad infamiam foras disseminent, aliorumq. in Catholicorum fraudes. res late patet, & abundat exemplis: sed breuitatem secuti, vnum solum aut alterum apponemus.

Campianus captus, & tormentis agitato, confessus dicebatur quaecumque postulauerant, praesertim apud quos, & quibus in locis fuisset. Addebatur etiam ad mendacij plenitudinem, sponsonem nescio quam recantationis ab illo fuisse factam: sed hoc nemini probabile videbatur, illud autem nonnullis reddebatur subdubium ex ingenti aduersariorum asseueratione. Multi enim viri generosi & nobiles suis ædibus Londinum euocati, vrgebantur Campiana confessione, cum ille tamen (ut deinceps apparuit) ne vnum quidem verbum cruciatibus concessisset.

Simile huius est, quod eiusdem castri Praefectus affirmavit apud publicum iudicij confessum (quo ceteros exemplo in fraudem induceret) nullos esse suae custodiae subiectos Catholicos, qui ecclesiam aduersariorum adire recusarent; cum tamen constaret omnibus, eosdem quos ille signabat, nonnisi compulsos, & vi tractos, concionibus quibusdam affuisse, quibus tamen semper & aperte resistebant, & concionatorem a conuicijs ad argumenta deposcebant, idq. praesente Praefecto, & graues saepe compedes iracunde minitante. Denique quot, & quanta, hoc inclusi carcere, in omni genere pressurae sustineant, difficile est scribendo differere; illi tamen ex parte loquuntur, qui praesentes aliquando rei interfuerunt, e quorum fidissima relatione hoc vnum coniecturae causa de reliquis adscribam.

Iuue

Iuuenis * erat loco bono prognatus, & litterarū in studijs non leuiter versatus: (doctissimo enim viro Harpesfeldo, qui Christi causa mortuus est in carcere, præceptore & domino fuerat vsus:) hic religionis & studij causa iter in has partes designauerat: ad quod accinctus iam, collecta quam habuerat, vel pecunia, vel supellectili, ad ipsum portum transfretandi causa properabat. Sed re, nescio quo casu, diuulgata, comprehensus est a magistratu, & Londinum remissus: vbi primum spoliatus bonis vniuersis, & coniectus in arcem Londinensem, seruabatur arctissime in ea parte carceris, quæ turris Becheama dicitur, excluso quidem omni solatio humano, excepto solo lectulo, qui ægre permittebatur, ab amicis transmissio. Post aliquod deinde tempus, iuuenis ætate non robustus, liberoq. cælo & flamine assuetus, partim inedia, & frigoris asperitate, partim etiam squalore loci, & auræ corruptela, in capitis quamdam perturbationem aut vertiginem videbatur incidisse. Qua re Præfecto castri renunciata, mirabilem adhibuit morbo medicinam. Iussit enim auferri lectulum, vt humo nuda discumberet, ad sanitatem recuperandam. Quid multa? breui mortuus est inuentus, frigoris & inediæ consumptus viribus: cuius rei illud extitit publicum testimonium, quod cum caligas ei ad sepulturam detraherent, caro frigore putrefacta adhæsit caligis, & ossibus auulsa decidebat in frustra: miserabile spectaculum inhumanæ eiusdem feritatis & sæuitiæ. Viuunt tamen qui hoc oculis viderunt, & nominari possent, nisi illis esset periculofum.

Et quoniam de hoc genere sermonem cœpi, ero promisso meo liberalior, & vnum aliud adijciam, vt videas quam abundem copia, si vellem ea in his exemplis vti. Iuuenis quidam superiori non dissimilis, Catholici confessoris filius, frequentabat domū nobilis & generosæ matronæ, cuius filius matri contrarius, Caluino plenus, furebat animo, quod huius auxilio in domo materna fieri non raro Catholica sacra suspicabatur. Cum ergo quodam tēpore hunc obuium in platea Londinēsi haberet, exclamauit voce perquam fera, Proditorem, heu capite proditorem (hoc enim nomine Catholicos appellant ad odiū, & hac eos afficiunt iniustissima ignominia.) Ciues audito hoc verbo, exiliunt offici-

*Coperus dicebatur.

Harpesfeldi martyrinum.

Turris Becheama
carcer Catholico-
rum.

Inaudita medi-
cina.

Filius Martinus,
mater Trigonius
dicebatur.

nis, homini manus iniiciunt, & ad Iudicum proximum tribunal abripiunt. Vbi, cum venissent, vociferator nihil habuit quod accusaret, nihil quod obijceret, præter solam suspicionem religionis Catholicæ: neque enim de facto valebat conuincere. Iudices tamen hominem non dimittebant; quia odiosissima est accusatio religionis, & adiuvanda Iudicum ipsorum interrogationibus, si quando accusatori desit quod opponat. Interrogant ergo de fidei capitibus, quid crederet, quidve sentiret: tandem argumentando extorquent, illum sentire Pontificis Romani summam esse debere auctoritatem, in rebus etiam Angliæ Ecclesiasticis.

Ad castrum ergo Londinense transmittitur, & in abditissimam specum iuxta locum tormentorum reconditur. Interim cubiculum diripitur, quod habebat in ciuitate, & distrahitur quicquid erat bonorum; simul etiam nonaginta plus minus aurei, qui alieni fuerant, & pauperrimo afflictissimoq. patri debebantur, in reliquorum societatem abripiebantur. Ille in carcere tormentis exercebatur, ut indicaret quibus in locis audiuiſſet Miſſas (nam ipse sacra facere non poterat, cum adhuc eſſet laicus.) Post maxima tormenta ingenti animi magnitudine tolerata (sic enim fatebatur quidam qui interfuit aduerſarius) protrudebatur in antrum perobſcurum & atrum, ſine lumine & lectulo, ſine veſte neceſſaria. De victu autem licet facile conijcere, cum nulla pars ſuorum bonorum ad vitæ ſuſtentationem permetteretur. Immo (quod horret certe animus referre) cum vir quidam piſſimus, fama huius extremæ calamitatis permotus, pecunias quaſdam dono miſiſſet, & mediante quodam incluſo, particulari huius cuſtodi tradidiſſet (habet enim quiſque particularem in hoc caſtro cuſtodem) cuſtos acceptam pecuniam poſtridie retulit, affirmâs Præfectum caſtri nolle hunc miſerum huius eleemoſynæ frui beneficio. Rogatus tamen vehementiſſime ut aliquid in illius opem expenderet, negavit ſe omnino poſſe, exceptis ſolum duodecim circiter aſſibus, ad ſtramen comparandum, in quo diſcumberet. tam inſenſus erat pauperculo Præfectus.

Denique, poſt ſex, opinor, menſes hoc acerbiffimo martyrij genere tranſactos, protractum in publicum ſuspendunt laqueo,
& dein-

& deinde reuiuifcentem affligunt ceteris cruciatibus, qui Rei-publicæ proditoribus infligi folent, & longe maior e trulentia quam ceteros. Sunt namque aduerfarij immitiores in nos, quā in quoduis genus facinoroforum hominum. illis enim, fi hac eadem morte mulctandi funt, vel largiuntur ex mifericordia, vt fufpendio expirent, priusquam detruncantur, vel certe ex præcepto legis præftant, vt femimortui faltem fint, ad retundendos fequentium tormentorum dolores. At Orthodoxos poftquam fufpenderint, magna furoris contentione nituntur, vt abfciffo ftatim capiftro, viuos, & viuaces, & integris plane fenfibus, ad cruciatus reliquos perducant: quod tam impigre nonnumquam dextereq. perficiunt, vt plerumque non folum perfentiant acutiffime, verum etiam articulatim & diftincte loquantur poft eruta fibi ilia, & cum iam ipfum etiam cor carnificis digitis palpatur abripiendum.

*Proteftantiū in
Catholicoſ moriē-
tes immifericor-
dia.*

Neque hoc cruētum ſpectaculum quicquam immittit aduerfarijs mifericordiæ; ſed ridentes ludunt, & morituris inſultant, præſertim ſi quis dolore victus gemitum ediderit (quod rariffime tamen fit.) ita quidam eorum concionator non mediocris libro quodam impreſſo colligit, noſtros vere martyres non eſſe; quia vnus eorum (vt affirmat ipſe) in hiſ cruciatibus eiulatum quemdam edidit tamquam infernalis canis, vt ipſiſſimis illius verbis vtar. O ſententiam concionatore dignam! O nouam noui Euangelij charitatem! Quis vnumquam prædo gladiatorius huiusmodi vocem non erubuit proferre? Quis vnumquam ſicarius mentem tam immitem & barbaram demonſtrauit?

Sed proſecto videntur iſti ab humano plane ſenſu degeneraſſe, & neſcio quæ viſcera feritatis induiſſe, obliti penitus illius ſententiæ: Iudicium ſine mifericordia illi, qui non fecit mifericordiam. Et maxime illius: Cor durum male habebit in nouiſſimo. Hoc non ſolum ex eiſ, quæ diximus, perſpicitur, verum etiam ex infinitis alijs, quæ nunc a me perſequenda non ſunt, ne longior ſim, quam liber patiatur. Quædam tamen ad exempli rationem annotabo, quæ rem clariffimam & manifeſtam reddant.

Adoleſcens * quidā magnæ & honorificæ familiæ, vocatus in crimen auditæ Miſſæ, quæ ſororiſ in nuptijs dicebatur celebrata, fugerat

** Tirnitus Ro-
berti Tirniti e-
quitiſ filiuſ.*

fugerat quidē e domo paterna, & Londini se abdiderat superiore anno: vbi ex labore fugæ, & æstatis intemperie, in grauē febrim incidit. Quod vbi cognitum est aduersarijs, accurrunt statim, euellere volunt ædibus, carceribus inferere, vt erat languidus, & afflictus ægritudine. Res visa est insipientibus cum inhumana, tum funesta: orant, obsecrant, vt hominis ægroti rationem habeant, non addant afflictionem afflictissimo, vitam non effundant generosi, nobilis, & pulcherrimi adolescentis: securitatem offerunt, quantam velint, sistituros in iudicio, quamprimum conualuisset: sed non recipitur. Adsunt medici, qui affirmant actum esse de salute, si loco moueatur ad carceris incommoda: non curatur. Vi rapiunt hominem ad ergastulum, recludunt carcere; moritur biduo; sepeliunt, nihil habentes vel pensi, vel scrupuli.

* Dominus Dim-
mochus.

Vir * illustris & magnanimus, peculiari quadam dignitate armorum spectabilis, & clarissimi Comitis Linconiensis gener, cum paralyfi membrorum vehementissime nonnullis iam ab annis laborasset, ita vt nec domum egredi, nec loco pedem efferre posset, nisi seruorum manibus subleuatus: accusatur tandem de religione Catholica apud Superintendentem illius prouinciæ (eo enim vocantur nomine, qui antiquorum Episcopatum possessionibus incubant) defertur vt auitæ fidei suspectus, & citatur ad iudicium tamquam Catholicismi manifeste reus. At homo paralyticus non comparuit: excusat se tamen diligenter per litteras, sed non admittitur. Accurrit domum Superintendens ipse, perlustrat oculis hominis impotentiam, sed non mouetur; comportari vult ad carcerem. Quid multa? nec ætas viri, nec conditionis dignitas, nec generis amplitudo, nec magnatum propinquitas, nec membrorum paralyfis ab ergastuli molestia liberare poterant.

Quid ergo? breuissime his incommodis moritur, sed nec morientem dimittunt, immo diuexant & affligunt magis; adsunt enim ægrotanti, adsunt confligenti cum mortis doloribus, adsunt animam agenti, adsunt iam spiritum efflaturo; quiescere non sinunt; mori, qua ratione cupiebat, non permittunt, (cupiebat autem vniuersalis Ecclesiæ consuetudine) sed obtrudunt se ministri, suasq. preculas ingerunt, quas ille sanus contemnebat,

nebat, ægrotus clamore respuebat, iam mutus & semimortuus vultu, signis, corporisq. gestu detestabatur. Quid hoc immitius aut crudelius fingi potest?

Sed nec illud omittendum est, quod eodem tempore, eadem in ciuitate contigit. Femina enim generosa, & iuuenis, impetrata prius venia, ad maritum religionis causa captiuum, officij, & visitandi gratia, carcerem est ingressa. Quo cognito Superintendens, tamquam in laqueum incidisset suum, iubet etiam ipsam recludi custodia: qua vel inhumanitate mota, vel perfidia territa, vel intemperie loci læsa mulier, occupatur breui a grauissimo morbo, & in manifestum vitæ periculum incidit. Cumq. iam in horas expiratura videretur, cõiux dolore percitus, vehementer obtestatur vt vel ad diem extra carcerem collocari posset, & matronarum frui auxilijs: sed non impetrat.]

Inhumanitas magna hæreticorū.

Hæc libellus de persecutione Anglicana; quibus persuademur maximam esse hæreticorum nostri temporis in Catholicos rabiem, maximumq. furorem, ita vt hæc tempora vel similia videantur, vel certe eadem cum illis, quibus olim a Gentilibus, præcipue a Diocletiano atque Maximiano Imperatoribus, Regibusq. Persarum, Christiani diuexabantur, vel a Vuandalis Arianis excruciabantur. Et quidem grauis atroxq. censenda est hæc in Catholicos persecutio, quæ potissimum in Angliæ Regno viget, Elizabetha impijssimi Henrici Octauj ex turpissimo Annæ Bolenæ concubitu filia iubente; eo præsertim, quia Christianam se credēs, nefarijs funestisq. legibus ac edictis, infernis certe percita furijs, Catholicos, & religiosos veram B. Petri fidem sectantes, quotidie vrget, premit, exagitat, denique ad extremum vsque vitæ spiritum inusitatis cruciamentis supplicijsq. persequitur. Verum vt hæc magis cognoscere possis, in medium afferam quæ de eius iniquis legibus in Orthodoxos latis scribit prædictus libellus de persecutione Anglicana. sunt autem huiusmodi:

Elizabetha, Angliæ Regina nūcupata, cuius filia, eiusq. in Catholicos furor.

Primum quidem, vt res facilius intelligatur, & reliquorum quæ dicenda sunt, manifestior existat coniectura: non erit forsitan ab optima methodo alienum, si leges publicas proposuero, quas Anglia, nata & instituta a Catholicis ad Christum, in per-

niciem

niciem Catholicorum ob fidem Christianā edidit. Ex his enim non difficulter existimari poterit, quantum patiantur a priuatorum hominum libidine, odio, atque nequitia, cum publicarum legum auctoritas tantum in illos potestatis cuius fere calumniatori permittat.

*Duo genera legū
in Catholicos.*

Vt ergo de legibus dicam; duo sunt earum genera, quæ diuersis temporibus in Catholicos sunt lata. Aliæ, quæ pecunias, possessiones, ceteraq. bona, tam fortunæ, quam corporis attingunt, quæ pecuniariæ (opinor) dici possunt. Aliæ, quæ sanguinariæ potius sunt, quia mortem vniuersis offendentibus infligunt. Atque ad hanc ipsam legum partitionem sequentis orationis seriem accommodabo.

Leges pecuniarias.

Inter leges pecuniarias illa cum primis numeranda venit, quæ in postremis est edita, in eorum nimirum punitionem, qui conscientiam secuti, Protestantium ecclesias frequentare detrectant. Hoc enim perurgent aduersarij, vt licet Catholici alterius sint religionis, licet Caluinismum animis abhorreant, licet ministro- rum preces & conuentus detestentur, & eorum sacra pro nefandissimis habeant: tamen accedant, assistant, præsentem se exhibeant, etiam reluctante, etiam reclamante, etiam auersante conscientia. Et quia plurimi recusant tam atrociter in Deum & conscientias peccare suas: ideo lex ista seuerissima in homines istos scrupulosos facta est, vt quicumque ad ecclesias Protestantium venire recusauerint, officij diuini (vt loquuntur) præstandi, aut auscultandi causa, si ætatem annorum sexdecim exceßerint, soluant quoquo mense suæ absentia libras Anglicas viginti, hoc est, aureos sexaginta sex: qui autem soluendo non sunt, carceribus omnino detineantur, donec soluendi facultatem habeant. Leges reliquæ hoc ordine sequuntur.

*Prima lex in recusantes ecclesias
Protestantium.*

2. De Missa.

Qui conuictus fuerit audiuisse Missam, etiam si id secreto factum fuerit, patietur carceres per integrum annum, & tamdiu postea, quousque persoluat 211. aureos. Sacerdos vero, qui sacrum fecerit, non exibat carcere post expletum annum, nisi solutis aureis 422. atque hoc toties quoties fuerit in hoc genere ab eo peccatum.

3. De abiuratione.

Omnis vir Ecclesiasticus, qui non publicam fecerit religionis Romanæ

Romanæ detestationem, & auctoritatem Pontificis Romani palam non abiurauerit, amittet omnia beneficia, omnemq. dignitatem quamcumque Ecclesiasticam.

Nullus scholaris, aut litterarū studiosus habere poterit locum in collegijs academicis, aut ad vllum gradum litterarium ascendere, nisi in ingressu ad illud collegium, & in susceptione cuiusque gradus, eiusdem Pontificis auctoritatem in causis Ecclesiasticis abiuret.

4. *Iuramentum in Academijs.*

Nemo magistratum publicum gerat, aut vllum officium in Republica retineat, nisi hanc ipsam summi Pontificis abiurationem publice præstiterit.

5. *De iuramentis magistratuum.*

Pupillus ad perfectam ætatem perueniens, hereditatem suam adire non poterit, nec eiusdem vllis commodis gaudere, nisi prius emiserit idem publicum iuramentum.

6. *De pupillis.*

Quicumque infra dignitatem Baronis positi, vocati fuerint (vt non raro solent) ad cōmitia publica, quæ Parlamentum appellantur (in quo summa libertas suffragiorū solebat esse) amittent omne ius suffragiorum, nisi velint publice hanc abiurationem Pontificis præstare.

7. *De comitialibus.*

Si cuiquam infra conditionem Baronis constituto hæc abiuratio bis oblata fuerit, & ipse hanc eandem secundo recusaue- rit; amittet omnia bona & possessiones suas, & corpore condemnabitur ad perpetuos carceres.

8. *De recusantibus iuramentum.*

Qui negauerit Reginam esse supremum caput Ecclesiæ Anglicanæ in causis Ecclesiasticis, eadem poena plectetur amissionis bonorum omnium, & incarcerationis perpetuæ.

9. *De negantibus Reginam esse supremum caput.*

Quicumque Agnos Dei (vt vocāt) rosaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut aliam rem quamcumque benedictam a summo Pontifice, & in Angliam adductam receperit, aut retinuerit; eandem poenā sustinebit, amissionis bonorum omnium, & incarcerationis perpetuæ.

10. *De recipientibus res benedictas a Papa.*

Si quis pædagogum domo retinuerit ad instruendos pueros, qui ecclesias Protestantium non frequentet, aut ab Episcopo Caluiniano approbatus non fuerit; perdet ob eam causam aureos singulis mensibus, quousque illum eiecerit.

11. *De retinentibus pædagogos Catholicos.*

Si quis sciāt aliquem, qui alterum reconciliauerit vnitati & com-

com-

12. De celantibus reconciliatores, vel reconciliatos.

13. De celantibus procuratores.

14. De celantibus consultores.

15. De celantibus obediens Papæ.

16. De celantibus promittentes obedientiam.

17. De celantibus absoluentes.

18. De celantibus auctoritatem habentes absoluendi.

19. De celantibus præferentes absoluendi auctoritatem.

20. De celantibus absolutos.

communioni Ecclesiæ Romanæ; & si hunc reconciliatorem, aut illum alterum reconciliatum, quouis modo iuuerit, aut celauerit, ita vt infra spatium viginti dierum proxime sequentium magistratui publico utcūque non prodiderit: amittet omnia bona sua, tam mobilia, quam immobilia, omnesq. possessiones, dum viuit, & de corpore suo statuetur ad arbitrium Reginæ.

Qui nouerit aliquem procurasse alterius reconciliationem ad fidem Romanam, quamuis ipse nec reconciliauerit, nec reconciliatus sit; & si hunc procuratorem quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit magistratui, vt supra; eiusdem poenæ condemnabitur.

Qui nouerit aliquem consilium dedisse alicui, vt reconcilietur Romanæ fidei, licet ipse hoc omnino non procurauerit; & si hunc consultorem quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt supra; eidem poenæ fiet obnoxius.

Si quis sciet aliquem persuasisse, procurasse, aut consuluisse alicui, vt obediat Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis; & si hunc quouis modo iuuerit, celauerit, aut non prodiderit, vt supra; eadem poena plectetur.

Qui cognouerit aliquem permisisse sibi persuaderi, vt obediat in Ecclesiasticis Romano Pontifici, vel promississe (pro futuro tempore) quamcumque ei obedientiam; & si hunc quouis modo iuuerit, aut celauerit, aut infra viginti dies non prodiderit, vt supra; eandem poenam amissionis bonorum & possessionum omnium, & incarcerationis subibit.

Qui sciuerit sacerdotem aliquem absolutionem alteri dedisse, & hunc iuuerit, aut celauerit, aut satis tempore non prodiderit, vt supra; ad eandem poenam condemnabitur.

Si quis nouerit sacerdotem habere auctoritatem absoluendi, quamuis eam non exercuerit, aut aliquem absoluerit; & si hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt supra; eidem poenæ subiacebit.

Qui sciuerit aliquem præferre, auctoritatem habere absoluendi, etiam si re vera non habeat; & hunc iuuerit, aut celauerit, aut non prodiderit, vt supra; eadem poena inuoluetur.

Si quis sciat aliquem esse ab altero absolutum, siue volens per-

tierit

tierit illam absolutionem, siue sciens solum permiserit se absolui non petentem; & hunc vlllo modo adiuuerit, aut non prodiderit, vt supra; eiusdem poenæ reus existimabitur.

Qui nouerit aliquem dissuasisse alteri religionem quæ nunc est publica in Anglia (hoc est, Calvinismum) ea intentione, vt eum trahat ad obediendum Pontifici, & Romanæ religioni: vel si sciuerit aliquem procurasse, vel suasse, vt alteri sic dissuadeatur: & si hunc quouis modo iuuerit, celauerit, aut non prodiderit magistratui infra spatium viginti dierum, vt supra; eandem poenâ toties iam descriptam patietur, nimirum, vt amittat omnia quæ mortalibus hæc vita dare possit commoda.

21. De celaribus
dissuasores religio-
nis Calvinianæ.

Atque hæc fere sunt, quæ de legibus pecuniarijs mihi veniunt in mentem: ex quibus solis, si nullæ capitales essent, coniectura facilis fieri possit, quam ardua sit in Anglia Catholicorum conditio, quibus tot leges tamquam laquei ad perditionem sunt positæ, terrore plenæ, periculisq. plenissimæ. Quis tranquillo animo esse possit, cū de bonis vitæ necessarijs nequeat vel ad horam securitatem sibi promittere, circumseptus tot minitantibus legibus, quarum pericula vitare non potest, nisi impius esse velit? Quantū hic loci calumnijs conceditur? quantæ vires subministrantur inuidiæ? quantæ occasiones iniquitati porriguntur? Si quis iuuerit, aut celauerit reconciliantē, reconciliatum, absoluentē, absolutum, procurantem, consulentem, dissuadentem, aut huiusmodi: reus est (inquit lex) ingentis flagitij, puniendus amissione bonorum omnium, atque etiam libertatis. Nihil dico de re, considera solum quantum pateant Catholici his legibus iniustitiæ. Si quis aliquem ex prædictis domo forsan vel inscius reciperet, & alter scienter fecisse argueret; qua se hic ratione defenderet? aut quo patrocinio innocentiam tueretur suam? Si quis alicui dissuaderet Calvinismum, nulla prorsus facta Romani Pontificis mentione: quomodo constabit, istum læsæ maiestatis reum non esse, hoc est, non ea intentione dissuasisse, vt alter, reiectis Caluini placitis, Romano se Pontifici, & Ecclesiæ submittat? Immo (inquit) euitari facile periculum posset, si iste aperte Puritanismum, Anabaptismum, Arianismum, aut etiam Atheismum persuaderet. Credo equidem: nec sane abhorret a

Ex lege 21. præcedenti.

Securius in Anglia cuius hæres quam fidei Catholicæ fauere.

M

probabili

probabili coniectura, particulam illam in istarum similiumq. hæreseon patrociniū fuisse a scriptore tam diligenter appositam. O miseram conditionem nostrorum temporum!

*Iniquitas legum
Anglicarum in
Catholicos.*

Atque hæc de calumnia: quid vero de legū istarum iniquitate dicendum esset, qua pater filium, maritus uxorem, frater fratrem, pœnitens sacerdotem, seruus dominum, ob religionem Catholicam, qua nati, qua educati, qua instituti sumus, quamq. ceteri Principes amplexantur & defendunt, accusare in Anglia, tamquam de crimine scelerato, tenentur; quorum profecto simile nulla retro transacta tempora, nulla patrum repetita memoria, nulla priorum sæculorum antiquitas viderunt? Solum hæ sunt nostrorum temporum inauditæ vertigines, locorum nouitates, humanæ mentis flexibiles voluntates, carnis & sanguinis vanissimæ cogitationes, quibus homines incōmutabilem Christi veritatem commutare suis placitis pro ratione suorum commodorum attentant.

*Leges capitales in
Catholicos An-
glas.*

Sed videamus adhuc seueriores leges, hoc est, capitales, quas supra sanguinarias ea ratione appellauerim, quod sanguini insidientur, vitamq. ipsam oppugnent. In quibus illud primum animaduersione non est indignum, omnes de sola religione esse, & tamen non solum pœnam capitis inferre, verum etiam læsæ maiestatis, quæ est omnium grauissima, & odiosissima, quippe quæ flagitiosissimo debetur sceleri, quod est proditionis. Hoc autem ideo ab aduersarijs nostris est factum, ne mors Catholicorum, martyrium videretur, sed infamia potius scelerati flagitij apud vulgus ignarum traduceretur. Etiam vt Principi facilius persuaderetur, religionem Catholicam sceptro suo infestam esse, & regnandi securitati male securam. Quo semel confirmato principio, non erat difficile, quas vellent, in Orthodoxos leges elicere, cum tamen illa abhorreret ingenio ab huiusmodi violentia & sanguinis effusione. Sed nunc ad leges ipsas accedo, quarum prima sic exoritur.

*Confidentes Pon-
tificis auctorita-
tem.*

Quicumque dixerit, scripserit, affirmauerit, vel villo modo etiam per cifras significauerit, vel etiam rogatus, confessus fuerit, Pontificem Romanum esse caput Ecclesiæ Anglicanæ, vel vllam habere ibi in causis Ecclesiasticis auctoritatem: reus læsæ

maie-

maiestatis existimabitur, & eadem prorsus poena plectetur, qua Reipublicæ proditores plecti solent.

Qui ad Pontificem Romanum vlla de causa appellauerit, & bullas, aut alia instrumenta ab illo obtinuerit, & in Angliam inuexerit; eidem læsæ maiestatis poenæ subiacebit.

2. Appellantes ad Pontificem.

Si quis Agnos Dei (vt vocant) rosaria, grana benedicta, medalias, crucifixos, aut quamcumque rem aliam a Pontifice Romano benedictam, in Angliam importauerit: criminis læsæ maiestatis reus erit.

3. Importantes res benedictas a Papa.

Cuicumque infra dignitatem Baronis constituto, ter oblatum fuerit iuramentum, seu abiuratio contra Pontificis Romani auctoritatem, & pro suprema potestate Reginæ in causis Ecclesiasticis, & si ille tertio iurare detrectet; eandem poenam læsæ maiestatis sustinebit.

4. Recusantes iurare.

Qui vlllo modo dixerit, scripserit, significauerit, vel rogatus confessus fuerit Reginam Angliæ hæreticam esse, aut schismaticam; eidem poenæ læsæ maiestatis erit obnoxius.

5. Ratantes Reginam hæreticam, aut schismaticam.

Si quis aliquem Ecclesiæ Romanæ vnitati & communioni reconciliauerit; eandem poenam læsæ maiestatis patietur.

6. Reconciliantes.

Quicumque fuerit ab aliquo, sciens, & volens, ad eandem vnitatem & communionem reconciliatus, eandem poenam sustinebit.

7. Reconciliati.

Qui procurauerit alicuius reconciliationem ad illam vnitatem & communionem, eiusdem poenæ reus erit.

8. Procurantes reconciliationem.

Qui tantum consuluerit alicui, vt ad illam vnitatem & communionem reconcilietur, etiam si non procuret; eadem nihilominus plectetur poena.

9. Consilium dantes ad reconciliationem.

Si quis alicui persuaserit, vt Pontifici Romano in causis Ecclesiasticis obediat; eodem crimine læsæ maiestatis condemnabitur.

10. Persuadentes obedire Papæ.

Si quis permiserit sibi persuaderi, vt sic obediat; eiusdem criminis reus censebitur.

11. Permittentes sibi persuaderi.

Si quis procurauerit, vel consilium dederit, vt alicui sic persuadeatur; eandem poenam læsæ maiestatis subibit.

12. Procurantes & consulentes persuaderi.

Si quis promiserit (pro futuro tempore) se aliquam obedientiam Romano Pontifici in causis Ecclesiasticis præstiturum; eandem læsæ maiestatis poenam sustinebit.

13. Promittentes obedientiam.

14. *Absoluentes.*

Si sacerdos aliquem ex Reginae subditis absoluerit; crimen læsæ maiestatis censebitur.

15. *Habentes auctoritatem absol-
uendi.*

Si quis habeat auctoritatem absoluedi in Anglia, licet nulum actu absoluerit; incurrit tamen læsæ maiestatis crimen.

16. *Præferentes auctoritatem
absoluedi.*

Si quis præferat habere huiusmodi auctoritatem absoluedi, etiam si non habeat; læsæ maiestatis reus existimabitur.

17. *Permittentes se absolui.*

Si quis sciens ab altero absoluetur, siue ipse petierit absolutionem illam, siue absolui se permiserit non petentem; eandem poenam læsæ maiestatis sustinebit.

18. *Procurantes absolui.*

Si quis procurauerit ut aliquis absoluetur; eidem poenæ fiet obnoxius.

19. *Consultentes absolui.*

Si quis consilium dederit, ut quis absoluetur, licet non procurauerit; eandem poenam sustinebit.

20. *Procurantes & consultes absolue-
re.*

Si quis vel procurauerit, vel consuluerit, ut quis absoluat, licet non ut aliquis in particulari absoluetur; eidem poenæ subiacebit.

21. *Dissuadentes religionem Calui-
ciam.*

Si quis dissuaserit alicui religionem illam, quæ nunc publice in Anglia tenetur, vel procurauerit ut dissuadeatur, ea intentione, ut ille, cui dissuadetur, ad obedientiam Romani Pontificis & Romanæ fidei trahatur; reus erit etiam criminis læsæ maiestatis, & eadem poena plectetur, quæ illi crimini debetur: quæ quidem poena huiusmodi est:

*Pœna eorum qui
condemnantur læ-
sæ maiestatis ob
religionem Catho-
licam.*

Primum, ut condemnatus terraq. protractus ad locum supplicij, in maiorem cruciatum, semistranguletur laqueo: deinde ut redeunti ad se, amputentur virilia, & igne comburantur: tū ut cultro aperiatur venter, & erutis ilijs, etiā cor, & viscera spiranti adhuc, & reluctanti, manu carnificis euellantur, & in ignem iuxta positum projiciantur: denique ut elixus, & in partes dissectus, ad varias ciuitatis portas suspendatur. Bona autem sua & possessiones omnes ad fiscum transeant; nec eorum quicquam ad uxorem, liberos, & consanguineos descendat, sed ut ipsi præterea huius vnus ob causam æterna notentur ignominia, & omnis mortui posteritas degradetur sanguine.

*Iniquitas mira
ministri-
um An-
glorum.*

Sunt ne hæc sæua satis? sunt ne satis aspera in Catholicæ religionis professores? & tamen nouatores isti nostri, Evangelicæ doctrinæ nouissime repertæ buccinatores nostri, & Christianæ (si

dijs placet) mansuetudinis imitatores, clamant in dies e suggestis, libris scriptis peringeminant, sermone quotidiano magistratus & Principis auribus inculcant, nimiam esse lenitatem, periculosam esse clementiam, culpandam, & non ferendam totius regiminis in Catholicos tolerantiam. Sed vide præcipitatum hominum inuidorum & furiosorum amentiam.

Est ne vllū scelus aut flagitiū, quod acerbioribus possit coerceri poenis, quā eis quas descripsi? est ne vllum genus facinorosorum hominum, quod pluribus possit sepius legibus, includi poenis, patere periculis, exponi damnis, quam Catholici in Anglia his legibus exponuntur? & quid tandem deliquerunt isti? aut quodnam crimen est fides auorum, & antiquorum patrum? Aduersarij aliquando communionis Catholicæ, nunc arrepta fide Caluini, Lutheri proiecta, nostraq. contempta, dominos se Orthodoxorum constituerunt, & sedibus expulsos, omni eos dignitate & loco mouerunt. At quid vltius progrediuntur mihi? cur animas adhuc Catholicorum expetunt? quare faciunt in sanguinem? cur non exaturantur nisi morte, vel extrema calamitate piorum? Si de fide solum decertatur, sunt aliæ sectulæ non minus Caluino, quam nos, inimicæ: & tamen vtuntur perbeneuolis his ministris. Si aliud autem subobscurè lateat, & si Verres legem repetundarum timeat: liberamus eos hac molestia, securitatem facimus, cedimus iuri nostro. Tantum petimus, ne exitio nobis sit, & odij causa sempiterni, quod aliquando patria fuerimus potiti: nisi enim hoc ipsum fuisset, ipsi iam nullam Rempublicam haberent.

Atque hæc de legibus: quarum prætextu quantum in nos possunt aduersarij, clarissime iam constat: quantum autem volunt, res ipsa demonstrat, cum hac asperitate minime contenti, duriora & acerbiora quotidie deposcant. Et tamen equidem non arbitror, tam durum esse posse aut ferreum cuiusque hominis Christiani pectus (si humanitatis sensum cum fide non exuisset) quin ijs quæ nostri patiuntur, commoueatur.

Neque enim fingi potest quicquam in vllō fere genere calamitatis luctuosum, quod in dies non perferant; neque cogitari aliquid in vlla conditione hominum acerbum, quod in dies non

susti-

Conditio Catholicorum in Anglia.

- 2. Cor. 11.* sustineant. Verissime possunt cum Apostolo dicere: In tribulationibus, in necessitatibus, in angustiis, in plagis, in carceribus, in seditionibus, in laboribus. Et cum eodem Christi milite alio in loco: Periculis in ciuitate, periculis in solitudine, periculis in mari, periculis in falsis fratribus, in labore, & ærumna. Immo illud etiam licebit addere, quod addit Apostolus: In mortibus frequenter. Denique neque illud ab eis alienum est: Ludibria & verbera experti, insuper & vincula, carceres, distentati sunt, secti sunt, tentati sunt, in occisione gladij mortui sunt. Postremo & illud propriissime conuenit: Spectaculum facti sumus mundo, & Angelis, & hominibus. Maledicimur, & benedicimur: persecutionem patimur, & sustinemus: blasphemamur, & obsecramus: tamquam purgamenta huius mundi facti sumus, omnium peripsema usque adhuc.] hæc libellus de persecutione Anglicana. Atque de his, deque vinculorum generibus & equuleo hactenus.



A Martyr in equuleo.

B Martyr pendens ab equuleo.

C Lampades accensæ.

D Scorpiones.

His torquendi instrumentis, qui in equuleum agebantur, excruciiari aliquando solebant. De scorpionibus fusissime cap. 4. & de lampadibus cap. 6.



1. Planus in aere.
 2. Planus in aere.
 3. Planus in aere.
 4. Planus in aere.
 5. Planus in aere.
 6. Planus in aere.
 7. Planus in aere.
 8. Planus in aere.
 9. Planus in aere.
 10. Planus in aere.

De instrumentis, quibus martyres cadebantur.

CAP. QVARTVM.

V Inculorum generibus equuleoq. explicatis, iam tempus est, vt ad varias flagellorum species declarandas nos ipsos conferamus. Sæpiissime enim solebant Gentiles (sicuti nonnullæ ex rebus gestis sanctorum iam antea notatæ indicant, nominatim Crescentiani, Reginæ virginis, & Bassi Episcopi) Christianos equuleis alligatos, miserandum in modum, virgis, fustibus, alijsq. flagellis cædere; postea vngulis, vel consimilibus excarnificare; demum facibus, lampadibus, & candentibus laminis torrere. Quocirca primo loco de flagellis peragemus; deinde de vncis, vngulis, & pectinibus; postremo de facibus, lampadibus, & laminis igneis.

Quod vero attinet ad flagella; sciri conuenit, extitisse ea apud veteres multiplicis generis, nempe, lora, flagra, fustes, virgas, scorpiones, neruos, atque plumbatas.

De loris.

Meminit de loris Plaut. Epidic. act. 5. scen. 1. his verbis: Ita non omnes poterunt ex cruciatu eximere Epidicum. Periphanem emere lora vidi.] Item Terentius in Adelph. actu 2. Nam si molestus, inquit, pergis esse, iam intro arripere, atque vsque ad necem operiere loris] & quæ sequuntur. Cicero Philip. 8. Cum eum iussu Antonij in conuiuio serui publici loris ceciderunt.] ad hæc de ijsdem Acta martyrum quamplurima, videlicet sanctorum Asterij & sociorum recitata a Surio tom. 4. Tyrfi a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Metaph. Lipoman. 5. & Surij 6. Marini a Petro catalog. lib. 2. cap. 6. Eudoxij a Metaphr. apud Surium tom. 5. Eulampij, atque Euphemie virginis ab eodem scriptore apud eundem Surium tom. similiter 5. & aliorum vtriusque sexus Christi martyrum.

Erant lora apud veteres, corrigiæ ex corio factæ, quibus (vt

N

ex ci-

Lora quid apud veteres.

*Martyres cur
loris cæsi.*

*Varis modis
martyres excru-
ciabantur loris.*

*Acta S. Ananie
Menologiū descri-
bit Kal. Octobris.
Isidori Surius
tom. 1. ex Me-
taphrasie.
Agapii Petrus
lib. 7. cap. 74.
Iusti Menologium
pridie Id. Iulij.
Bacchi Petrus
lib. 9. cap. 29.
Benedictæ nos in
hist. Virg. Rom.
Probi Petrus
lib. 9. c. 51. sub
S. Taraci inscri-
ptione.
Mauritij & so-
ciorum Surius
tom. 4. ex Meta-
phrasie.
Nicetæ Petrus
lib. 8. c. 70.
Callinici ex Me-
taph. Surius 4.
Asterij Surius 4.
Benigni Surius 6.
Hieronis & so-
cior. ex Metaph.
Surius 6.
Mennæ Surius 6.
Tertullini Su-
rius 4. sub S. Sie-
phani nomine.*

ex citatis Plauti potissimum ac Terentij locis colligitur) serui verberari solebant. Quamobrem mirabile videri non debet, si in sanctorum passionibus reperiatur frequenter, loris Christi fideles cæsos fuisse: ipsi etenim a Gentilibus tamquam plebei, infimæq. conditionis homines habebantur.

Hisce loris non solum (vt iam diximus) martyres vinciebantur, & cædebantur, sed etiam discerpebantur: cuius rei testes sunt Acta B. Tyrsi martyris nuper a nobis citata, his verbis: Statim ergo cum illi, id est, Præsidi, iamdiu intumesceret animus; adolescentes aliquot manu valentes, vehementer insultantes, iussit pugnis cedere martyrem. Deinde, cum eum loris e summis manibus & pedibus fortiter alligassent, vtrunque violenter trahebant; adeo vt ei soluerentur compages articulorum, membratimq. & particulatim discerperetur.]

De neruis, quibus pariter cadebantur martyres.

Neruus (vt cap. præcedenti ostensum fuit) varia denotat: nonnumquam enim quoddam vinculi genus significat, quo noxiij alligabantur, de quo ibidem diximus; quandoque vero flagelli genus, quo olim Christiani, veri Dei amore incensi, a Gentibus verberabantur; & de hoc nunc agimus. quod quidem animalium erat, & præcipue boum.

Hoc itaque verberati fuerunt gloriosissimi Christi athletæ, Ananias, Isidorus, Agapitus, Iustus, Bacchus, Benedicta virgo, Probus, Mauritius cum socijs, Niceta, Callinicus, Asterius, Benignus, Hieron, Menna, Tertullinus, alijq. permulti, quorum nomina sunt in libro vitæ.

De fustibus, ac flagris.

Fustibus ac flagris sæpissime Christi fideles cædebantur. Erant flagra (quorum meminit Iuuenalis satyr. 5. S. Cyprianus epist. 2. ad Donatum, & de laude martyrij, Suetonius in Othone, & Eusebius lib. 8. cap. 7. atque alij) fustibus tenuiora, ac subtiliora, virgisq. crassiora: huiusmodi siquidem verba in 8. Codi-

cis Theod. tit. 5. de cursu publico, angarijs, & perangarijs, l. 2. habentur: Placet omnino, vt nullus in agitando fuste vtatur, sed aut virga, aut certe flagro, cuius in cuspide infixus sit brevis aculeus.] hæc ibi: quibus satis docemur, flagra apud maiores fuisse vt diximus.

His, præter Christianos, verberari iuebantur viliores personæ (vt Plautus in Amphitrione actu 1. scen. 1. innuit) & virgines illæ Vestales etiã, quarum negligentia ignis Vestæ falsæ Romanorum deæ impie consecratus restingeretur. lege Valerium Max. lib. 1. cap. 1. & Liuium lib. 8. At reuertentes modo ad sanctos Domini nostri Iesu Christi martyres, dicimus multos ex eorum numero flagris cæsos fuisse, atque fustibus; his Felix, Alexander Episcopus, Secundianus, Marcellianus, Priuatus Episcopus, Romanus, Eusebius, Vincentius, Peregrinus, Maxima, Seraphia, Bassus Episcopus, Crescentianus, Cyriacus, Sebastianus, Papias, Maurus, Valentinus, Maximus, Olympiades, Erasmus, Processus, Martinianus, alter item Felix, Philippus, Iulius Senator, Protasius, Metranus, & alij.

Flagris vero sancti martyres Neophytus, Iulianus, Eunus, Petrus, Marinus, Gorgonius, Dorotheus, Mamans, Galation, Tryphon, Sabbatius, atque quamplures alij, quorum ignorantur nomina, de quibus Martyrologium Rom. 10. Kalen. Martij sic scriptum reliquit:

Tyri in Phoenicia commemoratio beatorum martyrum, quorum numerum solius Dei scientia colligit: qui sub Diocletiano Imperatore a Veturio militum magistro multis tormentorum generibus sibi inuicem succedentibus occisi sunt: primo quidem flagris toto corpore dilaniati, inde diuersis bestiarum generibus traditi, sed ab illis diuina virtute nil læsi; post addita feritate ignis ac ferri, martyrium consummarunt.] hætenus Martyrologium Romanum.

Sciri hoc loco debet, Christianos fustibus, flagrisq. tamdiu

N 2 inter-

Flagris qui cedebantur.

Felicitis Acta Surii 4. ex Adone. SS. Secundiani, & socior. Surii eod. lib.

Romani Surii item eodem cum Actis S. Laurentij. Eusebij & socior. Petrus lib. 7. c. 111.

Maxime idem lib. 1. c. 14.

Seraphie Surii 5. & vetera manuscripta.

Alexandri Petrus lib. 8. c. 182.

Bassi vide supra. Crescentiani, &

Cyriaci Surii 1. Sebastiani vetera manuscripta,

& Surii 1. SS. Papiæ &

Mauri nos in hist. Virg. Rom.

Valentini Surii 1. Maximi, & O-

lympiadis Surii 4. c. 111.

S. Laurentij. Erasmi Mom-

bricius 1. SS. Processi &

Martiniani Mombr. 2.

SS. Felicitis &

Philippi Mombr. 1. sub sanctæ Felicitatis nomine. Iulij Petrus 7. c. 79. Protasij Mombr. 1. Metrani Euseb. lib. 6. cap. 30. Neophyti Menologium 13. Kal. Febr. SS. Iuliani & Enni Euseb. lib. 6. cap. 30. & Niceph. lib. 5. cap. 50. Petri Euseb. lib. 8. c. 6. Marini Menologium 6. Id. Augusti. Gorgonij & Dorotheæ Surii 6. & vetera manuscripta. Mamantis Surii 4. ex Metaphr. Galationis idem lib. 6. ex Metaphr. Tryphonis Surii 1. ex Metaphr. Sabbatij Menolog. 13. Kal. Octob. vide Eusebium lib. 8. c. 70.

interdum cæsos fuisse, donec expirarent. hoc modo e vita migrarunt fortissimi Christi milites Sebastianus, Iulius Senator, Maxima virgo, Eusebius, Vincétius, Peregrinus, Sabbatius, alijq. promiscui sexus multi.

De fustibus, decimatione, alijsq. militum pœnis.

Pœna militum.

Quoniam crebro in sanctorum martyrum rebus gestis legitur, Christianos, & præcipue milites fuisse ignominia causa ad fodiendum damnatos, fustibus virgisq. percussos, cingulo militari exutos, & decimatos, quæ omnia & singula pœnæ erant militum Romanorum delinquentium: idcirco placuit nobis hoc loco adnotare, quænam, & quot in eos fuerint animaduersiones: Multæ enim extiterunt, atque earum quidem aliæ leuiiores, aliæ acerbiores: siquidem non, ut in Vrbe lex Porcia ciues Romanos a magistratuum virgis & securibus, sic etiam in castris vindicauit: aliam enim disciplinam militarem esse voluerunt, aliam vrbanam, itemq. alium ad parendum terrorem exercitui, alium populo esse propositum: namque ab Imperatoris imperio nulla erat prouocatio.

Pœna militum hic connumeratur.

Leuis in eos animaduersio fuit, qua dedecore maculaq. dumtaxat afficiebantur, ut per ignominiam dimitti, stipendio legitimo spoliari, hastam dare, tendendi locum mutare, extra oppidum hiemare, cibum stantes desumere, fossam fodere, discinctum destitui, hordeo pasci, venam ad sanguinem dimitrendum incidere.

Pœnae grauiiores detrimentum inferentes.

Grauior, quæ detrimentum inferebat, veluti virgis cædi, venire, fuste securiq. percuti, decimari, in crucem agi; quarum omnium exempla clara certe atque illustria referemus ex Sigonio lib. de antiquo iure ciuium Romanorum 1. cap. 15. Et primum de ignominiosa dimissione factum extat apud Hirtium his verbis descriptum: Cæsar de suggestu conuocatis omnium legionum Tribunis, Centurionibusq. C. Auiene, inquit, quod in Italia milites Populi Romani contra Remp. instigasti, rapinasq. per municipia fecisti, ignominia causa ab exercitu meo te remoueo.]

De

De fraudatione stipendij satis notum esse opinamur. Siquidem ære diruti vocabantur (Nonio auctore) milites illi, quibus propter ignominiam stipendium, id est merces menstrualis, aut annua, quæ esset in nummis æreis, subtrahebatur. Quamobrem Varro relatus ab eodem de vita populi Romani: Stipendium appellabatur, ait, quod æs militi semestrem, aut annum dabatur. cui datum non sit propter ignominiam, ære dirutus esset.] & Liuius lib. 40. Causa ignominia, inquit, vti semestrem stipendium in eum annum esset ei legioni decretum.]

Ceterum Festus, ære dirutum militem, tradit ab antiquis dictum, cui stipendium ignominia causa non erat datum: quod quidem æs in fiscum, non in militis sacculum diruebatur. Item alio loco, resignatum, inquit æs dicitur militi, cum ob delictum aliquod iussu Tribuni militum, ne stipendium ei detur, in tabulas refertur.]

De reliquis vero animaduersionibus, vt de hasta danda, Festus in hunc modum: Censio hastaria dicebatur, cum militi multæ nomine ob delictum militare indicebatur quod hastas daret.

De mutando tentorij loco, scribit Polybius, quos dedecore afficere voluerint, eos extra castra tendere iussos. Vnde apud Liuium lib. 25. Cannenses milites queruntur ita: Nunc deteriore conditione sumus, quam apud patres nostros fuerunt captiui: quippe illis arma tantum, atque ordo militandi, locusque in quo tenderent in castris, est mutatus; quæ tamen semel nauata Reip. opera, & vno felici proelio recuperarunt.]

De hibernis Liuius lib. 26. Additum vitrorumque ignominia, ne in oppidis hibernarent, neve hiberna propius vllam urbem decem millibus passuum ædificarent.]

De cibo lib. 24. idem auctor: Nomina, ait, eorum, qui detrectatæ pugnae memores secessionem paulo ante fecerunt, referri ad me iubebo, citatosque singulos iureiurando adigam, nisi quibus morbus causa erit, non aliter quam stantes cibum, potumque, quoad stipendia facient, capturos esse.]

De fodiendo testis est Plutarchus in Lucullo, antiquum scilicet militaris ignominia genus fuisse, vt tunicis interioribus solutis, fossam fodere, inspectante reliquo exercitu, cogerentur.

De re-

De reliquis Liuius lib. 27. Cohortibus, quæ signa amiserunt, hordeum dari iussit; Centurionesq. manipulorum, quorum signa amissa fuerant, districtis gladijs discinctos destituit.] Hordeum item pro tritico dedecoris gratia datum narrat Polybius.

De mittendo sanguine Gellius lib. 10. cap. 8. his verbis: Fuit hæc quoque antiquitus militaris animaduersio, iubere ignominia causa militi venam solui, & sanguinem dimitti] & quæ sequuntur.

De grauioribus autem ceteris hæc erunt documento. Liuius de Scipione disciplinam militarem ad Numantiam corrigente: Quem militem extra ordinem deprehendit, si Romanus esset, vitibus; si extraneus, fustibus cecidit,] & alibi: P. Nasica & D. Bruto Conss. delectum habentibus, in conspectu tyronum res saluberrimi exempli facta est. Nam C. Matienus accusatus est apud Tribunos plebis, quod exercitum in Hispania deseruisset, damnatusq. sub furca diu virgis cæsus est, & sestertio nummo venijt.] & Cicero 3. in Antonium: Si Consul ille; fustuarium meruerunt legiones, quæ Consulem reliquerunt.]

Porro Polybio auctore, hoc pacto fuste cædebantur. Accepto fuste Tribunus vix tantum attingebat damnatum. quod vbi factum erat, omnes, qui in castris reperiiebantur, cædentes fustibus, lapidibusque, plerosque in ipsis castris conficiebant: at si qui euasissent, ne sic quidem seruari poterant, quippe quibus neque in patriam redire liceret, neque a propinquis domo recipi possent.

Ceterum decimationis antiquissimum exemplū legitur apud Liuium ab Ap. Claudio Consule ferocissimi ingenij viro editum, cuius etiam libet verba apponere: Ap. Claudius Consul, aduocata concione, inuectus haud falso in proditorem exercitum militaris disciplinae, desertorem signorū, vbi signa, vbi arma essent? singulos rogitans, inermes milites, signo amisso signiferos, ad hoc Centuriones, duplicariosq. qui reliquerāt ordines, virgis cæsos securi percussit: cetera multitudo sorte decimus quisque ad supplicium lecti.] rationem autem huius exequendi imperij cum Polyb. lib. 6. tum Liuius exponit, vbi de Scipione pœnas de seditioso exercitu apud Sucronem repetente scribit, & quidem ita:

ta: Præconis audita vox citantis nomina damnatorum in confilio: nudi in medium protrahebantur, & simul omnis apparatus supplicij expromebatur. deligati ad palum, virgisq. cæsi, & securi percussi.]

De cruce idem Liuius lib. 36. De perfugis grauius, quam de fugitiuis consultum. Nominis Latini qui erant, securi percussi, Romani in crucem sublati sunt.] Atque hæc quidem sunt militarium animaduersionum genera, quæ vsque ad extrema etiam penetrasse Reip. tempora, satis idoneus testis est Suetonius, cum inquit de Augusto: Cohortes, si quæ cessissent loco, decimatas, hordeo paut; Centuriones statione deserta, itidem vt manipulares, capitali animaduersione puniuit; pro cetero delictorum genere varijs ignominijs affecit, vt stare per totum diem iuberet ante prætorium, interdum tunicatos, discinctosque, nonnumquam cum decempedis, vel etiam cæspitem portantes.] Atque hæc quidem exempla de militum poenis satis sint. de iisdem scribit quoque Cælius Rodiginus lectionum antiquar. lib. 10. cap. 5. Verum quod iam spectat ad milites Christianos a Gentilibus martyrio coronatos, notari potest (veluti ex eorum rebus gestis apparet) fuisse eos interdum ad fodiendam terram damnatos, vel decimatos; interdum vero, immo frequenter fustibus, virgisq. cæsos, vel discinctos, hoc est, cingulo militari spoliatos.

De militibus Christianis ad fodiendam terram condemnatis testimonium dant res gestæ S. Marcelli Papæ, in quibus hæc in ipsorum exordio describuntur: Tempore illo, quo Maximianus ex partibus Africæ redijt in urbem Romam: volens placere Diocletiano, vt in eius nomine Thermas ædificaret: coepit ob inuidiam Christianorum omnes milites, siue Romanos, siue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare.] hæc Acta. Idem etiam videre poterit lector in Actis sanctæ Seueræ virginis Romanæ.

Decimationis vero fidem faciunt res gestæ beatissimorum Christi martyrum Mauritij & sociorum a Surio tom. 5. relatæ, in quibus eiusmodi verba narrantur: Decimum quemque morti funestæ sors præbeat.] at quid aliud erat decimare, nisi decimum quem-

quemque militum interficere? Lege, si libet, Tacitum lib. 3. ita scribentem: Decimum quemque ignominiosæ cohortis sorte ductos fuste necat.] & lib. 14. sic: Ex fuso exercitu cum decimus quisque fuste feritur, etiam strenui sortiuntur.] hucusque ille.

At alterius, hoc est, fustuarij, passiones fere singulæ sanctorum militum Christianorum, quibus pro Christi nomine breui hac atque exigua vita priuari, dulce, iucundumq. fuit.

Vnum te obseruare oportet, nimirum non tantum milites Christianos fustibus cæsos fuisse, sed & ceteros Fideles similiter: legibus namque Romanorum (sicuti in Notis ad Romanum Martyrologium habetur) ex prudentum responsis cautum erat, ut qui se Deo plenos simularent, fustibus percuterentur. sic Paul. lib. 5. sent. tit. 21. de vaticin.

Postremo denique, testimonio sunt Acta Eustratij a Petro relata lib. 1. cap. 61. Artemij a Metaphr. apud Surium tom. 6. Hefychij a Petro similiter lib. 10. cap. 76. Marcelli cuiusdam Centurionis a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Surio tom. 5. Eudoxij, Zenonis, Macarij, sociorumq. mille centum & quatuor a Metaphr. Lipom. 6. ac Surij 5. sub sancti Romuli martyris titulo, itemq. SS. septem militum Orentij, Herois, Pharnacij, Firmini, Firmi, Cyriaci, & Longini a Rom. Martyrolog. & Menolog. VIII. Kal. Iulij, & aliorum: quorum Actibus, præcipue S. Marcelli, instruimur, fuisse cingulum militare omnino idem, quod balteum. hæc enim ibi narrantur: In ciuitate Tingitana procurante Fortunato Præfide, aduenit natalis dies Imperatoris. Ibi cum omnes in conuiujs epularentur, atque sacrificarent; Marcellus quidam ex Centurionibus legionis Traianæ, profana reputans illa conuiuia, reiecto cingulo militari coram signis legionis, quæ tunc aderant, clara voce testatus est, dicens: Iesu Christo Regi æterno milito. Abiecit quoque vitem, & arma, & addidit: Ex hoc militare Imperatoribus vestris desisto.] & paulo post: Stupefacti autem milites ista audientes, tenuerunt eum, & nunciauerunt Astasiano Fortunato Præfidi legionis, qui iussit eum conijci in carcerem. Finitis autem epulis, residens in consistorio, præcepit introduci Marcellum Centurionem. introductoq. Astasianus Fortunatus Præfes ei dixit: Quid tibi visum est,

est, vt contra disciplinam militarem te discingeres, & balteum ac vitem proijceres?] & paucis interpositis versibus: Miles hic, reiecto cingulo militari, Christianum se esse testatus, coram omni populo in deos & in Cæsarem multa blasphema locutus est. ideo eum ad te direximus, vt quod de eodem claritas tua sanxerit, iubeas obseruari.] hæc custodes de beato Marcello ad Agricolaum Iudicem, ad quem tunc, vt condemnaretur, missus fuerat. Cum igitur horum Actuum exordio legatur, proiecisse Marcellum cingulum militare; & deinde inferius, dum Præsidi accusaretur, proiecisse eum balteum, & post iterum cum Agricola de ipsomet a militibus sermo fieret, cingulum: sequitur profecto ex his idem omnino fuisse. Porro balteus, teste Varrone de lingua Latina lib. 4. cingulum erat ex corio bullis ornatum, quod ab humero dextro ad sinistru oblique ducebatur; sic namque de eo scriptum reliquit Quintilianus lib. 11. Sinus ille, qui ab humero dextro ad sinistrum oblique ducitur, velut balteus, nec strangulet, nec fluat.] hæc ille.

Hic vnum obseruet lector, nimirum tantam fuisse militum Christianorum constantiam, tantumq. pariter pro Christi fide patiendi ardorē, vt sæpissime de ipsis inueniatur, sponte in Gentilium Imperatorum, aliorumq. Præsidum contemptum, cingulum militare abiiecisse. Quamobrem de S. Hesychio hæc verba leguntur: Qui cum esset miles, & audisset præceptum Maximiani, vt si quis non sacrificaret idolis, cingulum militare deponeret; repente ac sponte cingulū soluit.] & de SS. Eudoxio & socijs: Eudoxius, zona statim ablata, eam proijcit in faciem Præsidis: hoc autem visum est alijs adhortatio, & zelus: & totus qui circumstabat numerus, qui erant mille centum & quatuor, bono exemplo protinus vtentes Eudoxij, ij quoque proiecerunt zonas in faciem illius.] idem etiam habetur in rebus gestis sancti Marcelli, quarum verba nuper recitauimus. Atque de poenis militum Christianorum hæc hætenus.

De virgis, atque scorpionibus.

Frequenter de virgis, quibus rei cædebantur, mentionem facit

O

Plautus

Plautus diuersis in locis, nimirum *Asinar.* actu 2. scen. 2. & actu 3. scen. 2. *Capt.* actu 3. scen. 4. *Casin.* actu 5. scen. vlt. *Epidic.* actu 1. scen. 1. & actu 2. scen. vlt. *Bacchi.* actu 4. scen. 6. *Mena.* actu 1. scen. 5. *Milit. glorios.* actu 2. scen. 6. & actu 3. ac 7. & alibi sæpe. Item *Plinius* lib. 16. cap. 18. *Valerius Maximus* lib. 4. cap. 1. *Cicero* pro *Rab.* necnon etiam lib. de diuinat. & de finib. bonor. & malor. *S. Isidorus* etymolog. 6. cap. vlt. *Prudentius* in *S. Romani* martyris hymno, *Sigonius* lib. 3. de iudicijs cap. 3. *Baronius* in *Notis* ad *Rom. Martyrologium*, atque alij multi.

Virgæ multiplicis generis.

Erant virgæ apud veteres multiplicis generis: quædam ex *vlmo*, & harum meminit *Plautus Asinar.* actu 2. scen. 2. dum ait: *Ipsos, qui sibi subnectebant rure virgas vlmeas, teneo, &c.]* & paulo post: *Mihi tibiq. interminatus est, nos futuros vlmeos.]* & actu 3. scen. 2. *Vbi sæpe ad languorem tua duritia dederis octo rabidos lictores vlmeis affectos lentis virgis.]* & *Epidic.* actu 2. scen. vlt. *Quod pol ego metuo, si senex rescuerit, ne vlmeos parasitos faciat.]* hæc *Plautus*: quibus monemur, solitos fuisse veteres virgis his vlmeis feruos vel maxime corripere.

Virgæ ex betula.

Erant insuper aliæ ex *betula*, de quibus sic *Plinius* loco superius citato litteris consignatum reliquit: *Gallica hæc arbor (hoc est, betula) mirabili candore, atque tenuitate, terribilis magistratum virgis, eadem circulis flexilis, item corbium sportis.]* hætenus ille.

Virgæ ex quercu, fraxino, & salice.

Præterea quædam aliæ erant ex *quercu*, aliæ ex *fraxino*, aliæq. demum ex *salice*. *Virgarum* primi generis testes sunt *Acta S. Acatij Centurionis* descripta a *Metaphr.* apud *Surium* 3. & *Lipomanum* 7. Alterius, res gestæ cuiusdam martyris, *Alexandri* nomine ab eodem auctore apud eosdē tom. 3. & 7. Tertiij vero generis *Prudentius* in *S. Romani* martyris hymno his versibus:

*Cum puer torqueretur iussu Præsidis,
Impacta quoties corpus attigerat salix,
Tenui rubebant sanguine vda vimina.]*

Possumus hoc idem confirmare ex his, quæ memoriæ tradidit *Plautus Epid.* act. 1. scen. 1. dum ait: *Lictores duo, duo viminei*

minei fasces virgarum, &c.] Vimina quippe fiunt ex populorum virgis, vلمي, & sanguineorum fruticum, & betulæ, & vitis, & coryli intortæ, & salicis, quæ principatum obtinet.

De virgis ex vite confectis.

Virgis ex vite confectis cædebantur milites rei: vnde nos non latere oportet (vt optime obseruauit Sigonius de antiquo iure prouinc. lib. 2. cap. 2.) Centurionum insigne vitim fuisse, eaq. minus promptos ad parendum milites castigari consueuisse. declarat hoc Plinius lib. 14. cap. 1. Centurionum in manu vitis opimo præmio tardos ordines ad lentas perducit aquilas, atque etiam in delictis pœnam ipsam honorat.] Tacitus lib. 1. Centurio Lucillus in seditione interficitur, cui militaribus facetijs vocabulum, Cedo alteram, indiderant; quia fracta vite in tergo militis, alteram clara voce, ac rursus aliam poscebat.] hæc Tacitus. Hinc Iuuenalis etiam de Mario satyra 8. dixit:

*Nodosam post hæc frangebat vertice vitem,
Si lentus pigra muniret castra dolabra.]*

Et Sil. lib. 12.

*Miscebat primus acies, Latiaq. superbum
Vitis adornabat dextera decus.]*

Et de virgis ex vite factis hæc iam satis.

De virgis ferreis, & plumbeis.

Quamuis virgæ, quibus rei cædebantur, fierent vt plurimū ex tenuibus arborum bacillis; nonnumquam tamen ex ferro etiam, plumbove fiebant. Innuunt hoc aliqua sanctorum martyrum Acta, nempe Pauli, & Iulianæ a Metaphr. descripta Lipom. 7. & Surij 3. Cucuphatis a Surio tom. 4. Christophori, atque Callicini a Rom. Martyrologio, illius octauo Kal. Augusti, huius quarto Kal. eiusdem. Item Acatij martyris a Metaphr. apud Lipom. 7. & Surium 3.

De virgis spinosis, hoc est, de scorpionibus.

Non solum lenibus virgis solebant antiqui suos delinquentes, ac Christianos homines corripere, sed etiam nodosis, atque aculeatis, quæ quidem proprio nomine scorpiones ab iisdem vocabantur. indicat hoc Isidorus etymolog. lib. 6. cap. ult. inquit: Virgæ sunt extremitates frondium, arborumque: si lenis, virga est; si autem nodosa, vel aculeata, scorpio rectissimo nomine vocatur, quia arcuato vulnere in corpus infligitur.] hætenus ille. Vnde fit, vt si occurrerit quandoque in sanctorum martyrum passionibus inuenire, Christi fideles spinosis virgis, nodosisq. atque aculeatis cæsos fuisse, idem intelligi debeat, ac si ibidem scriptum esset, eos scorpionibus fuisse verberatos.

De virgis lenibus, vel spinosis.

Virgæ igitur (vt ex supradictis patet) erant vel lenes, vel spinosæ. Si primi generis; vel ex tenuibus arborum bacillis, aut ex metallo. Si ex arborum bacillis; vel ex vlmo, vel betula, vel quercu, aut fraxino, vel demum ex salice. Si vero ex metallo; aut ex ferro, & quandoque ignito, aut ex plumbo. His etiã possumus addere ea quæ de virgis leguntur in rebus gestis sanctorum Hermilli atque Stratonici descriptis a Surio tom. 1. sunt autem huiusmodi:

De virgis figura triangulari.

Pontiani Acta Petrus refert lib. 1. c. 102.

SS Zenonis, Alexand. atque Theodori Lipo. 7. & Sur. 2.

Paula virginis Menolog. 3. Iunij, Licarianis idem Menolog. 7. eiusd.

Regine virg. Petrus lib. 8. c. 47. Tryphonis Sur. 1.

SS. claudij & Asterij Surius 4. Hieronis Sur. 6.

Aristi Surius 6. & Metaphr.

His ira percitus Licinius iubet Stratonicum porrectum supinum virgis figura triangulari in ventre verberari. & erat quidem hoc graue tormentum, & corporibus humanis minime tolerandum: anguli enim virgarum, non secus ac quidam enses, carnes vehementer tangebant.] hæc Acta.

Sciendum insuper est, non solum prædictos martyres, Acatium, Alexandrum, Paulū, Cucuphatem, Christophorum, Calinicum, Hermillum, atque Stratonicum lenibus virgis cæsos fuisse, sed quamplures alios etiam, videlicet, Pontianum, Zenonem, Alexandrum quemdam alium, Theodorum, Paulam virginem, Licarionem, Reginam, Tryphonem, Claudium, Asterium, Hieronem, Aristum, & alios vtriusque sexus innumeros. Virgis vero nodosis, atque aculeatis, hoc est, scorpionibus (quorū fit mentio 3. Reg. 12. & 1. Paralip. 10.) gloriosos Christi mi-

sti milites, Basilidem, Cyrinum, Naborem, Nazarium, Terentianum, Bassum Episcopum, Claudium, Nicostratum, Symphorianum, Castorium, Simplicium, infinitosq. alios.

Obseruare præterea debemus; licet virgis cedere, ignominiosum * extiterit apud maiores animaduersionis genus, ceteris tamen alijs (hoc minime obstante) leuius fuisse: cuius rei testis est l. vn. ff. de emendat. seruor. & l. 2. de public. cursu. C. Theod. Fuisse autem ignominiosum huiusmodi virgarum supplicium, constat ex l. Porcia, ac Symphronia, & ex antiquorum auctoritatibus. lege Ciceronem pro Rabir. atque actiones eius in Verrem, item Iosephum de bello Iudaico lib. 2. cap. 14. vbi quasi pro monstro habetur, Cæstium Florum Iudæos Romana ciuitate donatos, virgis cecidisse, patibuloq. affixisse. Vide etiã Actuum Apostolorum caput 16. & epist. Paul. ad Philip. & Valerium Maximum lib. 4. cap. 1. de animi moderatione, Aulum Gellium lib. 10. cap. 3. & Sigonium de antiquo iure ciuium Rom. l. c. 6.

Postremo notari velim, Catholicos ab hæreticis nostri temporis virgis nonnumquã cædi solere. Innuit hoc Sanderus lib. 3. de schismate Anglicano, dum inquit: Neque hic silentio prætereundum est, aliquot etiam plebeios, quod ecclesias & profana Protestantium officia adire noluerant, cum non haberent vnde multam pecuniariam soluerent, sententia Iudicis, diu ac miserabiliter per Vuinctoniensem tractos, ac nudos crudeliter virgis fuisse cæsos.] hæc ibi. modum autem, quo id conficiatur, docet Theatrum crudelitatum hæreticorum nostri tēporis, his verbis: Catholici carris alligati vicatim flagellantur.]

De plumbatis, quibus martyres cadebantur.

Erant plumbatæ (vt sanctorum martyrum res gestæ indicant, & Prudentius, atque quædam picturæ, quæ hic Romæ inuisuntur) quoddam flagelli genus ex funiculis aut loris factum, quorum summitatibus glandes plumbeæ alligabantur, quo postea terga ac collum damnati hominis verberabantur. meminerunt de hoc flagelli genere passiones sanctorum quamplurimæ, & Prudentius hymno B. Romani martyris, sic scribens:

Tundatur

SS. Basilidis, Cy-
rini, Naboris, at-
que Nazarij Pe-
trus lib. 5. c. 109.
Terentiani Pe-
trus 7. cap. 136.
SS. Claudij, & so-
cior. Surius 6. c. 6.
Adone. est diuer-
sus hic Claudius
ab alio de quo
supra fecimus
mentionem.

* Virgiscædi igno-
miniosum erat.

*Tundatur tergum crebris ictibus,
Plumboq. cervix verberata extuberet:
Persona quæque competenter plectitur,
Magniq. refert, vilis sit, an nobilis.]*

Mos vero fuit apud veteres, ut viliores personæ tantum plumbatarum verberibus affligerentur. Innuunt hoc leges: l. siquidem 2. de quaest. C. Theod. huiusmodi verba habentur: Plumbatarum vero ictus, quos in ingenuis corporibus non probamus, sed decem primos tantum ordinis Curialis ab immanitate huiusmodi verberum segregamus.] & l. 8. de Decur. Cod. Theod. Omnis ordo Curialis ab ictibus plumbatarum habeantur immunes.] his etiam olim debitores affici consueverunt. vide l. 4. & 7. de exaction. Cod. Theod. Viguit vero huiusmodi supplicij genus temporibus etiam Honorij Imperatoris, qui impium hæresiarcham Iovinianum contusum primum plumbo una cum suis gregalibus damnauit exilio. testatur hoc Cod. Theod. l. 54. de hæret. Consule Notas in Rom. Martyrolog. ad mensem Martij.

Ceterum quamuis huiusmodi plumbatarum* verbera non essent ad inferendam reis hominibus necem; ciuiliū siquidem legum præscripto, reum vsque ad mortem cedere, vetitum erat: complures tamen inter plumbatarum ictus extremum vitæ spiritum edidisse reperiuntur. Indicant hoc Ammianus Marcellinus lib. 28. & Ambrosius epist. 17. lib. 2. edit. Rom. cum ait: Quid respondebo postea, si compertum fuerit, data hinc auctoritate, aliquos Christianorum aut gladio, aut fustibus, aut plumbatis necatos?] hæc ille. Atqui Christiani, qui sic vitam pro Christo profuderunt, fuerunt hi, Maximus, Papias, Maurus, Seuera virgo Romana, eiusq. fratres Marcus, atque Calendius; item Gervasius, Ianuarius, Concordia, Priuatus, Seuerus, Seuerianus, Carpophorus, Victorinus, alijq. innumeri, quorum nomina breuitatis gratia prætermittimus recensere. Porro de quibusdam alijs Christi fidelibus legimus etiam plumbatarum ictibus affectis, qui tamen non idcirco ex hac vita migrarunt. fuerunt hi (ut aliquos horum enumeremus) Laurentius, Artemius, Procopius, Abdon, Senen, Gordianus, Erasmus & Theodorus Episcopi.

* Plumbatarum verbera non erant ad inferendam necem.
Acta Maximi Surius 6. sub 8. Cecil. nomine.
Acta Papiæ & Maurinos in hist. SS. Virg. Rom. ubi et Acta S. Seuera & fratrum eius.
Gervasii Petrus lib. 5. c. 126.
Ianuarij Mombr. tom. 1.
Concordie Surius tom. 4. sub S. Laurentij nomine.
Priuati Petrus lib. 9. cap. 79.
SS. Seueri & socior. Surius 6.
Laurentij Surius tom. 4.
Artemij nos cum Actis S. Paulinæ eius filia virg. ac mart. Rom.
Procopij Surius 4. ex Metaph. SS. Abdon & Senen Surius item 4. sub S. Laurentij inscriptione.
Gordiani Sur. 3.
Erasmi vetera manuscripta.
Theodori Mart. Rom. 4. Non. Iul.

De alijs plumbeis in carnificina sanctorum martyrum.

Plumbo quoque utebantur veteres ad reos excruciaños duobus alijs modis: Quandoque eo liquente ipsos toto corpore nudatos perfundebant; & de hoc cruciatus genere cap. 9. tractabimus. Quandoque vero eo utebantur non ad cædendum, vel torrendum, sed ad singulas damnatorum hominum compages distrahendas, cum videlicet reis, brachijs reuolutis sublime appensis, plumbea pondera deorsum ad eorum pedes vinciebantur. Meminit de his ponderibus plumbeis Ammian. lib. 29. dum ait: Expediuntur pondera plumbea.] Si tibi libet plura alia de his ponderibus plumbeis scire, lege res gestas sanctorum martyrum Iusti a Petro relatas lib. 10. cap. 9. & Mamantis a Metaphraſte apud Surium tom. 1.

Quomodo ab antiquis rei caderentur.

Confuevere veteres, reos cædendos primum denudare, & postea supra dorsum eorum, aut ventrem, vel demum super aliquam aliam eorundem corporis partem virgis, aut alijs flagellorum generibus verberare; quod quidem exequiebantur lictores multis modis: nonnumquam enim reos erectis stipitibus, aut columnis alligabant, & tum inde cædebant: interdum vel humi, vel saltem super acutis obeliscis terræ defixis vnius pedis magnitudine extendebant: quandoque vero eos sublime recto corpore appendebant; vel ad humeros saltem alicuius, more puerorum, & eorum natibus verbera infligebant: aut demum quatuor palis terræ fixis vi extensos alligabant, ac postea, igne ad acerbiores cruciatum supposito, eos immisericorditer verberabant.

Munus licetorum.

At certe solitos olim fuisse magistratus Populi Romani licitoribus iubere, vt reos, de quibus sumendum erat supplicium, denudarent atque spoliarent, ostendunt aperte Acta fere singula sanctorum martyrum, nominatim Ananiæ relata a Surio tom. 5. Eulampix ab eodem tom. similiter 5. Secundiani a Mombritorio tom. 2.

Martyres vestibus denudati cædebantur.

tom. 2. Trophimi a Metaphr. Surij 5. Clementis Ancyрани ab eodem Surij 1. Artemij a prædicto Surio tom. 5. Tryphonis a Surio etiam tom. 5. Domnuinæ ab eodem scriptore tom. 4. sub sanctorum Claudij & sociorum inscriptione; Barbaræ virginis a codicibus manu exaratis, & a Petro catalogi 1. cap. 25. Hilarij, & Tatiani ab eodem Petro catalog. 3. cap. 203. Apollinaris Episcopi a Surio lib. 4. Aquilinæ virginis ab eodem tom. 3. & demum Quirici & Iulittæ a Metaphr. apud Surium tom. 3.

Amplius ad hoc confirmandum, & magis magisq. stabilendum, ex veterū monumentis adijci possunt multa, quibus ostensum pariter erit, Iudices olim, ac magistratus populi Romani, vt de reo supplicium sumeretur, & nudari & spoliari reum, & virgas insuper & secures expediri, lictoribus iussisse. Quocirca Liuius lib. 2. de Volerone hæc ait: Consules spoliari hominem, & virgas expediri iubent. Prouoco, inquit, ad populum, Vole-ro: quoniam Tribuni ciuem Romanum in conspectu suo virgis cædi malunt, quam ipsi in lecto suo a vobis trucidari. Quo ferocius clamitabat, eo infestius circumscindere & spoliare lictor.] Valerius Maximus lib. 2. cap. 2. Magister equitum (scribit) & victor, scissa veste, spoliatoq. corpore, lictorum verberibus laceratus.] Præterea Liuius lib. 9. de Papyrio Curse verba faciens: Lictorem, ait, expedire securim iussit. Ad quam vocem exanimi stante Prænestino: Agedum lictor, excide radicem hanc, inquit, incommodam ambulantibus.] & Valer. Max. lib. 2. cap. 2. eandem referens historiam, Virgas, inquit, expediri, eumq. nudari iussit.] Auctor lib. de viris illustribus cap. 31. de eodem L. Papyrio Curse: Idem Præneste cum Prætorem grauissime increpuisset, Expedi, inquit, lictor secures. Et cum eum metu mortis attonitum vidisset, incommodam ambulantibus radicem excidi iussit.] Ammianus insuper Marcellinus lib. 30. de Prænestino Prætore scriptum reliquit: Qui bello quondam Samnitico properare iussus ad præsidium, venerat segnius ad diluendum crimen exhibitum. Papyrius Cursor ea tempestate Dictator, securim per lictorem expediri; homineque, abiecta se purgandi licentia, stupefacto, visum prope fruticem iussit abscindi.] ad hæc Liuius lib. 8. Tunc Papyrius, ait, redintegrata ira, spoliari

Magi-

Magistrum equitum, ac virgas & secures expediri iussit.] & Cicero actione in Verrem 7. Sic repente hominem proripi, atque in foro medio nudari, ac deligari, & virgas expediri iubet.] Ex his igitur iam dilucide apparet, cæsos fuisse reos a lictoribus vestibus prorsus denudatos.

Iam vero fuisse SS. martyres verberibus laceratos supra dorsum, vel supra ventrem, vel super vtrumque, aut aliquam aliam corporis partem, dilucide ostendunt Acta sanctorum martyrum Clementis Ancyрани, & Ananiæ, quorum supra fecimus mentionem; præterea Claudij & sociorum descripta a Surio tom. 3. Acatij ab eodem tom. pariter 3. Probi a Petro catalogi lib. 9. cap. 51. sub B. Tharaci martyris inscriptione, Gregorij insuper, & Marini ab eodem auctore, huius lib. 2. cap. 6. & S. Gregorij lib. 1. cap. 88.

*Martyres super
diversas corporis
partes cædebantur.*

Quod autem Christiani a Gentilibus olim palis aut columnis vincti, humi, vel super acutis obeliscis terræ fixis extensi, vel saltē ad quatuor stipites vi (ut dicitur) alligati, a lictoribus cæderentur, ex multis locis cognosci potest; nempe ex quamplurimis sanctorum martyrum Actis, ut Pauli, & Iulianæ a Surio relatis tom. 4. Torpetis a Petro lib. 5. cap. 8. & a Mombr. lib. 2. Eulampij & Eulampiae fratrum, Clementis Ancyрани, ac Domnuinæ, atque Apollinaris, quorum paulo superius meminimus; item Tertulli, alias Tertullini presbyteri, a Surio tom. 4. sub S. Stephani Papæ nomine, Marinæ a Metaphr. Surij 4. Leontij & Theodoli a prædicto Surio tom. 3. Tryphonis a Surio etiā tom. 1. Nicetæ a Petro lib. 8. cap. 70. Athenogenis & Platonis a Metaphr. Surij 4. Alexandri a Surio tom. 3. Andronici a Petro lib. 9. cap. 51. Acatij a prænotato Surio tom. prædicto; Theogenis a Petro lib. 2. cap. 41. Anastasiæ maioris a nobis in nostra Sanctorum virginum Romanarum historia, Theonillæ a Surio tom. 3. Mercurij a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Metaphr. Surij 6. & demum Barbari militis ac martyris a Petro lib. 4. cap. 170. Legantur quæ cap. 1. de stipitibus, columnis, atque arboribus, scriptis mandauimus.

*Martyres colum-
nis & palis vin-
cti, vel humi aut
super acutis obe-
liscis extensi, vel
ad quatuor sti-
pites alligati cæ-
debantur.*

At fuisse sanctos martyres (quod probandum restabat) pueo-
rum more cæsos, cognosci potest ex Prudentij hymno in sanctum

Romanum ; vbi Asclepiades de Barula puero , quem inuitus Christo martyrem consecraturus erat , sic inperat :

*Sublime tollant, & manu pulsent nates,
Mox & remota veste, virgis verberent,
Tenerumq. duris ictibus tergum secent,
Plus unde lactis quam cruoris defluat.*] hæc Asclepiades.

De Cathomo.

Quibus profecto monemur , idē prorsus esse dicere , Martyr cathomo cædatur , & , Puerorum more (sicuti a ludi magistris infantes verberari solent) vapulet . Namque vbi Prudentius ex Tyranni persona cecinit :

Sublime tollant, & manu pulsent nates] Petrus lib. 10. cap. 75. eiusdem sancti res gestas referens , ita literis conscriptum reliquit : Præfectus puerum teneri fecit , & cathomo cædi .]

* 15. Iunij editionis Plantiniana.

Cathomo non tantum infantes cædebantur .

Amplius ad hanc item vocem declarandam valde conducunt quæ in Notis * ad Romanum Martyrologium in medium adducuntur , quæ studiosus ac diligens lector videre poterit .

Verum non solū pueri , vt Vitus , & Barula , quod pueri essent , puerorum more cæsi leguntur , sed & alij etiam vtriusque sexus prouectioris ætatis : quod quidem maioris ignominia irrogandæ causa factum censetur . Sic Thomas sanctissimus Episcopus apud Victorem de bello Vuandalico lib. 1. verberatus inuenitur , & Afra in eius passione apud Marcum Velsenum doctissimū virum , qui eam ex antiquis exemplaribus recognouit , emendauit , auxit , notisq. accuratissimis illustrauit .

Si dicas huic sententiæ ob stare , quia martyres nequaquā cathomæ , aut cathomi cæsi narrantur , quod conueniens fuisset , si nomen a corporis positu desumeretur ; sed cathomo , aut cathomis : signum ergo euidens esse , verberandi instrumentū hac voce exprimi , eadem prorsus ratione , qua gladius , pugni , lora , virgæ instrumentum cædendi denotant , cum aliquem gladio , pugnis , loris , virgis cæsum dicimus :

Quibus omnibus , pace dicam viri magni & docti , qui aliter de cathomo sensit , respondere possumus ; eo sensu accipiendum esse cathomo cædi , quo antiqui scriptores desumpsere ; hi autē quomodo

quomodo desumpserint, declaratur optime in Notis ad Rom. Martyrologium, & nos iam abunde supra, vt nō opus sit amplius repetere, tam ex Prudentis hymno de S. Romano, quam ex Actis eiusdem a Petro recitatis ostendimus.

Deinde in martyrum rebus gestis sæpissime legimus modos, quibus excruciabantur, in sexto casu, vt capite plectatur, appendatur pede, brachio, policibus manuum, &c.] quocirca idē fuit dicere, Martyr cathomo cædatur, ac, Ad humeros alicuius appendatur, & eius natibus verbera infligantur. Posset fortassis etiam dici, Cædatur cathomo, id est, situ cathomo. Et de his satis.

De ministris, ad quos priscis temporibus reos cedere pertinebat.

Ministri, qui reos magistratuum iussu cedere solebant, lictores vocabantur: erant hi Consulis, Proconsulis, & similium ministri: Consulis, & Proconsulis, duodeni erant, aliorum seni; vno dumtaxat excepto Urbano Prætore, cuius bini erant. Præiabant singuli magistratus, portantes virgarum fasciculos cum securibus ligatos, vt quoties iussi essent, eos soluentes, virgis primum damnatum cederent, ac deinde securi ferirent. Spectabat ergo ad hos (vt patet ex his, quæ supra diximus) vincire, cedere, ac securi reos percutere. possumus etiam hoc idem confirmare alijs testimonijs antiquorum, Ciceronis primum, actione, ni fallor, 7. in Verrem, vbi ait: Sex lictores circumstant valentissimi, & ad pulsandos verberandosq. homines exercitatissimi.] Item Liuij lib. 8. dicentis: Lictor deliga ad palum.] Idem omnino probat triste illud carmen, quo lictori de perduelle supplicium more maiorum sumere præcipiebatur. Id erat huiusmodi. I, lictor, colliga manus: caput obnubito: infelici arbori suspendito.] Quamobrem Liuius lib. 1. Duumiri, ait, cum condemnassent; tum alter ex his, P. Horati tibi perduellionem indico, inquit. Lictor colliga manus.] & mox: Hunc cine, aiebat, quem modo decoratum, ouantemq. victoria incedentem vidistis, Quirites, eum sub furca vinctum inter verbera & cruciatus videre potestis? quod vix Albanorum oculi tam deforme spectaculum ferre possent. I, lictor, colliga manus, quæ paulo ante armatæ Im-

De lictoribus.

Lictores cur portarent fasces cum securibus.

perium Populo Romano pepererunt. I, caput obnube liberatoris
urbis huius: arbori infelici suspēde: verbera vel intra pomœrium,
modo inter illa pila, & spolia hostium; vel extra pomœrium,
modo inter sepulcra Curiatorum.] hoc idem Cicero oratione
pro Rabirio perduel. reo comprobatur: Namque, inquit, hæc
tua, quæ te hominem clementem, popularemque. delectant: I,
ctor, colliga manus. quæ non modo huius libertatis, mansue-
tudinisq. non sunt, sed ne Romuli quidem, aut Numæ Pom-
pili; sed Tarquini superbiſſimi atque crudeliſſimi Regis ista
sunt cruciatus carmina, quæ tu homo lenis ac popularis li-
bentissime commemoras, Caput obnubito, Infelici arbori su-
spendito. Quæ verba, Quirites, iam pridem in hac Republica,
non solum tenebris vetustatis, verum etiam luce libertatis op-
pressa sunt.] Liuius lib. 26. Id ita esse ratus, ait, acceptas litte-
ras, neque resolutas cum in gremio posuisset, præconi impera-
uit, vt lictores lege agere iuberet.] & paulo post pronunciaſſe
refert: Lictor viro forti adde virgas, & in eum primum lege age.]

Ad hæc quæ diximus, referri queunt, quæ de lictoribus nota-
uit Aulus Gellius lib. 12. cap. 3. Insuper alia etiam erant licto-
rum munera; ad ipsos etenim non solum spectabat vincire reos,
cædere, atque securi percutere, sed etiam suspendere; vnde erant
illa verba: I, lictor, colliga manus, caput obnubito, arbori in-
felici suspendito.] Præter hæc ad eosdē quoque pertinebat po-
pulum submouere; loquentibusq. diutius, quam oporteret, si-
lentium aliquando imponere; & tandem, vel reos suffocare, vt
Plutarchus in Ciceronis vita ostendit, ita de Lentulo loquens:
Primum a Palatio Consul Lentulum sumit, eumq. per viam Sa-
cram mediumq. forum adducit. Forum egressus Consul, cum
ad carcerem ventum esset, tradit lictori Lentulum, eumq. stran-
gulari iussit.] hætenus ille. Lictorum etiā partes erant, domos
(vt 2. tom. Annal. Ecclesiasticorum legitur) in iudicium vo-
candorum adire, foresq. earum virga percutere. confirmant
hæc eruditissimi viri Briffonius lib. 2. de formulis, & lib. 8. &
Sigonius de antiquo iure ciuium Romanorum 2. cap. 15. & lib. 2.
de antiquo iure prouinc. c. 5. Ac de lictoribus hætenus.

*De quibusdam alijs modorum generibus, quibus martyres
a Gentibus percuti solebant.*

Alapis nonnumquam, colaphis, pugnis, ac calcibus cædebantur sancti Christi martyres; lapidibus insuper vel eorum ora contundebantur, maxillæq. confringebantur, vel iisdem obruebantur, & sic interibant. Pugnis, alapis, & calcibus percussi fuerunt gloriosissimi fidei nostræ præcones, Torpes, Marcellinus presbyter, Epipodius, Aquilina, Tatiana, Soteris, Felicitas, Pseusippus, Eleusippus, Meleusippus, Symphorosa, & Pothenus, alias Pothinus Episcopus, de quo ab Eusebio histor. 5. cap. 1. hæc verba narrantur: B. item Pothenus, cui Lugdunensis Episcopatûs ministerium erat concreditum, cum nonagesimum suæ ætatis annum præterisset, & corporis imbecillitate ita languesceret, vt vix posset propter virium infirmitatem, qua distinebatur, libere spirare; Spiritus tamen alacritate propter ardentem, qua flagrabat, martyrij cupiditatem, plurimum recreatus, ad tribunal gestabatur; & tametsi corpus eius iam præ decrepita ætate, & cruciatu morbi pene exhaustum esset, anima tamen in ipso seruabatur integra, vt per eam Christus gloriose triumpharet. Qui quidem ad tribunal, magistratibus ciuitatis eû comitantibus, & vniuersa multitudine varias cuiusque modi vociferationes contra illum, vtpote Christianum, edente, a militibus deductus, præclarum fidei testimonium perhibuit. Cum enim a Præsede rogeretur, quis esset Christianorum Deus? respondit: Si tu ea re dignus sis, cognosces. Inde igitur aspere & immisericorditer raptatus, varias plagas excepit, cum ab his, qui stabant in proximo, qui nihil eius ætatem reuerentes, manibus pedibusq. in illum contumeliose insultabant; tum ab illis, qui longius erant remoti, qui, quod singuli habebant in manibus, illud in illum coniecerunt: idq. propterea, quod omnes permagnæ culpæ & impietatis loco ducebant, si quisque petulanter illum insectari vlla ex parte omitteret: nam deorum suorum causam ita se vindicatos arbitrabantur. Ille vix iam spiritum ducens, in carcerem coniectus fuit: ac biduo post efflauit animam.] hæc Eusebius de Pothino.

*Acta Torpetis & Marcellini Petrus lib. 5.
Soteris nos in histor. nostra SS.
Virg. Rom.
Aquilinæ Sur. 3.
Tatianæ nos in loco eod.
Felicitatis Surinus 3.
Epipodij Petrus 4. cap. 80.
Eleusippi & sociorum Petrus lib. 2. cap. 93.
Symphorose Mōbris. tom. 2.*

Pothino. Simili etiam mortis genere decessit e vita Fabius martyr, de quo Surius scribit tom. 3. Acta S. Antimi presbyteri referens.

De colaphis, alapis, & palmis.

*colaphus, alapa,
& palmæ an sint
synonyma.*

Creduntur tria hæc vocabula a quibusdam synonyma: colaphus etenim Græce, alapa Latine dicitur. atqui id non semper verum esse, certa, aperta, testimonia docent. Matth. cap. 26. Tunc expuerunt in faciem eius, & colaphis eū cæciderunt. Alij autem palmas in faciem eius dederunt.] Marc. 14. Et cœperunt quidam conspuere eum, & velare faciem eius, & colaphis eum cædere, & ministri alapis eum cædebant.] Ioan. 18. Vnus affluens ministrorum dedit alapam Iesu.] Iuuenius presbyter lib. 4.

*Tunc sanctam Christi faciem sputa improba complent,
Et palmæ in malis, colaphiq. in vertice crebri
Insultant.]*

Sedulius lib. 5.

*Sacrilegas mouisse manus non denique passim,
Vel colaphis pulsare caput, vel cadere palmis,
Aut spueri in faciem plebs execranda quieuit.*

Ille tamen patiens subiecto corpore totum

Sustinuit, nostræq. dedit sua membra saluti.

Namque per hos colaphos caput est sanabile nostrum:

Hæc sputa per Dominum nostram lauere figuram:

His alapis nobis libertas maxima plaussit.]

Martialis lib. 5. epigr. 62.

O quam dignus eras alapis, Mariane, Latini.]

*Alapa in quo differat
a colapho.*

Ex his apertissime apparet, ut alapā pro percussione, quæ palma, hoc est, manu dilatata, infligitur, sic colaphum pro pugno accipi. Confirmat hoc idem Terentius, qui Adelph. act. 4. scen. 1. cum dixisset: Ne mora sit, quin pugnus continuo in mala hæreat] non multo post adiecit: Homini misero plus quingentos colaphos infregit mihi.] & scen. 11. Omnes dentes labefecit mihi. Præterea colaphis tuber est totum caput.]

Pugnus & palma quid sint, optime explicat Cicero lib. qui Orator

Orator inscribitur: Zeno, ait, cum digitos cōpresserat, pugnumq. fecerat, Dialecticam dicebat eiusmodi; cum diduxerat, & manum dilatauerat, palmæ illius similem eloquentiā esse dicebat.] & lib. 2. de finib. Rhetoricam palmæ, Dialecticam vero pugno similem esse affirmabat, quod latius loquerentur Rhetores, Dialectici autem compressius.] Pugnus igitur, siue colaphus compressa manu, alapa dilatata incutitur.

Pugnis & palma quid sint.

Iam vero si alia cupis scire de hoc poenæ atque ignominiaē genere, quo feminæ potissimum pro Christiana fide afficiebantur, lege Gellium lib. 20. cap. 1.

De martyribus, quorum vel facies lapidibus cæsa fuerunt, vel ora contusa, vel demum maxilla confracta.

Christiani, qui prænotato martyrij genere affecti fuere, sunt hi, Papias, Maurus, Theodosia, Felix presbyter, Apollinaris Episcopus, Gracilianus, Felicissima virgo, Hippolytus, Polycronius, & milites quadraginta, de quibus Rom. in Martyrologio 7. Id Martij hæc referuntur:

Acta SS. Papiæ & Mauri nos in hist. nostra SS. Virg. Rom. Theodosiæ Sur. 3. ex Met. sub S. Procopij nomine. Felicis Sur. 4. Apollinaris idem lib. eod. Graciliani, & Felicissimæ Martyrol. Rom. prid. Id. Augusti. Hippolyti Sur. 4. Polycronij ibid. sub S. Laurentij titulo & a Rom. Martyrolog. 13. Kal. Martij. De alia pena militum Christianorum.

Apud Sebasten Armeniæ natalis sanctorum quadraginta militum Cappadocum, qui tempore Licinij Imperatoris sub Præfide Agricola post vincula, & carceres teterrimos, post cæsas lapidibus facies, in rigentem stagnum missi sunt, vbi gelu constrieta eorum corpora disrumpebantur, ac demum crurifragio martyrium consummarunt. Erant autem inter eos nobiliores Cyrior, & Candidus: quorum omnium præclaras glorias S. Basilii aliq. Patres scriptis suis celebrarunt.] huculque Martyrologium Romanum.

Scribit Polybius, supplicia militaria recensens, milites antiquis temporibus non fustibus solum cæsos fuisse, sed etiam lapidibus contusos: de ceteris autem eorundem poenis notauimus iam supra, dum de fustibus peregrimus.

De martyribus, qui lapidibus obruti, vitam cum morte commutarunt.

Lapidibus appetiti fuere clarissimi viri Stephanus, Demetrius, ac so-

Stephani Acta
lib. Act. Apost.
cap. 7.

Demetrii Men.

VII. Id. Augusti.

Cyriaci & Pau-

lae virg. Petrus

lib. 5. cap. 125.

Trāquillini Sur.

tom. 1. sub sancti

Sebastiani tit.

Sisinnij, Diocletij,

& Florentij Sur.

tom. 3. sub B.

Antimi presby-

teri inscriptione.

Emerentiane

nos in hist. no-

stra SS. Virg.

Rom.

Mamelie Men.

III. Non. Octob.

ac socij, Cyriacus, Tranquillinus, Sisinnius, Diocletius, Florentius, præter hos gloriosissima Emerentiana, & Paula virgines, atque Mamelta.

*De ingentibus saxis, quibus Christiani opprimebantur
& excruciabantur.*

Lapidibus etiam magnis Christi Domini nostri serui alijs modis excruciabantur: legimus enim nonnumquam eos ingentibus saxis oppressos fuisse. in Actis quippe B. Theopompi martyris a Petro relatis catalog. 5. cap. 33. hæc leguntur:

Eductus hic sanctus vir e carcere, & in terram supinus extensus, atque ad stipites ligatus, lapis magnus vix ab octo viris portatus, ventri eius superponitur: sed eleuatus lapis a se ipso diuina virtute, &c.] Et in Actis S. Victoris martyris ab eodem auctore lib. 6. cap. 122. hæc litteris consignata comperiuntur: Post triduum eductus e carcere, statuam Iouis sibi oblatam, vt ei thura incenderet, pede euertit: cui pes ille statim præscinditur, deinde molæ molendini suppositus crudeliter conteritur; verum post paululum machina ipsa diuinitus dissipata, dum adhuc martyr Domini aliquantulum palpitaret] & quæ sequuntur. Et in rebus gestis sanctissimi viri Artemij martyris a Metaphr. descriptis Suriij tom. 5. in quibus huiusmodi verba narrantur: Hæc cum audisset Iulianus, & esset animus eius repletus ira; accersit lapidas, & dixit eis: Videtis hanc petram? (ostendens quamdam præruptam ex aduerso theatri) eam in duas partes diuidite: & cum alteram partem supinam in terris deieceritis, desuper eam maleficum hunc extendite, alteraq. parte cum impetu ipsum cooperite; vt is medius interceptus, simul carnes habeat & ossa corrupta; & factis ipsis discat, cuinam resistat, & an Dei sui fruatur auxilio. Eo autem facto dicto citius, & sancto in medijs petris intercepto, tanta erat vis, quæ eum premebat, vt cū eius ossa confringerentur, quidam sonus & fragor a multis exaudiretur. Disrupta enim sunt omnia, quæ erant intra ipsum, & contritæ sunt omnes compages eius ossium, & oculi excesserunt e sede propria. sed quamuis esset ad hanc adductus necessitatem,

tem, non neglexit tamen ad Deum canere : psallebat enim in petra, dicens : Exaltasti me, & deduxisti me, quoniam factus es spes mea, turris virtutis a facie inimici : statuisti supra petram pedes meos, & direxisti gressus meos. Accipe ergo, Fili Dei vni-
genite, spiritum meum, & ne concludas me in manus inimico-
rum. Sic ergo cum in medio petrarum totum diem & noctem mansisset martyr ; iussit secleratus Iulianus disiungi petras, cum penitus interiisse, & nullam spiritus partem esse ei relictam præ illo nimio onere arbitrans. Ille autem amotus a petris, egressus est, incedens, & suis vtens pedibus, re vera miraculum maxi-
me admirandum. Homo nudus, cui egressi quidem erant oculi, ossa contrita, membra & carnes petrarum complicatione com-
pressa, eius autem intestina omnia misere effluerant, is (o no-
uum & alienum spectaculum !) ambulabat, & differebat, & lo-
quebatur aduersus Tyrannum. Vnde is quoque stupore afficie-
batur, &c.] hucusque Acta. De martyribus insuper saxi magni
ponderis vita priuatis scribit Metaphr. in rebus gestis S. Iosephi
apud Surium tom. 2. his verbis : Cum autem sanctum paulo lon-
gius dimouissent, & manus pone vinxissent, fossam ei fodiunt,
& eum ad lumbos vsque demissum infodiunt. Deinde compre-
hensos circumstant Christianos ; & pulsantes iubent eos virum
inclytum appetere lapidibus. Cum quibus sacrosanctam quo-
que Isdandul, vt similia faceret vrgentibus, dixit illa : Nihil vm-
quam a sæculo tale auditum fuit, vt cogatur femina extendere
manum aduersus viros sanctos, quomodo vos nunc facitis : qui
aduersus inimicos quidem non decertatis, in nos autem arma
tollitis ; & patriam, quæ degit in pace, sanguine & cæde impletis.
Illi vero obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere
imperabant. Illa autem : Absit, inquit, vt ego id faciam ; nam
ego id prius cordi meo libenter affixero, quam per ipsum san-
ctum corpus vel minime attingam. Sic illa quidē virilem osten-
dens constantiam, conspecta est potentior, quam cogitarant
parricidæ. Sanctum autem tam crebris lapidum niuib. obrue-
runt, vt cerneretur solum caput, reliquo corpore lapidum con-
gerie obruto. Quod quidem caput cum quidam ex impijs vidis-

S. Isdandul.

*Stimulis etiam
afflictabantur
sancti martyres.
Vide quæ cap. 9.
sunt a nobis no-
tata.*

Q

set

set adhuc moueri, iubet vni ex lictoribus, vt accepto lapide, quantum poterat manus capere, in id desuper immitteret. Quod quidem cum factum esset, & pondere lapidis caput esset contritum, beatus Christo tradit pretiosam animam. [hucusque

Acta. Iam vero reliquum est, vt postquam sanctorum martyrum cruciatus, de quibus hoc quarto capite egimus, formis expresserimus, quintum caput feliciter agrediamur.

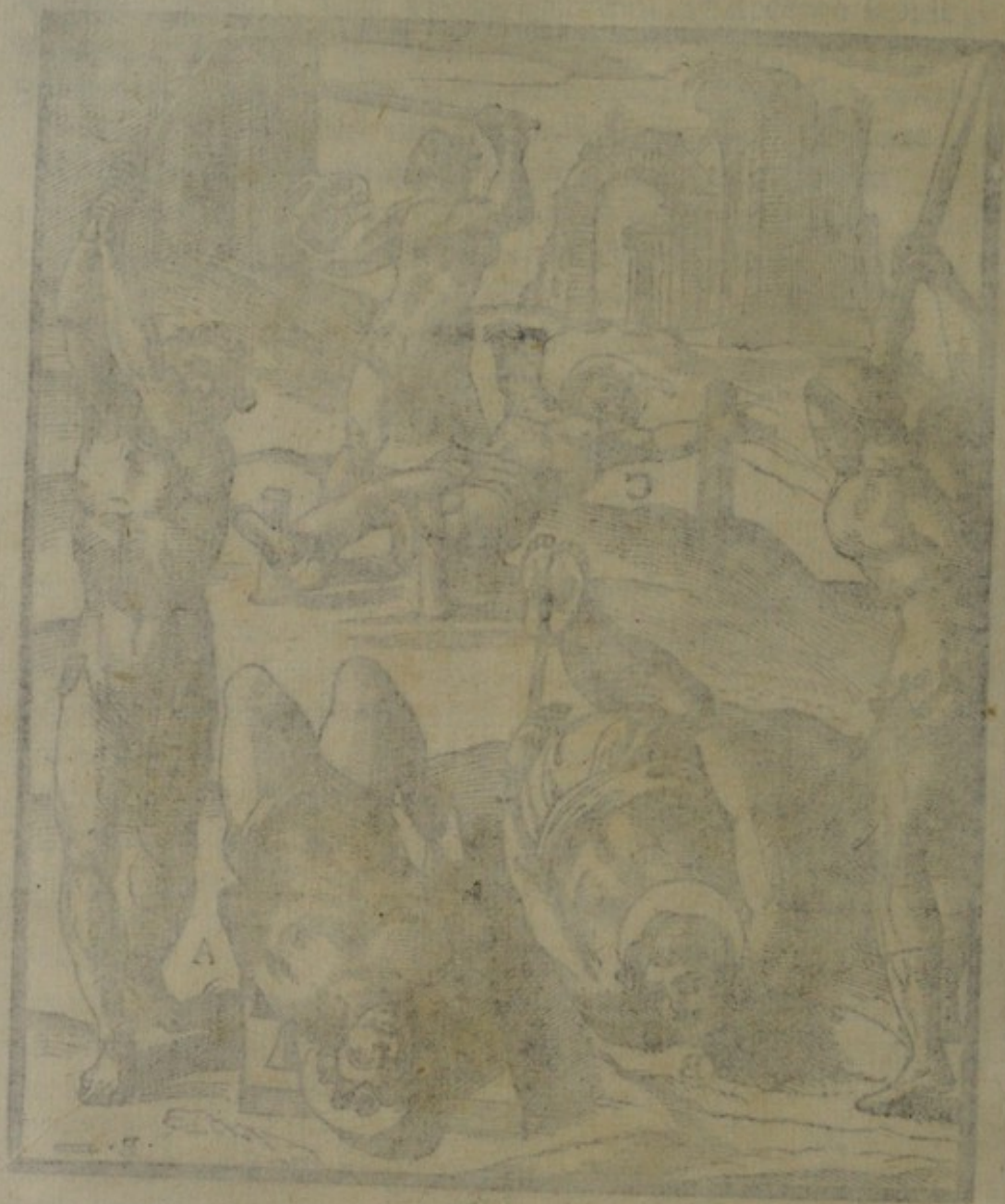


Modi sunt hi, quibus sancti martyres loris, vel flagris, aut consimilibus cædebantur.

A Vnum horum indicat,

B Alterum,

C Tertium.



Modi sunt hi, quibus sancti iniqui terrores, vel sagittae, et confusio-
 nes, et
 A. M. E. N.
 B. M. E. N.
 C. T. E. N.

22



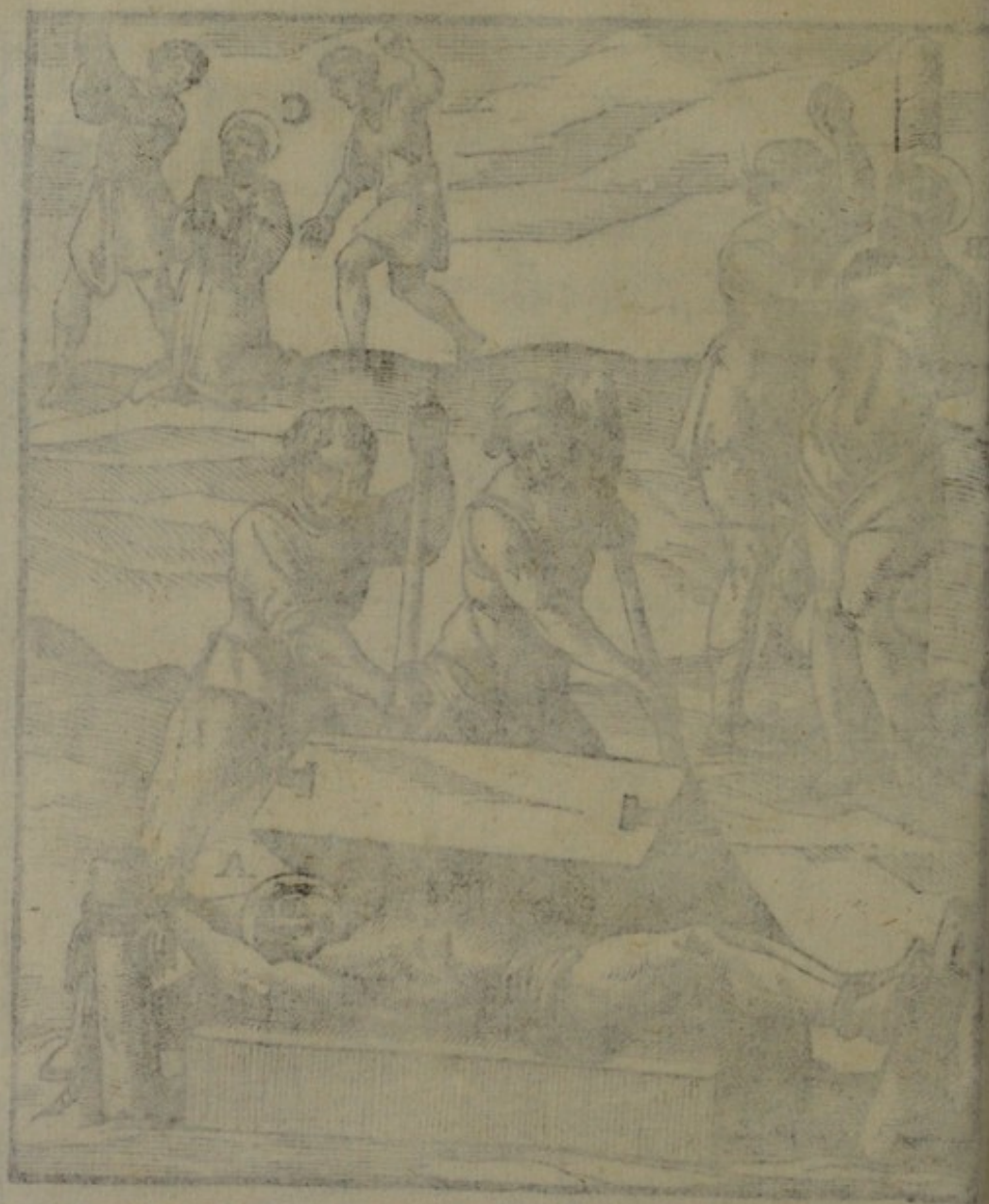
Duo alij itidem modi, quibus pariter SS. martyres cædebantur.

¶ Primum ostendit atque demonstrat.

Alterum: qui modus, in sanctorum martyrum rebus gestis, his verbis exprimitur, Cathomo cædatur. Vide quæ superius de cathomo scripsimus.



4 Martyres aliquando hoc modo lapidibus premebantur:
 Pugnis, alapis, calcibus, alijsve modis percutiebantur;
 Lapidibus item quandoque obruebantur.



1. In crucifixu alij sunt de hoc modo lapidibus premittuntur:
 2. Tugur, alij, ceteris, alij modo premittuntur:
 3. Lapidibus in crucifixu premittuntur.

*De instrumentis, quibus Christi fidelium carnes Gentes discerpe-
bant, nempe de vngulis, vncis, & pe-
ctinibus ferreis.*

CAPVT QVINTVM.

TRibus distinctis instrumentis dæmonum cultui dediti (si-
cuti quamplurima martyrum Acta testantur) Christianos
excarnificabant, vngulis nimirum, vncis, & pectinibus ferreis.
Primi generis horum mentionem faciunt Tertullianus multis in
locis, & præcipue lib. aduersus Gnosticos cap. 1. his verbis: Alios
ignis, alios gladius, alios bestię Christianos probauerunt; alij
fustibus interim, & vngulis insuper degustata martyria.] & in A-
pologet. aduersus Gentes cap. 12. Crucibus & stipitibus impo-
nitis Christianos. Quod simulacrum non prius argilla defor-
mat, cruci & stipiti superstructa? In patibulo primum corpus
Dei vestri dedicatur, vngulis deraditis latera Christianorum.]
& cap. 30. Vngulæ fodiant, cruces suspendant] & quæ sequun-
tur. Cyprianus ad Donatum epist. 2. Hasta, inquit, & gla-
dius, & carnifex præsto est, vngula effodiens.] & sermone de
lapsis: Nunc equuleus extenderet, nunc vngula effoderet.] Gre-
gorius Nyssenus in B. Gregorij Thaumaturgi vita, Ligno, ait,
erant erecta, in quibus eorum extensa, qui persistebant, corpo-
ra, horrendis laniabantur vngulis.] S. Augustinus epist. 158.
Quando habet tantorum scelerum confessionem, non extenden-
te equuleo, non sulcantibus vngulis.] & B. Hieronymus epist.
ad Innoc. 49. Cum liuidas, inquit, carnes vngula cruenta pul-
saret, & sulcatis lateribus, dolor quæreretur veritatem.] & paulo
inferius: Vtrumque latus (adiecit) carnifex fodit] scilicet vn-
gulis. Prudentius in Romano:

Costas bisulcis execandas vngulis.] paulo post:

Quam si cruenta membra carpant vngulae.] & peristeph. 1.

Ille virgas, secures, & bisulcas vngulas.] & 5.

Tormenta, carcer, vngulae.]

Erant vngulæ (sicut indicat illa, quæ in hunc vsque diem in ba-

R

filica

filica Vaticana inter sanctorum reliquias asseruatur, a nobis licet indignis visa, & vt par erat, venerata, & osculata) genus quoddam forcipis ferreae fabricatae eo modo, quo iam explicaturi sumus.

Coniungebantur primum duo simul ferri frustra oblonga aliquantulum, eo prorsus modo, quo illa forcipis ferreae fabrorum connecti copulariq. solent: quorum extremae partes rotundae erant, & prope earundem finem paululum excauatae; quod idcirco fiebat, vt hastulae aliquae in ipsis includi atque affigi possent, ad maiorem commoditatem carnificum reos aut SS. martyres in equuleo positos, vel stipitibus affixos, vel sublime appensos discerpentium. Ostendit id fragmentum quoddam hastulae semicombustum pariter rotundum, quod ibidem fixum cernitur. In partibus vero superioribus, a coniunctione nimirum amborum frustorum ferri incipiendo, vnus palmi erant longitudinis, duorum digitorum latitudinis, exiguaeque crassitudinis, subtiles siquidem ac exiles construebantur. Porro his ferrei sex mucrones affigebantur, terni in singulis, hoc ordine seruato, vt in alterius illarum medietate duo mucrones eius ferme superficiei fixi essent, in medietate vero alterius vnus tantummodo aduersus duos; qui, si contingebat forcipes constringi, quia in frusti medio affixus erat, duobus prioribus aculeis quodammodo obuiam fiebat, atque occurfabat, per eos quasi se ipsum trajiciendo. Amplius in iisdem etiam partibus alij totidem mucrones in earum (vt ita dicam) captibus inerant, aculeorum ordine dumtaxat immutato. Vnde eueniebat, vt carnes illorum, quibus admouerentur, mucronibus illis & fodicarentur, & sulcarentur. Quocirca mirandum nulla ratione erit, si ex supra citatis auctoribus aliqui, de vngulis loquentes, illas dixerint bisulcas, illisq. tamquam earum proprium attribuerint sulcos carnibus damnatorum imprimere.

Hoc martyrij instrumento innumeri Christi milites excarnificati fuerunt, nominatim Papus, Petrus, Clemens Ancyranus, Theophilus, Theodorus, Mauritius, & socij, Iusta, Rufina, Felix, Marinus, Hilarus, Eulalia Barcinonensis, Nestor, Epimachus, Valerianus, Maria, Erasmus, Callinicus, & Pelagius.

Regularum pro-
prias.
Acta S. Papi
Menolog. 17.
Kalend. April.
Petri Sur. 1.
Clementis idem
lib. eod.
Theophili idem
lib. praedicto, ubi
etiam S. Theodori
Acta describit.
SS. Maurij, &
sociorum Sur.
etiam tom. 4.
Iusta, & Rufina
idem tom. 4.
Felici Sur. item
tom. eodem.
Marini Petrus
lib. 2. cap. 6.
Hilari Petrus ubi
supra.
Eulaliae nos in
hist. SS. virg.
exter.
Nestoris Sur.
tom. 1.
Epimachi idem
tom. 5.
Valeriani Petrus
lib. 8. c. 33.
Mariae idem lib.
10. c. 4.
Erasmi vetera
manuscr. & Petr.
lib. 5. c. 75.
Callinici Sur.
tom. 4.
Pelagij Petrus
lib. 7. c. 120.

*An forcipes, quæ in basilica S. Petri asseruantur, sint
scorpiones, vel vngula.*

Opinati sunt nonnulli, genus illud forcipis ferreæ, quod in basilica Vaticana inter sanctorum reliquias asseruari paulo superius ostendimus, non vngulas, sed scorpiones fuisse: at si verum nos fateri oporteat, dicimus sic sentientes toto cælo aberrare: qui enim fieri potest, vt forcipes illas scorpiones credamus, & non vngulas, cum (veluti cap. præcedenti ostendimus) virgarum nomine illi comprehenderentur, hæ autem forcipis ferreæ dentatæ? Ad hæc, illi (vt Acta martyrum, & prænotata sacræ Scripturæ loca innuunt) erant antiquis vsui ad reos solum cædendos, hæ ad eosdem excarnificandos, & discerpandos. Confirmatur hoc idem; nam consideranti prædictæ forcipis qualitatem conditionemque, statim apparebit non fuisse eam ad damnatos homines verberandos fabricatam, sed ad discrucianos dumtaxat: etenim carnifici rei cædendi studio eam habenti præ manibus, ad hoc exequendum, opus illi erat, vt ambo ferri frustra simul constringeret: ex quo factum fuisset, vt ipsi mucrones, quia sic noxium excruciare non potuissent, frustra ibidem ac sine causa immissi, firmatiq. essent. His adiungimus etiam, vngularum proprium extitisse (veluti B. Augustinus atque Prudentius scriptis mandarunt) carnes delinquentium discerpere, & discerpendo sulcare. At quis iam non videat forcipem illam in S. Petri ecclesia asseruatam hoc facere optime potuisse? vngularum igitur genus erat, & non cuiuslibet alterius instrumenti.

*Forcipes, quæ in
basilica S. Petri
asseruatur, quod
nam martyri in-
strumentum fue-
rit, ostenditur.*

De diuersis forcipibus ferreis martyrij instrumentis.

Quoniam supra reposuimus vngulas in numero forcipis ferreæ; idcirco in præsentia declarandum nobis restat, quotnam illæ fuerint, quæ in sanctorum martyrum carnificinis adhiberentur: multiplicis siquidem generis fuisse comperimus. Aliquæ erant dentatæ, quæ sex ferreis aculeis cutem martyris perforabant cū stringerentur; quæ crudeliter nimis membra carpentes, velle-

bant, ut hæc, de quibus hoc loco agimus. Aliæ ad comprimendum & contorquendum compositæ; & harum meminit Sinesius Episcopus epist. 58. cum de Andronici Præsidis immanitate pertractat, aitq. Nisi forcipe auribus apprehendendis, & labijs obtorquendis parato instrumento.] Aliæ rursus ad incidendum; & harum Romano in Martyrolog. 6. Kal. Iulij mentio habetur his verbis: *in Cordubæ in Hispania natalis S. Pelagij adolescentuli, qui ob confessionem fidei iussu Abdarameni Saracenorum Regis forcipibus ferreis membratim præcisus, martyrium suum gloriose consummauit.*]

*Forcipes, quibus
S. Ioannes at-
tonsus fuit, as-
servantur in ba-
siliâ S. Ioann.
in Lateran.*

Ad hæc martyrij instrumenta reduci possunt forcipes illæ, quibus utriusque sexus Christiani, potissimum vero feminae a ministris demonum ignominia causa tondebantur. Vide cap. 10. Actuum Ioannis Apostoli a Procoro descriptorum, & res gestas S. Faustæ virginis a Metaph. apud Lipom. 5. & Surium 1. item a Mombrizio tom. similiter 1. & a Petro catalog. 8. cap. 97. & denique sanctæ Charitinæ virginis Acta a Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Servantur in hunc diem forcipes, quibus B. Ioannes Evangelista attonsus fuit, in sacrosancta basilica Lateranensi, visu & veneratione dignissima.

Modi, quibus martyres ungulis excruciabantur.

Varijs modis excarnificabantur Christiani ungulis; quandoque equuleo, vel palis, aut columnis alligati; quandoque vero sublime appensi, capite etiam nonnumquam ad terram verso.

De primo alteroq. horum fidem faciunt Acta Nestoris, Marini, Theophili, Hilari, Iustæ, & Rufinæ supra citata, & Ianuarij, atque Pelagij a Petro descripta lib. 6. cap. 85. item Gregorij Thaumaturgi a B. Gregorio Nazianzeno loco superius notato, & sanctorum Mauritij & sociorum a Surio tom. 4. Idem quoque indicant quæ de stipitibus cap. 1. tractauimus.

Postremi demum modi testimonium dant res gestæ sanctorum Epimachi, & Felicis, & aliorum supra notatorum. Si alia cupis de ungulis, lege quæ cap. 3. de fidiculis diximus.

De vncis martyrij instrumentis.

Meminit de vncis Cicero Philip. 1. dum ait: Vncus impactus est fugitiuo illi.] & orat. pro C. Rabirio: Nos a verberibus, ab vnco, a crucis denique terrore neque res gestæ, neque acta ætas, neque nostri honores vindicabant.] Iuuenal. sat. 10. his verbis:

— *impactus Seianus ducitur vnco.*]

Sidonius Apollin. lib. 1. epist. 7. in fine: Vncum, inquit, & Gemonias, & laqueum per horas turbulenti carnificis perhorrescens.] Horatius lib. 1. ode 35. ad Fortunam, dum sic cecinit:

Te semper anteit seua necessitas,

Clauos trabales, & cuneos manu

Gestans athena: nec seuerius

Vncus abest, liquidumq. plumbum.]

Insuper de eodem Seneca lib. 3. de ira cap. 3. Cadauera quoque (scribit) trahens vncus.] Suetonius in Tiberio cap. 53. Cum ei carnifex, quasi ex Senatus auctoritate, laqueos & vncos ostentaret.] Lampridius in Commodio, acclamatum habet in Commodum, ipso mortuo: Qui Senatum occidit, vnco trahatur: Qui omnes occidit, vnco trahatur: Qui templa spoliauit, vnco trahatur.] & quæ sequuntur: sapissime namque ibi de vnco fit mentio. Item Suetonius de Vitellio scribens ait: Tandem apud Gemonias minutissimis ictibus excarnificatus, & confectus est, & inde vnco tractus in Tiberim.] præterea de eodem etiam Ammian. Marcellinus lib. 7. his verbis: Intendebantur equulei, vncosq. parabat carnifex.] & lib. 26. Vnci, & cruentæ quæstiones.] Prudentius peristeph. hymno 5.

Stridentibus laniatur vncis.]

Ad hæc, Acta S. Sebastiani martyris a veteribus manuscriptis, & a Surio tom. 1. recitata, vbi hæc verba leguntur: In cloaca, quæ est iuxta Circum, quære, & ibi inuenies corpus meum pendens in vnco.] Amplius de vncis res gestæ etiam aliorum SS. martyrum verba faciunt, vt Platonis apud Surium tom. 4. Pontiani apud eundem tom. 1. Nicetæ apud Petrum lib. 8. cap. 70. itemque SS. Tatianæ*, Martinæ, ac Priscæ virginum Romanarum.

* De his SS. virginibus scripsimus in historia nostra.

*Christianos mihi-
li faciebant Gen-
tiles.*

*Vncus quid sit
explicatur.*

Ex his ergo iam dilucide constat, solitos fuisse veteres vncis uti, non solum ad reos excarnificandos, vel pertrahendos ad poenas, hoc est, ad scalas Gemonias, sed etiam ad eosdem sublimem appendendos, & demum ad infames, multisq. flagitijs atque sceleribus astrictos, qui ex hac vita discessissent, trahendos in sentinas, ac sordium receptacula, vel in Tiberim. Quamobrem mirari definamus, si de B. Sebastiano scriptum deprehendatur, fuisse eius corpus post obitum ipsius in cloacam Maximam vnco protractum: Christiani quippe a Gentilibus, tamquam viri flagitij dedecorisq. pleni, ac si in dedecore nati fuissent, habebantur. Optime igitur vncus circumscribi definiriq. potest hoc modo: Vncus, baculus est oblongus, siue hastula oblonga ab altero latere ferramentum habens incuruum, ac in se retortum; quod instrumenti genus in usu Romanis erat ad pertrahendos damnatos ad scalas Gemonias, atque ad eosdem puniendos, & demum ad cadauera flagitiosorum hominum in publicas cloacas trahenda.

De martyribus vnco excruciat, vel ad sordium receptacula protractis.

*Cloaca Maxima,
in qua proiectum
fuit corpus S. Se-
bastiani marty-
ris.*

Hoc instrumenti genere excarnificati fuerunt Plato, Pontianus, Martina, Tatiana, Prisca, quorum omnium supra mentionem fecimus: eodem & Niceta appensus, & cadauer S. Sebastiani martyris in cloacam Maximam tractum.

Modi, quibus sancti martyres vnco torquebantur.

Eodem prorsus modo vnco cruciabantur Christiani, quo vngulis. ostendunt hoc (ut alia missa faciamus) Acta sanctorum Platonis atque Pontiani martyrum paulo superius notata, & quæ cap. 1. de stipitibus asseruimus.

De pectinibus ferreis martyrij instrumentis.

Ad discerpendas quoque Christi fidelium carnes ferrei pectines

etines adhibebantur. confirmant hoc eorumdem res gestæ, speciatim Blasij recitatæ a veteribus manuscriptis cum nostræ bibliothecæ, tum aliorum, Tatianæ virginis descriptæ a nobis in historia nostra SS. Virginum Romanarum, Febronæ a Metaphr. Surij 3. & Lipom. 5. Iulittæ a Surio tom. similiter 3. Aquilæ a Menologio 13. Kal. Iunij, Barbaræ virginis a veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, & a Surio tom. 6. & plurimum aliorum, quorum singula nomina solus Deus scit. Similes erant hi pectines, sicut nomen, vsusque illorum indicant, & denique quidam qui in peruetustis S. Blasij imaginibus picti cernuntur, a veterum exemplaribus (vt docti viri opinantur) desumpti; similes, inquam, hi erant pectinibus illis, quibus lana pecti solet.

*Pectines ferrei
quomodo con-
structi.*

Affigebatur his ferreis pectinibus hastula quædam conuenientis longitudinis, non secus ac vngulis fieret: his enim martyres etiâ excarnificabantur. Tria igitur erant instrumenta ad discerpendas sanctorum martyrum carnes fabricata, vngulæ videlicet, vncus, ac pectines ferrei. Quod vero attinet ad modum, quo martyres pectinibus dilacerabantur, sciri conuenit eo prorsus his fuisse sanctos martyrio affectos, quo vngulis afficiebantur.

*De testaceis fragmentis, quibus carnes sanctorum
dilaniabantur.*

Christianis nonnumquam maioris crudelitatis studio carnes testaceis fragmentis discerpebantur; cuius rei gratia, dudum notatis instrumentis non solum aliquando latera eorum dilaniabantur, sicuti latronibus fiebat, sed etiam venter, femora, ac tibiæ. Audiamus, si placet, Eusebium, qui oculatus testis tantæ immanitatis rabiem aliqua ex parte suæ histor. lib. 8. cap. 9. indicauit his verbis:

Apud Thebaida vero omnem narrationem superat exercitata crudelitas: pro vngulis testas abhibebant tortores, quibus totum corpus eorūque lacerabant, donec carnis eraderent cutem.] & cap. 10. Iam vero vngulis exarari, vsitatum, ac leue ducebatur. quod tamen supplicij genus si cui fuisset adhibitum, non (vt latro-

latronibus & homicidis solet) latera solum fodiebantur, sed & venter etiam, & femora, & tibiæ; denique vsque ad vngues vngula penetrabat.] hæc ille.

Extendebantur sancti ad quartum & quintum foramen.

Non contenti diaboli ministri prædictis tormentis, quibus Christi seruos afficiebant; excogitabant in dies, ipsorum cruciandorum gratia, noua alia crudelitatis & supplicij genera adinuenire; & quamuis adinuerint multa, numquam tamen ipsis consequi potuerunt, vt debilitaretur, vel frangeretur diuina virtus Christianorum; immo fiebat, vt confirmaretur magis, magisq. clarissimis victorijs illustraretur. Tyrannorum quippe immanitas excruciare atque excarnificare illorum corpora potuit, animos vero ipsos cælesti virtute præsidioq. munitos expugnare, aut labefactare nequaquam potuit. O felicia igitur illa tempora, ac beata, o felices mortales illos, quorum talis tantaq. extitit virtus, vt pueros, infantes etiam, qui tunc vitam agebant, detertere tormenta quantumuis graui nequaquam potuerint: dilaniabantur fortissimi Christi athletæ vngulis, aut flagellis; postea ad intensiorem eorum cruciatum inuenire principes tenebrarum (veluti scribit Euseb. histor. lib. 5. cap. 1. lib. 6. cap. 32. & lib. 8. cap. 11. & 14.) vt vi ad quartum vel quintum foramen plagis, verberibusq. pleni distenderentur. Quod quidem cum factum esset, licet maximus illis inesset dolor, murmur tamen nullum (sicuti Ecclesia canit) nullaquerimonia resonabat: corde namque tacito mentes illæ bene consciæ patientiam conseruabant. Si plura tibi de hoc tormenti genere scire placeat, vide quæ supra cap. 3. notauimus, ostendentes equuleum a compedibus fuisse distinctum: ibi enim multa ad hanc rem spectantia comperies.

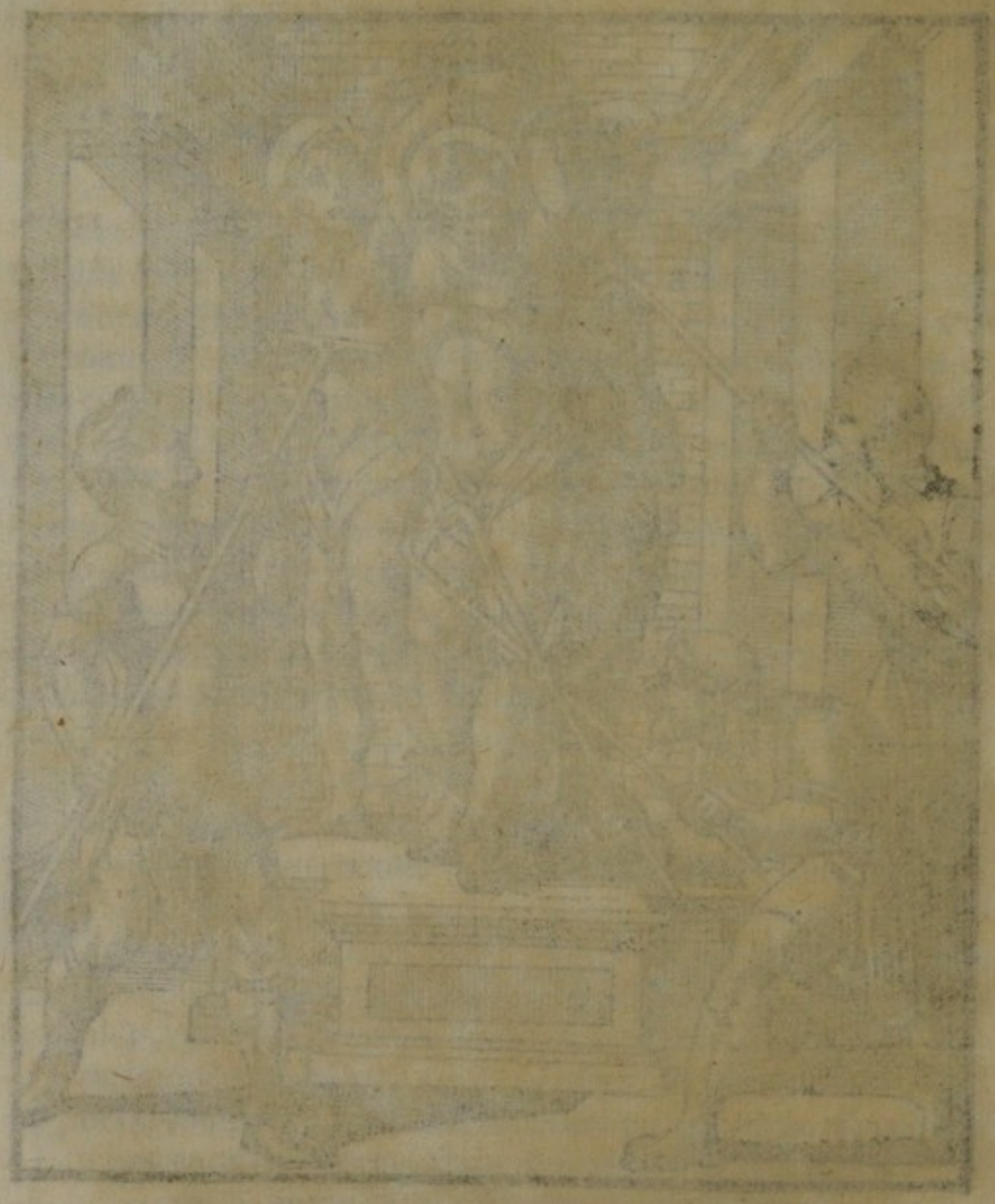


A Vngulae.

B Vincus.

C Ferrei pectines.

His instrumentis sancti martyres discerpebantur.



1. The Resurrection
2. The Ascension
3. The Pentecost
4. The Ascension
5. The Pentecost

*De laminis igneis, & facibus, atque ardentibus
lampadibus.*

CAPVT SEXTVM.

QVamuis Gentes, in Christi contemptum, flagellis, vngu-
lisq. & confimilibus (vt cap. precedenti dictum est) vtri-
usque sexus Christianos in equuleo tortos, dilaniari, extendiq.
ad quartum vel quintum foramen iussissent; non tamen idcirco
eorum rabies explebatur: vnde eueniebat, vt sæpissime super il-
lorum recentiora vulnera vel viuam calcem, vel liquens plum-
bum, aut oleum feruens, vel aliud simile perfundi facerent, vel
testaceis fragmentis eadem dilatari, aut textis ex pilis confectis
valde atteri, confricariq. mandarent; vel denique laminis can-
dentibus, facibus, atque ardentibus lampadibus eisdem sic ma-
le affectos miserandum in modum torreretur decernerent. O felices
illorum temporum Christianos! his siquidem cruciamentis, Idol-
olatræ nescientibus, se ipsos acceptabiles viuasq. hostias Deo
viuenti, non sine ingenti lætitiâ, offerebant. Tractabimus igitur
hoc capite de tribus hisce adurendi instrumentis, & primum de
laminis igneis, deinde de facibus, postremo de lampadibus ar-
dentibus.

*Immanitas Gen-
tilium in sanctos
martyres.*

*Calx, & plumbū,
& testacea fra-
gmenta in san-
ctorum carni-
ficina.*

De laminis ardentibus.

Mentio fit de laminis ardentibus a Plauto Afinar. his verbis :
Stimulos, laminas, crucesq.] a Cicerone in Verrem actione 7.
Quid enim, inquit, cum ardentes laminæ, ceteriq. cruciatus ad-
mouebantur?] ab Horatio epistolarum lib. 1. epistola ad C.
Nummōm Vallam 15. vbi sic ait :

Scilicet vt ventres lamina candente nepotum

Diceret vrendos correctus Menius idem.]

a Cypriano de laude martyrij: Corpus nāque (eo loco ait) ex-
tentum candentes stridet ad laminas.] a Prudentio in Vincentij
martyris hymno 5. sic:

Stridensq. flammis lamina.] &c. & in Roman. hymno 10.

Nec iniusta laminis ardet cutis.]

& a Victore de persecutione Vuandalica lib. 1. Tūc etenim (habet eo loco) nostræ ciuitatis venerabilis Papinianus Antistes candentis ferri laminis toto adustus est corpore.] & alibi sæpe.

*L. aterum adustio
inter publicas pœ-
nas recensetur.*

Hoc cruciatus genere Acta sanctorum martyrum conferta & plena sunt, meminitq. eius frequentissime Eusebius, speciatim histor. lib. 5. cap. 1. & 3. & lib. 8. cap. 3. Porro adustiones laterum inter publicas pœnas l. 1. C. de emendat. seruor. recensentur.

Lamina quid.

*Bractea in quo
differeat a lami-
nis.*

Erat autem lamina (vti aliqui ex citatis auctoribus, & quam plurimæ sanctorum martyrum res gestæ innuere videntur) metalli cuiusuis frustum ductum magis in longitudinem, quam in latitudinem, bractea crassius. bractea quippe in hoc a lamina differt, quod illa tenuior est, suaq. spōte plicabilis, ac crepitans; lamina vero crassior, & crepitum non edit: ex ea namque armatura conficitur, & incensa homines olim torqueri solebant. Admouebatur vero huiusmodi ferri frustum igne calefactum nudis sanctorum martyrum, vel noxiorum hominum carnibus, & tamdiu ibidem detinebatur, donec eas immisericorditer combussisset. Hoc martyrij instrumento cruciati fuere gloriosissimi Christi milites Laurentius, Dioscorus, Bassus Episcopus, Vincentius, Martianus, Parmenius, Helimenes, Chrysotelus, Lucas, Mutius, Hermagoras, alijq. multi.

Ad hæc Theatr. crudel. hæret. nostri temporis pluribus docet Catholicos etiam hoc tempore ab Huguenotis & Calvinistis laminis igneis fuisse adustos.

De facibus, quibus sancti martyres adurebantur.

De his facibus sermo habetur in diuersis sanctorum rebus gestis, nominatim Sabæ ductoris militum a Rom. Martyrologio relatis 8. Kal. Maij; Eulaliæ virginis, Emeritenfis a nobis in historia nostra SS. Virginum externarum, Barbaræ virginis a veteribus manuscriptis nostræ bibliothecæ, & a Surio tom. 6. Primi a Petro lib. 5. cap. 99. & a codicibus nostræ bibliothecæ manu exaratis; Venantij a Petro etiam lib. 8. cap. 12. Sabini a Su-
rio

io tom. 2. & Agathangeli a Metaphr. Surij 1. sub S. Clementis Ancyrae Episcopi inscriptione.

Duplicis generis hæ faces apud veteres extitere : quædam *Faces plurimum*
confectæ ex intimioribus crassioribusq. partibus illarum arbo- *genetum.*
rum, quæ resinam ferunt, cuiusmodi sunt picea, teda, lariz, &
pinus. meminerunt harum antiqui scriptores, Varro a Nonnio
Marcello relatus *ῥεοντοδιδασκαλῶ* : confluit mulierum tota Ro-
na; quæ noctu fieri initia solita etiam nunc pinea fax indicat,
& sexagesi.

Adest fax inuoluta incendio.]

Et de vita Populi Romani lib. 2. Cum a noua nupta ignis in fa-
ce afferretur, de foco eius sumptus fax ex pinu ablata esset, vt
am puer ingenuus afferret.] hæc ex Varrone Nonius. De iisdem
etiam Virgilius Georg. 1.

Ferro faces inspicat acutas.]

ubi per faces, tedas intelligunt expositores. Et Aeneidos 7.

Sic effata facem iuueni coniecit, & atro

Lumine fumantes fixit sub pectore tedas.] & demum eod. lib.

E castis redolent altaria tedis.

Cicero pro Sexto Roscio Amerino : Agitari, & perterreri furia-
um tedis ardentibus.] & in L. Pisonem : Vt in scena, P. C.
videtis homines consceleratos impulsu deorum terreri furia-
um tedis ardentibus.] & alibi sæpe. Præter hos commemorat
etiam de eisdem Plinius lib. 16. cap. 10. pluribus verbis; Sueto-
nius in Caligula cap. 13. cum ait : Tamen inter altaria, & victi-
nas, adentesq. tedas.] & in Nerone cap. 34. Sæpe, inquit, con-
fessus exagitari se materna specie, verberibus furiarum, ac tedis
ardentibus.] & hæc de primo.

Alterius vero generis faces ex contortis funiculis, cera, aut
lice circumdatis fiebant. harum fidem faciunt Virgilius Aeneid.
his verbis :

Et noctem flammis funalia vincunt.]

Cicero lib. de senect. Delectabatur cereo funali.] & lib. de Of-
ficijs : Omnibus vicis statuæ factæ sunt, & ad eas thus, & cerei.]
Valerius Maximus lib. 3. cap. 6. de Caio Duellio : Epulaturus
erat ad funalem cereum, præeunte tibicine.] Martialis lib. 14.

Hic

Hic tibi nocturnos præstabit ceruus ignes.]

De vtrisque etiam Plutarchus in Cicerone: Funalia præterea per
urbis vicos elucere, lampades, faces, tedæq. in foribus figi.]

*Facibus ureban-
tur SS. martyres.*

His igitur explicatis, dicimus, vtriusque generis facibus, hoc
est, funalibus, & tedis, fuisse Christianos a Gentilibus semiustu-
lato. De tedis testes sunt Acta sanctæ Barbaræ virginis nuper
citata: namque ubi alij scripsere Barbarâ facibus fuisse adustam,
Metaphr. tedis eam excruciatam fuisse, memoriæ tradidit; sic
enim scriptum reliquit: Accensus Præses ad maiorem iracun-
diam, & non valens se continere, iubet ijs qui aderant, ferreis pe-
ctinibus latera virginis scindere, & tedis igneis membra iam la-
cerata vrere.] hucusque res gestæ.

*Apud Suvium
tom. 6.*

*Facibus ex tedis
magis urebantur
antiqui.*

Præterea tedæ, sicuti & funalia, erant temporibus illis valde
in usu, ut prænotati auctores indicare videntur, & ratio ipsa con-
firmat. Siquidem teda redundantior humore est alijs arboribus
resinam ferentibus, parcior liquidiorq. quam picea, flammisq.
(ut inquit Plinius) & lumini sacrorum gravior. Faces igitur ex te-
da confectæ, erant antiquis magis usitatæ, quam reliquæ simi-
lis generis.

*Facibus ab hæ-
reticis cruciantur
Catholici.*

Hoc etiam tormenti genere (ut tradit Theatr. crudelit. hæ-
ret. nostri temporis) affliguntur Catholici in religionis nostræ
odium ab Huguenotis, ut ibidem videre poteris.

De lampadibus ardentibus.

Sermo fit de lampadibus ardentibus (quas quidam, quia ge-
nus earum tantummodo considerant, cum facibus confundunt)
in sanctorum martyrum Actis, videlicet Theophili a veteribus
manuscriptis recitatis, & a Surio tom. 1. Dioscori a Petro lib. 5.
cap. 11. Felicis, ac Fortunati eius socij a Mombrit. tom. 1. Pan-
taleonis a codicibus tum nostris, tum aliorum manu exaratis, &
a Surio tom. 2. Genesij a veteribus manuscriptis, & a Petro lib. 7.
cap. 110. Reginæ virginis a Mombritio tom. 2. Theodori pre-
sbyteri a Romano Martyrologio 10. Kal. Nouembr. Alexandri
Episcopi a Petro lib. 8. cap. 102. Naboris a veteribus nostræ
bibliothecæ manuscriptis, Parmenij & sociorum a Petro lib. 4.
cap.

ap. 79. Hermagoræ Episcopi a codicibus item nostris manu-
xaratis, Mennæ a Metaphr. Surij 6. & demum Victoris & Co-
onæ a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, a Petro cata-
logi lib. 4. cap. 168. & aliorum innumerabilium martyrum.

Reuocantur lampades (si fides præstanda est quibusdam, quæ *Lampades quid
essent.* hic Romæ in antiquis marmoribus sculptæ conspiciuntur) ad ge-
nus facis: fiebant autem hoc modo.

Desumebantur primum vasa quædam lata vnus palmi longi-
tudinis, vel aliquantulum maioris, quæ deinde a summo ad
ratiorem formam paululum præposteræ peruersæq. pyramidis
instar contrahebantur, atque adstringebantur. Erant autem va-
sa vel terrea, sicuti indicant illa quæ ex ruinis huiusce vrbs
nonnumquam eruuntur; vel ferrea, veluti Columella innuit
lib. 12. cap. 18. Postea vero vasa hæc hastulis quibusdā quadratis
& simul colligatis septa, quæ ad vasorum similitudinem & ipsæ
a summo paulatim adstringebantur, igne flammam emittente
repleri solebant. Porro has hastulas, si ad ea, ad quæ lampades
sui erant, animum referamus, intelligemus quinque aut sex
palmis plus minusve extitisse oblongas.

Ceterum hæc sic a nobis ex antiquorum exemplis descripta, *Rationes pro lam-
padibus.* lampades, & non faces, id est, tedas, aut funalia, fuisse, pro-
batur multis modis. Primo, quoniam prædictis in marmoribus
conspicitur, ibi flammam vehementiorem incipere, vbi hastulæ
desinunt: non ergo prioris generis faces erant, sed alterius, nem-
pe lampades; nam si fuissent faces primi generis, hastulæ, quæ
manubrij loco ibidem inerant, cum ligneæ essent, fuissent absque
dubio ab igne illis vasis contento combustæ. Ad hæc, neminem
videmus, qui totos arduos cereos in candelabris figat, sed par-
tem dumtaxat eorum, vt sic facilius ardere, consumiq. possint,
& præluere, vbi iacent, clarius.

Dicit fortasse quispiam, nihil ob stare, quin fuerint primi
generis faces; hastulæ siquidem ideo non comburebantur, quia
terreæ, & non ligneæ erant. Sed hoc verum esse nulla ratione
potest: tum quia lampadibus utebantur antiqui ad torrendos
cereos in equuleo leuatos, aut sublime appensos, aut columnis vel
stipitibus ligatos: leues igitur, & non graues, vt carnifices eas

præ

præ manibus cōmodius habere possent, censendæ sunt extitisse quocirca non ex ferro, sed ex ligno effectas fuisse, fateri oportet. Confirmatur deinceps vngularum exemplo; quæ licet nullius fere pōderis essent, tamen hastulas leuissimas sibi affixas, ad damnatos homines facile excruciantes, habebant.

Si adhuc alius diceret, fuisse faces primi generis, & hastulas ligneas habuisse, quæ ob vasa aliqua terrea, vel ferrea, in quibus funalia affigebantur, aduri nequibant. At neque sic affirmari licet: tum quia fuissent ibidem prædicta vasa superuacanea; namque primi generis faces, hoc est, tedæ, vel cerei, cum solidæ sint, non indigent vasorum adminiculo; satis enim illis fuisset, hastulis simul colligatis muniri, atque vallari. Tum etiam quia carnifices, quorum erat reorum carnes ipsis semiustulare, commodius hoc effecissent facibus extra hastulas stantibus, quam ita intra eas manentibus, ut illis contingebat, ex quibus alterum genus facis descripsimus; sic enim vehementiorē acrioremq. flammam emisissent. Lampades igitur erant, & non funalia, vel tedæ. Corroboratur hoc idem, quoniam, si primi generis faces erant, consequeretur ex hoc, stantibus illis (sicuti diximus supra) secundum omnes illarum partes intra hastulas, ut cito consumptæ fuissent, earum etiam ardor, sine mora fere aliqua repressus & restinctus remansisset; quod profecto præter Gentilium opinionem extitisset, quorum præcipuum ardensq. studium fuit, Christianos homines hostilem in modum, omni prorsus miseratione remota, excruciare.

Cum igitur apud veteres nulla alia extiterint facis genera, præter cereos, tedas, & his similia, ac lampades; fateri opus est, faces, quas superius ex antiquarum exemplis descripsimus, cum nec tedæ, nec funalia fuerint, lampades fuisse. In hanc quoque sententiam scribere videtur Virgilius Aeneid. 9. dum sic cecinit:

*Princeps ardentem coniecit lampada Turnus,
Et flammam affixit lateri, quæ plurima vento
Corripuit tabulas, & postibus hæsit adhasis.]*

De modo, quo martyres lampadibus adurebantur.

Eodem prorsus modo SS. martyres lampadibus torrebantur, quo ungulis, pectinibus, & vncis excarnificabantur. dant huius rei testimonium multa ex Actis nuper citatis, & ea quæ a nobis cap. 1. de columnis, arboribus, atque stipitibus tractata sunt.

De cruciatibus, quibus martyres de equuleo depositi afficiebantur.

Nouissime obseruari oportet, Christi fideles de equuleo depositos, prædictis iam instrumentis aut excruciatos fuisse, aut continuo ad quartum vel quintum foramen cruribus diuaticatis distentos, vt cap. 3. diximus, aut nudos super testaceis fragmentis diu volutatos, aut etiam quandoque oleo ebullienti, vel confimilibus perfusos; quæ omnia & singula ostendunt sanctorum martyrum Acta, Vincentij nimirum a Mombritio relata tom. 2. Ianuarij a Petro descripta catalog. lib. 6. cap. 85. Pelagij ab eodem auctore lib. 7. cap. 120. Felicis ac Fortunati a Petro similiter catalogi lib. 4. cap. 167. Alijs etiam supplicijs legimus eos, de equuleo depositos, affectos fuisse, quorum sæpissime in Actis sanctorum martyrum fit mentio. Vide, si libet, Acta S. Mennæ a Surio ex Metaphr. tom. 1. recitata. Et de facibus, laminis, atque lampadibus hætenus.

Martyres de equuleo depositi dira patiebantur.

Martyres extendebantur ad quartum aut quintum foramen.



A Martyres torrebantur

B Vel tedis,

C Vel funalibus,

D Aut ardentibus lampadibus, quarum figura etiam in equuleo pag. 95. C. exprimitur.



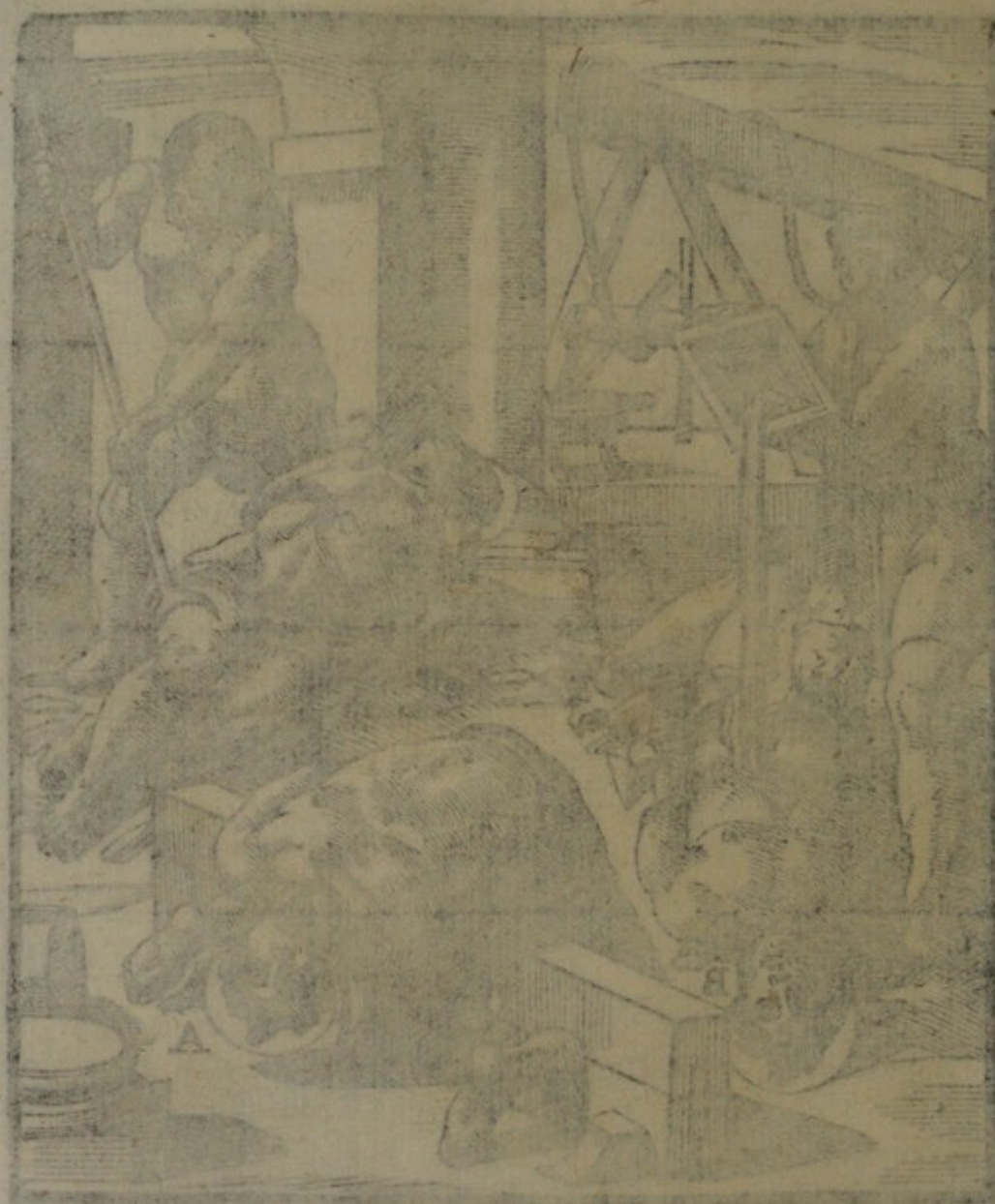
A. Martinus crucifixus
 B. Petrus
 C. Iohannes
 D. S. Martinus crucifixus



A Martyres de equuleo depositi, diu aricatis cruribus, vi ad quantum aut quintum foramen distendebantur.

B Aut vna calce, oleoq. ebullienti, & consimilibus persundebantur.

C Vel denique nudi super testaceis fragmentis premebantur, voluebanturque.



Et de nocte in hunc modum se habuit.
 Et de nocte in hunc modum se habuit.
 Et de nocte in hunc modum se habuit.

*De tauro æneo, sartagine, olla, lebetes, craticula, & lecto, item
de sella, galea, ac tunica, alijsq. ferreis ignitis
martyrij instrumentis.*

CAPVT SEPTIMUM.

QUoniam superiore capite de illis martyrij instrumentis
egimus, quibus damnati homines exurebatur; reliquum
est modo, vt de alijs quibusdam hic inuestigemus, quibus eo-
dem vel consimili cruciatus genere ijdem affici solebant. In-
cipientes itaque a tauro æneo, dicimus extitisse apud antiquos
genus tormenti immanissimum: in quem (veluti Acta S. Eusta-
chij martyris manuscripta demonstrant, & Lucianus in dialogo,
qui Phalaris primus inscribitur) per dorsum apertum (ostium
enim vnū in latere habebat) si quis ibi aderat cruciandus, conij-
ciebatur: & postea dorso iterum concluso, ignis circum ipsum
accendebatur; ex quo fiebat, vt ibidem clausi, inusitatis dolori-
bus detenti, bouis mugitum, & plorando, & vociferando, ede-
rent. Fuit autem hæc ænea machina sic ad veri tauri imaginem
accurate expressa, vt (sicuti idē Lucianus loco prædicto testatur)
motus illi dūtaxat & mugitus deesset, quo minus viuus credere-
tur. Porro eiusdem machinæ inuentor (Ouidio auctore lib. 5. de
Ristibus eleg. 1.) fuit quidam Atheniensis ingenio præstans, Pe-
rillus, seu Perillaus nomine: qui arbitratus se Phalari Agrigenti-
norum Tyranno rem valde gratam facturum, quippe qui nouis
semper tormentis delectaretur, cum præcipuam præ rebus om-
nibus in sumendis supplicijs voluptatem capere soleret; ab hac
sua spe, qua tenebatur, deceptus remansit: nam Tyranni iussu, a
quo non leue munus sperabat, in taurum coniectus, primus artis
sue specimen præbuit. quocirca Ouidius de eo sic cecinit:

Et Phalaris tauro violenti membra Perilli

Torruit: infelix imbuuit auctor opus.]

Propertius item lib. 2. hæc de eodem:

Et gemere in tauro, saue Perille, tuo.]

His adiungimus Valerium Maximum lib. 9. cap. 2. de crudeli-
tate

De tauro æneo

*Perillus inuentor
tauri ænei.*

Perilli mors.

tate hæc de Perillo externorum 9. narrantem :

Sæuus etiam ille ænei tauri inuentor, quo inclusi subditis ignibus, longo & abdito cruciatu, mugitus resonante spiritu edere cogebantur, ne eiulatus eorum, humanæ sono vocis expressi, Phalaridis Tyranni misericordiâ implorare possent : quam quia calamitosus deesse voluit, teterimum artis suæ opus primus artifex inclusus merito auspicatus est.] hæc Valerius Maximus. Si de his plura noscere cupis, lege Phalaridis epistolam 103. Ciceronem in L. Pisonem, Plinium lib. 84. cap. 8. Ouid. de tristibus lib. 5. eleg. 1. & Lucianum in dialogo, qui Phalaris primus inscribitur; licet ibi aliqua misceantur, quæ vera non sint : fingitur enim eo loco taurum Perilli a Phalaride Delphos mitti, vt ibi in templo inter cetera donaria Deo consecratur; & quia apud omnes pro crudelissimo atque immanissimo Tyrâno habebatur, ob id ne donum hoc Delphi, vt ab impio & nefario profectum, rejiceretur, oratione mendacijs referta, contra famam hanc de se diuulgatam, per legatos sese defendisse.

Lucianus in suis dialogis multa fingit de tauro æne.

Phalaris quoque moris genere peremptus.

Verum non solum Perillus suæ artis experimentum præbuit, sed & Phalaris quoque : nam cum nimia eius atrocitas amplius ferri non posset, facto in eum vniuersorum ciuium impetu, correptus, eo ipso tauro, quo alios exusserat, inclusus, viuus crematus est. Quamobrem Ouidius in Ibin hæc memoriæ tradidit :

*Vtq. ferox Phalaris, lingua prius ense resecta,
Mors bouis Phario clausus in ære gemas.]*

Diuerse sentire videntur ex antiquis aliqui de Phalaridis morte.

Dissentire ab hoc auctore videtur Valerius Maximus, qui lib. 3. cap. 3. de patientia externor. 4. loquens de morte Phalaridis, in hæc verba prorupit : Increpitans Zeno Agrigentinis ignauiam, ac timiditatem, effecit, vt subito mentis impulsu concitati, Phalarim lapidibus prosternerent.] hæc Valerius; cui proxime, ni fallamur, accedit Cicero de officijs lib. 2. dum ait : Phalaris præter ceteros nobilitata crudelitas, qui non ex insidijs interiit, sed in eum vniuersa Agrigentinorum multitudo impetum fecit.] hucusque Cicero : cuius quidem ac Valerij verba si attente spectentur, apparebit eos ab Ouidio non differre : nam lapidibus fortasse primum appetitus fuit, & postea in bouem æneum cudentem (vt Ouidio, alijsq. placuit) coniectus.

Præter

Præter hos, alij etiam permulti hoc supplicij genere affecti fuere, quorum aliqui Christianam religionem profitebantur: Gentiles quippe ea furoris rabie in Christi fideles insiluerunt, vt immanissima, ac vetera, & antiquata quæque martyrij instrumenta in illorum interitum excitauerint, atque applicuerint. Ceterum Christiani, qui in eum immissi atque inclusi fuerunt, hi sunt, Antipas, Eustachius patricius Romanus, Theopistes eius vxor, Agapius & Theopistus filij, Pelagia virgo, qui omnes (vt ipsorum Acta clamât) alacri promptoq. animo in bouem candentem insiluerunt; nam Antipas immensas Deo gratias agens, & Eustachius cum vxore & filijs nimia lætitia exultans cum sunt ingressi, & Pelagia virgo Tarsensis hymnum illic maximo gaudio triumphans cecinit Deo.

Præterea de quibusdam alijs Christianis martyribus legimus, fuisse candenti tauro inclusos; qui tamen, diuina eos protegente gratia, illæsi atque incolumes ex illo exiere: fuerunt ex horum numero miles quidam, Barbarus nomine, cuius res gestas Petrus descripsit catalog. lib. 4. cap. 170. & Heliodorus, de quo Græci in suo Menologio 13. Kal. Decemb. his verbis agunt:

Natalis S. martyris Heliodori ex Maghedo vrbe Pamphiliæ, Imperatore Aureliano in vrbe Roma, præsidente Aetio in Maghido ciuitate Pamphiliæ, B. Heliodorus in illa ipsa vrbe Christum prædicans, delatus est apud Præsidem. Itaque adductus, cum idolis sacrificare non pateretur, suspenditur, & laceratur: cumq. tormentorum acerbitem sentiret, clamabat: Domine Iesu Christe, adiua me. Statimq. e cælo voce missa, audiuit: Ne timeas; tecum enim sum. Hanc vocem, qui faces accensas tenebât, atque insuper quatuor videntes Angelos tormentorum vim prohibentes, in Christum crediderunt, & arguentes Præsidem, in mare proiecti sunt, victoriæ coronas percipientes. Tunc iussit Præses æneum bouem accendi, atque in illum martyrem iniici: & coniecto, confestim eius precibus ardens bos ille effectus est frigidus. Ea re Iudex magis obstupuit, quod virum illum intus psalmos canentem sensit. Accedens vero ad aream illam machinam, cum vidisset scintillas modo emittentem, repente frigidam effectam; sanctum virum increpans, Tunc, in-

Christiani in tauro æneo excruciat, & qui nam hi fuerint.

Antipæ Acta Surinus tom. 2. & Lipom. 7. ex Metaphr. Eustachij vetera manuscripta, & Lipom. 6. & Sur. 5. ex Metaphr. Pelagie Lipom. 7. Surinus 3. ex eodem Metaphr.

Barbarus miles Christianus in tauro æneo inclusus non moritur. Heliodori martyrium.

Heliodorus in boue æneo inclusus non laeditur ab igne.

quit, scelestum caput, tuis magicis artibus in ignem prauasui-
sti? Cui sanctus ille; Meæ, inquit, magicæ artes, Christus est.
Præscribe mihi, inquit, trium dierum tempus, ut mecum ipse co-
gitem, quid agere debeam. Itaque remissione accepta, clam
templum deorum adiit; cumq. Deum precatus esset, idola om-
nia repente decidentia contrita sunt. Quod cum audisset Præ-
ses, Heliodorum ad se ductum, furore plenus, suspendi iussit, &
clauos ignitos in eius caput defigi: cum vero ludex vidisset mar-
tyrem nec multitudine, nec varietate tormentorum superari, ad
ciuitatem Atalensium illum misit: ibiq. constanter in confes-
sione permanens, in feruentem sartaginem immissus est; ubi
stans, atque orans, illæsus permansit. ex quo circumstantes cre-
diderunt in Dominum, dicentes: Vere magnus est Deus Chri-
stianorum. Ut vidit Præses multos in Heliodori Deum credi-
disse, timens ne forte e manibus eius eum eriperent, iussit ad vr-
bem Maghedo reduci: quem milites orantem & psallentem du-
xerunt. Rursus vir sanctus interrogatus, eandem Christi confes-
sionem repetens, magis magisque asseruit. Præses iussit linguam
excidi, & suspensum duabus horis cædi, & como imposito ex-
tra urbem traxerunt. quibus vir sanctus manu annuens, constitit
ad prædicandum: qua prædicatione completa, obtruncatus est.]
hucusque Menologium. Iam vero de olla agamus.

*Camus genus vin-
culi. hinc Plau-
tus in Cas. po-
suit pro fine,
quo damnati sur-
ce alligantur.*

De olla martyrij instrumento.

Meminit de olla martyrij instrumēto Scriptura sacra Machab.
2. cap. 7. Iosephus lib. de Machabæis ad Polybium, & Acta san-
ctorum, nimirum Bonifacij a Surio tom. 2. ex Metaph. recitata,
& a veteribus manuscriptis tum nostræ bibliothecæ, tum alio-
rum; Iulianæ a peruetustis etiam codicibus manu exaratis, & a
Metaphr. Suriij 2. & Lucie Romanæ a veteribus similiter nostræ
bibliothecæ manuscriptis.

Olla quid sit.

Erat olla (sicuti Nonius Marcellus, & prædictæ sanctorum res
gestæ indicant) capacissimum vas ex ære confectum, in quod
damnati homines vestibus denudati immittebantur, ut ibidem
elixarentur.

Scire

*Vasa plurimum ge-
nerum instrumen-
ta carnificina.*

Scire hic poteris, hæc in more maiorum extitisse, ut plurima vasorum genera habuerint ad reos in ipsis excrucandos, & maxime Christianos: utebantur enim sartagine ad eorum carnes suffrigendas, lebetes & olla ad easdem elixandas. Erat olla (ut nuper tetigimus) illud vasis genus, quod nos vulgari sermone pentolam dicimus, in quo carnes elixantur. Demonstrat hoc non solum huius Latine vocis, ollæ, significatio, sed permulti quoque antiqui scriptores, qui per ollam hoc idem, & non aliud intellexerunt. Sic Varro a Nonio Marcello relatus, cum ait: Simul manibus trahere lanam, necnon simul oculis obseruare ollam, pueris ne aduratur. Plautus, teste eodem, in Amphitrione: Optimo iure infringatur aula cineris in caput. idem etiam in Aulularia, præcipue actu 1. & Persius satyra 4. *Olæ (ut) Cape, & farratam, pueris plaudentibus, ollam.* id est (veluti expositores ibidem) pulsem, quæ in ollis coquebatur, & fiebat ex farre. Amplius Columella lib. 8. cap. 8. Eius, inquit, pulli fistilibus ollis conduntur. S. Isidorus etymologiar. lib. vii. cap. 6. ubi de ollâ loquens, idem prorsus quod nos, pluribus asserit.

Erat igitur olla (vtri iam explicauimus) vas amplissimum ex ære factum, in quo martyres ignominie gratia elixabantur; fabricatum (ut quædam peruetustæ ostendunt, quæ ex huiusce vrbis ruinis erui nonnumquam solent) ad ollarum, quibus utimur ad cibaria coquenda, similitudinem, absque oris, cum duabus ansis, quæ vel partim quadratæ erant, partimque rotundæ; quadratæ ab imo ad mediū, rotundæ a medio ad extremum: vel erant humanarū aurium instar confectæ. ab alijs vero lateribus inerant illis duo ferri frustula paululū excauata, alterū aduersus alterum; quibus, ad vectes ligneos immittendos, annuli quidam ferrei (ut tortores eas manibus & facilius tenere potuissent, & quocumque eis placuisset, gestare) indebantur. Apparebunt omnia hæc & singula in ea olla, quam hic ex vna antiquarum desumptam tabellâ exprimendam curauimus.

*Olla martyrii in-
strumentum quo
modo fabricata.*

Modi, quibus Dei omnipotentis famuli in ollam immittebantur.

Demisso quandoque ad terram capite in ollam serui Dei immergebantur: quocirca de S. Bonifacio martyre hæc in eius Actis leguntur: Iratus Iudex iussit afferri ollam, & eam pice impleri bulliente, & mitti in eam sanctum martyrem, id est, Bonifacium, verso capite. Sanctus autem martyr Christi, facto signo crucis, merfus est in ollam.] hæcenus res gesta.

Ad hæc, coniciebantur etiam in ollam sic prælo pressi, atque plicati, ut caput eorum ad genua pelleretur: huius alterius modi testis est Iosephus loco cit. his verbis: Carnificum manibus ollæ aeneæ imponitur (hoc pœnali supplicio nomen est) prælo girato, hoc est, versato, sanctum caput ad genua impellitur, sicq. corpore deorsum redacto, pugil in eam, quam diximus, ollam miserrime delituit.] hæc ibi.

*Prælum marty-
rj instrumentum.*

Aduertat hic lector, Iosephum per prælum denotasse quoddam instrumenti pressorij genus: prælum quippe non tantum, trabem illam significat, qua in torculari uua, vel olipa calcata premitur, sed etiam, Budeo teste, instrumentum pressorium, quo potissimum pannarij, chartarij, & librorum impressores utuntur. Vnde Plinius lib. 13. cap. 12. de chartarum generibus: Premuntur, inquit, deinde prælis, & siccantur Sole, atque inter se pagellæ iunguntur.] hæc ille.

De lebe.

Erat aliud genus vasis, quo maiores (ut res gesta martyrum testantur) ad Christianos olivandos utebantur, lebes aeneus amplissimus, in quem oleo piceq. feruentibus, plumbo ceraq. liquentibus, aut consimilibus refertum iidem iniiciebantur. legitur de eo sapissime in Actis sanctorum martyrum, nominatim Sabæ a Rom. Martyrologio & Menologio descriptis VIII. Kal. Maij, Zenonis ab iisdem libris III. Non. Septemb. Venerandæ virginis a Petro lib. 10. cap. 61. Præterea legitur quoque de lebe Machabæorum cap. 7. & in Iosephi lib. de Machab. ad Polybium.

Quod

Quod vero ad formam eius attinet, videtur nobis (vt alia
missa faciamus) satis dilucide innuisse eam Ouidius Meta-
morphos. 2. dum inquit:

*Forma lebetis
qualis fuerit.*

Vina dabant animos, & prima pocula pugna

Missæ volant, fragilesq. cadi, curuiq. lebetes.]

In ambobus hisce instrumentis excruciatu fuisse quamplurimi
Christi milites: in olla Bonifacius, Iuliana, Lucia, & Erasmus:
in lebere Zeno, Veneranda virgo, Saba, Marinus, Pantaleemon,
Paulus, & Iuliana, Eulampius, Eulampia eius soror, & Zeno-
bius, Zenobiaq. fratres.

*Acta sanctorum
Bonifacii, Iuliane,
atque Lucie
qui referant, vi-
de supra, sicuti
etiã Zenonis, Sa-
be, & Veneran-
de virginis.*

De sartagine martyrij instrumento.

*Erasmi vero A-
cta Petrus de-
scripsit lib. 5. cap.
75.*

Mentio fit de sartagine Machab. 2. cap. 7. & in quampluri-
mis sanctorum martyrum Actis, nempe Eleutherij Episcopi a
veteribus manuscriptis, & a Metaphr. Lipom. 5. & Surij 2. re-
latis, cuiusdam etiam martyris, cuius nomen ignoratur a Rom.
Martyrolog. 5. Kal. Augusti, & a S. Hieronymo in vita S. Pauli
eremitarum nouæ legis auctoris ac magistri, in eius exordio.
Item de eadem sartagine in Actis Faustæ virginis, & Eulasij a
Metaphr. recitatis apud Aloysium. Lipomanum tom. 5. & Su-
rium 1. & demum Iustinæ virginis ac Cypriani a veteribus ma-
nuscriptis, & a Mombricit. tom. 2.

*Marini idem au-
tor lib. 2. c. 60.
Pantaleemonis ve-
tera manuscrip-
ta, & Surinus
ex Metaphrasie
tom. 4.*

*Pauli & Iulia-
ne idem tom. 4.
Eulampij & Eu-
lampie idem 5.
Zenobij & Zeno-
bie idem etiam
eodem tomo.*

Erat sartago (si huius vocis significationi, prædictisq. sancto-
rum martyrum historijs fides est adhibenda) patella quædam
àmpla, quæ (vt martyrum Acta testificantur) oleo, pice, resina,
ac sulphure referta, igni applicabatur; cumq. ebullire, atque ef-
feruescere inciperet, iniiciebantur in eam vtriusque sexus Chri-
stiani, qui constanter fortiterq. in Christi fidei confessione per-
stitissent, vt instar piscium in oleum feruens coniectorum, torre-
rentur, ac suffrigerentur. Quocirca in S. Romani martyris hym-
no hæc a Prudentio de vno ex septem fratribus Machabæis in ea
excruciato scripta leguntur:

*Sartago quidnã
fuerit.*

Videbat ipsos apparatus funerum

Præsens suorum, nec mouebatur parens,

Letata, quoties aut olino stridula

*Martyres in sar-
tagine suffrige-
bantur vt pisces in
eam iniecti.*

Sarta-

Sartago frixum torruisset puberem.]

*Sartaginis forma
qualis.*

*Verus, quo san-
ctus Laurentius
baptizavit Roma-
num militem, est
hic in Vrbe.*

Ceterum, quod ad eius formam spectat, in ea nos sumus opi-
nionem, ut credamus rotundam illam fuisse: nam (ut experientia
ipsa docet, ipseque pariter usus ostendit) singula vasa, quibus vel
ad elixandum, vel suffrigendum, aut ebulliendum utimur, ro-
tunda sunt. nec profecto verti in dubium debet, vasa, quæ no-
bis hodie vsui sunt, ab antiquorum exemplaribus dimanasse, li-
cet illis sint ea perfectiora: Siquidem (ut dixit vir ille) facile est
inuentis addere. Præterea reperiuntur aliqua vasa peruetustis-
sima, quæ integra in hunc diem & permanserunt, & adhuc per-
manent, quæ non habent formam aliam a nostris. cuius rei fidem
faciunt ollæ, vrcei, & alia huiusmodi, quæ ex ruinis Urbis ali-
quando eruuntur. Inuisitur vnum horum in hunc usque diem in
ecclesia S. Laurentij extra mœnia, illud nimirum, quo fortissi-
mus Christi athleta Laurentius militem quemdam Imperatoris,
Romanum nomine, baptizavit. Cum igitur vasa, quibus nos
utimur, a vasis priscorum dimanauerint, & hæc nostris simillima
valde fuerint; consequitur ex his, sartaginem, de qua hic loqui-
mur, circularis figuræ extitisse. Amplius antiqui scriptores in
suis vasis describendis vsi sunt verbis quæ hoc idem omnino
ostendunt, ut patet ex Ouid. loco citato. Sartago igitur apud
veteres circularis extitit figuræ.

Modus, quo martyres in sartagine torquebantur.

Dupliciter Christiani in sartagine torrebantur: nonnumquam
enim toto corpore, vultu ad cælum verso, in eam conijcieban-
tur; & tunc, quia aliqua debet esse proportio inter instrumentum
excruciandi, & hominem in eo excruciatum, dicerem fuisse iniectos
in sartaginem, quæ magis ad oui similitudinem, quam ad perfe-
cti circuli formam accessisset: nonnumquam vero (veluti S. Eu-
phemiæ Acta attestantur a Petro lib. 8. cap. 84. relata) non to-
to corpore, sed per membra singula; quamobrem hæc ibi litte-
ris consignata habentur: Mandauit Priscus Proconsul eam, id
est, sanctam virginem, ferris membratim diuidi, & in sartagine
diuisa membra torreret, &c.] Porro fuisse hanc sartaginem, sicuti
nostræ

nostræ sunt, figuræ circularis, quia probabile alicui forte videri posset, vt probabile asseramus.

Ad hæc notabit lector, sanctos martyres, dū in sartagine torrebantur, furcis quibusdam ferreis ibidem compressos fuisse: par enim atque vna ratio esse cratis ferreæ videtur, atque sartaginis; nam & in hac, & in illa Christiani adurebantur. Sicuti igitur qui in craticula affabantur, furcis in ea ferreis (vt sancti Laurentij Acta inquirunt) coarctari a carnificibus solebant; sic qui in sartagine cruciabantur, iisdem compressos fuisse, affirmare est opus.

Porro in hoc vasis genere martyrio affecti leguntur Eulafius, Cyprianus, Fausta, atque Iustina virgines, Conon, & filius eius infantulus, cuius nomen adhuc ignoratur, item Marinus, Eleutherius, alijq. permulti.

De craticula, lectoq. ferreo.

Visis instrumentis, quibus Christiani vel elixabantur, vel suffrigebantur; superest modo, vt ad illa quoque sese nostra conuertat oratio, quibus eorū carnes a Gentilibus assari* solebant: fuerunt autē hæc, craticula, & lectus ferreus, quorum vtrorumque crebra in sanctorum martyrum Actis habetur mentio. Craticulæ in rebus gestis plurimorū sanctorum a Martyrolog. Rom. relatis 3. Id. Aprilis, & ab Eusebio lib. 8. cap. 24. sanctorū item Eleutherij, & Cononis, quorum paulo superius meminimus, S. Dulæ a Rom. Martyrolog. 17. Kal. Iulij, sancti Dorothei a Surio tom. 6. sub S. Domnæ virginis inscriptione, S. Laurentij a veteribus manuscriptis, & a Surio tom. 4. sanctorum Macedonij ac sociorum a Rom. Martyrolog. pridie Id. Septembris.

Lecti vero ferrei in Actis pariter S. Eleutherij fit mentio, & præterea in illis quoque beatissimorum Clementis Ancyran, & Agathangeli a Metaphr. recitatis Surij 1. Platonis ab eodem auctore Lipomani 5. & Surij 4. & aliorum. Iam vero ad cratem ferream reuertentes, dicimus fuisse eam, sicuti vox ipsa significat, prædictæq. sanctorum historiæ, & craticula illa indicat, in qua sanctissimus Christi confessor Laurentius affatus fuit, religiose asseruata partim in basilica S. Laurentij in Lucina, & partim in

Furcæ ferreæ in sanctorum carnificina.

Eulafij Acta, Faustæ, Cypriani, atque Iustinae qui referant, vide supra.

Cononis Acta Petrus lib. 3. c. 62.

Marini idem Petrus lib. 2. c. 6.

Eleutherij Lipom. 5. & Sur. 2. ex Metaphr. Mombricius tom. 1. & Martyrolog. Roman. XII. Kal. May.

** Affabatur martyrum carnes.*

Cratis ferrea, in qua affatus fuit S. Laurentius, seruatur hic in urbe.

*Cratis ferrea
quomodo con-
structa.*

tim in Paneperna. Erat, inquam, ea tribus ferreis costis per longum ad palmum inter se distantibus fabricata, vnius digiti crassitudinis, duorum latitudinis, & longitudinis congruentis, cum septem vel pluribus frustis ferreis per obliquum positis, & a se ipsis palmi medietate disunctis; quorum aliqua rotunda erant, aliqua vero quadrata, illa nimirum duo, quæ costis per longum ductis ad craticulam construendam firmandamq. coniungebantur. inerant præterea in eiusdem angulis, atque in medio frustula quædam similiter ferrea eleuata paululum e terra, a quibus, quasi pedibus quibusdā, machinula illa sustentaretur.

Crates ferrea plurium generum erant.

Non credimus singulas craticulas tribus dumtaxat costis per longum ductis fabricatas fuisse, sed aliquas tātum: nam in Actis S. Laurentij, & præcipue manuscriptis, legimus, iussisse Imperatorem afferri cratem ferream trium costarum ad eundem sanctum virum comburendum: constat igitur extitisse eas apud antiquos & trium & plurium costarum.

Qui martyres in craticula cremati fuerint.

*Vide quæ supra
in sartagine scri-
psimus.
Quam reserat
Acta SS. Lau-
rentij & aliorum,
vide, si vis, paulo
superius.
Petri Nicome-
diensis martyrii.*

Cruciati pressiq. fuere in craticula, igne supposito, furcis quibusdam ferreis Laurentius, Dulas, Eleutherius, Conon, Dorotheus Macedonius, Theodolus, Tatianus, & Petrus, de quo Rom. in Martyrologio hæc IV. Id. Martij narrantur:

Nicomediæ passio B. Petri martyris, qui cum esset cubicularius Diocletiani Imperatoris, & liberius de immensis martyrum supplicijs quereretur, iubente eodem, in medium adducitur, ac primo suspensus diutissime flagris torquetur, deinde aceto ac sale perfusus, ad vltimum in craticula lento igne assatur, sicq. vere Petri extitit & fidei heres, & nominis.] hucusque Martyrologium.

De hoc eodem Petro plura scribuntur in Actis gloriosissimorum Christi militum Dorothei & Gorgonij antiquis manuscriptoris codicibus contentis, quæ nos breui tempore, vna cum in-

numeris

numeris rebus gestis aliorum vtriusque sexus sanctorum numquam in lucem editis, imprimenda, Deo dante, curabimus, septimo Suriij tomo octauum, nonum, & decimum forte addentes: quo peracto, si adhuc in vita commorabimur, in singulas sanctorum vitas haftenus editas scholia elaborabimus, quibus, quid in eis veri certique, quid item ambigui, quidve falsi reperiatur, quantum in nobis erit, aperire conabimur. Et de craticula iam satis, a qua distinctum profecto erat illud instrumenti genus, quod in sanctorum martyrum Actis, lectus ferreus, appellatum inuenitur. Nam in historia sancti Eleutherij Episcopi (cuius paulo ante fecimus mentionem) legimus Tyrannum, qui eum tormentis affici iubebat, decreuisse, eundem sanctum virum iussu ipsius in lecto ferreo iam cruciatum, deponi ex eo, & torreri in craticula ferrea. Quamobrem distinctus indubie erat lectus ferreus a craticula. Ceterum, vt lectori magis satisfaciamus, placet nobis verba historiae in medium afferre; quae quidem sunt haec:

Tunc fremens Hadrianus iussit afferri lectum aereum, & superpositum virum per quatuor partes extendi in eo praecepit, quo eius tenera membra dissiparentur: ignis vero subtus erat positus.] ac paulo infra: Et cum transisset hora, existimans Imperator eum mortuum, solui praecepit. Qui extendens manus suas, dicebat Romanis: Magnus est Christianorum Dominus, quem beatissimi viri Petrus & Paulus nobis praedicauerunt, qui multa signa & virtutes in hac vrbe fecerunt, & Simonem illum magum glorificantem, daemonesque colentem, quos & Hadrianus, eliserunt ad terram. Tunc Hadrianus iussit craticulam oleo perunctam afferri, & ignem supponi praecepit.] & cetera quae sequuntur. haec Acta Eleutherij; quibus aperte instruimur, diuersam fuisse a strato ferreo craticulam. Confirmant hoc idem quae de eodem sancto viro litteris consignata inueniuntur Romano in Martyrologio 14. Kal. Maij his verbis:

Messanae natalis sanctorum martyrum Eleutherij Episcopi Illyrici, & Anthiae matris eius; qui cum essent vitae sanctimonia, & miraculorum virtute illustres, sub Hadriano lectum ferreum

*Lectus ferreus
diuersus a craticula.*

*Sic legimus in
Actis eius manus-
scriptis nostrae
bibliothecae, quae
percurrimus.
Eleutherij mar-
tyrium.*

*Lectulus ferreus
quomodo construi-
tus.*

tem superantes.] & quæ sequuntur. Erat igitur craticula a lecto ferreo distincta: qui quidem lectus (vt martyrum Acta testifica- tur) veri strati instar, & longus, & paulisper eleuatus e terra, ad ignem subministrandum, fiebat, cum nonnullis ferri frustis per obliquum ductis, quasi tabularum loco, paululum inter se di- stantibus.

*S. Olympiadis &
Maximi Acta
Petrus refert lib.
4. c. 53.
SS. Acindini &
sociorum Surius
tom. 6. ex Simeo-
ne Metaphr.*

Supplicio affecti fuere in lecto ferreo gloriosissimi martyres Eleutherius, Clemens Ancyranus, Plato, Zenobij fratres, de quibus omnibus supra locuti sumus: item Olympiades, Maxi- mus, Acindinus, Pegasius, Auempodistus, Astonius, Elpide- phorus, & alij multi, quorum & nomina & numerum solus Deus nouit.

De sella, galea, tunica, alijsq. ferreis instrumentis ignitis.

De sella ferrea.

Præter crates, lectosq. ferreos, utebantur etiam Gentiles ad Christianos afflicandos sella ferrea ignita. indicant hoc Acta sanctorum martyrum Pauli & Iulianæ a Metaphr. recitata Suriij tom. 4. & Eusebius historiæ lib. 5. cap. 1. vel 3. B. Gregorius Nyssenus in vita quam descripsit S. Gregorij Thaumaturgi, & demum res gestæ B. Blasij manuscriptæ, in quibus hæc verba leguntur:

Iussit iterum Iudex septem subsellia ænea afferri; & ita eas, id est, septem mulieres, quæ S. Blasij martyris, dum torqueretur, guttas defluentis sanguinis collegerant, per singula supersede- re præcepit. Quæ vero subsellia adeo ignita erant, vt scintillæ ex eis, veluti valde succensa fornace, micarent.] hucusque Ca- pituli S. Mariæ Maioris vetera manuscripta.

De galea ignea.

At veniamus modo ad galeas igneas, quibus etiam Christiani cruciabantur: siquidem in more positum erat institutoq. Gen- tilium, vt his nonnumquam eorum capita contegerentur: cuius rei testimonium dant res gestæ sanctorum martyrum Clementis Ancyrani a Metaphr. relatæ Suriij 1. & Iusti militis a Menolo- gio pridie Id. Iulij his verbis:

*S. Iusti marty-
rium.*

Certamen sancti martyris Iusti, qui fuit ex vrbe Roma, mili- tans sub Tribuno Claudio; reuertens vero aliquando a cæde

Barba-

Barbarorum, vidit crucem instar crysalli apparentem, & illinc exeuntem vocem audiuit, qua diuinæ pietatis mysterio initiatus, Romam profectus, facultates suas pauperibus distribuit, Christi fide exultans. Quæ res cum Tribuno innotuisset, & Christi martyr a proposita confessione discedere nollet; illum misit ad Præsidem Magnentium: a quo interrogatus, cum in Christiana confessione constanter permaneret, iussus est crudis nervis verberari, postea ignita galea capite indui, & globos ferreos igne accensos eius maxillis supponi; quæ omnia & alia huiusmodi tormenta fortiter perferens beatus martyr, Deum celebrans, in caminum iniectus, spiritum tradidit, eius sancto corpore integro permanente, ne pilo quidem læso ab igne, in quem fuerat iniectus.] hæc Menologium; a quo non differunt, quæ de eodem sancto viro breui sermone complexum est Romanum Martyrologium eodem loco, nēpe pridie Idus Iulij. Et de galea ignea hætenus.

His ergo tā diris tormentis excruciatīs martyribus, non idcirco Gentilium furor in Christi seruos remittebatur; immo eiusdem impulsu fiebat, vt noua alia atque horribilia cruciatuum genera in dies singulos, ad eosdem immaniter torquendos, excogitarent. hinc vel tunica ferrea candenti induebantur, vt de S. Erasmo legitur; vel clauis igneis eorum sacra tempora transfigebantur, veluti de Victorico & Fusciano martyribus apud Mombrinium tom. 1. scribitur; aut accensis ferreis obeliscis sub alis vel lateribus torrebantur, sicuti Taraco, socijsq. eius contigit, de quibus vetera nostræ bibliothecæ manuscripta: vel denique æneis crepidis igneis induebantur, vt de S. Antimo Nicomediæ Episcopo narrat Nicephorus lib. 7. cap. 6. vel crepidis ferreis ignitis clauis confixis calceati, alio incedere cogeantur. Quamobrem de S. Basilisco martyre huiusmodi verba in Græcorum Menologio XI. Kal. Iunij scripta reperiuntur:

Die 22. sancti martyris Basilisci sub Maximiano Imperatore ex regione Amaseæ. hic propter Christi confessionem detentus ab Agrippa Præsidente, indutusq. sæpe crepidas ferreas, ignitis clauis confixus, iussus est impelli per viam, quæ ducit ad Comanos. Cumq. in itinere venissent ad locū quemdam, vbi erat mulier nomine Troiana; sanctum Basiliscum, vinctis post terga ma-

*Tunica ferrea
candens.*

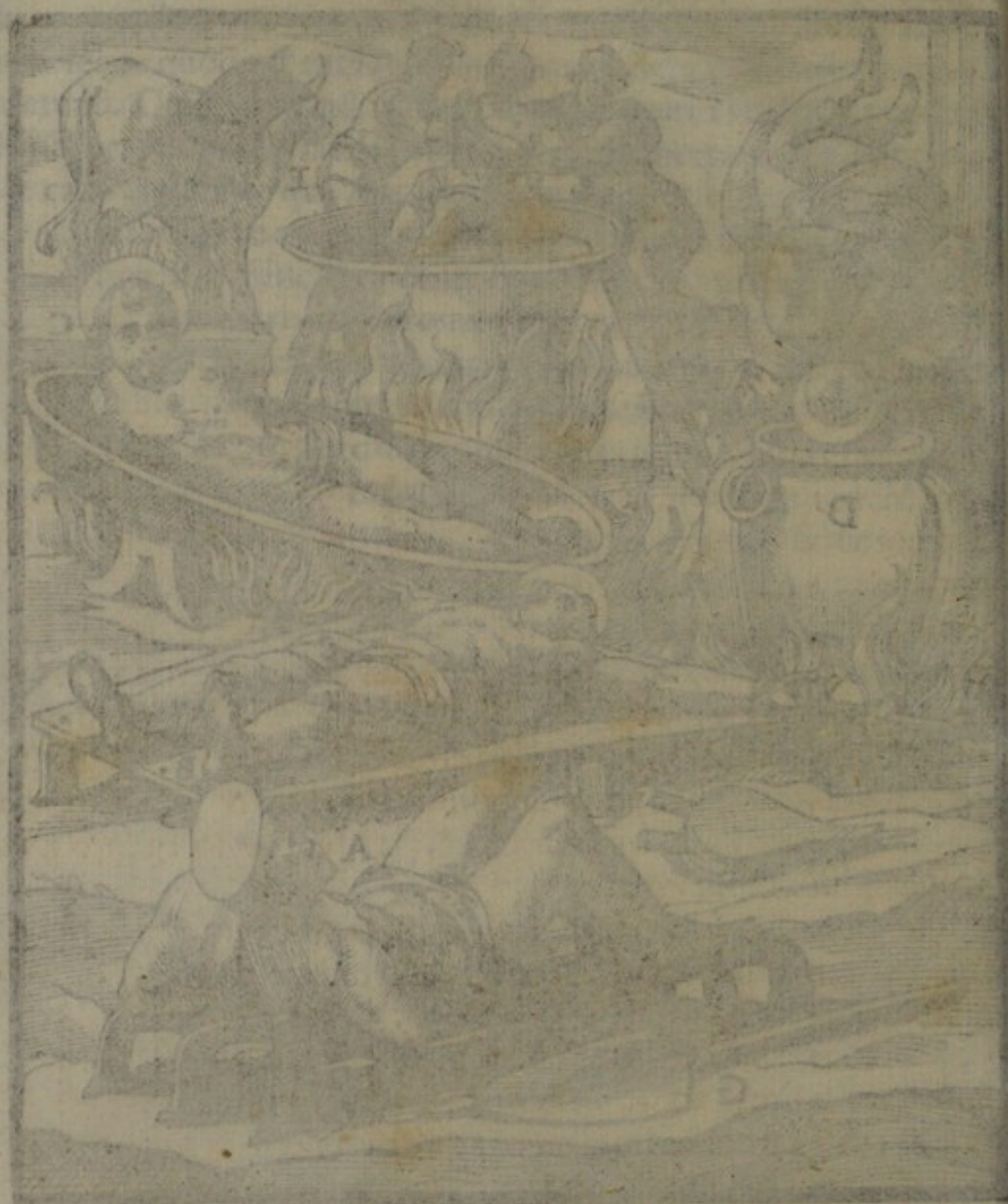
*Clauis igneis mar-
tyrum tempora
transfigebantur.
De obeliscis fer-
reis accensis.*

*De crepidis fer-
reis igneis.*

*S. Basilisci mar-
tyrium.*



A Martyres in crate ferrea torrebantur,
 B Aliquando etiam vel in lecto ferreo,
 C Aut in ignita sartagine,
 D Aut in olla,
 E Vel in tauro aëneo,
 F Et demum quandoque in lebetes.
 G Ferro huius formæ utebantur Gentiles in his SS. martyrum carnificinis.



A. Martyr in teste fidei occubens.
 B. Adhuc vivens, sed in fide fides.
 C. Sed in igne fidei.
 D. Sed in fide.
 E. Sed in fide.
 F. Sed in fide.
 G. Sed in fide.
 H. Sed in fide.
 I. Sed in fide.
 J. Sed in fide.
 K. Sed in fide.
 L. Sed in fide.
 M. Sed in fide.
 N. Sed in fide.
 O. Sed in fide.
 P. Sed in fide.
 Q. Sed in fide.
 R. Sed in fide.
 S. Sed in fide.
 T. Sed in fide.
 U. Sed in fide.
 V. Sed in fide.
 W. Sed in fide.
 X. Sed in fide.
 Y. Sed in fide.
 Z. Sed in fide.

De diuersis alijs modis, quibus sancti Christi martyres igne torquebantur.

CAP. OCTAVVM.

Docebat totos dies tenebrarum ille princeps, mendacijq. pater diabolus Idololatrias Imperatores, & eorum ministros, quomodo possent Christi famulos, præter iam dicta cruciatuum genera, alijs etiam atque alijs eisdem excruciare. Quamobrem eueniebat, vt eorum aliqui per pauimentum carbonibus candentibus stratum nudis pedibus incedere compellerentur; ex quorum numero Tiburtius Romanorum nobilissimus, & Pontianus extitere: alij vero vt in ignem ibidem consumendi conijcerentur. sic martyrij palmam adepti fuere Polycarpus, Theodora, Euphrosina, Flauia Domitilla, Fructuosus Episcopus, Augurius, Eulogius, Cyrion, Bassanus, Agathon, Moyses, Emilianus, Agapes, Chionia, Hirenes, Timon diaconus, Pulio, Antonia virgo, Christes, & Calistes, alias Christina, & Calista, Theophila nobilissima virgo, & viginti millia Christianorum, de quibus Græci in Menologio quinto Kal. Ianuarij his verbis agunt:

Certamen sanctorum viginti millium martyrum sub Maximiano Imperatore apud Nicomediam combustorum.] hæc Menologium.

Præterea eiusdem Satanæ inductu aliquando Christi fidelium corporibus, aut capitibus, vel intra ipsorum ora, aut aures, accensi carbones immittebantur; vel saltem in eadem membra, sanctis viris nonnumquam lectis ferreis colligatis, liquefactum plumbum, oleum candens, resina feruens, cera, sulphur, & similia pariter liquentia infundebantur. Indicant apertissime omnia hæc & singula res gestæ sanctorum martyrum quamplurimæ, nimirum Agapiti a Petro descriptæ lib. 7. cap. 74. Timothei, atque Apollinaris ab eodem lib. 7. cap. 9. Erasmi a veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, Pelagij a Petro lib. 7. cap. 120. Ionæ & Barachisij a Metaphr. apud Su-

Acta Tiburtij vetera manuscripta sub S. Sebastiani nomine.

Pontiani Surinus tom. 1.

S. Polycarpi Acta refert Eusebius lib. 4. c. 14. & vetera manuscripta.

Theodora, Euphrosina, & Domitilla nos in h. flor. nostra SS. virg. Romanarum.

Fructuosus, Eulogius, & Augurius Martyrol. Rom. 12. Kal. Febr. & Prudens per-

Stephan. hym. 4. Cyrionis, Agathonis, & Bassani, & Moysi Petrus lib. 3. c. 124.

Emiliani Martyrologium, & Menologium 5. Kal. Augusti.

Sanctarum Agapis, Chionie, & Hirenis Surinus tom. 2.

Timonis Petrus lib. 4. c. 66.

Pulionis idem eodem lib. c. 94.

Antonise Petrus etiam lib. similiter 4. c. 123.

SS. Christes & Calistes vetera manuscripta sub

B. Dorothea virginis inscriptione.

Theophile virginis Sur. tom. 6.

ex Metaphrasi. ubi etiam de sanctis viginti millibus,

rium tom. 2. Victoris militis a Mombrizio tom. 2. Felicis & Fortunati a Petro lib. 4. cap. 167. Primi ab eodem lib. 4. cap. 151. Bonifacij a veteribus manuscriptis, Claudij & sociorum a Surio tom. 4. Tharaci a nostræ bibliothecæ peruetustissimis codicibus, Dulæ a Surio tom. 3. Platonis a Metaphr. Suriij 4. Agathangeli ab eodem Suriij 1. sub sancti Clementis Ancyranı inscriptione, Quintini a Surio tom. 5. Miniatis militis ab eodem tom. similiter 5. & aliorum innumerabilium.

*De martyribus
super acutissimis
testulis atque ar-
dentibus carbo-
nibus volutatis.*

*In manibus SS.
martyrum pone-
batur aliquan-
do ignis cũ ihu-
re.*

His itaque cruciamentis in Christianos olim adhibitis non contētus dæmon, fuit in causa, vt Christi martyres in acutissimis testulis, atque carbonibus ardentibus, vestibis nudati, non sine maximo eorum dolore iterum ac sæpius volutarentur, vel vt carbonēs ardentes cum thure super manum positos tenere ante idolorum aras diu impellerentur; vt si forte euenisset eos excussisse prunas, thus falsis Gentium dijs obtulisse viderentur. Primi cruciatus generis fidem faciunt Acta sanctorum Firmi & Rustici a Petro recitata lib. 2. cap. 42. Agathæ a veteribus manuscriptis, & a Surio tom. 2. & Macræ virginis a Petro lib. 2. cap. 50. Alterius vero generis testimonium dant res gestæ Propcij martyris a Metaphr. apud Surium tom. 4. relatæ, & B. Cyrillæ virginis a Menologio 3. Nonas Iulij his verbis:

*S. Cyrille mar-
tyrium.*

Commemoratio sanctæ martyris Cyrillæ. hæc sub Diocletiano & Maximiano Imperatoribus, ex vrbe Cyrenæ, quæ est in Libya, cum accusata esset apud Dignianum Præsidem, astitit cum Lucia & Roa deuotis mulieribus: cumque persuaderi non posset, vt idolis immolaret, in eius ipsius manus iniectis carbonibus, & thure, cogeatur sacrificare. Illa vero clamans, Non est, inquit, hoc inuoluntarie factum, sacrificium offerre. Combustis autem digitis, suspensa laniata est: mox de ligno detracta, ex plagis quidē sanguis, ex mammis vero lac instar torrentis defluebat, & sic beata martyr spiritū Deo tradidit.] hæc Menolog.

Vnum hic velim, lector, scias, consueuisse Iulianum Apostatam Christianos milites decipere, dona illis pollicendo, si thus Imperatoriæ largitionis die ad ignem adoleuissent. huius rei testem habemus B. Gregorium Nazianzenum inuectiua prima in dictum Imperatorem ita scribentem:

Impe-

Imperatoriae largitionis dies aderat, siue anniuersarius (Iuliani Apostatae scilicet) siue tunc ab Imperatore pro sua improbitate ac versutia ex tempore ita institutus; atque adesse milites oportebat, ut pro suo quisque gradu & dignitate donarium acciperent. Rursus illiberalitatis scena; rursus impietatis fabula. Etenim benignitate quadam crudelitatem condire studet, militumque vecordiam, & auaritiam, quas magna ex parte vitae comites habent, pecunijs allicere, atque inescare. Ille igitur splendidus praesidebat, splendide aduersus pietatem festum diem agens, atque ob astuta sua consilia magnopere animo elatus. Melampum quemdam, aut Proteum suspicari posses: ita in omnia vertebatur, facileque se ipsum in diuersas formas immutabat. Quae autem circa ipsum erant, qualia tandem, quantisque luctibus & querelis apud cordatos homines digna, non ijs solum, qui tum affuere, sed ijs etiam, qui nunc spectaculum illud auribus usurpant? Proponebatur aurum, proponebatur thus: in propinquo erat ignis, hortatores ad latus. Porro quam plausibilis species, ut Imperatoriae largitionis hic mos esse videretur, antiquioris utique, & praestantioris. Quid deinde? thus incendere oportebat, atque ita exitij mercedem ab Imperatore accipere tantillam tantae rei, hoc est, ipsarum animarum, impietatisque aduersus Deum. O miserum quaestum! o miseram mercedem! Exercitus totus vnica techna & fraude venalis prostabat; & qui vniuersum orbem terrarum armis subegerant, paruo igne, atque auro, ac per exiguum suffitum corruebant, magna ex parte ne suam quidem necem (quod omnium grauissimum erat) agnoscere. Aderat quispiam ut lucrum facturus: at post lucrum, ne se ipsum quidem habebat. Dexteram Imperatoris adorabat, nec se carnificem suum adorare norat. Quod si qui etiam id agnoscerent, nihil tamen propterea hinc ipsis accedebat, quippe malo semel occupatis, ac primam stoliditatem pro eiusmodi lege, quam infringi nefas esset, ducentibus. Quae Persarum myriades, qui sagittarii, qui fundibularii, quis ferreus exercitus, atque vnde quaque a vulneribus tutus, quae tormenta diruendis muris admota, ea efficere potuissent, quae manus vna, & tempus vnum, & nefarium consilium perfecit?

Vetus mos Imperatorum.

Impia Iuliani calliditas.

Milium de periorum miseria.

Pauli haec narratio.

Militum quorundam zelus, & fortitudo.

Militum ad Iulianum oratio.

Hic narratiunculā quamdam admiscebo, superioribus tristiorē, & miserabiliorem. Ferunt, quosdam eorum, qui per ignorantem capti ac circumuenti fuerant, postquam contracta hac calamitate domum se recepissent, vna cum contubernalibus suis ad mensam accubuisse: deinde cum conuiuium ad consuetam frigidæ potationem processisset, non secus ac si nihil grauius ipsis accidisset, ad aquæ poculum sublatis in altum oculis Christum cum Crucis signo appellasse. Cum contubernaliū quidam id miratus fuisset, dixissetq. Quidnam est hoc? Christum post abiurationē inuocatis? illos statim his verbis exanimatos dixisse: Quotandē modo abiurauimus? & quinā hic nouus sermo est? Hunc vero respondisse: Quoniam ad ignē thus adoleuistis: quod idem omnino est, ac Christum abnegare. Tum vero illos, nulla interposita mora, e conuiuiū exilientes, velut furiosos & mente captos, ac zelo & iracundia æstuentes, per forum cucurrisse, atque in hæc verba exclamasse: Christiani, Christiani animo sumus: audiant omnes mortales, & ante omnes Deus, cui & viuimus, & moriemur. Fidem tibi datam, Christe Saluator, non fregimus: beatam confessionem non abiurauimus. Si quid manus peccauit, mens certe minime secuta est. Imperatoris fraude circumuenti, non auro sauciati sumus. Impietatem exuimus, per cruorem purgamur. Posteaq. ad Imperatorem celeriter profectos, atque aurum forti ac strenuo animo proijcientes, ad hunc modum exclamasse: Non dona accepimus, Imperator, sed morte damnati sumus. Non honoris causa vocati, sed ignominia notati sumus. Da hoc beneficium militibus tuis: Christo nos macta, atque obtrunca, cuius vnus imperio subijcitur. Ignem igne repende: pro cinere illo in cinerem nos redige. Manus amputa, quas scelerate porreximus; pedes, quibus male cucurrimus. Alios auro dona, quos accepisse postea non poeniteat: nobis satis superq. est Christus, quem instar omnium habemus. Quam cum orationem habuissent, simulq. alios hortarentur, vt fraudem intelligerent, atque ab hac temulentia se colligerent, Christoq. sanguine suo satisfacerent: tum vero Imperatorem ira incensum, aperte quidem illos interficere noluisse, ne martyres efficerentur, qui, quantum in ipsis erat, martyres erant; exilio

exilio tamen multasse, ac poena ea contemptum sui vindicasse, maximoq. eos beneficio affecisse, quos a piaculis suis, versutisq. consilijs procul remouisset.] hæc beatissimus Nazianzenus; quibus sine dubitatione vlla docemur, fortissimos Christi athletas neque his contumelijs ac fraudibus iniquissimi Imperatoris e gradu pietatis deijs potuisse, immo constantiore animo ex hoc ad mortem pro Christo perferendam effectos fuisse. quocirca inanis ea Iuliani cogitatio, irritusq. pariter conatus ad eos a Christi fide auertendos extitit.

*Milites exilio
multantur.*

*Duo alij modi consimiles, quibus Gentiles decipere
posse Christianos arbitrabantur.*

Narrat Eusebius historiæ lib. 8. cap. 3. fuisse nonnumquam Christianos, Diocletiano imperante, vi in sacrificantium numerum, vt idolis immolasse viderentur, relatos; sic namque ait:

Ex ceteris autem quisque varia tormentorum genera alternis subiit: hic plagis toto corpore dilaceratus; ille excruciatu dissectione membrorum; alius acutis & intolerabilibus nouaculis dilaniatus. Inter quos nonnulli erant, qui vix satis honestum vitæ exitum consecuti sunt; alij item, qui sine fructu certamen decurrerunt. Nam vt vnus infidelium violentia contrusus, & ad sacrificia illa nefaria impuraq. deductus, quamuis non immolaret, tamen perinde atque si immolasset, libere dimissus est: sic alter, quamquam non omnino appropinquauerat, neque quicquam attigerat impuri; Gentilibus tamen eum sacrificasse affirmantibus, tacitus eorum tulit contumeliam, seq. inde proripuit. Alius semiuiuus sublatus, velut iam mortuus proijcitur. Quidam prostratus humi, inq. numerum sacrificantium relatus, longinquo spatio pedibus abstrahitur. Alius vociferatus est, & magna voce contestatus, se hostias penitus repudiare. Alius salutaris Christi appellationis confessione gestiens, se Christianū esse clamauit. Alter neque immolasse, neque aliquando se immolaturum, asseueranter affirmauit. Attamen isti etiam frequentibus satellitum ad eam rem delectorum manibus in os verberati, & ad silendum compulsi, in vultum quoque &

*Varij Christianorum cruciatus
& contumelia.
Eadē habet Nicephorus lib. 7.
cap. 4.*

Christiani cogebantur immolatas carnes edere, & sacrificiorum vinum degustare.

genas percussi, vi e medio extrusi fuerunt: Ita pietatis hostes omnino vel videri effecisse, quod animo intendebant, permagni aestimarunt.] haecenus Eusebius. Amplius ad idem quoque ostentandum vsui habebant iidem Satanæ ministri immolatas carnes vi in os Christianorū immittere, vinumq. sacrificij ibidem, ipsis pariter inuitis, infundere. Quamobrem in Actis sanctorum martyrum Tharaci, Probi, atque Andronici Proconsularibus, quæ manu exarata habemus, huiusmodi verba hominum memoriae sempiternæ traduntur:

Post hæc præcepit Præses afferri carnes immolatas, & vinum sacrificij, & ait: Infundite illi vinū, & carnes de ara mittite in os eius. Cumq. hæc agerentur, dixit Probus: Videat Dominus, & aspiciat de altissimis sedibus suis vim, & iudicet iudiciū meum. Præses dixit: Multa sustinui, miser, & ecce iam sacrificium accepisti. Probus dixit: Nihil magnū fecisti, vim faciens: Dominus scit voluntatem meam. Præses dixit: Et manducaisti, & bibisti. Probus dixit: Scit Dominus, & vidit vim, quam patior.] & paulo post de B. Andronico hæc subduntur:

Præses dixit: Aperite os eius, & mittite carnes de ara, & vinum infundite. Dum hæc agerentur, Andronicus dixit: Domine, Domine, vim patior. Præses dixit: Vsquequo sustines positus in poenis? Ecce gustasti de sacrificio. Andronicus dixit: Peccant omnes, qui colunt idola, tu, & Principes tui.] hucusque Acta.

Varij modis igni martyres tradebantur.

Sed eo iam, vnde huc, longius quam voluntas fuit, digressi sumus, reuertamur, aggrediamurq. ad alia, quæ supersunt, explicanda, nempe ad modos, quibus olim sancti martyres igni tradebantur, qui quidem varij diuersiq. fuerunt. Quandoque enim stipitibus erectis affixi, circum ipsos ignis accendebatur, vel ad quatuor palos subiecto igne extendebantur: quandoque vel in fornaces ardentes, ardentemq. rogam, aut in fossas prunis plenas iniiciebantur, vel saltem in cupas immittebantur: nonnumquam vero cubiculis, templis, balneisque, in quibus Gentium iussu inclusi stabant, incendio inflāmati absumebantur, vel lineis funibus oleo perfusis ligati, sulphure, & resina conspersi, aut pedibus lineo in oleum intincto, incensoq. obuolutis, vel tandem

tandem in nauiculas pice & stupa refertas, vt in mari comburentur, immisso igne, impositi, impollutum, immaculatumq. spiritum Deo omnium creatori & effectori feliciter fausteq. reddebant.

Testes sunt horum omniū Acta martyrum: primi* res gestæ sanctorū Polycarpi ab Eusebio recitatæ lib. 4. cap. 14. & a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis; Tharaci a Metaphr. Lipom. 6. & Suriij 5. Alterius* modi testes item sunt Acta S. Anastasiæ virginis & martyris Romanæ a nobis in historia nostra Sanctarum virginum Romanarum. Tertij* autem generis, quarti, quinti, ac sexti, Acta beatorum Emiliani, de quibus nuper facta est mentio, Fidei, Spei, & Charitatis sororum ac virginum a Mombrizio tom. 2. & a peruetusto quodam nostræ bibliothecæ libello manu exarato, S. Agnetis virginis a nobis in historia SS. virginum Romanarum; Apolloniæ similiter virginis ab Eusebio hist. lib. 6. c. 3. Paphnutij a Metaphr. apud Surium tom. 2. & S. Dorotheæ virginis a veteribus manuscriptis; in quibus de Chryste & Caliste sororibus, B. virginis Dorotheæ opera ad cultum Christianæ religionis, a quo defecerant, reductis, hæc verba narrantur: Misit Præses nunciū ad Christem, & Calistem, iubens eas cum Dorothea venire ad se: quas cum tulisset in partem, cœpit ab eis inquirere, num Dorotheæ animum permouissent. At illæ vno ore responderunt: Errauimus, & satis inique egimus, dum timentes pœnas & dolores momentaneos, sacrificauimus idolis vanis: & ideo rogauimus eam, & dedit nobis pœnitentiam, vt possimus ad Christi indulgentiam peruenire. Tunc Sapritius (sic enim vocabatur Præses) scidit vestimenta sua, & cum furore nimio iussit, vt dorsis inter se colligatæ mitterentur in cupam, si sacrificare nollent.] & cetera, quæ ibi sequuntur.

Septimi vero generis fidē faciunt Acta SS. Domnæ ac Theophilæ virginum a Metaphr. apud Surium tom. 6. descripta, & sanctarum Romanarum similiter virginum, Flauiae Domitillæ, Theodoræ, Euphrosinæ, & Cæcilie recitata a nobis in historia nostra Sanctarum virginum Romanarum.

* Martyres stipitibus erectis affixi igne cremabantur.

* Martyres quâdoque cremabantur quatuor palis alligati.

* Martyres nonnumquam in fornaces ardentes, ardentemq. rogam, aut in fossas carbonibus accensis plenas, vel in cupas, vt vreretur, immittebantur.

Quid

*Quid sit calore balnei torreri.**Thermæ quot ca-
meris constarent.**In Laconico noxij
aliquando vita
primabantur.*

Quoniã in B. Cæcilie rebus gestis legimus, fuisse eam in calo-
re balnei sui inclusam; ideo scire oportet, habuisse veteres hanc
consuetudinẽ, vt noxios & reos homines, vel Christianos in bal-
neis quandoque necarent: Siquidẽ recludere eos nonnumquam
solebant in prima balneorum camera, quæ Laconicum, vel suda-
torium appellabatur; vt ibidẽ nimio calore suffocati, vitam cum
morte cõmutarent. Thermæ enim quatuor constabant cameris;
quarum prima, cuius vsus erat ad excitandos sudores, sudatoriũ,
vel Laconicum, aut calidarium, quo large sudor emitteretur,
nominabatur; aliæ vero calidarium, tepidarium, ac frigidarium.

In prima, nempe, Laconico (vt iam innuimus) SS. martyres
quandoque vita priuabãtur. quocirca in rebus gestis sanctæ Cæ-
cilie virginis huiusmodi verba cõperies: Tunc valde iratus Al-
machius Iudex, iussit eam, id est, Cæciam, reduci in domũ suam,
& illic balnei calore consumi. Cum autem esset in aere calido
balnei sui inclusa, & subtus tota die ac nocte magna vis ligno-
rum adhiberetur; illic illæsa, tamquam in frigidario locata,
permanfit, saluaq. Domini gratia, adeo vt nulla pars omnino
ex eius membris fuerit vel in minimo sudoris signo humefacta.]
hæc ibi: quibus instruimur, in Laconico, qui in balneis necaban-
tur, fuisse inclusos: nam Galen. lib. 10. methodi, de Laconico
scribens: Ingredientes, inquit, in aere primum versantur calido,
hoc est, in Laconico: deinde in aquam calidam descendunt.]
hucusque ille.

Monemur præterea eiusdem sanctæ virginis Actis, tunc La-
conicum ad inferendam reis necem fuisse accommodatum,
cum clausi in eo viri, vel mulieres, magna continuo lignorum
ardentium vi subtus huiusmodi cameram adhibita, detinerẽtur.

Porro si alia de balneis desideras, lege Zosimum lib. 2. Vitru-
uium lib. 5. cap. 10. Celsum lib. 1. cap. 4. Aulum Gellium lib.
10. cap. 3. Galenum loco citato, & ex recentioribus Andream
Baccium lib. 7. de balneis cap. 1. & sequentibus.

Ceterum prosequamur nunc alios modos, quibus etiam Chri-
stiani

Amphiani a Gentilibus igne cremabantur, nimirum octauum, nonum ac decimum, quorum omnium fidelissimi testes sunt Acta Sanctorum: postremi sanctæ Restitutæ virginis ac martyris res gestæ a Rom. Martyrologio descriptæ 16. Kal. Iunij: octauum vero, & nonum, passiones Amphiani & Vrsicij: illius a Martyrologio quarto Non. Aprilis his verbis:

Cæsareæ in Palæstina natalis sancti Amphiani martyris, qui in persecutione Maximini, cum Vrbani Præsidem idolis immolantem arguisset, sæue dilaniatus, ac pedibus lino in oleum intincto, eoque incenso obuolutis, acerbissime cruciatus, denum in mare demersus, transiens per ignem & aquam, eductus est in refrigerium.] Alterius, hoc est, Vrsicij a Menologio 9. Kal. Septemb. sic:

Amphiani martyrium.

Commemoratio sancti martyris Vrsicij, qui sub Maximiano Imperatore ex vrbe Sibento, vrbe existente supra Illyricos, delatus apud Imperatorem, traditus est Aristidi Præsidi; cumque in confessione stabili constanter permaneret, nervis bouum verberatur vehementer, postea lineis funibus oleo perfusis inuolutus, sulphure & resina conspersus, succensus est: postremo lata sententia sanctus vir Vrsicius a Valente delatore stricto gladio interfectus est. Itaque martyrio functus, a fidele quadam muliere, simplicia nomine, sepulturæ traditus est.] Scribit de hoc eodem sancto viro Martyrologium Romanum loco nuper citato; de altero vero, id est, de Amphiano, Eusebius lib. 8. c. 14. & 15. & Surius tom. 2.

Vrsicij martyrium.

De tunica molesta martyrij instrumento.

Similia valde sunt, nisi eadem dicere velimus, hæc cruciatuum genera, quibus gloriosissimi Amphianus & Vrsicius affecti fuerunt, supplicio illi acerbissimo, quod veteres tunicam molestanti nuncuparunt, quæ ignium alimentis illita & intexta (vt Seneca pist. 14. testatum reliquit) ac mox succensa, dire obuolutos atrocios, qui sceleris grauioris comperti forent, incendio absumebat. Meminit huius cruciamenti Tertullianus lib. 6. ad martyres, & Cælius lib. 10. cap. 5.

Tunica molesta quid sit.

Tormento

Tormento huic simili ab hæreticis cruciatus fuit Domitius Hurleus, vt testatur Theatrum crudelit. hæret. nostri temporis; qui a Gregorio Pont. eius nominis XIII. ob pietatis virtutisq. singularis præstantiam, Archiepiscopus Casseliensis, in Hibernia naturali patria, creatus erat. Siquidẽ accusatus, quod Confirmationis sacramento infantes aliquos muniuisset, comprehensus est; & quia fidei Catholicæ renunciare noluit, furore hæreticorum, quæstionibus subiectus fuit: ocreæ enim oleo plenæ illius pedibus iniectæ fuerunt, & ligatus deinde in sella lignea, vt moueri non posset, ingentem ante focum collocatus fuit: sicque vi flammæ ocreis adustis, tibiæ simul concremataæ fuerunt; adeo vt euellentes tum inde hæretici ocreas, ad genua vsque carnem auulserint, relictis solis ossibus nudis. Post hæc quodam mane, hora circiter tertia, aut quarta, vimineo constrictus laqueo, quo langueret diutius, suspensus fuit, & sic ad cælum martyrij corona laureatus euolauit.

Ceterum quia tunicæ molestæ occasione, de Catholicis ab hæreticis nostri temporis igne diuexatis habitus est sermo; ob id, ne videamur potissimum antiquos martyres Orthodoxos prætermittere, qui ab antiquioribus hæreticis sub Constantio, Valente, Leone Isaurico, & Constantino Copronymo impijssimis Imperatoribus, & sub Vuādalis Arianis ignis supplicio varie affecti fuere; aliqua ex SS. Patribus, aut ex eorum saltem rebus gestis in medium adducemus.

* De fuga sua.

Et primum de Catholicis sub Constatio igne excruciatiss hæc Athanasius ad solitarios: Omnesq. eos, id est, Orthodoxos, vt carnifices, vt maleficos, vt latrones auersati sunt: quippe qui & monasteria euerterint, & ignes iniecerint ad monachos comburendos, domosq. diripuerint.] & in Apologia *: Virgines enim ignibus flammantis rogi admotas adigebat ad confessionem Arianæ religionis.] hucusque Athanasius.

Nauis presbyteris Catholicis referta ab Arianis incensa perijt.

Amplius de Catholicis sub Valente hæc Theodoretus historiae lib. 4. cap. 22. Constantinopoli autem, Ariani nauem pijs presbyteris refertam, sine armamentarijs in altum propellunt. Deinde quibusdam suæ sectæ fautoribus in aliud nauigium impositis, mandatum dant, vt nauem presbyteris refertam incendant

dant. Quare confecta, presbyteri cum igne & mari paulisper
conflictantes, tandem in profundum demerguntur, coronamq.
martyrij recipiunt.] hæc ille. His similia videre poteris in Sozo-
meno lib. 6. cap. 14. & Socrate lib. 4. cap. 13.

Præterea de Catholicis sub Vuandalorum persecutione hæc
Victor lib. 3. Hos fustibus, illos suspendio, alios ignibus con-
cremabant.] & eodem lib. in sanctorum Liberati & sociorum
passione: Hoc autem, inquit, Tyrannicas peruenit ad aures.
Qui ebrietate furoris accensus, iubet eos adhuc inauditis suppli-
cijs adigi, & maioribus vinculis onerari, nauimq. imperat li-
gnorum aridorum manipulis adimpleri, atque in eadem omni-
bus alligatis, in medio pelago igne supposito, concremari, &c.]

Postremo de Orthodoxis sub Leone, aut Cōstantino Copro-
nymo, sic Romanū Martyrologium IV. Kal. Septēbris: SS. Hy-
patij, & Andreæ presbyteri, qui ob cultum sacrarum imaginum
a Leone, barba pice illita, & incensa, & cute capitis extra-
cta, iugulati sunt.] Idem in S. Stephano Iuniore, IV.

*De barba pice il-
lita, & incensa.*

Kal. Decembris, qui eodem supplicio sub Co-
pronimo affectus fuisse dicitur. haben-
tur huius sancti viri Acta in fine
operum B. Damasceni, &

in Surio tom. 7.

Et hæc de
his.

ant. Quare confecta, prescriptum cum igne & parti pauper
onibus, tandem in profundum demerguntur, coronantur.
martyr recipiant. hanc illi. His similia videtur potius in 2020.

Prætor de Cæsaribus, Vindictarum perfectione hanc
Vindicta lib. 2. Hæc illi, illos inpendio, alios ignibus con-
temnant. & eodem lib. in hæc illi lib. 2. & locorum
Vindicta: Hoc accensum, indur, Tyrannicus peruenit ad auctus.
in contere auctus accensum, super eos adhaerentibus supple-
tis adigi, & maioribus vinculis oneratis, namque imperat li-
guntur andorum manibus adhaerentibus, adque in eadem omni-
bus alligatis, in medio pelago igne lapso, concenter, &c.]

Postremo de Orthodoxis lib. 2. & c. aut Constantino Cæsar
martyr Romanus Martyrologium I. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
Cæsar & Antiochus prescriptum, qui ob eam sanctam imaginem
a Cæsar, datus pice uita, & incensum, & ante caput extra-

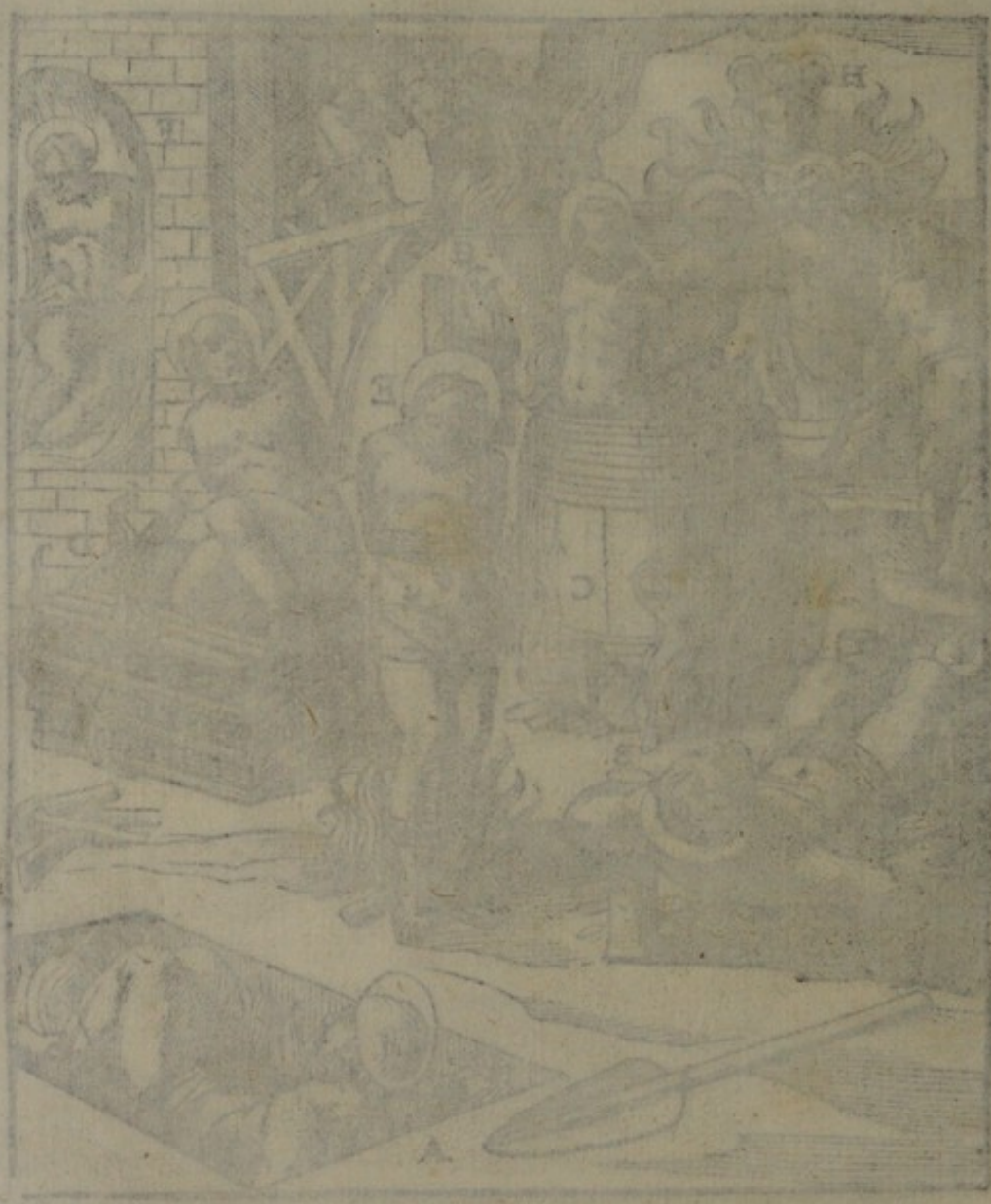
dit, iugulati sunt. Idem in 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
22. Decembris, in eodem iugulati lib. Co.
promissio affectus hanc dicitur. hanc
cor hinc sancti viri in fine
opum B. Damasceni, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
in Sancto Romanus, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
B. hanc de, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.

hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.

hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.
hanc, & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c. lib. 2. & c.



- A* Igni tradebantur SS. martyres vel in fossis ardentibus carbonibus refertis,
B Vel ad quatuor stipites alligati,
C Vel in cupas,
D Aut in rogam iniecti,
E Quandoque vel stipitibus erectis, funibus o'eo & consimilibus illitis ligati,
F Aut in proprijs ædibus, vel carcere inclusi,
G Denique vel in fornacem deturbati,
H Aut in nauim impositi, & in altum denecti.



A. In hoc loco crucifixus est Christus.
 B. Vel ad dextram Ihesus crucifixus.
 C. Vel in capite.
 D. Vel in pedibus Ihesus.
 E. Crux lignea vel ferrea crucifixus.
 F. Vel in pedibus crucifixus.
 G. Vel in pedibus crucifixus.
 H. Vel in pedibus crucifixus.



A Martyres ardentibus prunis impositi volutari in eis solebant.
 Nonnumquam in lectulis ferreis ligati, liquato plumbo, resina feruenti, &
 pice cruciabantur.
 Aliquando sub axillis, ferris ignitis semustulabantur.
 Aut etiam nudis pedibus per candentes carbones incedere cgebantur.

De alijs instrumentis, ac modis, quibus martyres cruciabantur.

CAP. NONVM ET VLTIMVM.

EXoptās adhuc vehementissime diabolus singulas hominum animas lucrari, non cessabat modos alios, aliasq. rationes assidue inuestigare, quibus Christi fidē funditus euertere, exturbareq. potuisset: itaque arbitratus se nactum occasionem ad hoc facile consequendum, si in Christi membra sæuitiam exercere non desisteret, effecit, vt præclari illorum temporum Iudices hoc vno sapientiam suam omnibus admirabilem fore putarent, si viros ac mulieres sanctissimæ nostræ fidei propugnatores ac præcones crudelissime torqueri, exoruciari, & quam maximo fieri posset doloris sensu, trucidari curarent. O stultā sapientiam! o inanem cogitationem! Verē, verē stulti facti sunt principes Thaneos: verē defecerunt scrutantes scrutationes, & consilia mala: Defecerunt siquidem (vt scribit Eusebius*) carnificum manus, & sibi inuicem succedentes fatigati sunt: hebetata est acies gladij. Videbam fessos residere tortores, resumere vires, animos reparare, mutare gladios, diem quoque ipsum non sufficere ad poenam. Nemo tamen omnium, ne puer quidem infans, a morte deterreri potuit: sed hoc vnusquisque metuebat, ne, dum celere Sol vrgens clauderet diem, auulsus a confortio martyrum remaneret. sic confidentia fidei constanter & fortiter, cum lætitia & exultatione mortem præsentem, velut æternæ vitæ principia rapiebant. Denique dum priores iuglarentur, reliqui psallentes, & hymnos Deo canentes, locum quisque sui martyrij expectabat, vt hoc modo etiam extremum vitæ spiritum in diuinis laudibus exhalarent.] hæc ille.

* *Histor. lib. 8.*

Vere igitur defecerunt peccatores, verē stulti facti sunt, & in foueam, quam ante sanctorum faciē foderant, incidere: decernebant enim hi, vt Christiani vel minutatim conscinderentur, vel stylis ferreis, aut graphijs puerorum, quod idē est, creberrimis ictibus confoderentur, aut clauis toto corpore, vel aliqua eius parte configerentur, vel medijs ferris dissecarentur, terebra-

terebrarentur lanceis, aut gladijs transfigerentur, sagittis con-
figerentur; eorum ventres, auullis iecoribus, discinderentur
iugularentur, capite plesterentur, notis & stigmate deforma-
rentur, securi aut fustibus eorum capita tunderentur, atque
illiderentur, mulieribus abscinderentur mamillæ, quibus etiam,
sicuti & viris, linguæ, manus, pedes, aut eorundem crura
frangerentur, euellerentur dentes, vel adhuc viuentibus pellis
crudeliter detraheretur, aut præacuta fude per media viscera
transfigerentur; in vnguibus, oculis, ac vultu acutissimis cala-
mis excruciantur; ex altissimis locis præcipientes deiicerentur;
per loca carduis & tribulis consita, acutis lapidibus referta,
equis indomitis, alijsve modis raptarentur, feris obijcerentur,
viui terra obruerentur, in profluentem deiicerentur, in calcis
fornacem conijcerentur, vestibus denudati publice ducerentur;
vel, vt sicubi vicinæ sibi duæ arbores repertæ fuissent, vi qua-
dam ab vtraque inflexis contra se inuicem ramis, eis singulis
singuli martyris pedes alligarentur; vt rami, qui vi adducti fue-
rant, remissi, impetu quodam ad situm suum naturalem reuer-
tentes, visceribus discerptis, auulsa secum vincti hominis
membra raperent: & demum vel statuebant hi idolorum cul-
tores, vt Christiani in exilium omni penitus solatio destituti
pellerentur, aut ad marmoreos lapides secandos, fodiendam
arenam, eandemq. proprijs humeris ad eorum ædificia, quæ
tunc extruebantur, deportandam, vel denique vt ad metalla im-
pellerentur. His itaque cruciatibus, atque alijs, de quibus supe-
rioribus capitibus, alijsq. etiam, quorum nomina ob eorum im-
manitatem se ignorare Eusebius fatetur histor. lib. 8. c. 13. ex-
cruciabantur beatissimi Christi milites; non tamen superari
vincique poterant: cælesti quippe præsidio muniti, omnia for-
titer constanterq. & sustinebant, & perpetiebantur. Stabant
siquidem (vt beati Ephræm verbis vtamur) certaminis tempore
fortissimi bellatores Dei singula tormenta summa animi alacri-
tate tolerantes pro nomine vnigeniti Filij Dei, ac seruatoris
nostri Christi. Quam vero strenui, quantaq. fortitudinis laude
præditi fuere, qui subiecta oculis horrenda supplicia contra se
parata, non modo nihil timuerunt, verum maiore quoque con-
stantia

S. Ephr. de lau-
dibus sanctorum
martyrum.

stantia pugnantes, cuncta perferendo superarunt. Cernebant ardentem rogam, ignitas sartagine, ebullientes ollas, quæ feruore nimio guttas picis & adipis longius iaculabantur. Aspiciebant item ferratas atque aculeatas rotas inter ignium globos nimia celeritate versari. Intuebantur ferreas vngulas, laminasq. candentes, fustes, vrsos, leones, præcipitia, vectes, terebras, compedes, atque catenas, omnemq. prorsus artem, quam veritatis inimicus aduersus confessores Domini Saluatoris inuenit. Omnia enim poenarum genera in conspectu martyris hostis callidus dedit, vt sanctos verteret in formidinem, & aspectu ipso ac terrore poenarum, lingua non amplius confiteri Dominum Iesum, metu impedita, præsumeret.

Quid autem fidelissimi promptissimiq. bellatores Christi, inter huiusmodi ante oculos exposita horrenda inauditaq. supplicia? promptiores effecti, maiore fiducia, atque constantia, indubitanter & intrepide ante tribunalia Iudicum ac Præfectorum Christum Dominum confitebantur. Non stridens flamma, non igneæ sartagine, non ollæ feruentes, non rotarum horrendæ vertigines, non ardentes laminæ, non vngularum dentes, non cetera id genus tormenta, non compedes, non catenarum pondus immensum, non tyrannorum minæ, non Principum fremitus, non ars tota diaboli, ministrorumq. eius, exterruit fortissimos milites Christi, non impulit abnegare impietatem, non a charitate Dei & Saluatoris abduxit: sed præcincti fide, conculcarunt machinas omnes inimici, neque illos omnino formido tentauit. Vidisti seruorum fidelium robur? Vidisti gloriam pugilum Christi, atque constantiam? Vidisti alacritatem ingentem, cæleste Regnum tota fide quærentium, Christumq. Regem suum omni affectu ambientium? Vidisti fidem perfectam veraciter perfectorum? Vidisti charitatem in beatissimis martyrum pectoribus flagrantem, pro qua terrena cuncta spreuerunt, vt Deum suum tenerent, quem amauerant? Vidisti affectum Christi, quomodo a terra eleuat sublime exaltari cupientes? Vidisti exultantem paradysum amplecti, ac fouere sui quosdam auidos milites Christi in æterna luce ac pace gaudentes.

Accede, charissime, pertracta, contemplare martyrum glo-

riosos triumphos, aspice oculis cordis cælestium pugilum eximiam fidem, inuiolabilemque pietatis affectum. Non potuit vis immensa pœnarum, iustorum animos flectere: tam intrepide charitatis ardorem nec mors ipsa quiuit extinguere. Cæsi, magno cum gaudio flagrorum ictus, ut summas delicias, suscipiebant: serenaque ac ridenti facie gratias Deo referebant, quia meruerant pro ipsius nomine pati. Quibus ego vos laudibus prædicem, o perfecti milites Christi? aut quomodo appellem vos, inclyti, atque beatissimi viri? quis vestræ fidei laudes explicare sufficiat? Obstupuit nempe oratorum facundia, philosophorumque sapientia, dum cernerent mirabilia in Christi famulis fieri: Iudicibus ac Tyrannis verba defecerunt, sanctorum martyrum constantiam & alacritatem, immensamque athletarum Christi tolerantiam aspicientibus: nam dum lictorum manus eorum membra torquerent, visceraque nudarent, non mærentes aspexere, non tristes, nec solum inter cruciatum gemitum non edentes, verum lætiore facie gaudia interna obstantes: Quippe illis ea erant tormenta pro requie, & carnifices obsequi potius, quam sœuire videbantur.] hæc S. Ephræm. Sed ut eo iam, vnde digressi sumus, reuertamur; probanda sunt singula hæc suppliciorum pœnarumque genera, rebusque gestis sanctorum martyrum confirmanda.

De martyribus minutatim confis.

De martyribus stylis, simulisque confis.

Indicant primum Acta Nicephori martyris a Romano Martyrologio descripta 5. Kal. Martij, & Iacobi cognomento Interfici a Surio tom. 6. & a Mombrizio tom. 2. Alterum vero S. Gregorius Nazianzenus orat. 1. in Iulianum de Marco Arethufio verba faciens, Victor de persecut. Vuandal. lib. 1. res gestæ item B. Cassiani a veteribus manuscriptis recitatæ, & a Mombr. tom. 1. a Petro lib. 7. cap. 58. a Surio tom. 4. & a Prudentio, a quo ceteri desumpserunt.

Styli ferrei, seu puerorum graphia quid sint, quibusve visibus accommodata.

Erant hæc, instrumentum æneum, quo in albo, id est, in ceratis tabellis, primis illis temporibus scribebatur, ut nunc in ligneis.

igneis libellis, vel codicillis mercatores scribere consueſcunt. Iob 19. Quis mihi det, vt exarentur in libro ſtylo ferreo, & plumbi lamina?] Plautus Bacch. actu 4. ſcen. 4. Affer cito. P. quid? C. ſtylum, ceram, tabellas, & linum.] & paulo poſt: Cape ſtylum propere, & tabellas has tibi do. quid poſtea? C. quod iubeo, ſcribito iſtis: nam propterea volo ſcribere, vt pater cognoscat litteras, quando legat. ſcribe] & quæ ſequuntur. Et Milit. actu 1. ſcena 1. Habes tabellas? A. vis rogare? habeo ſtylum.] Plinius lib. 34. cap. 14. Et cum ſtylo ſcribere inſtitutum eſt, vt vetuſtiſſimi auctores prodiderunt.] Hiſce itaque ſcribendi inſtrumentis, tamquam acerbiffimo mortis genere, confodiebantur ſæpiſſime morti adiudicati. teſtantur hoc varij auctores, & hi quidem grauiffimi, vt Suetonius in Caio cap. 28. his verbis: Cum diſcerpi Senatorem concupiſſet, ſubornauit, qui ingredientem Curiam, repente hoſtem publicum appellantes, inuaderent, graphijsq. confoſſum lacerandum ceteris traderent.] Seneca de clement. ad Neronem lib. 1. cap. 14. Dum, inquit, Erixionem equitem Romanum, memoria noſtra, quia filium ſuum flagellis occiderat, populus in foro graphijs confodit.]

Ad hæc, idem teſtantur quoque Marci Arethuſij Acta; ſic enim in eis legitur: A pueris ad pueros Marcus pendulus remittebatur, cultris pennarijs, hoc eſt, graphijs, generoſum illud corpus excipientes.] idem etiam Acta S. Caſſiani martyris his verbis: Interrogatus hic ſanctus vir a perſecutore, quid artis haberet: quia pueros notas doceret, reſpondit.] & mox: Spoliatus veſtibus, ac manibus poſt terga reuinctis, ſtatuitur in medio: vocatiſq. pueris, quibus docendo exoſus factus fuerat, data eſt facultas eum perimendi. At illi quantum doluerant diſcentes, tantum ſe vlcifci gaudentes; alij eum tabulis verberabant, alij ſtylis feriebant. Quorum quanto infirmior erat manus, tanto grauioſam martyrij poenam, dilata morte, faciebant.] hucufque eius res geſtæ ex veteri S. Mariæ Maioris manuſcripto deſumptæ.

Stimulis torqueri quid.

Non idem erat
torqueri stimulis,
& stylis confodi.
* In mensens
May.

Aliud erat stimulis torqueri, & stylis ferreis confodi: namque (vt in Notis ad Romanum Martyrolog. * legitur) hoc supplicij genere excruciabantur tantummodo rei, illo autem & excruciabantur, & crudelissime etiā interficiebantur. Insuper hoc, quod stimuleum dictum reperitur, seruis, qui furtum fecerant, admo- ueri consuevit, illud grauissimorum scelerum conscijs. Meminit stimulei cruciatus Prudentius hymno S. Hippolyti martyris, cum inquit:

Iliaq. infestis perfodiunt stimulis.]

& Plautus pluribus in locis, speciatim Asinar. actu 2. scen. 4. Vtinam nunc mihi stimulus in manu sit.] & actu 3. scen. 2. Ad- uorsum stimulos, laminas, &c.] & Mostell. actu 1. scen. 1. O carnificium cribrum, quod credo fore. Ita te forabunt pati- bulatim per vias Stimulis, huc si reueniat quamprimum se- nex.] & quæ sequuntur. & Menæh. actu 5. scen. 5. At ego te pendentem fodiam stimulis triginta dies.] & Milit. glor. actu 2. scen. 6. Nisi tibi supplicium stimuleum de te dedatur.]

Stimulus quid
esset.

Adde, si vis, quæ idem scripsit Menæh. actu superius cit. scen. 2. Iam ascendo in currum, iam lora teneo, Iam stimulus in manu est.] quibus locis instruimur, fuisse stimulum, fustem, seu arundinem acutæ cuspidis, quo rustici boues suppingunt. Con- firmant hoc Acta S. Iosephi martyris a Metaphr. recitata apud Surium tom. 2. his verbis: Illi vero obelisco longæ arundini alligato, eo sanctum pungere imperabant.] hæc ibi. Et de his hactenus.

De martyribus
clauis confossis,
vel ferris disse-
ctis.

Tertium vero ac quartum cruciamentorū genera, quibus SS. martyres vel clauis configebantur, vel ferris ferreis secabantur, ostendūt Acta Sanctorum, Paphnutij a Rom. Martyrologio rela- ta 8. Kal. Octobris, Seueri Episcopi ab eodem Martyrologio 7. Idus Nouemb. & ab auctore Thesauri concionatorum parte 2. Faustæ virginis a Metaphr. Lipom. 5. & Surij 1. & a Mombrit. tom. 1. Bassi Episcopi a Petro lib. 1. cap. 30. Pionij a Metaphr. Kal. Februarij, Floriani a Petro lib. 4. cap. 121. Philomeni mar- tyris

tyris a Martyrologio, & Menologio 3. Kal. Decembr. Euphemiae virginis a Mombritio tom. 1. & a Metaphr. Lipom. 6. & Surijs 5. Simeonis Episcopi a Surio tom. 2. & a Nicephoro Calisto lib. 8. cap. 37.

Meminit alterius horum suppliciorum, nempe quarti, Suetonius in Caio cap. 27. vbi etiam de viris quibusdam inscriptione damnatis; de quo tormenti genere inferius tractabimus: quod quidem ideo fecit, vt saevitiam Caligulae Imperatoris sempiternae hominum memoriae traderet. Ex quo colligi posset, maximam fuisse Gentium rabiem in Christi athletas, maximamque pariter Christianorum hominum constantiam, atque virtutem, qua omnia cruciamenta facili nulloque negotio & sufferebant, & superabant.

Quintum cruciamenti genus, quo Christiani terebris affiebantur, indicant Acta sanctarum virginum, Fidei, Spei, & Charitatis, quae manuscripta habemus, & similiter Faustae virginis, de qua Rom. in Martyrol. XII. Kal. Octobris haec narrantur:

*De martyribus
terebris excruciat.*

Cyzici in Propontide natalis sanctorum martyrum, Faustae virginis, & Eulasij, sub Maximiano Imperatore: quorum Fausta ab eodem Eulasio idolorum sacerdote decaluata, & ad turpitudinem rasa, suspensa, & torta est; deinde cum vellet eam mediam secare, & carnifices laedere non valerent, stupens Eulasius, in Christum credidit; & dum ipse etiam Imperatoris iussu fortiter torqueretur, Fausta capite terebrata, clavis toto corpore confixa, & sartagini igneae imposita, cum eodem, voce de caelo vocata, transiit ad Dominum.]

Sextum vero genus, quo Christiani lanceis, aut gladijs transfigebantur, probari potest rebus gestis SS. Marci & Marcelliani a Petro recitatis lib. 5. cap. 124. Benigni a Surio tom. 6. & a Petro lib. 10. cap. 3. Cyrilli diaconi ab eodem lib. 6. cap. 72. Symphorosae a Petro similiter lib. 6. cap. 111. & a veteribus codicibus manu exaratis; Fuscae virginis a dicto auctore lib. 3. c. 119. Basillae & Anatholiae virginum a nobis in historia nostra sanctarum virg. Romanarum, Euprichij a Romano Martyrologio VII. Id. Septembr. Iustinae virginis a Mombritio tom. 2. & a Petro lib. 9. cap. 32. & Polycarpi a veteribus manuscriptis, & ab Eusebio

*De martyribus
lanceis, vel gladijs transfigis.*

febrio lib. 4. cap. 15. Prosequamur modo septimum.

*De martyribus,
quorum ventres
discindebantur.*

Fidem faciunt septimi cruciatus generis, quo martyribus ventres discindebatur, res gestæ S. Cyrilli martyris a Theodoro recitatae lib. 3. cap. 6. & a Rom. Martyrolog. IV. Kal. Aprilis, his verbis:

Heliopoli apud Libanum S. Cyrilli diaconi & martyris, cuius iecur, discisso ventre, auulsum, Gentiles sub Iuliano Apostata feraliter depasti sunt.]

Testantur hoc idem Acta sanctæ Encratidis virginis, alias Engratiæ, ab auctore Thesauri concionat. relata, & a Martyrologio Rom. 16. Kal. Maij, vbi hæc verba leguntur:

Cæsaraugustæ in Hispania sanctæ Encratidis virginis & martyris, quæ lacerato corpore, mamilla abscissa, & iecore auulso, adhuc superstes in carcere inclusa est, donec ulceratum corpus putresceret.]

*De consimilibus atque diuersis cruciatibus, & pœnis, quibus
Christiane virgines afficiebantur.*

*Genera tormen-
torum ac pœna-
rum diuersa, qui-
bus Christianæ
virgines afficie-
bantur.*

Discindebantur primum, Iuliano Apostata imperante, sanctæ virgines: quæ deinde, ventribus earum nonnihil adhuc palpitantibus, motuq. quodam agitatæ, hordeo refertæ, immanissimis porcis deuorandæ obijciebantur. Narrat hæc omnia & singula S. Gregorius Nazianzenus 1. in Iulianum inuectiua, dum ait. Illi enim, id est, Heliopolitæ (vt vnum e multis commemorem, quod etiam atheis horrorem incutere queat) virgines castas, & mundo sublimiores, quæq. vix etiam vmquam viris in conspectum venerant, in medium productas, vestibusq. nudatas (vt per aspectum contumeliam ipsis prius inferrent) ac postea proscissas, atque dissectas (o Christe, quomodo tuam illius temporis patientiâ feram?) partim proprijs etiam dentibus comminutas edisse, atque, vt eorum execrandum furorem decebat, crudis hepatibus sese ingurgitasse feruntur, ac cibo illo perfunctos, communem & vsitatum admisisse: partim palpitantibus adhuc visceribus suillum pabulum inferuisse, ferocissimisq. porcis immisissis, hoc spectaculum obiecisse; vt simul cum hordeo

carnes

carnes laniari atque exedi perspicerent.] & reliqua: quibus similia penitus referunt Theodoretus lib. 3. cap. 6. & Sozomenus lib. 5. cap. 9.

His itaque omnibus monemur, fuisse Christianas virgines ignominiae causa hoc modo discissas, vestibulq. pariter denudatas: nulla siquidem maior contumelia virginibus contingere potest, quam ab impudicis petulantibusq. oculis nudas conspici.

Hoc ignominiae genere affectae fuere sanctae Christi virgines Prisca, Agnes, Anastasia maior, Febronia, Eulalia Emeritensis, Barbara, Christina, Reparata, Euphemia Aquileiensis cum tribus sororibus, nepe Dorothea, Thecla, & Erasma, aliaeque multae. Praeterea alijs quoque, atque alijs contumeliarum probrorumque generibus sacrae virgines vexabantur: capilli enim eis quandoque abradebantur. Tradunt haec res gestae beatarum virginum Faustae, Charitinae, Christinae, & aliarum.

Porro quam ignominiosum fuerit mulierum capita radere, ostendunt optime Acta praedicta, Suetonius item in Caligula cap. 5. & ea denique, quae in Notis ad Romanum Martyrologium annotat. 20. in mensem Septemb. de sancta Fausta virgine (quae, ut ibidem narratur, ad turpitudinem abrafa fuit) leguntur. Amplius ignominiae similiter causa tradebantur Christianae virgines, in nostrae fidei contemptum, vel lenonibus, vel petulantibus iuuenibus; aut ad meretricum prostibula, ut ibidem earum virginitas violaretur, ducebantur. Deus tamen, cuius nutu omnia reguntur, eas sibi, saluo pudore, voluit immolari. Si quaeras, cur ista in virgines Christo dicatas scelerasti illi perpetrarent. Id (ut iam diximus) in Christianae religionis contumeliam factum, respondere possumus. Quibus praeterea adiungimus, non licuisse antiquo more Romanorum (Suetonio in Tiberio c. 61. auctore) virgines violata morte necari, nisi prius a carnificibus, vel lenonibus macula affectae fuissent. ponam verba ipsius: Immaturae puellae, quia (more tradito) nefas esset virgines stragulari, vitiatas prius a carnifice, deinde stragulatae.] haec ille.

Ex his iam sponte, nisi caecus esse velis, potes Christi virtutem atque potentiam cognoscere, qui sponsas suas, huiusmodi periculo ac discrimini commissas, nouit, earum salua integritate, con-

*Agnetis, Priscæ,
& Anastasie
Acta, nos in hist.
SS. virg. Rom.
Febroniae Meta-
phrast. Lipom. 7.
Surij 3.*

*Eulaliae auctor
thesauri concio-
nat.*

*Barbarae & Chri-
stinae, nostrae bi-
bliothecae vetera
manuscripta.*

*Harum quatuor
sororum vetera
manuscripta, &
Petrus lib. 8.
cap. 29.*

*Reparatae Pe-
trus lib. 9. c. 39.
Acta S. Faustae
qui referat, &
Christinae, vide
supra.*

*S. Charitinae Sur-
tom. 5. & Meno-
logii tertio Non.
Octobris.*

te, conseruare, & ab impudentium hominum manibus eripere
ac liberare. indicat hoc Basilius Magnus lib. de ver. virginit. i
hunc modum :

Cū ferueret persecutionis immanitas, electæ virgines propte
sponsi fidem, ad illudendum impijs hominibus traditæ, corpo
ribus inuiolatæ durarunt; eo scilicet, cuius gratia perferebant
impiorum conatus in earum carne irritos arguente, & integr
earum corpora non sine prodigio & virtute custodiente.] huc
usque Basilius.

*Agnētis, & Da
riæ Acta descri
psimus nos in
hist. SS. virgin.
Rom.*

*Seraphiæ vetera
manuscripta, &
Surius tom. 5.
Theophila Sur
ius ex Metaphr.
tom. 6.*

*Euphrasie Nice
phorus lib. 7.
cap. 13.*

*Theodore S. Am
bros. de virginib.
lib. 2.*

*Antonine Surius
tom. 3.*

*Luciæ eiusdem
tom. 6. & vete
ra manuscripta.
Susannæ nos in
hist. SS. virg.
Roman.*

*Martiana Pe
trus lib. 2. c. 56.*

** Apologia de
fuga sua.*

Tradunt hæc eadem, Acta quoque sanctarū virginum Agnē
tis, Dariæ, Seraphiæ, Theophilæ, Euphrasie, Antoninæ, Theo
doræ, Luciæ, Susannæ, Martianæ, & aliarum.

Si plura adhuc discere cupis, lege Notas in Rom. Martyro
logium ad menses Ianuarij, & Septembris, huius ad tertiū No
nas, illius ad decimum Kal. Februarij; item Nicephorum lib. 7
cap. 13. Senecam controuers. lib. 2. Dionem lib. 56. & Taci
tum lib. 5. Et de supplicijs, pœnisque, quibus Christianæ virgi
nes a Gentilibus afficiebantur, satis.

Ab hæreticis etiam sub Constantio Constātinī Magni filio, &
Valente Imperatoribus Arianis, & sub sæuissima Vuandalorum
in Catholicos persecutione sacra Christi virginēs varijs modi
in ipsarum sponsi odium ignominij afficiebantur.

De virginibus sub Constantio probro affectis hæc narrat S
Athanasius*: Virgines enim ignibus flammantis rogi admotas
adigebat (sceleratissimus omnium hominum Sebastianus copia
rum dux) ad confessionem Arianæ religionis: ibi cum eas in
uictas cerneret, corpora nudat, atque ita in faciem cædit, v
vix longo post tempore a suis potuerint agnosci.] & in epistola
ad Solitarios: Ariani sacra virginum corpora plagis concidunt
iniectaq. in vestes manu trahunt, capita denudant; eas vero
virgines, quæ inter trahendum obnitebantur, calcibus pulsan
Grauia quidem ista, & nimium grauia, sed tamen quæ insecuta
sunt, multo grauiora, & genere contumeliæ prorsus intoleranda
Cum enim scirent pudicitiam virginum, & aurium integrita
tem, & quod patientius ferrent lapides & fustes, quam obscœ
na verba; fœdissimis dictis inter inuadendum utebantur: &

hæc

& hæc Ariani iuuentuti suggerebant, quippe qui ad ista dicta & facinora cachinnarētur. sacræ autem virgines, & aliæ castæ mulieres, vt morsus aspidum, ab istiusmodi vocibus refugiebant. Christi vero perduelles suam quoque operam, vt hæc fierent, addebant; nec dissimile est veritati, ipsos easdem cum iuuentute illas voces concinuisse: delectabantur certe petulantia, & obscœnitate verborum, quæ a iuuentute iactabātur.] & paulo post:

Multas, inquit, virgines, quæ & eorum impietatem damabant, & veritatem agnoscebant, ex ædibus suis deportarunt, aliasq. ad negotia sua euntes contumelijs affecerunt, operamq. dedere, vt a proteruioribus adolescentibus denudarentur: suisq. mulieribus potestatem concessere, vt quam vellēt indigne tractarent.] hæc Athanasius.

De iisdem etiā virginibus sub eodem Imperatore ignominia affectis sic Theodoretus historiæ lib. 1. cap. 14. Georgius Ariannus virgines, quæ perpetuæ castitati se addixissent, coegit non modo Athanasij denegare confessionem, verum quoque fidei patrum anathema denunciare. suæ vero crudelitatis socium atque adiutorem habuit Sebastianum quemdam, ordinum militarium Præfectum: qui in media vrbe accenso rogo, virginibusq. nudis propter eum collocatis, fidem negare iubet. Quæ sane spectaculum acerbum ac miserum Fidelibus pariter & infidelibus constitutæ, ignominiam illam pro magno honore duxere.] hæc ille.

De virginibus sub Valente ludibrio item affectis scribit Petrus Alexandrinus apud Theodoretum historiæ lib. 4. cap. 20. his verbis: Palladius ecclesiam Catholicorum ingressus, cœpit cum suis copijs, pro verbis grauib, & ecclesia dignis, simulacrorum laudes decantare; pro diuinarum litterarum lectione plausus indecoros edere; fractasq. voces cum obscœnitate fundere, & contumelias in Christi virgines iacere non sunt veriti.

Quales quidem cōtumelias lingua proferre reformidat, quippe cum dictu turpes sint. Nam quisnam bene sanus, cum eas tantummodo audiret, non aures penitus obstrueret? immo vero optaret se potius surdum esse, quam vt tantam obscœnitatem auribus acciperet? Sed vtinam verborum turpitudine contenti,

in ea re solum deliquissent: & non improbitate factorum, verborum petulantiam longe superassent. Nam conuicium, qualecumque illud sit, est quidem tolerabile, præsertim his in quorum animis Christi prudentia & doctrina diuina habitat. At isti, vasa iræ aptata ad interitum, nasuti, qui strepitum lasciuum, sonorum, & velut ex aquæductu (vt ita dicam) erumpentem, per naves effundebant; vestes sanctarum Christi virginum, quarum pius vitæ cultus exemplar viuendi sanctorum Angelorum expressit, dilacerare, easq. nudas, vti in lucem editæ erant, per urbem triumphii loco ducere, & pro sua libidine petulanter & obscœne irridere cœperunt: denique quæ perpetrata sunt, tum crudelia erant, tum peregrina. Quod si quis his rebus ad misericordiam inductus, eos vel vi prohibere, vel hortando a talibus facinoribus dissuadere conaretur, non sine vulneribus discessit. Verum (proh dolor!) multæ virgines per vim stupratæ, complures etiam fustibus in capite cæsæ mutæ iacuerunt: quarum corpora tumulis mandandi nulla omnino permessa potestas est: & præterea complura earum corpora, quæ sunt ab illarum parentibus cum multo gemitu quæsitæ, nondum reperiuntur.] hæc Petrus.

De virginibus demum sub Vuandalis Arianis dedecore in Christi etiam contemptum oppressis scribit Victor Episcopus Vticensis lib. 2. hoc pacto:

Præcepit deinde Tyrannus sacras virgines congregari, dirigens Vuandalos cum suæ gentis obstetricibus ad inspicienda & contrectanda contra iura verecundiæ verecunda pudoris, vbi nec matres aderant, nec aliqua matronarum. Quas cremantes graui suspendio, atque ingentia pondera pedibus colligantes, laminas ferri ignitas dorso, ventri, mamillis, & lateribus apponebant. Quibus inter supplicia dicebatur: Dicite quomodo Episcopi vobiscum concumbunt, & clerici vestri. Quarum acerbitate poenarum plurimas tunc scimus extinctas: aliæ quæ remanserunt, cutibus arescentibus, factæ sunt curuæ.] hætenus ille.

Quibus omnibus optime iam instruimur, priorum temporum hæreticos (quorum exempla recentiores, vt ex multis auctoribus colligimus, sequuntur) extitisse in sacris virginibus in Catholica

tholicæ religionis odium persequendis, ignominiaq. afficiendis, sine dubitatione vlla Gentilibus inhumaniores, petulantiores, inexorabiliores, crudeliorefque. At omiffis nunc hæreticis, accedamus ad octauum propositorum cruciamentorum genus explicandum.

Huius cruciatus, quo Christiani sagittis configebantur, testes sunt eorundem res gestæ, speciatim ducentorum sexaginta martyrum, quorum nomina nobis ignota sunt, a Rom. Martyrologio relatæ Kal. Martij, & a veteribus manuscriptis sub S. Valentini inscriptione, vel Marij, Marthæ, & filiorum, Irenis virginis ab eodem Martyrologio Nonis Aprilis, Christinæ similiter virginis a peruetustis codicibus manu exaratis, & a Petro lib. 6. cap. 130. Sebastiani a veteribus etiam manuscriptis codicibus, & a Lipom. tom. 5. Sur. 1. a Mombritio 2. & a Petro lib. 2. cap. 106. Christophori a Rom. Martyrologio VIII. Kal. Augusti, & Fausti a Græcorum Menologio XVII. Kal. eiusdem mensis, vbi in hunc modum legitur: Eodem die sancti martyris Fausti, qui sub Decio Imperatore propter Christianæ fidei confessionem comprehensus, & libere Christum ipsum professus, cruci affixus, & sagittis vulneratus, cum quinque dies in cruce constanter permansisset, in manus Dei spiritum commendauit.]

Martyres sagittis configebantur.

De plurimis item Catholicis telis confixis scribit Victor de persecutione Vuandal. lib. 1. his verbis:

Quodam tempore Paschalis solemnitas agebatur: & dum in quodam loco, qui Regia vocitatur, ob diem Paschalis honoris, nostri sibi met clausam ecclesiam referarent, compererunt Ariani. Statim quidam presbyter eorum, Andiot nomine, congregata secum armatorum manu, ad expugnandam turbam accedit innocentum: introeunt euaginati spatibus, arma corripiunt, alij quoque tecta conscendunt, & per fenestras ecclesiæ sagittas spargunt. Et tunc forte, canente populo Dei, lector vnus pulpito sistens, alleluiaticum melos canebat. Quo tempore sagitta in gutture iaculatus, cadente de manibus codice, mortuus, post cecidit ipse. Nam & alij quamplurimi sagittis & iaculis in medio crepidinis altaris probantur occisi, &c.]

Noni autem cruciatuum generis, quo scilicet martyres iugu-

Martyres iugulabantur.

labantur, testimonium dant res gestæ B. Philippi patris S. Eugenæ virginis Rom. a nobis relatæ in filiæ historia, & beatissimorum martyrum Iusti atque Pastoris fratrum, de quibus Romano in Martyrologio 8. Idus Augusti hæc verba leguntur:

*Iusti & Pastoris
fratrum marty-
rium.*

In Hispania sanctorum martyrum Iusti & Pastoris fratrum, qui cum adhuc pueri litteris imbuerentur, proiectis in schola tabulis, sponte ad martyrium cucurrerunt, & mox a Daciano Præfide teneri iussi, & fustibus cædi, cum se mutuis exhortationibus constantissime roborarent, extra ciuitatem perducti, a carnifice iugulati sunt.]

*Martyres capite
plectebantur.*

Decimi generis, quo capitis damnabantur, fidem faciunt innumeræ fere res gestæ sanctorum martyrum, nominatim Terentij, Pompeij, & sociorum a Metaphr. descriptæ Lipomani 7. & Surij 2. Victoris a Petro lib. 4. cap. 142. Gordiani ab eodem lib. pariter 4. cap. 149. a Mombricit. tom. 1. a Surio tom. 3. Palmatij Consulis, Simplicij Senatoris, & sociorum a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Mombricit. tom. 1. sub S. Calisti Papæ inscriptione, Torpetis, & Euellij a Petro lib. 5. cap. 8. & a Mombricit. tom. 2. Venantij a Petro lib. eodem c. 12. Anastasiæ, & Basilissæ a nobis in historia SS. Virg. Romanarum, Paulæ virginis a Rom. Martyrol. & Menologio 3. Non. Iunij, Ioannis ac Pauli fratrum a Surio tom. 3. & a Petro lib. 6. cap. 9. Fabij a Lipom. tom. 4. & a Surio tom. similiter 4. ex Adone, Quirini Tribuni a nobis in historia SS. Virg. Romanarum, Apollonij Senatoris a Petro lib. 4. cap. 62. Sulpitij & Seruilliani a nobis etiam in eadem historia in Flauia Domitilla. Præterea demonstrant hoc pariter quamplurima ex Actis sanctarum virginum Romanarum, vt Martinæ, Tatianæ, Priscæ, Soteræ, Theodoræ, Liciniæ, Restitutæ, Cantianillæ, ac fratrum eius, Bonosæ, Luciae, Floræ, Lucillæ, Susannæ, Benedictæ, Anastasiæ maioris, alterius Lucillæ, Mariæ, & sociorum, atque Artemiæ.

*Percutiebantur
martyres gla-
dio.*

Credibile valde est (sicuti secundo Annalium Ecclesiasticorum tomo legitur) maiorem Christianorum martyrum partem, plurimum gladio, & non securi percussam fuisse. tradunt hæc non solum singulæ fere sanctorum res gestæ veteribus manuscriptis contentæ, vel ab ipsis non mutato stylo desumptæ, in quibus
semper

semper ferme legimus Christi bellatores gladio animaduversos, cæsos, percussos, punitos fuisse, & similia: sed etiam quia maioris ignominie erat gladio feriri, quam securi: nam Spartianus in Geta de Antonio Caracalla testatur, improbasse, quod Papinianus, quem interfici iusserat, securi cæsus esset, & non gladio.

Si plura vis ad horum confirmationem spectantia, vide Brissonium lib. 5. de formulis, ubi de gladij animaduersione sermonem habet.

Diximus, plurimum: quoniam negari nequit, securi etiam aliquando hoc eodem mortis genere vita priuatos fuisse: etenim reperitur nonnumquam apud aliquos Ecclesiasticarum rerum scriptores, eos securi percussos, victores ad cælestem martyrij coronam aduolasse.

Decapitabantur martyres aliquando securi.

Modus, quo Christiani capite plectebantur.

Obtruncabantur potissimum SS. martyres (veluti ipsorum Acta indicant) genibus flexis, & corpore incuruato. sic res gestæ Sanctorum, Pauli sub Lini nomine, Mennæ a Metaphr. apud Lipom. tom. 7. Dionysij, ac sociorum eius a Surio tom. 5. & in veteribus codicibus manuscriptis, Montani, Lucij, Flauiani, atque aliorum a Surio etiam tom. 1. In rebus quippe gestis S. Pauli Apostoli hæc verba habentur: Ligans sibi Paulus de Plauilla maphorte oculos, in terra vtrumque genu fixit, & collum retendit. Spiculator vero in altum brachia eleuans, eum tota vi percussit, & caput eius abscidit.] in Actis autem B. Mennæ hæc: Cum sic dixisset, genibus in terra positis, ceruicem extendit, & statim gladio percussus est.] in illis vero sanctorum Dionysij, Rustici, & Eleutherij, huiusmodi verba: Quapropter velut ab initio virgis in conspectu omnium sancti martyres nudi cæsi sunt, & vestibus reinduti, ad locum constitutum educti ad decollationem, sunt genua flectere iussi.] & post: Positis genibus, & protensis ceruicibus, vno eodemq. momento, secundum Principis præceptum, securibus decollati sunt.] & paucis interpositis: Lux ineffabilis cunctis resplenduit, & beatissimi Dionysij se cadauer erexit, sanctumq. manu caput a corpore, &c.] deum in passione B. Flauiani hæc: Deinde ad locum victimæ, expleto

Martyres flexis genibus, & oculis ligatis, capite plectebantur.

Maphors accipitur hic pro sudario & panniculo.

expleto sermone, descendit, & ligatis oculis ea vittæ parte quam Montanus seruare ante biduum iusserat, fixis tamquam ad preces genibus, passionem suâ cum oratione perfecit.] idem quoque innuere videntur Acta SS. Acacij, Pauli, & Iulianæ Metaphr. apud Lipom. tom. 7. & aliorum.

Diximus, potissimū sic vt iam explicuimus SS. martyres gladio percussos fuisse: quoniam alijs modis id eis accidere poterat etenim apud Valerium Max. lib. 5. c. 8. (vt alios scriptores, quorum c. 1. & 4. meminimus, omittamus) publicis litteris cōsignatū inuenitur, capite plectendos, palis alligari consueuisse: nāque ibi ait: Virgis cæsos, & ad palum religatos, securi percuti iussit. & lib. 3. c. 8. eadem pene habet. Item etiam, quia legimus B. Stephanum Papam in sua sede positum, & Christianum quemdam Alexandrum nomine, stantem, capitis damnatos fuisse: in huius enim Actis, quæ ex Metaphr. Lipomanus sub alterius Alexandri titulo tom. 7. descripsit, hæc verba referuntur: Cum hæc turbi dixisset, Alexander ad carnificem conuersus, Mane, inquit frater, parumper, vt adhuc Deum orem. Ac flexis genibus, ita Deum precatus est.] & paulo post: Hac voce audita B. martyr surrexit e terra; & milites hortatus, Cito, inquit, fratres, facite quod iussi estis.] & post: Hoc cum ille dixisset, gladium eduxit Cælestinus, & linteo sumpto, oculos B. Alexandri contexit, &c.]

Qui capite plectendus erat, virgis primum cædebatur.

Ex his quæ hucusque diximus, colligitur, gladio percutiendos, virgis primum cæsos fuisse, & postea eisdem oculos linteis aut sudariolis obductos, atque velatos. Vide quæ nuper ex rebus gestis sanctorum Pauli, Floriani, Alexandri, & Dionysij, sociorumq. eius citauimus, atque insuper quæ ex Valerij Maximi auctoritate, quæve pariter cap. 4. de martyribus vestibus denudatis, flagellisq. verberatis ex antiquorum libris recitauimus.

Ad hæc item magis cōfirmanda referre possumus Acta S. Cypriani a Pamelio in eiusdē sancti viri operis initio relata, & B. Iustini a Metaphr. Lipom. 7. & Suriij 3. in quibus hæc conscripta leguntur: Hæc audiens Præfectus, talem sententiam pronunciauit: Qui dijs sacrificare, & Imperatoris edicto parere noluerunt, flagello

lagello cæsi, ad capitalem pœnam adducantur, quemadmodum leges præcipiunt. Itaque SS. martyres Deū collaudantes, ad consuetum locum perducti, post verbera securi percussi sunt.] In rebus vero gestis S. Cypriani hæc: Sed iam ligatis per manus suis oculis, moram carnificis vrgere tentabat.] His proxime accedunt, quæ in passione S. Montani, cuius superius facta est mentio, continentur; sunt autem huiusmodi: Et quo precis suæ fidem beatus hic vir, qui scilicet erat tunc gladio puniendus, faceret; manualet, quo oculos fuerat ligaturus, in duas partes discidit, & iussit alteram reseruari, qua Flauiani oculi, qui & ipse capite plectendus erat, post crastinum ligarentur.] quæ vero sequuntur verba, iam supra ad aliud comprobandum recitauimus. Lege pro dictorum confirmatione Iosephum de bello Iudaico lib. 7. cap. 14.

Insuper velim te scire, Catholicos aliquos ab hæreticis nostræ ætatis capitis damnatos fuisse, inter quos (Sandro teste lib. 1. de schismate Anglic.) fuere præcipue duo Angliæ lumina, Ioannes Fuscherus Episcopus Roffen. sacratissimo Illustrissimorum Cardinalium Collegio adscriptus, & Thomas Morus equestri ordinis, paulo ante Regni totius Cancellarius.

Vndecimi vero prædictorum suppliciorum generis, & duodecimi, quibus SS. martyres vel notis deformabantur, vel securi, aut fustibus eorundem capita tundeantur, testes sunt res gestæ beatissimarum virginum Romanarum Bibianæ, atque Auræ descriptæ a nobis in earum historia, & Maximi, atque Olympiadis a veteri S. Mariæ Maioris manuscripto, & a Surio tom. 3. sub Laurentij martyris nomine, item SS. Eutropij, & Getulij, huius a Petro lib. 5. cap. 104. illius ab eodem auctore lib. 4. cap. 105.

De inscriptione vultus.

Fit mētio de hoc duodecimo supplicij genere (quo summa irrogabatur iniuria, cum liberi hominis facies eo afficiebatur) a Suetonio in Caio cap. 27. his verbis: Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla & munitiones viarum

Supplicium inscriptionis vultus quale fuerit.

*Constantinus ve-
nit hanc vultus
deformitatem.*

*Theophilus Ico-
noclasta quid in
Catholicos.*

**12. Kal. Ianua-
rii.*

rum, aut ad bestias condemnauit.] Item a Seneca lib. 3. de ira cap. 3. dum inquit: Varia vinculorum genera, varia poenarum lacerationes membrorum, inscriptiones frontis, &c.] a Valerio Max. lib. 6. cap. 8. & a Dione histor. Rom. lib. 97. Vetuit Constantinus Imperator hanc vultus deformitatem, qua reorum frontes atris notis perpetuo mansuris profundis characteribus incidebantur, l. 2. de poenis. C. Theod. quam tamen Theophilus hæreticus Imperator Iconoclasta restituit: his siquidem notis sanctorum fratrum Theophanis ac Theodori vultus deformauit, immo potius decorauit. Legat lector Notas in Rom. Martyrologium in mensem Decembris*, Georgium Cedrenum in compendio historiæ in Theophilo, & Boetium de consolatio prof. 4.

Ceterum placuit nobis hoc loco, ad maiorem Dei gloriam & Fidelium deuotionem, referre quæ de prædictis martyribus Theophane & Theodoro fratribus ex eorum epistola ad Episcopum Cyzici, & ad reliquam Orthodoxorum multitudinem, descripsit Metaphrastes. Sunt autem huius generis:

Cum nos (id est, Theodorus, & Theophanes) ante cōspectum Imperatoris stantes tacuissemus, & oculos humi deiecissemus, ad Præfectum, qui prope stabat, impudenti oratione & toruor aspectu conuersus Imperator, cum magna ira & voce aspera hæc locutus est: Tolle eos, & in eorum facie inscribe & insculpe hos iambos, & tradē eos duobus Saracenis, & abducant eos in terram suam. Prope vero adfuit, qui eos habebat iambos, qui eos etiam fuerat meditatus, nomine Christodolus: cui etiam iussit eos legere, hoc etiam adiiciens: Etsi non sint pulchri, ne sit tibi curæ. Is autem dixit: In componendis versibus tam accurate sumus exercitati, vt satis sit ad eos irridendos. Et ideo quidam, qui aderat, ad gratiam loquens ei dixit: Ne digni quidem sunt isti o Domine, vt sint iambi pulchriores. Satiū est autem, illos ipsos, ita vt se habebant, inserere narrationi:

*Cunctis ad urbem adire eam volentibus,
Stetere ubi verbi Dei casti pedes,
Terrarum vt orbis per id queat consistere,
Apparuerunt isti honorando in loco,*

Erroris

*Erroris impij mala vasa & reproba,
Cum multa fecissent ibi perturpia,
Grauique, quod deesset eis recta fides,
Illinc abacti sunt sicut apostata:
Confugientes autem ad urbem Imperij,
Stultitiam haud reliquerunt nefariam.
Quare notati & inscripti vt malefici,
Damnantur, exigunturq. improbi iterum.*

His lectis, iussit nos adduci in prætorium, & postquam egressi essemus] & quæ sequuntur.

Et inferius: Est enim facilius facere, vt terra & cælum sint sursum & deorsum, quam nos traducere a pietate. Tunc iussit inscribi nostros vultus: & cum adhuc in nobis inflammatae plagæ, quas ex flagellis acceperamus, graues afferrent dolores, extendentes super scamna, vultus nostros insculpebant. Cum autem longo tempore pungerent, occidente Sole, tenebræ factæ sunt. Quod quidem effecit, vt vel inuiti cessarent inscribere. Egressuri vero, diximus Præfecto, & ijs qui aderant: Sciatis Cherubim, quæ has viderunt litteras, esse cessura, & flammeam rhompheam, versis tergis, concessuram nobis ingressum in Paradisum, vt quæ sint reueritura nostros vultus pro communi Domino tã ignominiose insculptos. Hoc enim a vobis solis factum est a sæculo, & hoc est nouum inuentum, & redidistis omnes benignos & clementes, qui aduersus diuinum nostrum dogma insanierunt. In facie autem Christi omnino agnoscemini, & vobis exhibebuntur legendæ hæ litteræ. Ipse enim dixit: Quæcumque fecistis vni horum minimorum, mihi fecistis.] & infra: Neque enim nobis in angulo, neque in occulto hæc facta sunt: sed in theatro, & in medio orbis terrarum.] sic quidem epistola.

At prosequamur alia, nempe decimumtertium genus, quo mulieribus, augendi doloris studio, vel altera, vel ambæ mamillæ abscindebantur. Ostendunt hoc res gestæ earum, vt Euphemix, Dorotheæ, Thieclæ, atque Erasme sororum recitatae a Petro lib. 8. cap. 29. & a veteribus Aquileiensis Ecclesiæ manuscriptis, & duodecim SS. matronarum, quarum nomina ignorantur, a Surio ex Metaphr. tom. 4. sub S. Procopij inscriptione,

De SS. mulieribus, quibus mamillæ abscissæ fuerunt.

Theodosiæ virginis a Rom. Martyrolog. 4. Non. April. Encratidis ab auctore Thesauri concionatorū, Calliopæ a Surio tom. 3. Febronix virginis a Mombrizio tom. 1. atque ab alijs; Epiphaniæ a Rom. Martyrol. 4. Id. Iulij, Barbaræ & Iulianæ a Mombrizio tom. 1. & a Surio tom. 6. Anastasiæ Maioris a nobis in histor. SS. virginum Rom. Agathæ a veteribus nostræ bibliothecæ codicibus manu exaratis, & a Surio tom. 1. & demum Helconidis a Græcorum Menologio 5. Kal. Iunij ad hunc modum:

S. Helconidis martyrium.

Eodem die S. martyr Helconidis. hæc fuit, Gordiano Imperatore, ex vrbe Theffalia: detenta vero ad Perennium Corinthi Præsidem ducta, idolis immolare passa non est; sed Christum ipsum prædicans, primum alligata est pedibus iugo bouum, & prostrata soluto plumbo & pice illæsa exijt; postea raso capite, igne tota perfusa est: tum inde dimissa, ingressa in templum idolorum, simulacrum Palladis, Iouis, & Aesculapij, precibus in terra prostravit. Ad hæc, sectis mammis, cum Iustinus Proconsul successisset Perennio, ad eum ducta martyr, in caminum ardentis ignis mittitur: sed flamma ipsa illam non attigit, verum multos ex militibus consumpsit. Postea in grabatum æreum ignitum expansa est. Repente vero astiterunt Angeli, qui beatam martyrem incolumem seruauerunt. Postremo feris exponitur, quæ illam ne attigerunt quidem, sed viros aliquos interfecerunt. Tunc lata sententia Præsidis, libentissime accipiens, secto capite, migravit in cælum.] hæc Menologium.

Sed veniamus ad alia cruciatuum genera, videlicet, ad decimumquartum, quintum, sextum, septimum, & octauum, quibus vel martyribus dentes euellebantur, linguæve excidebantur, aut manus, & pedes, vel horum alterum amputabantur, vel denique crura frangebantur.

De martyribus, quibus euulsi fuerunt dentes.

Martyribus dentes euellebantur.

Huius cruciatus testimonium dant Acta SS. virginum Apolloniæ ab Eusebio ex Dionysio relata histor. lib. 6. cap. 30. & a Nicephoro lib. 8. cap. pariter 30. Anastasiæ Maioris a nobis in histor. SS. virginum Rom. & Febronix, de qua supra fecimus mentio-

mentionem. Scribit de his omnibus Martyrologium Rom. varijs in locis; de Apollonia 5. Id. Februarij, de Anastasia 5. Kal. Nouembris, & de Febronia 7. Kal. Iulij.

De martyribus, quibus lingua excisa fuit.

Christianorum huiusmodi supplicio affectorum fidem faciunt Acta similiter SS. virginum Anastasiæ, & Febroniæ, itemq. res gestæ aliorum vtriusque sexus martyrum, vt Romani a Mombr. tom. 1. Christinæ virginis a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Mombr. tom. 1. Terentiani a Petro lib. 7. cap. 136. Florentij, atque Hilarij ab eodem auctore lib. 8. cap. 124. & SS. Agathocliæ, Basilissæ & Anastasiæ a Menologio: Agathocliæ, quintodecimo Kal. Octobris sic:

Martyribus lingua excidebatur.

Natalis sanctæ martyris Agathocliæ seruæ. Sancta martyr Agathoclia seruæ Nicolai cuiusdam Christiani hominis, & Paulinæ vxoris, cum esset Christiana, & Deum timeret, quotidie cruciabatur ab hera infideli muliere idolorum cultrice, quæ Agathocliam octo annis asperis lapidibus verberabat in vertice, eamq. nudis pedibus ambulare cogebat in hyeme & frigore ad ligna colligenda, per totos octo annos studens illi persuadere, vt adoraret idola: quod cum omnino recusaret, laniata est; & excisa lingua, in carcerem coniecta, fame affligebatur: postremo iniecto in collum igne, præsentem vitam cum æterna commutauit.] De alijs duabus 17. Kalendas Maij in hunc modum:

Agathocliæ martyrium.

Natalis sanctarum Basilissæ, & Anastasiæ, quæ cum essent ex magna vrbe Roma, genere & diuitijs illustres, discipulæ sanctorum Apostolorum, illis martyrio coronatis, cum eorum sanctas reliquias nocte sublatas curauissent, delatæ sunt Imperatori Neroni: itaque in carcerem coniectæ, & paulo post eductæ, cum in Christi confessione se permanere professæ essent, suspensæ sunt, mammisque, manibus, pedibusque, & linguis excisis, capite obtruncatæ sunt.] hæc Menologium.

Basilissæ & Anastasiæ martyrium.

De martyribus, quibus manus, vel pedes truncabantur, aut crura confringebantur.

Sanctis martyribus manus, vel pedes amputabantur, eisdemque quædamque crura confringebantur.

His tribus sanctorum Christianorum cruciatibus testimonio sunt res gestæ Quirini relatæ a nobis in histor. SS. virginum Rom. & trigintaseptem martyrum, & Seueri, ac Memnonis a Martyrologio, & Menolog. 13. Kal. Septemb. item Theodori, Oceani, Ammiani, & Iuliani ab iisdem libris pridie Non. Septemb. Charitinæ virg. a Lipomano lib. 6. a Sur. 5. ex Metaphr. Galationis, eiusq. vxoris, Hepistemis, & Hermogenis a Surio ex Metaphr. tom. 6. Hadriani & sociorum a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & sanctorum quadraginta militum a Rom. Martyrol. 7. Id. Martij.

De modis, quibus martyribus dentes euellabantur, linguae & mamillæ abscindebantur.

Quomodo SS. martyribus linguae, mamillæq. abscinderentur, & dentes euellerentur.

Diuina operante virtute, fiebat interdum, vt martyres, lingua abscissa, optime verba pronunciarent, ac loquerentur. tradunt hæc aliqua ex Actis superius citatis, & ea quæ in notis ad historiam S. virginis Anastasiæ Maioris Romanæ scripsimus. Porro abscindebantur sanctis martyribus lingua, & mamillæ, dentesq. euellabantur, ipsismet stipitibus erectis alligatis. Colligitur hoc ex Actis S. Febronix virginis a nobis paulo superius relatis.

Quomodo SS. martyribus pedes scinderentur, cruraq. confringerentur.

Præcidebantur Christianis martyribus manus, & pedes (vt Acta S. Febronix, & B. Oceani & sociorum testificantur) hoc modo. Collocabatur primum super aliquod ligni frustulum, vel tabulam ligneam membrum præcidendum: deinde eleuabat carnifex brachium cum securi; quod postea continuo demittens, illud percutiebat, sicq. abscindebat. Crurifragium vero fiebat

iebat ita: Incus parabatur vnà cum veſte ferreo: poſtea iube-
batur miſeris, ſiue Chriſtianis pro Chriſte fide ad mortem dam-
natis, tibias ſuper incudem imponere, quas carnifex inhumana-
nus veſte validis iſtibus perfringebat. Scribunt hæc S. Hadriani
martyris res geſtæ, quarum nuper ipſi meminimus. De hoc
eodem ſupplicio, ſicuti etiam de lumbifragio, mentionem facit
ex ſcriptoribus antiquis Plautus in Pen. dum ait: Ex ſynceraſto
crurifragium fecit.] & Apuleius lib. 9. ſic: Tunc vxor egregia
diras in eum deuotiones deprecata, & crurifragium eius abomi-
nata, exanguis formidine trepidantem adulterum abſcondit.]
de eadem etiam poena pluribus Polybius hiſtor. lib. 1.

Sententia quorundam de crurifragio examinatur.

Opinantur quidam, crurifragij tormento tunc aliquem affe-
ctum fuiſſe, cum eidem cruci affixo crura ſuffringerentur. Sed
ſi verum fateri velimus, falluntur hi: nam crura in crucem acto-
rum frangere, vt ſic citius ex hac vita migrarent, Iudæis dum-
taxat (veluti ſupra cap. 1. ex Deuteron. oſtendimus) vſui erat,
non Gentilibus: hi enim (vt ibidem etiam ex Valerio Maximo
oſtendimus) corpora cruci affixorum, in ea, donec putreſcerent,
permanere ſinebant. tradit hoc quoque Plautus Milit. glor.
actu 2. ſcen. 4. dum in perſona cuiuſdam ſerui loquens, dixit:
Noli minitari, ſcio crucem futuram mihi ſepulcrum.] & Horat.
lib. 1. epiſt. ad Curtium:

Non hominem occidi, non paſces in cruce cornus.]

Ex his itaque iam optime liquet, non depoſuiſſe Gentiles de
patibulis, Iudaico more, corpora illorum, quos cruci affigi fe-
cerant, ſed potius quoad putreſcerent, ibidem permanere permi-
ſiſſe. Et hæc de his.

Pergamus modo probare reliqua ſuppliciorum genera, & pri-
mum decimumnonum, vigefimum, & vigefimumprimum,
quibus vel inter manuum ungues & carnem ſanctis martyribus
acuti calami fuerunt infixi, aut pellis detracta, vel ſude* præ-
acuta transfossi.

Sermo fit de his cruciamentis in varijs paſſionibus Sancto-
rum, ſpecialim Bartholomæi Apoſtoli a Romano Martyrolog.

recitatis

*Gentiles corpora
in crucem acto-
rum, in ea vſque
dum putreſcerent
permanere ſacie-
bant.*

* Sudes etiã ſer-
rea, de quibus in
vita S. Quintimi
apud Sur. tom. 5.
fit mentio, inter
martyrij inſtru-
menta conſume-
randæ veniunt,
quæ alio nomine
Tarinche dictæ
leguntur. decla-
ratur hoc optime
in Notis ad Rom.
Martyrologium
in meſem De-
cembris ex varia
Actuum SS. Vi-
ſtorici & Fu-
ſciani martyrum
leſtione.

recitatis octauo Kalend. Septembris; item Gliceriae virginis a nobis in histor. SS. virg. Rom. Gregorij Armenij a Surio ex Metaphraſte tom. 5. Tharaci a veteribus noſtræ bibliotheca codicibus manuſcriptis, Zenonis a Menologio Nonis April. & permultorum aliorum, quorum & nomina & numerum ſoluſ Deus nouit, a Theodoreto lib. 5. cap. 39. item Metrani a Dionyſio Alexandrino Epifcopo apud Euſebium hiſtor. lib. 6. cap. 30. & Nicephorum lib. 5. cap. pariter 30. Galationis & Epiftemis a Surio (vt diximus) ex Metaphr. tom. 6. Bonifacij a veteribus manuſcriptis cum noſtris, tum aliorum, & a Lipom. tom. 5. a Surio 3. Benjamin diaconi a Theodoreto lib. 5. cap. 39. plurimorum itidem martyrum a Rom. Martyrologio Nonis Februarij, & Iſchyronis ab eodem Martyrologio 11. Kal. Ianuarij, & ab Euſebio hiſtoriae lib. 6. cap. 34.

De martyribus verubus tranſfixis.

Verum SS. Chriſti martyres non ſolum fude lignea præacuta, de qua hoc loco verba fecimus, tranſfoſſi narrantur, ſed etiam verubus ferreis. declarat hoc (vt S. Quintini martyris res geſtas omittamus) Sozomenus lib. 5. cap. 8. ſic dicens:

Gaza totus populus inſaniſ in Chriſtianos.

Mulieres & coqui carniſices ſanctorum martyrum.

Gazæ populus, Iuliano Apoſtata imperante, Euſebium, Neſtabum, & Zenonem, Chriſtianos eo tempore odio proſecutus, domi occultatos cōprehendit, ac primum conijcit in carcerem, flagrisque cædit. Deinde omnes ad theatrum conuenire, & contra eos grauiter propterea vociferari cœperunt, quod ſacra ipſorum antea profanaffent, eiſdemq. ad religionem Gentilium delendā, afficiendamq. contumelia ſuperioribus tēporibus abuſi fuiſſent. Qui partim clamando, partim ſe inuicem incitando, ira accenſi in eorum necē auide feruntur. Atque ipſi ſe mutuo inſtigantes (quod a populo in ſeditione fieri ſolebat) ad carcerē concurrare: eoſq. inde deductos, modo pronos, modo ſupinos trahere, interdū ad terram allidere, iam cædere, alij ſaxis, lignis alij, alij alijs rebus fortuitu oblatis, ſicq. crudeliſſime interfece-
runt. Accepi etiam, mulieres e textrinis egreſſas, radijs illoſ confodiſſe. Quinetiam coqui in foro pars lebetes aqua feruenti ebull-

bullientes a focis arripere, inq. illis effundere, pars verubus transfigere. Vt vero eos discerpserant, & capita ita confregerant, cerebrum in terram efflueret: extra urbem deducunt ad locum, in quo animalia expertia rationis mortua proijci solent.] Actenus ille. Et de martyribus tarinchis, fudeq. ferrea præacuta, seu verubus (quod idem omnino est, vt S. Quintini martyris Acta * aperte indicant) transfixis, satis superq. dictum existimo. Agamus nunc (vt enumeratis paulo ante cruciatuū generibus nem faciamus) de modis, quibus pellis martyribus detrahebatur, ac deinde de Catholicis nostræ ætatis, sub quorum vnguibus acus ab hæreticis infiguntur.

Martyres verubus transfigebantur.

* *Apud Surium tom. 5.*

Martyribus, integra mente, ceterisq. sensibus, pellis plerumque totius corporis detrahi solebat, aliquando alicuius partis umtaxat, vt dorsi, vultus, vel capitis, in quod accensi carbones connumquam immittebantur. Lege pro horum confirmatione Acta superius citata.

Martyribus pellis detrahebatur, & quomodo.

De Orthodoxis vero ab hæreticis acubus sub vnguibus excruciatu scribit auctor Concertationis Anglicanæ in Alexandro Brianto ad hunc modum: Cum duorum dierum spatio in turri Alexander degisset, ab arcis Præfecto, Doctore Hammono & Nortono euocatus est, qui illum more suo exagitarunt, iusiurandum proponentes, quo ad omnia illū respondere cogant. Cumq. cateri nollet, quorum esset opera sustentatus, vbi rem diuinam eregisset, & quorum excepisset confessiones; acus sub vnguibus ius infigi demandarunt: quo tantum abfuit vt de constantia nimi deturbari potuerit, vt hilari etiam vultu psalmum, Miserere mei Deus, recitaret, & obnixè Deum, vt suis tortoribus gnosceret, deprecaretur.] hæc ibi.

Catholicis sub vnguibus acus ab hæreticis infiguntur.

Sed prosequamur alia cruciatuum genera, nempe secundum & vigesimum, quo martyres ex altissimis locis præcipites datos esse diximus. Fuisse martyres hoc supplicio affectos, eorū Acta confirmant, nimirum Clementis Ancyрани a Surio ex Metaphr. recitata tom. 1. Felicitatis & filiorum a Mombr. tom. 1. & Venantij a veteribus nostræ bibliothecæ, Camerinenfisq. Ecclesiæ manuscriptis.

Martyres præcipitabantur.

Scribit Tacitus lib. 2. Lucium Pituanium magum saxo Tarpeio

*Saxus Tarpeius,
& robur quid
sint.
Christiani a Ge-
tilibus ut magi
habebantur.*

peio deiectum fuisse. Et Apuleius in ea oratione, qua magiæ crimen a se alienū defendit, hæc ait: O mirum commentum, o subtilitas digna carcere & robore.] Dicebatur saxus Tarpeius, & robur, locus ille, ex quo præcipitabantur noxij. Cum igitur iam liqueat, magos e robore præcipites datos fuisse; quis dubitet, Christianos, qui a Gentilibus magi credebantur, huiusmodi supplicij genere, martyrij corona ab ipsis donatos fuisse?

Si plura adhuc de his cognoscere quæris, lege Notas in Roman. Martyrologium ad mensem Martij, & insuper annotationes nostras in sanctæ Glicerix Romanæ virginis historiam. Et de his ista sufficiant. Veniamus deinceps ad alia cruciamenta sanctorum.

De tertio & vigesimo, ac sequenti suppliciorum generibus.

Martyres raptabantur, & sæpissime etiam feris obijciebantur.

Duobus hisce cruciatibus, quibus beatissimi gloriosissimiq. Christi martyres vel diuersimode affecti raptabantur, vel feris diuersorum generum obijciebantur, testimonio sunt quamplurimæ sanctorum res gestæ, vt Philemonis & Apollonij a Metaphr. descriptæ Lipom. 5. & Surij 6. sub sanctorum Thyrsi ac sociorū titulo; Cointhæ, alias Quintæ, a Dionysio apud Eusebium histor. lib. 6. cap. 30. & Nicephorum lib. 5. cap. itidem 30. Encratidis supra a Trugillo in suo concionatorum Thesauro, Marci Euangelistæ a Rom. Martyrol. 7. Kal. Maij, & a Nicephoro lib. 2. cap. 43. Hippolyti a veteribus manuscriptis, & a Surio sub S. Laurentij nomine tom. 4. Onesiphori Apostolorum discipuli a Rom. Martyrol. octauo Id. Septemb. Elpidij & sociorum ab eodem lib. octauo Kal. Decemb. Felicis ab Adone; Pontiani, cuius supra facta est mentio: item Neophyti a Menologio 13. Kal. Februarij, Tryphenis a Rom. Martyrologio pridie Kal. Februarij, Ignatij a Metaphr. apud Surium tom. 1. Siluani ab Eusebio histor. lib. 9. cap. 6. & a Nicephoro lib. 7. cap. 16. Prisci & sociorum ab iisdem, a Nicephoro lib. 6. cap. 11. & ab Eusebio lib. 7. cap. etiam 11. Martianæ virginis a Rom. Martyrol. 4. Id. Iulij, Florelli a Mombr. tom. 1. & a Petro lib. 8. cap. 92. Mamantis a Surio ex Metaphr. tom. 4. Benigni a Surio tom. 6. Euphemix

phemia a Mombr. tom. 1. & a Petro lib. 8. cap. 48. Dariae virg. a nobis in historia SS. virg. Rom. Blandinae ab Eusebio lib. 5. cap. 3. & innumerabilium sanctorum sub Nerone martyrio coronatorum, a Rom. Martyrol. 8. Kal. Iunij, & denique Germanici martyris ab Eusebio lib. 4. cap. 14. & ab eodem Martyrol. 14. Kal. Februarij.

Modus, quo martyres raptabantur.

Trahebantur nonnumquam martyres (vt ex illorum Actis, quæ supra retulimus, colligitur) per loca aspera atque saxosa, vel tribulis carduisq. confita, collo aut caudis indomitum equorum, vel funiculis perforatis eorum calcaneis immisiss.

De Catholicis autem ab hæreticis nostri temporis miserandum in modum per vrbes raptatis multa habes in Theatro crudelitatum hæreticorum, in Sanderò de schismate Anglicano, & in libello de persecutione Anglicana. Inuenies præsertim in Theatro, viduam quamdam venerabilem sexagenariam, apud urbem Monsbrunum, crinibus ligno intortis alligatam, crudelissime per plateas illius ab Huguenotis in contemptum religionis Catholicæ tractam fuisse. Et hæc satis.

De martyribus ad bestias damnatis.

Extitit præterea antiquis temporibus in more maiorum, vt rei, vel etiam Christiani ad bestias damnarentur. Meminit huius supplicij Asinius Pollio epist. 32. lib. 10. Aulus Gellius lib. 5. c. 14. Apuleius lib. 6. Athenæus lib. 3. Iosephus lib. 15. antiquit. Iudaic. cap. 11. & demum Acta sanctorum martyrum paulo superius citata: quibus plane, sicuti & Suetonio in Domitiano c. 10. monemur, non tantum leonibus, sed & canibus aliquando fuisse obiectos, licet leonibus frequentius. docent hæc, non solum Androclis historia relata ab Aeliano lib. 7. de animal. cap. ult. & res gestæ sancti Ignatii martyris apud Eusebium lib. 3. histor. Eccles. cap. 34. & Hieronymum lib. de vir. illustrib. sed etiam vulgaris populi Romani in Christianos acclamatio: testatur enim

sæpissime Tertullianus in apolog. & cap. 39. populum Romanum crebro acclamasse; Christianos ad leonem. Si Tiberis ascendit, ait, in mœnia; si Nilus non ascendit in arua; si cælū stetit, si terra mouit, si famēs, si lues: statim, Christianos ad leonem, acclamatur; tantos ad vnum.] & cap. ult. eiusdem lib. Nam & proxime ad leonem clamādo Christianam, potius quam ad leonem, confessi estis labem pudicitiae apud nos atrociorē omni pœna & omni morte reputari.] Idem lib. de spectaculis: Et qui insigniori cuique homicidæ leonem poscit, item gladiatorī atrocior petat.] & in exhortatione ad castitatem: Ne non sint, qui exclament; Christianos ad bestias.] apud Lampridium etiā in Commodo, in Senatus acclamationibus, hæ voces inueniuntur: De latores ad leonem.]

*Quale supplicium
bestijs obijci.*

At fuisse Christianos hisce animalium generibus, alijsq. etiam frequenter, vt deuoraretur, discerperenturque, obiectos, docent eorundem res gestæ, & Tertullianus locis nuper citatis. nec mirum: nam (sicuti ex l. 1. colligitur, ff. de bon. damnator. & l. 3. ff. ad leg. Cornel. de sicar. atque ex Vlpiano l. eius qui. s. 1. & s. seq. ff. qui testam. fac. pos.) seruale supplicium erat; feruis enim dumtaxat, vilioribusq. personis irrogari solebat: cumq. Christi fideles apud Gentiles talis essent æstimationis (vt pluribus Tertullianus tradit in apologet.) mirandum profecto non est, si sæpissime eos feris obiectos fuisse, inueniatur.

Modi, quibus martyres feris obijciebantur.

Non vno eodemq. modo feris sancti martyres obijciebantur: siquidem aliquando vestibus denudati, in medijs theatris, alijsve locis, in quibus morabantur, includi solebāt; quandoque (vt Eusebius scribit lib. 5. histor. Eccles. cap. 1.) stipitibus ligati, vel retibus inuoluti, aut ferarum pellibus induti; aut denique pedibus, perforatis lapidibus, liquefacto plumbo insertis, & candentibus subulis in manuum digitis per longum defixis, canum laniatibus custodijs conclusi tradebantur. Testantur hæc Acta sancti Benigni martyris supra citata ad hunc modum:

His verbis commotus iniquissimus Imperator, in carcerem eū includi

includi præcepit, & grande saxum, idemq. perforatum adduci, atque illi pedes eius plumbo liquefacto inseri, & in digitos manuum eius calentes subulas in longum defigi, atque per sex dies nullum ei nec cibum, nec potum præberi: porro etiam includi cum eo duodecim canes sæuissimos, fame & siti affectos, ut ab illis discerperetur: carcerem quoque custodiri a militibus. Itaque subulas acutissimas in manus eius infixerunt, & in lapide plumbo liquefacto, vel remisso, pedes eius incluserunt, canesq. ferocissimos cum illo in carcere incluserunt.] & paulo post: O miram Dei virtutem, o paternum Iesu Christi amorem in suos: Angelo ei auxilium præbente, canes mansuefacti sunt, ita ut nec pilum de capitis, nec fimbriam vestimenti attingerent.] & quæ sequuntur.

Amplius, audiamus modo Eusebium loco dudum citato, & lib. 8. cap. 7. de Christianis feris obiectis ita loquentem:

Maturus ergo, Sanctus, Blandina, & Attalus, die cum bestiis dimicandi in nostrorum hominum cruciatum de industria præstita, ad bestias ducebantur, quo publicum & commune Gentilibus spectaculum plenum inhumanitatis & sæuitiæ exhiberent. Atque Maturus & Sanctus in amphitheatro omne genus tormentorum denuo subeunt.] & paulo post: Sustinent hi sancti viri tum crudeles ferarum tractus, tum alia omnia cruciamentorum genera.] & paucis interpositis: At Blandina trabi lignæ sublimis affixa, præda bestiis incurfantibus obijcitur: quæ quoniam & in crucis specie suspensa cernebatur, & ardenter preces fundebat, magnam concertantium mentibus alacritatem iniecit: quippe in ipso certamine, ex sorore cruci suffixa, ipsum Christum, qui pro nobis crucifixus est, oculis corporeis quodammodo videbant.] & post: At cum nulla bestia eius carnem tangere vellet; a trabe mox arrepta, in carcerem iterum truditur.] Et eodem cap. de Alexandro medico & martyre hæc subdit:

Populi multitudo contra Alexandrum vociferari cœpit. Vbi Præses instabat, sciscitabaturq. quisnam ille esset; respondit, se Christianum esse. Vnde Præses ad iracundiam prouocatus, illum condemnat ad bestias. Postero autem die eandem cum Attalo dimicationem (Præses enim, quo populo gratificaretur,

S. Benigni crudele martyrium.

Subule ferreæ martyrii instrumentum; a quibus non multum, opinor, distabat, quæ a Iosepho lib. de Machab. succensoria nuncupatur; namque ait esse tenuia ferri tela ad incendendum martyrem comparata.

S. Blandina cruci affixa a feris non tangitur.

Attalum denuo bestiis condemnat) Alexander ingreditur. Hi duo in amphitheatro, &c.]

Nec multo post adiecit idem auctor: Beata Blandina omnium postrema, tamquam nobilis & generosa mater, ubi liberos animauerat ad poenam, & victores ad Christum Regem præmiferat, ipsa eosdem cum liberis certaminum cursus remensa, ad eosdem læritia gestiens, ac de ipso vitæ suæ exitu permagno gaudio exultans properabat, non quasi ad bestias crudeliter proiecta, sed ad cœnam sponsi amice inuitata. Atque post verbera, post bestiarum laniatus, post fartaginis exustionem, ad extremum in rete inuoluta, tauri ricibus obiectatur. Quæ cum ab animali illo diu multumq. icta exagitataq. fuisset, ac nullum sensum cruciamentorum, quæ hactenus ei obtigissent, partim propter spem qua Dei promissis firme adhærescebat, partim propter colloquia quæ intra se cum Christo conferebat, omnino haberet, tandem ense iugulata fuit.] Et lib. 8. cap. 7.

Quosdam enim ex illis in Palæstina propter patientem tormentorum perpeffionem claruisse scimus: alios Tyri Phœniciæ magnam laudem collegisse: quos quidem quis est qui non supra modum miratus fuerit, cum oculis cerneret innumera- biles plagas, dimicationem cum bestiis voracibus, inq. ea pardorum, vrforum immanium, aprorum agrestium, taurorum denique igne & ferro ad rabiem acriter incitatorum impetus, & eximiam generosorum martyrum contra cuiusque bestię ictum tolerantiam? Quibus quidem rebus, dum gerebantur, ipsi interfuimus: diuinamq. potentiam Seruatoris nostri, ipsiusq. Iesu Christi, cui illi in eruciatu præclarum testimonium perhibebant, id temporis præsto martyribus opem tulisse, & euidenter se ipsam eis ostendisse animaduertimus. Nam belluæ illæ rapaces, longo temporis spatio, neque sanctorum corpora attrectare, neque ad ea prope accedere audebant: sed infideles, qui extra repagula, alius aliunde, incitatione quadam eas in martyres instigarunt, impetu ferebantur. Et quamquam sancti Dei athletæ nudi consistebant in medio, manibusq. ea prouocabant, & in se pertrahere conabantur (hoc enim vt agerent, illis erat imperatum) illos tamen solos non omnino attigerunt: verum interdum, dum

*S. Blandina inui-
cti animi mulier
feris obiecta tan-
ti cornibus in-
fectatur.*

*Christiani feris
obiecti.*

*Bestiæ infideles
adorantur.*

sum in eos irruerant, tamquam diuiniore quadam vi ac virtute fuerunt repulsæ; & retro denuo quam mox resilierunt. Quod cum diu fieri cerneretur, non exiguam infidelibus spectantibus excitauit admirationem: vsque adeo, vt prima bestia frustra incurstante, secundam, & tertiam in vnum eundemq. martyrem dimitterent.

Interea non modo virilem & intrepidam sanctorum illorum animi tolerantiam, sed firmam etiam atque inflexibilem in teneris corporibus constantiam cum stupore quodam mirari licebat. Vidisses enim adolescentulum non viginti annos integros natum, nullis constrictum vinculis, firme consistentem, manibus in crucis modum e transuerso expansis, robusta & excelsa mente in precibus ad Dei numen fundendis attentissime defixum, neque omnino se commouentem, neque in hanc vel illam partem de loco, in quo steterat, deflectentem: idq. cum vrsi & pardi furorem & mortem in eum exhalarent, cumq. iam eius carnem dentibus lacerare aggrederentur: Quorum ora, diuina quadam & inexplicabili potentia, nescio quo pacto fuere proprie obturata, & iterum ipsi retro propere recurrerunt. Sed de isto hoc modo.

*Martyrum feris
obiecatorum mira
constantia.*

Alios rursus cernere potuisses (omnes enim simul quinque erant) agresti & immani tauro obiectatos: qui nonnullos ex infidelibus propius aduentantes, cornibus in aerem coniecit, eosq. discerpfit misere, & femiuuos hominum manibus inde auferendos reliquit: Verum ad sanctos martyres solos, dum furore & rabie exardescens in eos irrumperere conabatur, ne appropinquare quidē poterat: & tametsi pedibus atque cornibus huc illucq. vibratis insultabat, & cauteriorum incitamentis laceffitus contra illos terrorem spirabat, tamen retrogrado cursu diuina sacri numinis prouidentia repulsus fuit; vsque eo, vti cum iste illos neutiquam læsisset, alias belluas in eos immitterent. Ad extremum, post graues & varias illarum etiam incursiones, ense obtruncati fuere, & marinis fluctibus sepulcrorum loco mandati.] hucusque Eusebius, qui alijs etiam locis de Christi fidelibus bestiis obiectis pluribus agit.

Ceterum fuisse martyres canum lacerationibus a Gentilibus

bus traditos pellibus ferarum indutos, ostendit (vt nostros mitamus) Cornelius Tacitus Ethnicus scriptor annalium lib. 15. ita dicens: Ergo abolendo rumori Nero subdidit reos, & exquisitis finis poenis affecit, quos per flagitia inuisos, vulgus Christianos appellabat. Auctor nominis eius Christus, qui, Tiberio imperitante, per procuratorem Pōtium Pilatum supplicio affectus erat. Repressaq. in præsens exitiabilis superstitio, rursus erumpebat, non modo per Iudæam, originem eius mali, sed per urbem etiam, quo cuncta vndique atrocita, aut pudenda confluunt, celebranturque. Igitur primo correpti qui fatebātur, deinde indicio eorū, multitudo ingens, haud perinde in crimine incendij, quam humani generis odio conuicti sunt. Et pereūtibz addita ludibria, vt ferarum tergis contesti, laniatu canum interirent, aut crucibus affixi, aut flammandi, atque vbi defecisset dies, in vsum nocturni luminis vrerentur.] hæc ille. De his sanctis quoque eadem ferme habet Martyrologium Rom. VIII. Kal. Iulij, dum de pluribus Christianis sub Nerone martyrio coronatis sermonem facit.

Episcopi iumentorum curæ ascribebantur.

Legimus præterea in Eusebio histor. Eccles. lib. 8. c. 22. & in Actis sanctorum martyrum, speciatim Marcelli Papæ, fuisse Episcopos, Maxentio imperante, ad maximam eorum contumeliā, curæ iumentorum ascriptos: in rebus quippe gestis Marcelli Romani Episcopi huiusmodi verba habentur: Hic coarctatus, & tentus est, eo quod Ecclesiam ordinaret: & comprehensus a Maxentio, vt negaret se esse Episcopum, & sacrificijs se humiliaret demoniorum: qui semper contemnens & deridens præcepta Maxentij, damnatus est in catabulum] id est (vt innuunt ea, quæ de ipsomet scribit Rom. Martyrologium 17. Kal. Februarij) in stabulum iumentorum; vel (quod idem est) ad alendos (vt Eusebius ait loco nuper citato) equos, & camelos Imperatoris, qui publicæ ytilitati ad vehenda onera inseruiebant. Si adhuc alia quæris, vide Notas ad Rom. Martyrologium in mensem Ianuarij, & Acta sanctorum Indes & Domnæ a Metaphr. descripta apud Surium tom. 6. itemq. Theodoretum hist. suæ Eccl. lib. 5. cap. 38. ibi enim de sancto Hormisdā martyre Persa loquens hæc ait:

Hormisdā quemdam, virum in Persis apprimè nobilem, ex genere Achemenidarū oriundum, patre Præfecto, cum Rex scilicet

ecet Persarum Goraranes Isdigerdis filius, cum Christianum esse accepisset, ad se adduci, & Deum seruatorem pernegare iubet. At Hormisda: Quod imperas, o Rex, neque iustum est, inquit, neque vtile: nam quicumque didicerit Deum omnium gubernatorem facile contemnere, eumque denegare, multo facilius Regem, quippe cum homo sit, mortalis naturæ particeps, contempturus est.] & post: Rex autem, quem oportuerat sapientissimam eius orationem admiratum esse, athletam generosum diuitijs & honore spoliavit, deditq. ei mandatum, vt omnibus vestibus, solo subligaculo excepto, exurus, camelos, qui erant in exercitu, duceret. Cum vero dies complures præterissent, Rexque tabulato despiciens, videret optimum illum virum & radijs solaris exultū, & conspersum vndique puluere; nobilitate ac splendore illius in memoriam reuocato, primum iubet eum adduci ad se, & indusio linteo vestiri. Deinde arbitratus eius animum partim cruciatu præterito, partim humanitate erga eum iam declarata mollitum esse: Nunc demum, inquit, obstinatione deposita, filium fabri negato. At ille diuino zelo accensus, indusium dilacerauit, eoq. ad Regem proiecto, sic eum affatur: Si me huius causa pietatem deserturum putas, habeas tibi donum cum impietate.] & quæ sequuntur. Meminit consimilis poenæ generis Victor lib. 5. de persecut. Vuandal. dum loquens de Armagasto nobilissimo Christi martyre, inquit: Tunc Theodoricus in Byzacenam prouinciam ad fodiendas eum condemnat scrobes. Postea, quasi ad maius opprobrium, haud procul Carthagine, ubi ab omnibus videretur, pastorem eum præcipit esse vaccarum.] hæc ibi. At nunc ad alia.

Hormisda gloriosa confesso & inuicta constantia.

Camelorum curæ ascriptus S. martyr Hormisda.

Armagastus Comes Christi confessor vaccarum pastor efficitur a Vuandalis Arianis.

De martyribus Christianis obiectis vel muribus, vt abroderentur, vel equitibus, vt eorum corpora ab ipsis obtererentur.

Muribus tradebantur Christiani a Gorarane Persarum crudelissimo, vt de ipsis tradit Theodoretus histor. lib. 5. cap. 38. his verbis: Quinetiam lacus effodere; eos, id est, Christianos, summa cum diligentia inungere, deinde ingentem soricum numerum in eos concludere: postremo pietatis athletas, eorum manibus

Christiani soricibus rodendi tradebantur.

Immanis crucia-
tus.

Catholici divi
valde modis ab
hæreticis vexan-
tur.

Catholici nostri
temporis ab hæ-
reticis ferarum
pellibus insuti
morsibus rabi-
dissimorum ca-
num obijciuntur.

nibus pedibusq. constrictis, ne bestias abigant, foricibus vel alimentum obijciunt: forices autem fame oppressi, sensim carnes sanctorum absument, sicq. diuturnum & acerbum cruciatum illis afferunt, &c.]

Simile aliqua ex parte huic cruciatus generi, licet immanius videtur illud, quo nostri tēporis hæretici (vt annotatur in libro, qui Theatrū crudelitatis hæreticorum inscribitur) Catholicos diuexant, atque affligunt; dum videlicet eos resupinos ligantes, nudo eorum ventri pelues inuersas cum viuis gliribus intus inclusis superimponunt; superq. pelues ignes extruunt, vbi illis excitati glires, dentibus ventres abrodant, & in viscera succundant. Hoc tam acerbo, tamq. diro supplicio plurimi ex Catholicis temporibus hisce nostris, ne Orthodoxam fidem desererent, affecti fuerunt: e quorum numero etiam aliqui extiterunt qui ad exemplum Christianorum Neronis tempore passorum ferarum pellibus insui magis voluerunt, & rabidissimorum canum morsibus (Elizabetha impia Angliæ Regina nuncupata sic iubente) obijci, quam nefaria eius imperata exequi, & a vera Christi fide vel minimum deficere atque recedere.

Præterea de Christianis martyribus (quod dilucidandum nobis erat) & præcipue Episcopis, quorum corpora misere impiorum iussu humi prostrata, conculcata, contritaq. ab equis fere, scribit Victor de persecutione Vuandalica lib. 3. inquit:

Post hæc edicta feralia veneno toxicato transuersa, iubet cunctos Episcopos, qui Carthagine fuerant congregati, quorum iam ecclesias, domos, & substantiam ceperat, in hospitij, quibus erant, expoliari, & expoliatos foras muros propelli: non animal, non seruus, non mutanda quæ ferebant vestimenta penitus dimittuntur: addens adhuc, vt nullus quempiam illorū hospitio reciperet, aut alimoniam præstaret: qui autem hoc miserationis causa facere tentasset, cum vniuersa domo sua incendio cremaretur. Sapienter tunc etiam proiecti Episcopi fecerunt, vt licet mendicantes, exinde non abirent; quia si recederent, nō tantum violenter omnino reuocarentur, sed & mentirentur eos, sicuti mentiti sunt, fugisse conflictum; maxime, quia vbi reuerterentur, iam nequaquā fuerat, ecclesiis, substantia, vel domibus occupatis.

occupatis. Dum ergo gementes in circuitu murorum, nudo sub aere iacerent; factum est, ut Rex impius ad piscinas exisset. Cui vniuersi occurrere maluerunt, dicentes: Ut quid taliter affligimur? Pro quibus malis forte commissis ista perpetimur? Si ad disputationem congregati sumus, quare expoliati? quare traducimur? quare differimur? & sine ecclesijs & domibus nostris foras ciuitatem, fame & nuditate laborantes, medijs stercorebus volutamur? Quos ille toruis oculis aspiciens, priusquam suggestionem eorum audisset, iussit super eos cum fessoribus equos dimitti, ut tali violentia possint non solum conteri, verum etiam necari. quorum tunc multi contriti sunt, & precipue senes, & infirmi.] hucusque Victor.

Porro hæretici nostri temporis, imitantes horum exempla, fratrem quemdam, cui Ioannes nomen erat, virum venerabilem ex ordine S. Francisci, Episcopum Dauentriensem paulo ante designatum, quem immanissime vulnerauerant, pluribusq. alijs iniurijs & opprobrijs affecerant, pedibus conculcarunt, & instar putridi & abiecti cadaueris in plateis reliquerunt. Idem legimus, Diocletiano Imperatore, sanctis Christi virginibus Maximæ, Secundæ, & Donatillæ accidisse. Et de his iam satis.

Sic scribit Theatrum crudelitatum hæreticorum nostri temporis

De sexto & vigesimo, ac duobus post sequentibus

SS. martyrum cruciatibus.

De his suppliciorum generibus, quibus martyres in profundas fossas iniecti terra obruebantur, aut in profluentem, vel in puteos, aut in calcis fornacem deturbabantur, sermonem faciunt eorundem res gestæ, speciatim Castulli a Surio relatæ tom. 1. sub S. Sebastiani titulo, Vitalis a Mombrizio tom. 2. & a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, Marcelli a Surio tom. 5. & a Petro lib. 8. cap. 37. Philemonis & sociorum a Martyrologio, & Menologio 10. Kal. Decemb. Paulinæ ac Dariæ virginum Rom. a nobis in earum historia, Sabini a Metaphr. Lipom. 7. & Surij 2. Iuliani a Menologio Idibus Martij, Montani & Maximæ a Rom. Martyrologio 7. Kal. Aprilis, & a Petro lib. 3. cap. 233. Cæsarij, & alterius Iuliani ab eodem auctore lib. 10.

E c

cap. 2.

cap. 2. & a Surio tom. 6. Vlpiani a Romano Martyrologio tertio Non. April. Agathopodis, ac Theoduli a Lipom. tom. 7. & a Surio 2. ex Metaphr. Apollonij, ac sociorum a Petro lib. 4. cap. 44. Calisti, & Carisij ab eodem lib. etiam 4. cap. 55. Floriani a Mombrizio tom. 1. & a Surio 3. Theoduli, Thecusæ, Alexadræ, Claudiæ, Fainæ, Euphrasæ, Matronæ, & Iulittæ virginum a Martyrologio, & Menologio quintodecimo Kal. Iunij; Peregrini, sociorumq. eius a Menologio itidem Nonis Iulij, Symphorosæ a veteribus manuscriptis, & a Petro lib. 6. cap. 111. Hieronidis, Leontij, & aliorum a Menologio prid. Id. Septemb. Calistrati ab eodē libro V. Kal. Octobris, & a Metaphr. Lipom. 6. & Surij 5. Clemētis Papæ, & Claudij a nobis in historia SS. virginum Rom. Agapij a Romano Martyrologio 12. Kal. Decemb. Rufinæ & Secundæ sororū a nobis in rebus gestis SS. virg. Rom. Mamantis a Metaphr. apud Surium tom. 4. Hermilli & Stratonici ab eodē apud eundem scriptorem tom. pariter 4. Hefychij a Martyrologijs 14. Kal. Decemb. Claudij, Nicostrati, Symphoriani, Castorij, atque Simplicij a Surio tom. 6. Calisti Papæ a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, & a Mombrizio tom. 1. & Anthusæ Iunioris a Menologio 16. Kal. Septembr. Flori, & Lauri ab eodem 15. Kal. eiusdem mensis, vbi ista leguntur:

SS. Flori, & Lauri
et martyrium.

Natalis SS. martyrum Flori, & Lauri. hi viri sancti erant fratres gemelli, cæsores lapidum, quam artem didicerant a Proclo, & Maximo: postea vero quam eorum magistri pro Christo martyrium perpassi sunt, relicto Byzantio, venerunt in Illyricam regionem, in urbem Vlpianorum: vbi apud Licionem Præsidentem metalla perscrutantes, propriam artem nobiliter exercebant. postremo multos passi cruciatus, a Licione Præsidente in profundum puteum deiectioni, Deo ipsi animas commendarunt.] hucusque Menologium.

Martyres in calcis
fornacem suis
se deurbator
effunditur.

Iam vero fuisse sanctos martyres in calcis fornacē (quod probandum restabat) coniectos, aperient S. Clementis Ancyrae Episcopi Acta a Surio ex Metaphr. tom. 1. descripta, & trecentorum martyrum, de quibus Rom. Martyrologium nono Kal. Septembr. in hunc modum scribit:

Carthagine sanctorum trecentorum martyrum tempore Valeriani

leriani, & Gallieni : qui inter alia supplicia , cum Præses fornacem calceariam accendi iussisset, & in præsentia eius prunas cum thure exhiberi , atque illis dixisset : Eligite e duobus vnum ; aut thura super his carbonibus offerte Ioui ; aut in calcem demergimini : fide armati, Christum Dei Filium confitentes, ictu rapidissimo se iniecerunt in ignem, & inter vapores calcis in pulverem sunt redacti : ex quo , candidatus ille beatorum exercitus, Massa candida meruit appellari.]

Quomodo SS. martyres terra obruerentur.

Sciri hic debet, priusquam sermonem nostrum alio transferamus, Christianos tormentis obnoxios, non semper fuisse toto corpore in profundas fossas, ut terra lapidibusq. obruerentur, iniectos, sed plurimum : legimus namque in Actis nuper citatis sanctorum Philemonis & Marcelli, fuisse eos ob hanc eandem causam usque ad renes in ipsismet inclusos. percurrere poterit lector, si volet, eorum res gestas.

De modis, quibus iidem Christi martyres in mare, vel flumina, projiciebantur.

Non vno eodemq. modo, sed varijs in profluentem deiectioni leguntur sancti martyres : quandoque ingentibus saxis, aut plumbeis ponderibus ad collum, vel pedes, aut eorum dexteram alligatis, ut Sabino, Agapio, Agathopodi, Theodulo, Floriano, Thecusæ, Alexandræ, Claudæ, Fainæ, Euphrasæ, Matronæ, Iulittæ, Symphorosæ, Claudio, Rufinæ, Secundæ, Mamanti, Hefychio, Lucianoq. contigit. Quandoque vero, vel ligatis manibus, ac pedibus, vel retibus inuoluti, aut plumbeis oculis conclusi, vel culeo insuti. Testantur hæc beatorum Faustini & Iovitæ Acta a veteribus manuscriptis relata, & Hermilli, Vlpiani, Stratonici, Nicostrati, Symphoriani, & aliorum.

Monemus hic lectorem, fuisse culeum antiquissimum tormenti genus : eius siquidē Plautus (teste Nonio) meminit in Vi-

De culeo.

Culeus quid sit.

dularia his verbis: Iube hunc insui culeo, atque in altum deportari, si vis annonam bonam.] Porro culeus, de quo hic agimus, vter, seu sacculus fuit ex corio factus, quo cum cane, gallo, serpente, simia, vel aliquibus saltem horum insutus parricida, præceps, ex legis Romanorum decreto, in mare, seu flumen dabatur. Vnde antiquis temporibus (veluti ex Cicerone cognosci potest lib. 2. de inuent.) huiusmodi lex in parricidas extitisse videtur:

Soleæ lignæ erant compedes.

Hostius post Annibalis bellum primus omnium patrem interfecit.

Si quis parentes occiderit, aut verberauerit; ei damnato obuoluatur os folliculo lupino, soleæ lignæ pedibus inducantur, & in carcerem ductus, ibi sit tantisper, dum paretur culeus, in quem coniectus in profluentem præcipitetur.] hucusque Cicero. Verum lata fuit lex ista (vt Sigonius docet lib. 2. de iudicijs cap. 31.) ad homines deterrendos, ne L. Hostij exemplo moti, qui primus omnium, post Annibalis bellum, patrem interfecit, suis genitoribus & ipsi, ferro, alijsve modis vitam eriperent. Itaque cum bello Cimbrico anno DCXL. Poblucius Malleolus matrem interemisset, hoc cruciatus genere affectus fuit. Scribit hæc Liuius lib. 18. hoc modo: Poblucius Malleolus, matre interempta, primus omnium insutus culeo, in mare præcipitatus est.] & in Rhetor. ad Herennium: Malleolus iudicatus est matrem necasse: ei damnato, statim folliculo lupino os obuolutum est, dum culeus, in quem coniectus in profluentem deferretur, compararetur.] hæc ibi.

Post hæc tulit Pompeius in parricidas, dum Consulatus dignitate potiretur, eiusmodi legem:

De virgis sanguineis. vide infra.

Prætor, qui ex hac lege quæret, de eius capite quærito, qui patrem, matrem, auum, auiam, fratrem, sororem, patruelem, matruelem, patrum, auunculum, amitam, materteram, consobrinum, consobrinam, vxorem, virum, generum, socrum, vitricum, nouercam, priuignum, priuignam, patronum, patronam occiderit, cuiusve dolo malo id factum erit, siue conscius fuerit: deq. eius matris capite quærito, quæ filium, filiamve occiderit; & aui eius, qui nepotem occiderit, eiusq. qui emit venenum, vt patri daret, quamuis non potuerit dare. is si confessus erit, virgis sanguineis verberatus, deinde culeo insuatur, cum cane

ne, gallo gallinaceo, & vipera, & simia; deinde in mare pro-
indum culeus iactetur.]

*Animalia quæ
in culeo insueban-
tur.*

Meminit huiusce Pompeiæ legis Iustinianus Instit. tit. de pub.
ad. §. alia deinde. dum ait: Lege Pompeia de parricidio cauetur,
et si quis parentis, aut filij, aut omnino affinitatis eius, quæ nun-
upatione parentū continetur, fata præparauerit, siue clam, siue
alam id ausus fuerit, necnon is, cuius dolo malo id factū est, vel
onfcius criminis extitit, licet extraneus sit, poena parricidij pu-
iatur; & neque gladio, neque ignibus, neque ulli alij solemnī
cenæ subijciatur; sed insutus culeo, cum cane, gallo gallinaceo,
ipera, & simia, & inter eas ferale angustias comprehensus, se-
undum quod regionis qualitas tulerit, vel in vicinum mare, vel
in amnē proijciatur. Si quis autē alias cognatione, vel affinitate
oniunctas personas necauerit, poenam legis Corneliæ de sicarijs
ustinebit.]

Ex his itaque iam liquet, illud ipsum culei tormentum a
maioribus (veluti Cicero orat. pro Rosc. Amer. indicat) excogi-
atum fuisse, a Pompeio vero auctum, atque in propinquorum,
patronorumq. interfectores extensum. Cicero siquidem loco
itato, rationem reddens, cur maiores viuum hominem culeo
nsutum in flumen deijci præceperint, nullam prorsus mentionē
facit de gallo, simia, vipera, & cane, immo nec etiam alijs in-
ocis, quibus de hoc eodem supplicij genere, prout antiquiori-
bus vsui erat, locutus est. auxit igitur illud Pompeius, & non
adinuenit.

*Pompeius non
inuenit culei.*

Ceterum an necessarium extiterit, culeo omnia hæc anima-
lia vna cum reo insuere; putamus non fuisse: tum quia non sem-
per horum omnium habetur sermo, cum de culeo lege Pompeia
ueto reperitur ab antiquis facta mentio: tum etiam quoniam in
Actis SS. martyrum hoc supplicio affectorum, præsertim Vlpia-
ni, non legitur omnia simul cum ipsis in eo inclusa fuisse, sed ali-
qua dumtaxat. vide Eusebium, ipsorum Acta referentem histor.
lib. 8. cap. 15.

*In culeo non om-
nia animalia in
lege Pompeia de
parricid. recensita
insuebantur.*

Huiusmodi tam immani, tamq. acerbo cruciatu punitus fuit
(vt Valerius Max. testatur lib. 1. cap. 1.) Attilius Triumvir, eo
quod sacros libros describēdos tradidisset. Et insuper cum iam
(Paulo

*Attilius Triumvir
culei supplicio
damnatus.*

*Culeus licet in
usu amplius non
esset, tamen ad
Christianos ex-
cruciandos iterum
adhibitus fuit.*

(Paulo teste lib. 5. senten. tit. 24. ad l. Pomp. de parricid.) ob n-
miam eius atrocitatem amplius vsui non esset; Christianorum
tamen aliqui, eo iterum adhibito, martyrij corona donati fue-
re. Si plura de culeo desideras, lege Ciceronem pro Rosc. Ame-
Suetonium in Octauio cap. 35. Senec. de clem. lib. 1. cap. 2.
& controuersiarū 7. controuersia 1. itemq. C. Theodosiani lib.
9. tit. de parricidis, Cuiacium paratitl. lib. 9. titl. 17. Fu-
gentium de prisco sermone, Isidorum lib. 6. etymol. cap. VI.
Brissonium de verborum significationibus, Sigonium de iudicij
lib. 2. cap. 31. & lib. 3. cap. 17. & Notas in Romanum Marty-
rologium in mensem Aprilis. In Cuiacio, loco citato, nemp
titulo 17. (De his qui parentes vel liberos occiderunt) hæc d
culeo narrantur:

Lex Pompeia de parricidio magis recepta est, tamquam no-
uissima, & latissima, quæ pro parricidio etiam habet cædem co-
gnatorum ex transuerso, & adfinium, & patronorum, & coniu-
gis. Proprie enim parricidium cōmittitur tantum inter parēte
& liberos: quod cōstitutioni huius tituli magis placet puniri mo-
re maiorum, primitus virgis sanguineis cæso parricida, l. pen. ff.
ad l. Pomp. de parric. quales virgas lictorū esse apud Plinium leg-
ex fruticibus sanguineis, qui arboribus infelicibus adnumerātur
vt quemadmodum alij criminosi more maiorum arbori infelic-
suspenduntur, ita parricidæ ante supplicium cædantur fustibus
ex arbore infelici decerptis; deinde insuantur culeo. Iuvena-
lis corio bouis, Cedrinus *ἡ γὰρ τοῦ βοῦς τοῦ δεινοῦ*, cum impijs ani-
malibus impij homines, vt inter sententias Imperatoris Hadria-
ni legi, quæ referunt etiam parricidam insutum culeo cum illis
animalibus plastro iūcto bobus atris in mare deportari, & abij-
ci in profundum. Noua hæc pœna dicitur in Institutionibus,
quæ est vetustissima.] & paulo post: Valde notandum est quod
Suetonius scribit in Augusto, hoc acerbissimo supplicio nec con-
uictum etiam manifesti parricidij reum adfici solitum, nisi ultro
confiteretur.] Atque hæc quidem de culeo Cuiacius. Nunc ad
alia pergamus.

*Virge sangui-
nea.*

*Arbores infeli-
ces.*

*Quid paterentur
noxij, priusquam
culeo insueren-
tur.*

*Quomodo dice-
retur culei sup-
plicio afficiendū ad
mare.*

*De Christianis Orthodoxis ab hæreticis in mare, vel flumina
deturbatis, aut terra obrutis.*

Scribit Victor Vticensis Episcopus, fuisse Catholicos in na-
ues fractas, sine velo, atque remigio, ab hæreticis Arianis impo-
sitos, & sic vastissimo mari ad certissimum naufragium commif-
sos. Quocirca inquit: Tūc vero memoratæ vrbis Episcopum, id
est, Carthaginis, Deo & hominibus manifestum, nomine Quod-
ultdeus, & maximam turbam clericorum nauibus fractis impo-
tam, nudos atque expoliatos expelli præcepit. Quos Dominus,
miseratione bonitatis suæ, prospera navigatione Neapolim Cā-
aniæ perducere dignatus est ciuitatem. Senatorum atque ho-
ratorum multitudinem primo exilio crudeli contriuit.] ita
Victor de persecutione Vuandalica lib. 1.

*SS. martyres in
naues fractas si-
ne velo remigioq.
impositi, maris
discrimini comit-
tebantur.*

Atqui non modo ab antiquis hæreticis cōperimus fuisse Ca-
holicos in aquas coniectos, sed ab his recentibus etiam. Atte-
tatur hoc Theatrum crudelitatis hæreticorum nostri temporis
his verbis:

Cum urbem Flandriæ Audenardam Geusij stratagemate oc-
cupassent; sacerdotes omnes eiusdem prouinciæ virtute & do-
ctrina celebres corripuerant, & in castellum adduxerant: hos
inter, magistrum Petrum, virum venerabilem, & qui ætate om-
nes antecedeat, post illata ei varia opprobria & contumelias,
vestibus spoliatum, pedibus manibusque in dorsum colligatis,
per fenestras in fluium præcipitem dederunt. Orabat is, dum ca-
teret, alacri animo & constanti: Fiat voluntas tua, Domine.]
Et mox:

Eodem modo subsequenter præcipitati sunt, venerabilis Ioan-
nes Paulus, & reliqui; e quorum numero magister Iacobus pro-
rectissimæ ætatis, & debilis, nec natandi peritus, sublatus vndis
non longe ab eo loco, ereptus est, & vitam habuit incolumem.]
& non multo post: Vrsula Talefia in Beguinagio Harlemiensi
religiosa virgo, post patrem grandæuum, eius ciuitatis magistra-
tum gerentem, pluresq. alios cum eo Catholicos magni nominis
viros laqueis suffocatos, sub patibulum perducta est, & rogata

*Vrsula virginis
nostre ætatis cō-
stantia atque
martyrium.*

num

num fidem, Orthodoxamq. religionem defereret, & militi cu-
dam nuberet: quod cum constantissime negaret, illico in aqua
proiecta est, & submersa.] Et post:

Hoc vnum etiam aduertes, hæreticos ciuitatis Neumasij i
Linguedoca sitæ, ingentem Catholicorum multitudinem pu-
gionibus trucidatam, & semimortuam in eiusdem vrbis puteun-
fatis amplum atque profundum submersisse, & eundem duabu-
vicibus compleuisse.] & hæc quidem liber Crudelitatum hæ-
reticorum nostri temporis.

De Catholicis autem terra obrutis hæc idem scriptis manda-
uit: Huguenotij presbyterum quemdam, Petrum nomine, ex pa-
roecia Beaulienfi, capite dumtaxat extante, viuum defoderunt
& insuper sacerdotes quosdam in Belgicis non longe ab Ypris
eodem modo, viuos terra & lapidibus obruerunt; metasq. e ca-
pitibus interuallo relicto constituentes, ad illa globos lapideos
aut ferreos ludi gratia dirigebant.] & hætenus de his.

Reliquum est deinceps, vt alia cruciamentorum poenarumq.
genera comprobemus, declaremusque. Quamobrem loquemur
primo loco de martyribus, qui publice vestibus spoliati per ciui-
tates ducebantur; deinde de illis, qui vel in carceres vitreis stras-
tos, vel testaceis fragmentis, vel etiam muricis ferreis, nudis cor-
poribus inclusi, miserandum in modum illorum aculeis torque-
bantur, vel ad duarum arborum ramos alligati descenderantur.
tertio & postremo loco de martyribus habebitur sermo vel in
exilium pulsus, vel ad opus, aut ad metalla damnatis.

*De martyribus
qui vel publice
vestibus denuda-
ti deducebantur,
vel aculeis testa-
ceorum, vel con-
similium torque-
bantur, vel ad
duarum arborum
ramos alligati
descenderantur.*

Supplicijs primi alteriusve generis testimonio sunt Acta SS.
martyrum Carpi & Papili a Metaph. recitata Surijs tom. 2. Men-
næ ab eodem scriptore Surijs tom. 6. Alexandri a Lipom. tom. 7.
Vincentij a veteribus nostræ bibliothecæ manuscriptis, Petri &
Marcellini a Petro lib. 5. cap. 74. Victoris & Coronæ a veteri
nostræ bibliothecæ manu exarato codice, & a Metaph. apud Li-
pom. tom. 7. & Surium 3. item Stratonis a Menologio quinto
Id. Septembris, vbi hæc verba referuntur:

Natalis B. martyris Stratonis, qui in duobus cedris ligatus,
& in duas partes sectus pro Christi confessione, cum cælestibus
coniunctus est.] hæc ibi.

De plu-

De pluribus Christi fidelibus hoc eodem cruciatu affectis scribit Eusebius lib. 8. cap. 9. Nicephorus eum secutus lib. 7. cap. 8. & Metaphr. in rebus gestis paulo ante citatis B. Victoris, & Coronæ.

De Catholicis, ac præcipue religiosis, & sacerdotibus, quorum ventres ab hæreticis nostro sæculo dissecti sunt.

Non solum ab antiquis Idololatræ, atque hæreticis Christiani martyres varijs diuersisq. modis dissecti fuere, vt nuper & paulo superius aperuimus, sed etiam ab hæreticis nostri temporis. Perueniant, quæso, ad aures nostras, quæ de his scribit Surius in commentario rerum suo tempore in orbe gestarum, & Theatrum crudelitatum. Sunt autem eiusmodi:

Huguenoti apud S. Macarij in Vascouia presbyterorum ventres ferro dissecuerunt, & eorum intestina paulatim baculis circumuoluta euulserunt.

In vrbe Mancina, capto sacerdote admodum grandæuo, amputarunt pudenda, atque igne tosta, in os ingesserunt; & vt viderent quomodo ea digereret, viuenti ventriculum diffiderunt, atque ita interemerunt.

Cuidam alteri presbytero, vt erat viuus, Iuliani tyrannidem sæuitiamq. imitantes, ventrem ferro aperuerunt, & imposita auena præsepe & pabulum equis suis præbuerunt.]

Hæc sunt sacerdotum Christi tormenta: sed audi adhuc alia, dira quidem & ipsa, atque aspera; vt nihil eorum, quæ ad Catholicorum pro vera religione occisorum gloriam pertinent, prætereamus.

In parochia Cassenouili, vicina Engolismæ, Huguenoti presbyterum quemdam, Ludouicum nomine, virum, testimonio habitatorum eiusdem loci, optimæ & exemplaris vitæ, apprehenderunt, cuius manus ahenò oleo bullienti pleno tam sæpe ac diutine immerferunt, quousque auulsa ab ossibus caro exciderit: nec crudeli eo satiati tormento, infuderunt ori eiusdem bulliens istud oleum; & cum nondum mortuum viderent, glandibus plumbeis, e fistulis ferreis emittentes, interemerunt.

Ceperunt & alium presbyterum, Colinum nominatū, quem absēctis pudendis, cistæ perforatæ includere: deinde tantam bullientis olei vim ei superinfudere, vt animam, his tormentis victus, exhalaret.

In parœcia vulgo appellata, Riuieres, alium quemdam comprehenderunt, cui adhuc viuo linguam, mento perforato, euulserunt, tum inde trucidarunt: similiter & alium, cui nomen Ioannes, excoriatis candenti ferro pedibus, iugularunt.

Simon Vicarius S. Hilarij Montieriēsis, sexagenarius, vir omni virtute refertus, ab eo, quem fidum sibi crediderat, proditus, captiuus Engolismam tractus est; coactusq. ingenti pecunia vitam redimere, non sine magna difficultate multam impositam exsoluit. Redeūti, & in libertatem, vt putabat, restituto, emissus perditorum quispiam per portam S. Petri, qui consequeretur, occurrit; qui apprehenso, tamquam carnifex, oculos eruit, & linguam sub mento euulsi.

Arnoldus Durandean Vicarius Fleacensis, octogenarius, ab Huguenotis iugulatus, in fluuium proiectus est.

Franciscus Rabotean, in parœcia Foucquebrunensi Vicarius captus ab Huguenotis, adiunctus est, & alligatus bobus plaustrum trahentibus, atque tot & tam grauib. stimulis adactus, & flagellis cæsus est, vt inter ea tormenta tandem exspiraret.

Eo tempore, quo Auriacus Princeps Ruremundam Geldriæ urbem occuparat, milites eius monasterium Carthusiense vi inuasere, exclamantes, Gelt, Gelt, ea vociferatione significantes se velle pecunias. In introitu interempti sunt fratres laici tres, Albertus, Ioannes, & Stephanus Ruremundensis: inde in templum proruentes, venerabilem Priorem Ioachinum, precibus vna cum ceteris fratribus intentum, offendunt: eum cum vulneribus afflixissent, inde extraxerunt; monachi ibidem quatuor necati, nempe Ioannes & Seuerus sacerdotes, Henricus & Federicus diaconi; reliqui grauius vulnerati relictī sunt.

Vincentius Hercquius monachus laicus, ab iisdem captus, & in templum raptus, flexis genibus postquam orasset; Domine Deus, merear, quæso, fratribus meis morte & martyrio sociari: mi-

ri: militum vnus, eo audito, ingens illi in caput vulnus infixit; adeo vt sanguine murus, vti adhuc conspicitur, admodum alte conspergeretur. Post hæc in plateas attractum, num religionem deferere, & partes suas tueri vellet, rogauit, vitam ei seruaturum incolumem. Negauit id se facturum monachus constantissime, & se mori malle, quam fidem negare, professus est: precatusque, Domine, ignosce illis, quia nesciunt quid faciunt; ab iisdem virtutem suam stupentibus, schoplettorum (vt dicunt) missilibus, trucidatus est.

Eodem tempore Paulus a Valuich Reuerendissimo D. Ruremundensi D. Guilhelmo Lindano a sacris, qui ad id monasterium, vt in hac felicissima turba moreretur, confugerat, ibidem interemptus est.

In ciuitate Engolisma frater Ioannes Auril, ex ordine S. Francisci, octogenarius, ab Huguenotis, capite bipenni diuiso, in latrinas proiectus est.

Amplius ab iisdem Satanæ ministris, diuersis in locis, sacerdotibus pluribus Deo ministrantibus nares & auriculæ amputatæ fuerunt, oculiq. eruti. Quocirca tanta exitit Huguenoti cuiusdam impudentia, atque barbaries, vt ex absectis presbyterorum auriculis torquem sibi confecerit, & eo tamquam facto strenuo coram primarijs gloriaretur.

Ad hæc, iisdem Huguenoti in Alemaria Batauiæ vrbe, fratri Engelberto a Burgo, ordinis sancti Francisci, inter alia, quæ passus est tormenta, viuò corpus, thoracis in morem, cultellis consciderunt.

Apud Goudam Batauiæ similiter urbem, Dominus de Lumay, duobus comprehensis monachis, Ioanne nempe Ricestello collationis domus (vt vocant) patre, & Hadriano eiusdem domus procuratore; eos nudari iussit, & a militibus suis gladio- rum ictibus, se inspiciente, compelli, vt per densissima current spineta; demum laceratis corporibus, & effuso sanguine, nihil motus, trucidari mandauit.

Insuper Calvinistæ hæretici in Angliæ Regno commorantes, presbyteros Catholicos, diuino sacrificio peragendo intentos, trahunt, & vt sacras induti sunt vestes, equis impositos meridionali

nali tempore, funalibus ardentibus prælatis, in ludibrium per plateas circumducunt.

Hoc tormenti genere affecta fuit, Diocletiano imperante, sancta Christi virgo Charitina.

Isdem auriculas candenti ferro perforat: quibus etiam, sicuti & alijs religiosis hominibus, ludibrio in theatro publice expostitis, capita numellis, ut vocant, inserunt, simulq. aures ad tabulata clavis affigunt: & hoc quidem non aliam ob causam, nisi quod de innocentia martyrum, ceterorumq. Catholicorum, qui propter Orthodoxam fidem affliguntur, bene sentiant, & loquantur.]

Atque hæc (ut alia missa faciamus, quæ superioribus capitibus diximus, quæve inferius loco suo dicturi sumus) hæretici aduersus nostros in Anglia, Hibernia, Gallijs, & Belgicis.

Age vero, quoniam tempus iam est, redeamus ad alia tormenta martyrum antiquorum declaranda, comprobandaq. tum quæ paulo ante, tum etiam quæ initio capitis proposueramus; nimis enim forsitan ab his digressi sumus.

De martyribus in exilium puls.
* *Vide quæ de hac Flauia Domitilla scripsimus in histor. nostra SS. virg. Rom.*

Ceterum de cruciamentis ac poenis ultimo loco positis, & primum de martyribus exilio mulctatis, fidem faciunt Dio in Domitiano, dum de Flauia Domitilla * loquitur, Tertullianus in apologet. c. 12. Cyprianus epist. 77. ad Nemesianum, & ceteros in metallo constitutos, Hieronym. de scriptorib. Ecclesiast. in Ioanne Apostolo, & innumeræ sanctorum martyrum res gestæ, speciatim Clementis Papæ relatæ a nobis in histor. nostra SS. virg. Rom. Cornelij a veteribus manuscriptis, & a Suriō tom. 7. Cypriani a Pamelio, & a codicibus peruetustis manu exaratis, Pontiani Papæ a Martyrologijs 13. Kal. Decemb. Bibianæ, & Demetriæ, ac Seueræ virginum a nobis in historia nostra SS. virg. Rom. & aliorum.

De Christianis vero ad opus damnatis, ad fodiendum, portandumq. arenam, lapides, & consimilia, res gestæ sanctorum a nobis in histor. nostra SS. virg. Rom. descriptæ, videlicet, Clementis Papæ, Seueræ virginis, ac Papiæ & Mauri militum.

De illis denique qui ad metalla, Tertullianus, & Cyprianus locis quorum nuper meminimus, Clem. Rom. lib. 5. Apostol. constit. cap. 1. Eusebius histor. Eccl. lib. 8. cap. 15. 17. 18. 19. 22. 24. 27. & quamplurima sanctorum Acta, videlicet Helix & sociorum a Romano Martyrologio 14. Kal. Martij, & ab Eusebio

io histor. Eccles. lib. 8. cap. 22. Siluani Episcopi, & aliorum
 igitanouem a Nicephoro lib. 7. cap. 16. Nemefiani, Paph-
 nutij, atque Spiridionis a Rom. Martyrologio varijs in locis.

De Nemefiano & socijs quarto Id. Septemb. hoc modo:
 In Africa natalis sanctorum Episcoporum, Nemefiani, Feli-
 cis, Lucij, alterius item Felicis, Littei, Poliani, Victoris, Ia-
 leris, Datiui, & aliorum, qui sub Valeriano & Gallieno exur-
 gente persecutionis rabie, ad primam confessionis Christi con-
 stantiam, grauitur fustibus caesi, deinde compedibus vincti, &
 ad fodienda metalla deputati, gloriosæ confessionis agonem
 consummarunt.]

De S. Paphnutio tertio Id. eiusdem mensis sic:

In Aegypto S. Paphnutij Episcopi, qui vnus fuit ex ijs confes-
 soribus, qui sub Maximiano Imperatore dextro oculo effosso,
 & sinistro poplite exciso, ad metalla damnati fuerunt: deinde
 sub Cōstantino Magno aduersus Arianos pro fide Catholica stre-
 nue decertauit: & demum multis coronis auctus in pace quieuit.]

De S. Spiridione 19. Kal. Ianuarij ita:

In Cypro insula natalis B. Spiridionis Episcopi, qui vnus fuit
 ex illis confessoribus, quos Maximianus, dextro oculo effosso,
 & sinistro poplite succiso, ad metalla damnauerat. Hic prophe-
 tiæ dono, & signorum gloria inclytus fuit, & in Nicæno Conci-
 lio philosophum Ethnicum Christianæ religioni insultantem
 deuicit, & ad fidem perduxit.]

Scribit præterea de Christianis ad metalla damnatis S. Atha-
 nasius ad solitariam vitam agentes, in hunc modum:

In summa, ita erant Ariani feri & acerbi in omnes, vt carnifi-
 ces, homicidæ, nefarij delatores, malefici, & quiduis potius
 quam Christiani ab omnibus vocarētur: quippe qui Scythas imi-
 tantes, rapuerint Eutychium subdiaconum, virum probe Ec-
 clesiæ inferuentem; quem primum scuticis vsque ad mortem
 curauerunt verberari, deinde ita moribundum in metallum mit-
 ti, & non in quoduis metallū, sed in id quod Phæno appellatur,
 in quod homicida cum condemnatur, nonnisi ad paucissimos
 dies superesse potest: & quod immanius est, ne paucis quidem
 horis ad curationem vulnerum concessis, hominem statim in
 metallum

*Eutychius sub-
 diaconus ad ne-
 cem flagellatus,
 deinde in metal-
 lum letale dam-
 natus.*

metallum deportarunt; prædicantes, si hoc fieret, omnes in metu futuros, & secum consociatum iri. Ceterum ille non longe auectus, cum imbecillior esset, quam ut ad metallum perducere posset, ex dolore vulnerum in itinere decessit. Et ita ille cum gaudio mortuus est, possidens gloriam martyrij.] hæc Athanasius. Cui proxime accedere videtur Petrus Alexandrinus apud Theodoretum hist. lib. 2. cap. 20. dum ait:

Palladius Præfectus impius.

Mandatum dabatur a Palladio urbis illius Præfecto, homine superstitioni deditissimo, ut omnino Catholici lacrymari desinerent. Vnde multi qui plorabant, hinc præ diuino zelo strenui Ecclesiæ propugnatores, arrepti primum in custodiam coniciebantur: deinde verberibus cæsi, lacerati, & tormentis affecti, ad metalla, quæ sunt in Phenneso, & Proconneso, amandabantur. Inter quos complures erant monachi, ad numerum vigintitrium, qui, quo seueram disciplinam excolerent, in solitudine habitarent. Quibuscum vna diaconus, qui litteras tum consolationis tum communionis a Damaso Episcopo Romano ad nos attulerat, manibus a tergo colligatis a lictoribus palam, tamquam maleficus insigniter improbus, trahebatur: qui acerbioribus tormentis, quam quisquam homicida, excruciatu fuit: cuius ceruices lapidibus & plumbo crudeliter verberatæ erant. Postremo naue ad traijciendum conscensa, eodem modo cum eo atque cum ceteris factum est. Nam omni ope ac subsidio destitutus erat, & propterea frontem signo sanctæ crucis consignauit; sicque metallis æneis, quæ sunt in Phenneso, traditus est.] & de Catholicis ad metalla damnatis hæc Petrus. sed iam reliqua prosequamur.

*Quid in Damasi
Papæ diaconum
Ariani.*

De martyribus exilio damnatis.

Relegari solebant fortissimi bellatores Christi in insulas, veluti Tertullianus tradit in apolog. c. 12. & res gestæ Sanctorum, nempe Pontiani Papæ, Cæciliæ virginis, Flauiaq. Domitillæ item virginis, & alterius eiusdem nominis, quæ Flauij Clementis martyris vxor extitit; & aliorum. Fit mentio de hoc exilij genere a Marciano in l. exilium. ff. de interdict. & relegat. vbi do-

cet

et triplex fuisse exilium, videlicet, aut certorum locorum interdictionem, aut latam fugam, vt omnibus locis præter certum locum interdiceretur; vel demum insulæ vinculum, hoc est, in insulam relegationem: & in hanc qui exilio mulctati erant, inde gredi nullo pacto eis licebat, l. relegat. ff. co.

Porro hæc eadem poena post relegati etiam mortem manebat: nam si quis in insulam relegatus ibi e vita migrasset, alio corpus eius transferri, inconsultoq. Principe tumulo mandari nequibat, l. 2. ff. de cadau. punit. Præterea alijs quoque poenis hoc modo in exilium eiekti afficiebatur. Siquidem vel deportati, vel relegati erant in insulas. Si primū; tunc, Vlpiano teste, l. eius qui. §. 1. & §. sequenti, ff. qui testam. fac. pos. non solum singulis suis bonis, domo, & patria priuabantur, sed etiam ciuitate Romana, si ciues Romani erant, spoliabatur. vide, si libet, legē 1. ff. de bon. damnat. Si vero relegabantur; vel ad tempus, vel in perpetuum, l. relegatorum. §. hæc est. & l. relegatus. ff. de interd. & relegat. l. quod si forte. §. quid ergo. ff. de solut. Si ad tempus: tunc eiusmodi relegatis neque bona, neque bonorum partem adimi debuisse, rescriptis quibusdam cauebatur. Vlpianus enim dicta l. relegatorum. §. hæc est. testatur, eorum sententias reprehensas fuisse, qui ad tempus exilio mulctatis bona, vel partem bonorum ademissent; sic tamen, vt non debilitarentur sententiæ, quæ ita prolatae fuissent. Ac relegationis absque bonorum ademptione extat exemplum apud Arianū Epithet. lib. 1. cap. 1. Perpetuo autem relegatorū poterat pars saltem fisco adiudicari. sic Marcianus l. relegati. ff. de interd. Et l. in ratione. §. cum quidam. ff. ad leg. Falc. proponitur quidam, qui dimidia bonorum parte spoliatus in exilium missus fuit. Hoc idem ostendere videtur Paul. l. si quis aliquid. §. si abortionis. & §. si quis instrumentum. ff. de poenis. Atque hæc de relegatorum poenis, de quibus adhuc plura tradit Briffonius lib. 5. de formulis.

Ceterum legimus in S. Athanasio, alijsq. patribus, quamplurimos Orthodoxæ fidei sectatores fuisse ab Arianis; sub Cōstantio præsertim & Valēte Imperatoribus, atque sub Hunerico Vandalorum Rege hæretico, exilio mulctatos, & varijs insuper diuersisq.

uerfisq. poenarum probrorumq. generibus, cum in itinere, tum in exilij loco, miserandum in modum affectos. Quamobrem ha ille in apologia de fuga sua :

Quis igitur locus reliquus, qui non ipsorum, id est, Arianorum fauitiæ monumenta possidet? Quæ ecclesia non luet eorum infidias? Nonne Antiochia ob Eustratium confessorem & orthodoxum virum ademptum in mærore est, & Balanea ob Euphratorem, Bultus & Antardus ob Cymatium & Carterium, Hadrianopolis ob Eutropium Christo addictissimum, deinde oliuuium, qui ipsorum opera sæpe & catenas gestauit, & in catenis mortem obiit? Nonne Ancyra Marcellum luet? Berœa Acyrum? Gaza Diasdepan? quos sæpius antea contumeliose habitos, tandem suis dolis in exilium eliminarunt. Nonne itidem Theodulum & Olympium, Thraces? Quid autem de nobis ipsis, nostris presbyteris dicam?] Et post:

Arianorum scelera qui vniquam condigne extulerit? aut tanta memoria, vt quæ ab illis designata sunt, plene recenscat? Pacata enim hæc Ecclesia, populoq. in sacris Synaxibus orante, Liberius Romanus Præsul, Paulinus Galliarum Metropolitani, Dionysius Italiæ, Lucifer Sardinia, Eusebius item Italiæ, omnes boni & præclari Episcopi, veritatis præcones, aguntur, raptantur, & in exilium profligantur, nulla prorsus de causa, nisi quod non adstipulati sunt Arianorum hæresi, & illorum calumnijs aduersus nos fictis subscribere noluerunt. Nam de magno & grauissimæ ætatis viro, eodemq. confessore Osio, qui vere Osius est, id est, sanctus, superfluum arbitror mentionem facere; cū nullus fortasse sit, quin cognitum habeat eum ab istis quoque in exilium missum esse, &c.] ac paulo post:

Ceteros deinde omnes, quotquot comprehenderant, in eam partem Aegypti, quæ Magna Osis appellatur, relegarunt. Corpora autem defunctorū initio ne suis quidem dari voluerunt, eaq. pro libidine sui consilij insepulta clanculum habuerunt, quod putarent suam crudelitatem latere posse. Qua in re vecordes illi magno errore mentis tenebantur: necessarij enim amiciq. interfectorum, de confessione quidem suorum læti, sed mæsti admodum de subductis corporibus, nec tacentes facti immanitatem, causam

*Illustratio in
exiliū actus cum
multis alijs Epi-
scopis.*

*Linus in catenis
morsuus est.*

*Episcopi in exiliū
puli, quod con-
tra Athanasium
scribere nolent.*

ausam dedere, vt scelerum tragœdiæ semper in maius diuularentur. Illi autem ex Aegypto & Africa hos Episcopos ad fugam exiliumq. compulerunt, Ammonium, Muum, Gaium, Phionem, Hermem, Plinium, Psinosirin, Pelamonem, Agathonem, Anagamphon, Marcum, Ammonium, & alterum eiusdem nominis, Marcum, Dracontium, Adelphium, Athenodorum; presbyteros vero, Hieracem, & Dioscoriũ: quos tanta acerbitate aptauerunt, vt quidam in via, quidam in exilio mortem oppeterint, actis in fugam pluribus quam triginta Episcopis.] Item & in epistola ad solitarios idem Athanasius:

Episcopi multi ex Aegypto & Africa in exilium pulsi.

Imperatore Constantio prompto ad omnia quæ ipsi Ariani vellent, effecere, vt ab Alexandria in Armeniam duo presbyteri & tres diaconi relegarentur. Arium porro, & Asterium, alterum in Petra Palæstines, alterum in Petra Arabiæ Episcopum, qui ab ipsiis descuerant, non solum in superiorem Africam relegarunt, sed vt contumelias paterentur, operam dedere. Lucij porro Hadrianopoleos Episcopi manus, ceruicemque, plurima aduersus ipsos audacia vtentis, & impietatem redarguentis, iterum vtriusque ferro vinxerunt, vinctumq. in exilium deportarunt, ibiq. (quod ipsos minime latet) extinctus est.]

Presbyteri, diaconi, & Episcopi in exilium pulsi.

Ferro vincti.

Et paulo post, loquens de Lucifero Metropolitano Sardiniae, alijsq. Episcopis, ait: Excusso igitur sancti puluere, & oculis in Deum reiectis, nec Cæsaris minas verebantur, neque obstrictos enses veritatem prodiderunt, & exilium veluti ministerij sui officium acceptarunt, pergentes de loco in locum, & de ciuitate in ciuitatem: & nihilominus, quamquam in vinculis essent, euangelizabant, piam quidem fidem deprædicantes, Arianam autem hæresin anathemate damnantes.] Atque hæc quidem S. Athanasius.

Petrus vero Alexandrinus apud Theodoretum historiæ lib. 2. cap. 20. de Catholicis sub Valente in exilium pulsis hæc narrat:

Sententiam de pijs, populo vniuerso ante tribunal grauiter lamentante, pronunciat Magnus prouincialium largitionum Comes, vt Alexandria exacti, ad incolendum Heliopolim, urbem Phœniciæ, transportarentur: in qua quidem vrbe ne vnus quidem habitabat, qui Christi nomen audire (omnes enim simula-

Qualis fuerit hic Magnus, habes in hac eadem Petri epistola.

cra colebant) omnino sustineret. Itaque iussis illis actutum nauem conscendere, ille ipse in littore stans (nam in balneis publicis, quæ prope inde aberant, eos condemnauerat) ensẽm distulit illis ostendit, ratus quidem se terrorem iniecturum eis, quæ ancipiti gladio Spiritus, infestos dæmones sæpenumero vulnerassent. Dat igitur mandatum, ut iam, cum neque commeaturum ullum in nauem imposuissent, neque quicquã omnino haberent quo exilij molestias subleuarent, inde soluant.] & paulo post: Cum enim tota ciuitas Heliopolitana in luctu & mærore esset; hi, hoc est, Ariani, quorum crudeles animi nullo modo exarturari poterant, non conquieuerunt, sed scelus de integro exercere aggressi sunt. Nam voluntatem suam, quæ ad deteriora inclinabat, patefacientes, suæ maleuolentiæ virus in illius provincie Episcopos effundere cœperunt. Siquidẽ opera Magni, quem diximus, Comitum largitionum, satellites ad iniuriam satis instructi, nonnullos eorum in iudicium adducere: alijs, quo libitum erat modo, insidias parare, eo consilio, uti omnes ubique impietatis laqueis irretirent, nihil intentatum relinquentes. Quin etiam omnia loca circuire, non aliter atque diabolus ipsorum hæreseos parens, quærentes quem deuorent. Atqui cum in eo quod conabantur, ab omnibus se destitutos viderent, undecim tamen Episcopos Aegypti, viros qui ab ineunte ætate, ad summam usque senectutem solitudinem severæ disciplinæ causa incoluerant, qui sanctam ac sinceram fidem audacter & libere prædicarant, pietatisq. dogmata vna cum lacte nutricis suxerant, qui victoriam contra dæmones reportarant, qui virtute aduersarium represserant, qui Arianam hæresin suis (ut aiunt) coloribus depinxerant; Magno illo, quem supra nominauimus, velut instrumento crudelitatis usi, in exilium eiecerunt: oppidumq. nomine Diocæsaream, a Iudæis, qui Dominum interfecerant, habitatum, incolere compulerunt. Et tamen non aliter quam Orcus, morte fratrum minime satiati, ubique terrarum, velut amentes ac stupidi, suæ crudelitatis monimenta relinquere non verentur, atque adeo maleficijs se nobilitare student. Ecce enim rursus Ecclesiæ Catholicæ clericos, qui Antiochiæ commorabantur, quiq. cum quibusdam monasticæ vitæ spectatis tragica eorum

*Episcopi Aegyptij
undecim in exi-
lium acti.*

um scelera testata apud omnes relinquere constituerant, isti vo-
 libus maledicis contra eos in auribus Imperatoris infusis, Neo-
 æsaream urbem Ponti relegandos curauerunt; qui quidem, pro-
 pter locorum asperitatem, vita quoque breui spoliati sunt.] hac-
 enus Petrus Alexandrinus.

Porro Victor de persecutione Vuandalica lib. 2. de Catholi-
 cis ab Hunerico Rege Ariano in exilium actis, deq. eorum pœ-
 nis hæc publicis monumentis consignauit: Nitebatur semitam
 inuenire, per cuius aditum, publicam, sicut fecit, faceret per-
 secutionem. Et ita faciens, nullo modo inuestigare potuit quo-
 modo Christi Ecclesiã macularet. Quibus autem prosequar flu-
 minibus lacrymarũ, quando Episcopos, presbyteros, diaconos,
 & alia Ecclesiæ membra, id est, quatuor millia DCCCCLXVI.
 ad exilium eremi destinauit? in quibus erant podagri quamplu-
 rimi, alij per atatem annorum lumine temporali priuati. In
 quorum erat numero beatus Felix Abdiritanus Episcopus, ha-
 bens iam in Episcopatu quadragintaquatuor annos; qui paraly-
 sis morbo percussus, nec sentiebat quicquam, nec pēnitus loque-
 batur. De quo nos maxime cogitantes, quod non posset iumen-
 to portari, suggessimus, vt a suis Rex peteretur, vt saltem eum
 propere moriturum Carthagini esse iussisset, quod ad exilium
 nulla posset ratione perducī. Cui ita fertur Tyrannus cum fu-
 rore dixisse: Si animali sedere non potest, iungantur boues indo-
 miti, qui eum colligatis funibus trahendo perducant, vbi ego
 præcepi. Quem ex transuerso super burdonem vinctum, quasi
 quemdam ligni truncum, toto itinere portabamus. Congre-
 gantur vniuersi in Siccensem & Larensem ciuitates, vt illuc
 occurrentes Mauri sibi traditos ad eremum perduxissent. Su-
 peruenientes igitur Comites duo subtilitate damnabili blan-
 dis sermonibus cum Dei confessoribus agere cœperunt: Quid
 vobis, inquit, videtur, vt ita pertinaces sitis, & domini
 nostri præceptis minime obtemperetis, qui esse poteratis in
 conspectu Regis honorabiles, si eius festinetis facere volunta-
 tem? Statim illis clamantibus, & dicentibus ingenti vocifera-
 tione; Christiani sumus, Catholici sumus, Trinitatem vnum
 Deum inuiolabilem confitemur: includuntur grauiore quidem,

*Multa millia
 martyri in exi-
 lium actorum.*

*Felix Episcopus
 relegatur.*

*Barbaries in-
 audita.*

*Proptitudo san-
 ctorum martyri.*

*Infantes in exi-
lium amandati.*

*Matres gaudent
ob filiorum exi-
lium, perinde ac
martyrum geni-
trices.*

*Anus Catholicae
ardor.*

sed adhuc latiore custodia, ubi nobis copia dabatur & introire, & verbum admonitionis fratribus facere, & diuina mysteria celebrare. Ibi & infantuli fuere quamplurimi, quos genitrices materno sequebantur affectu, aliae gaudentes, aliae retrahentes: aliae gaudebant se martyres peperisse, aliae morituros diluuium rebaptizationis nitebantur a confessione fidei reuocare. Nullum tamen tunc nec blandimenta vicerunt, nec carnalis pietas aliquem inclinauit ad terram. Nā quaedam quid tunc fecerit anus, breuiter referre delectat.

Dum iter ageremus cum Dei exercitu comitantes, & forte magis noctibus promoueremur propter Solis ardorem; conspiciamus mulierculam, sacculum & alia vestimenta portantem, manu infantulum vna tenentem, atque in his sermonibus consolantē: Curre, domine meus; vides vniuersos sanctos, quomodo pergunt, & festinant hilares ad coronas? Quam nos cum increparemus, quod importuna videretur aut viris pro sexu iungi, aut exercitui Christi sociari; respondit: Benedicite & orate pro me, & pro isto nepote paruulo meo; quia etsi peccatrix, filia sum quondam Turritanae ciuitatis. Cui nos: Et quare ita abiecte ambulas? & qua ratione de tam longo itinere huc pergere demonstratis? Quae respondit: Cum hoc seruo vestro paruulo ad exilium pergo, ne inueniat eum solum inimicus, & a via veritatis reuocet ad mortem. Ad haec verba repleti lacrymis, nihil dicere valuimus, nisi vt voluntas fieret Dei.

Sed ubi aduersarius, qui iam forte dicebat, Participor spolia, replebo animam meam, interficiam gladio meo, dominabitur manus mea; nullū potuit occupare: inquit angusta & deterrima loca, in quorum cōclauibus Dei exercitum coarctaret. Tunc eis etiam visitationis humanae negata consolatio, puniuntur & custodes fustibus, & grauius affliguntur: iactantur confessores Christi super inuicem angustia coarctante, vnus super alium, vt agmina locustarum, & vt proprie dicatur, vt grana pretiosissima frumentorum. In qua constipatione secedendi ad naturale officium nulla ratio sinebat loci; sed stercora, & vrinam, urgente necessitate, ibidem faciebant, vti ille tunc foetor & horror vniuersa poenarum genera superaret: ad quos aliquando dantes ingen-

*Includuntur mar-
tyres in angustissi-
mo loco vnus su-
per alium quasi
agmina locusta-
rum.*

*In angustiori-
bus locis quanta
paterentur con-
fessores Christi.*

ingentia munera Mauris, dormientibus Vuādalīs, vix clā admissi
umus intrare. Qui introeuntes, veluti in gurgite luti, vsque ad
genua cœpimus mergi; illud tūc Hieremiæ videntes fuisse com-
pletum: Qui nutriti sunt in croceis, amplexati sunt stercora sua.

Quid multa? præcepti sunt, vndique perstreptentibus Mauris,
ad iter, vbi destinati sunt, properari. Exeuntes itaque die Do-
minica, linita habentes stercorebus vestimenta, facies simul, &
capita, a Mauris tamen crudeliter minabantur, hymnum cum
exultatione Domino decantantes: Hæc est gloria omnibus san-
ctis eius. Aderat enim ibi tunc beatus Pontifex Cyprianus Vni-
zibirensis Episcopus, consolator egregius, qui singulos pio &
paterno fouebat affectu, non sine fluminibus currentium lacry-
marum, paratus pro fratribus animam ponere, & se vltroneum,
si dimitteretur, talibus passionibus dare; qui totum quod habuit,
egentibus fratribus, nulla tunc necessitate expendit: quærebat
enim occasionem, qualiter confessoribus sociaretur, ipse animo
& virtute confessor: qui postea per multos agones & squalores
carceris, ad exilium, quod desiderabat, cū exultatione perrexit.

Quantæ tunc multitudines de diuersis regionibus & ciuitati-
bus ad visendos Dei martyres occurrerint populorum, testantur
viæ, vel semitæ: quæ cum agmina venientium nequaquam ca-
perent, per vertices montium & vallium concurrens turba Fi-
delium inæstimabilis descendebat, cereos manibus gestantes:
suosque infantulos vestigijs martyrum proijcientes, ista voce
clamabant: Quibus nos miseros relinquitis, dum pergitis ad co-
ronas? qui hos baptizaturi sunt paruulos fontibus aquæ perēnis?
qui nobis pœnitentiæ munus collaturi sunt, & reconciliationis
indulgentia obstrictos peccatorum vinculis soluturi? quia vobis
dictum est: Quæcumque solueritis super terram, erunt soluta &
in cælis. Qui nos solemnibus orationibus sepulturi sunt morien-
tes? a quibus diuini sacrificij ritus exhibendus est consuetus?
Vobiscum & nos licebat pergere: si liceret, tali modo filios a pa-
tribus nulla necessitas separaret. In his vocibus & lacrymis nul-
lus iam pergere admissus est consolator; sed arctabatur multitu-
do ad currendum, vt vbi cannaua erat præparata, laboriosam
capere mansionem: qui cum senes deficerent, & alij forte, etsi

iuue-

*Cypriani Vnizi-
birensis Episcopi
charitas.*

Urgebantur martyres ad currendum stimulis & alijs modis.

Tanta feritate rapiebantur sancti, ut multi ex eis inter manus trahentium spiritum emisserint.

Sancti hordeo, ac si iumenta fuissent, pascebantur.

Animalia virulenta sanctis Christi confessoribus non nocent.

Catholici in Anglia iussu Elizabethæ in exilium mittuntur.

iuvenes delicati, coeperunt hastilium cuspidibus ad currendum & lapidibus tundi: vnde magis deficientes, amplius lassabantur. Post vero imperatum est Mauris, ut eos qui ambulare non poterant, ligatis pedibus, ut cadauera animalis mortui, traherent per dura & aspera lapidum loca, ubi primo vestimenta, postea membra singula carpebantur: Quibus per gladios acutos petrarum huic caput conterebatur, alij latera findebantur, & ita inter manus trahentium spiritum exhalabant: quorum numerum nequaquam valuimus colligere, multitudine coercente. Exaltatur tamen per totum aggerem publicum vilis sepultura sanctorum, loquentibus tumulis. Reliqui habiliores ad solitudinis loca perueniunt; in quibus collocati hordeum ad vescendum ut iumenta accipiunt. Vbi etiam venenatorum animalium atque scorpionum tanta dicitur esse multitudo, ut ignorantibus incredibilis videatur: quæ solo flatu etiam procul positis veneni virus infundat; ab scorpij autem percussu nullum dicunt aliquando euasisse: quorum feritas virulenta usque ad præsens tempus, Christo defendente, nullum feruorum eius nocuisse docetur. Sed cum illic aluntur hordeaceis granis, postea & hoc ablatum est; quasi non poterat Deus, qui pluerat patribus manna, pascere & nunc tali exilio mancipatos.] hucusque Victor de Hunerici in Catholicos immanitate: qua quidem referta mulierum omnium pessima Elizabetha Angliæ Regina dicta Christianos orthodoxos acerrimis tormentorum generibus, atque innumeris calamitatibus, poenisque excruciat, & in exilium nonnumquam (sicuti Sanderus testatur lib. 3. de schismat. Anglic.) in exemplum & argumentum suæ simulatæ clementiæ, pellit. De huius ac patris impietate plura suis locis præfati sumus.

De damnatis ad opus, id est, adificiorum operibus ascriptis, vel purgationibus cloacarum, vel etiam viarum & vicorum munitioibus.

Meminit huius supplicij Suetonius in Nerone cap. 31. ait enim, cum piscinam a Miseno ad Auernum lacum inchoasse, & fossam ab Auerno Ostiam usque; quorum operum perficiendorum

rum gratia, quod vbiq̃ue esset custodi, in Italiam deportari, etiam scelere conuictos non nisi ad opus damnari præcepit. Idem in Caligula c. 27. Multos, inquit, honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla, & ad munitiones viarum, & ad bestias condemnauit.] Traianus lib. 10. epist. Plinij: Si qui vetustiores inueniuntur, & sint ante decem annos damnati, distribuamus illos in ea ministeria, quæ non longe a pœna sunt: solent enim huiusmodi ad balineum, ad purgationes cloacarum, item ad munitiones viarum & vicorum dari.]

Publicis ministerijs mancipari quid sit.

Amplius de eodem supplicio res gestæ Marcellini Papæ sub S. Marcelli nomine his verbis: Tempore illo, quo Maximianus ex partibus Africæ redijt in urbem Romam; volens placere Diocletiano Augusto, vt in nomine eius Thermas ædificaret: cœpit ob inuidiam Christianorum, omnes milites, siue Romanos, siue alterius gentis, ad afflictionem laboris compellere, & per varia loca alios ad lapides, alios ad arenam fodiendam damnare. In ipso tempore, erat vir Christianus, nomine Thrason, vir potens, & facultatibus locuples, & vita fidelis: hic cum vidisset affligi Christianos fatigatione & labore, de sua facultate sanctis martyribus alimenta & victum ministrabat.] & paucis interpositis: Iussit Maximianus Augustus, vt Cyriacus scilicet, Largus, Smaragdus, & Sifinnius sub custodia foderent arenam, & humeris suis portarent, vsque ad locum, vbi Thermae ædificabantur. Erat autem senex inter eos, nomine Saturninus, qui iam senectute maceratus erat; & cœperunt eum ad portandum iuuare. hoc autem cum viderent custodes, quia Sifinnius & Cyriacus diaconi suas & aliorum sarcinas portarent, &c.] hucusque Marcellini res gestæ: eadem quoque, vel saltem consimilia sunt, quæ habentur in passionibus sanctorum Cyriaci & sociorum apud Surium tom. 4. Seueræ virginis ac martyris apud nos in historia nostra SS. Virg. Rom.

Præterea de eodem quoque supplicij genere mentionem facit S. Athanasius his verbis:

Et quemadmodum post nostrum exilium contigit, Episcopos homines confessores flagris conscindi, alios in carceribus haberi, Præsulesq̃. longissimi in suo Episcopatu temporis publicis ministerijs

Episcopi flagris conscissi, publicisq̃. ministerijs mancipantur.

nisterijs mancipari, & fere omnes clericos & populos Ecclesiæ Catholicæ insidijs appeti, & persecutionem pati.] Et in epistola ad solitarios:

Episcopi ad lapidicinas damnati, id est, ad excidendos lapides.

Lapidicinas, loci ubi lapides exciduntur, latiniæ a Græcis dictæ. unde & carcerē latiniā vocamus, sine quod damnati ad lapides excidendos mittebantur; siue quod Syracusanorum Tyranni latonias habebant instar carceris excavatas, ex quibus excis lapides fuerant ad urbem extruendam; hisce pro carcere utebatur. Plautus in capt. In lapidicinas facite deductus fiet. I lege Eudam ac Brissonii de verborum significationibus.

** Christiani ad opus damnabantur.*

Viliores persone ad metalla damnabantur.

Milites Christiani ad opus Thermarum ascripti.

Veteres Episcopos Ariani profugos fecerunt, & hos quidē in lapidicinis manciparunt, illosq. ad necem persecuti sunt.] ita Athanasius.

Amplius de his etiam multa nobis scripta reliquit Victor de persecutione Vuandalica, præsertim lib. 2. vbi hæc tradit: At vt Tyrannus isto modo fidei infringere non valuit murum, cogitavit nostræ religionis homines in aula eius constituti, neque annonas, neque stipendia solita potirentur: addidit quoque & laboribus eos contere rusticanis. Dirigit viros ingenuos & admodum delicatos ad campum Vticensem, vt sub ardentis Solis incendio cæspites messium desecarent. vbi omnes cum gaudio pergentes, in Domino lætabantur.] hæc ille.

His itaque sine controuersia aliqua persuademur, in more maiorum extitisse, vt vel rei, vel Christiani * homines, ad summam eis iniuriam inferendam, & præcipue qui militia nobiles essent, ad opus ascriberentur: l. si quidem Pedius. §. nam plurimum. ff. de incend. ruin. & naufr. viliores personæ dumtaxat in publicum opus tradi solebant: sic namque ibidem legitur: Si sordidiores personæ erunt, in opus eius temporis publicum dabis.] Igitur si milites in opus publicū dabantur, contra ipsorum leges profecto erat, quibus (vt Modestinus asserit l. 3. §. nam in metallum. ff. de re milit.) non licebat militem ad metalla damnari, aut torqueri: igitur neque ædificiorum operibus, ne more seruorum diuturno labore defatigari cogerentur, ascribi.

Exstructa fuit Christianorum militum sudoribus ac laboribus, eorundemq. deinde martyrum, moles illa Thermarum, quam Diocletianam ad hæc tempora appellamus. Vnde Dei opt. max. beneficio accidisse putandū, vt superioribus annis, Pio Papa IV. sedente, eius potissima pars, quæ integra remanserat, in ecclesiæ vsum, memoriamq. Dei genitricis Mariæ, & Angelorum, sancte ac religiose fuerit commutata. Sed de damnatis ad opus hæc satis.

De martyribus ad metalla damnatis.

Multa inuenimus pertulisse eos qui ad metalla damnabantur.

Notis primu n ac stigmate deformabantur, bonisq. omnibus ciuitateq. Romana spoliabantur: fustibus deinde cædebantur, compedibus vinciebantur: humi iacere, si fessis membris quietem dare voluissent, compellebantur: squalore, foetore, ac longa inedia affligebantur: insuper medium eis caput abradebatur: ac denique sanctis martyribus, hoc modo, Maximiano, Diocletiano, atque Galerio Imperatoribus, damnatis dexter oculus, sinistro eisdem poplite exciso, eruebatur.

*Ad metalla dā-
nati multa per-
petiebantur.*

Ac fuisse, damnatos ad metalla, notis & stigmate deturpato, ostendunt aperte Suetonius in Caligula cap. 27. & Constantinus l. 2. de poen. Cod. Theod. Suetonius enim ait: Multos honesti ordinis, deformatos prius stigmatum notis, ad metalla condemnauit, &c.] Constantinus vero ad Eumelium rescribens, inquit: Si quis in ludum fuerit, vel in metallum pro criminum deprehensorum qualitate damnatus, minime in eius facie scribatur: dum & in manibus, & in suris possit poena damnationis vna scriptione comprehendere: quo facies, quæ ad similitudinem pulchritudinis cælestis est figurata, minime maculetur. Datum XII. Kal. April. Cabilluno, Constantino A. IIII. & Licinio IIII. Conf.] hæc ille: quibus profecto docemur, ad eius usque tempora hanc consuetudinem extitisse, vt facies illorum qui ad metalla damnabantur, atris notis perpetuo mansuris, profundis characteribus inciderentur.

*Facies deturpa-
tionem vetus Cō-
stantinus.*

Quod autem bonis exteris patriaq. priuarentur, ex aliquibus legibus cognosci potest, præcipue l. 1. ff. de bon. damnat. & l. eius qui. §. 1. & seq. ff. qui testam. fac. pos. Præterea damnatis ad metalla seruitus irrogabatur, l. in metallum. l. aut damnum. §. est poena. & l. diui fratres. ff. de poen. l. in metallum. ff. de iure fisc. & l. Pedius. §. non plurimum. ff. de incend. ruin. & naufr. in qua hæc verba reperies: Flagellis cæsos in metallum damnabis.] His ergo, qui hoc modo puniebantur, seruilis conditio saltem irrogabatur: ex quo consequitur vt singula eorum

bona damnatione publicarentur, l. 1. ff. de bon. damnat. confirmatur hoc idem l. in metallum. C. de bonis proscript. seu damnat. vbi hæc leguntur: In metallum damnatus pœnæ seruus efficitur; & ideo eiusmodi sententiam passi bona vindicantur rationibus fisci. Quare si quid rerum habuit is, quem postea nostra indulgentia liberatum esse proponis, ad ius fisci potius quam ad ipsius dominium pertinet.]

*Ad metalla dā-
nati martyres fu-
sibus cædebantur,
vinciebantur,
& abradebantur.*

Ad hæc, SS. martyres ad metalla damnatos, fustibus cæsos fuisse, compedibus vinctos, dimidia eis capita abrafa, fame, fœtore, ac squalore, alijsve modis afflictatos, demonstrat Cyprianus epist. 77. ad Nemesianum & ceteros martyres in metallo constitutos, dicens:

Quod autem fustibus cæsi prius grauiter & afflicti, per eiusmodi pœnas initiastis cōfessionis vestræ religiosa primordia; excreanda nobis ista res est. Neque enim ad fustes Christianum corpus expauit, cuius est spes omnis in ligno. Sacramentum salutis suæ Christi seruus agnouit: redemptus ligno ad vitam æternam, ligno prouectus est ad coronam. Quid vero mirum, si vasa aurea & argentea in metallum, id est, auri & argenti domicilium, dati estis, nisi quod nunc metallorū natura conuersa est, locaq. quæ aurum & argentum dare ante consueuerant, accipere coeperunt? Imposuerunt quoque compedes pedibus vestris, & membra felicia ac Dei templa infamibus vinculis ligauerunt; quasi cum corpore ligetur & spiritus, aut aurum vestrum ferri contagione maculetur. Dicatis Deo hominibus & fidem suam religiosa virtute testantibus armamenta sunt ista, non vincula; nec Christianorum pedes ad infamiam copulant, sed clarificant ad coronam. O pedes feliciter vincti, qui non a fabro, sed a Domino resoluentur. O pedes feliciter vincti, qui itinere salutari ad paradysum diriguntur. O pedes in sæculo ad præsens ligati, vt sint semper apud Dominum liberi. O pedes compedibus & transuersarijs interim cunctabundi, sed celeriter ad Christum glorioso itinere cursuri. Quantum vult hic vel inuida crudelitas, vel maligna, nexibus vos suis & vinculis teneat: cito a terris & pœnis istis ad cælorum regna venietis.

Non fouetur in metallis lecto & culcitris corpus, sed refrigerio

rio & solatio Christi fouetur. Humi iacent fessa laboribus viscera, sed poena non est cum Christo iacere. Squallent sine balneis membra situ & sorde deformia; sed spiritaliter intus abluitur, quod foris carnaliter sordidatur. Panis illic exiguus: at non in solo pane viuit homo, sed in sermone Dei. Vestis algentibus deest: sed qui Christum induit, & vestitus abundanter, & cultus est. Semitonii capitis capillus horrescit: sed cum sit caput viri Christus; qualecumque illud caput deceat necesse est, quod ob Domini nomen insigne est. Omnis ista deformitas, detestabilis & tetra Gentilibus, quali splendore pensabitur?] hæc ille.

Ad metella relegati nudæ humo cubabant.

Alie pane ad metalla damnatorum circa eorum victum & vestitum.

His consimilia sunt quæ epist. sequenti ab iisdem ad S. Cyprianum rescripta recitantur: Agunt ergo tibi nobiscum damnati maximas apud Deum gratias, Cypriane dilectissime, quod litteris tuis laborantia pectora recreasti, fustibus vulnerata membra curasti, compedibus pedes ligatos resoluiisti, semitonii capitis capillaturam adæquasti, tenebras carceris illuminasti, montes metalli in planum deduxisti, naribus etiam fragrantem flores imposuisti, & tetrum odorem fumi exclusisti. Fecit autem & prosecutum ministerium tuum, & Quirini dilectissimi nostri, quod per Herennianum hypodiaconum, & Lucanum, & Maximum, & Amanitium acoluthos distribuendum misisti, quæcumque necessitatibus corporum defuerant expediri.] hucusque Nemefiani, Datiui, & aliorum Episcoporum epistola ad Cyprianum.

Demum hisce damnatis dextrum oculum effossum fuisse, sinistriq. pedis nervos præcisos, indicant Romanum Martyrologium atque Eusebius locis paulo superius citatis. nam hæc Eusebius:

Damnatis ad hec panæ genus dexter oculus eruebatur, sinisterq. pedis nervi præcidebantur.

Cum malorum nobis impositorum exuberantia deinceps Diocletianus & Maximianus defessi essent, & in hominum cæde defatigati, & satietatem ac fastidium in sanguinis effusione cœpissent, & se ad tantam clementiam ac facilitatem (vt ab illis putabatur) conuertissent, vti de reliquo nihil acerbitatis contra nos moliri viderentur (non enim decere aiebant, ciuitates intestino cruore contaminare, neque propter crudelitatem Imperium eorum qui principatum tenebant, vtpote omnibus tam clemens & mansuetum, ignominia nota afficere; sed potius beneficentiam humanæ ac veræ regiae potestatis in omnes patere oportere, vti

nulli de reliquo morte mulctarentur, hocq. contra nos supplici genus propter Imperatorum benignitatem remitti relaxariq. debere) tum oculos effodi, alterum crus suffringi solum præcipiebatur. Ista enim apud illos mitia admodum cruciamenta, atque lenissima supplicia, quibus nos torquerent, videbantur: adeo ut dicendo explicare non possimus innumerabilem fere multitudinem eorum, quorum ob istam impiorum mansuetudinem non solum oculi dextri sicis ante eruti fuerunt & excisi (quibus euulsis, loca in quibus inerant, ferro candente exusserunt) sed læui pedes etiam in ipsis flexuum commissuris cauterio ambusti fuerunt, & prorsus debilitati: ac postea isti ad æris metalla in singulis prouincijs, non tam ministerij causa, quam afflictationis & cruciatus, condēnati.] sic Eusebius*. Innuit præterea S. Clemens, Christianos ad metalla damnatos a militibus asseruari consueuisse: lex* autem eosdem verberibus seruilibus coerceri solitos docet. De hac re vide plura apud Tertullianum de habitu muliebri cap. 5. & Eusebium locis nuper adductis, & denique apud S. Clementem Romanum Pontificem lib. 5. constit. Apostolicar. cap. 1. & l. pariter in metallum. ff. de iur. fisci.

* Hist. Eccles.
lib. 8. c. 24.
Ad metalla dā-
nati a militibus
custodiebantur.
* l. Pedius de
qua supra.

Pœnæ metalli in-
uentor qui fuerit.

Suidas verbo Se-
miramis.

Romani multa
metalla habebant.

In metallum dā-
ni Metallici dice-
bantur.

An idem sit, in
metallum, & in
opus metalli dā-
nari.

Ceterum hanc eamdem metalli pœnam a Tarquinio Superbo excogitatam, tradunt Eutropius lib. 1. cap. 10. & Suidas verbo σέμπερος. Quamquam ille huius pœnæ auctor atque inuentor primarius non extiterit, cum ante eum Semiramis metalla inuenisse, eaq. per captiuos exercuisse, Diodorus Siculus & idem Suidas apertis verbis doceant.

Habebant autem Romani, quibus præcipue huiusmodi pœnæ genus valde vsui fuit, metalla multa. Desumitur hoc ex l. sacrilegij. §. ult. ff. ad l. Iul. pecul. & l. 9. atque 11. Codicis Theodosiani de indulgent. debit. lib. 11. Porro hac pœna damnati Metallici appellabantur, perinde ac metallo addicti & mancipati. l. aut damnum. §. 1. l. in metallum. & demum l. in seruorum. §. 1. ff. de pœnis.

Amplius, etsi nihil referre, nec diuersum esse, in metallum, inq. opus metalli damnari, dixerit Callistratus l. cognitionū numerus. in fin. ff. de var. & extraord. cognit. quia vtravis in perpetuum damnatus, libertatem amittebat, maximamq. per eam
capitis

capitis patiebatur diminutionem: attamen discrimen aliquod esse inter vtramque poenam, præsertim in vinculis, colligi potest ex l. aut damnum. §. inter eos. & l. sequenti, §. sed enim. ff. de poen. & l. capitalium. §. & vt generaliter. vers. diuus. ff. eo. & l. penult. in fin. ff. de var. & extraord. cognit. Namque grauioribus primum coercebantur vinculis qui in metallum dabantur, quam qui in opus metalli, dicta l. aut damnum.

Deinde, refugæ ex metalli opere, in metallum damnabantur; ex metallo vero refugæ grauius dumtaxat coercebantur, dicta quoque l. aut damnum.

Denique licet non debuerit quispiam ad tempus in opus metalli damnari; nihilominus si hoc alicui contigisset, libertas ei non perinde adimebatur, l. capitalium. §. diuus. ff. de poen.

Erat amplius tertium poenæ genus feminis etiam conueniens, in ministerium videlicet metallicorum damnari, de quo dicta l. aut damnum. Et de his hæc.

Ad tempus in opus metalli datus non amittebat libertatem.

Femine damnabantur ad ministerium metallicorum.

De contumelijs & probris cum Gentium, tum hæreticorum, in sanctorum martyrum cadauera.

Quoniam paulo ante, S. Athanasij verba de Catholicis in exilium pulsas referentes, legimus Christianæ Orthodoxæq. fidei inimicos, non solum in SS. martyres adhuc viuentes crudelitatem exercuisse, sed etiam in eorumdemmet cadauera: ob id opinamur non extra rem omnino fore, si de inhumanitate ac sæuitia ipsorum in martyrum corpora sensu vitaq. carentia adhibita, aliqua hoc loco scriptis mandemus.

Narrat igitur in primis Eusebius quamplurimis locis suæ historiæ de huiusmodi re proposita multa, quorum aliqua recitabimus. Et sunt hæc:

Nam cum Cæsar responsum per litteras misisset, illos qui fidem Christi confiterentur, tympanis * esse torquendos; Præses beatos martyres, tamquam spectaculum & gloriosam pompam de illis multitudini præstiturus, ad tribunal deduci iubet: iterum in quæstionem vocat: datq. sententiam, vt qui municipes Romani essent, securi percuterentur, reliqui autem amandarentur ad bestias.]

* Tympana, in Aristophanis Pluto, ligna sunt, quibus caderentur noxij. Hæc Rodiginus lib. 10. cap. 5. ubi sane fallitur, dum ait, apud Tertullianum aduersus Gent. cap. 12. ascias & runcinas inter instrumenta sæuitiæ cōnumerari. ibi enim, vt ex eodē Tertulliano & Pamelio colligitur, hoc inferri non potest; ad aliud quippe propositum verba illa, sicuti legenti eum locum patebit, proferuntur.

Et

Et post sanctorum martyrio coronatorum victorias, adiecit: Verum eorum rabies & crudelitas in sanctos non ita exaturata fuit. Nam ab immani & furiosa bellua, diabolo, immanes illæ & barbaræ gentes exagitatae, vix, aut ne vix quidem a furore suo aliquando acquieuerunt: immo vero in corporibus martyrum suam deintegro contumeliam coeperunt & maleuolentiam exercere. Nam quamuis martyrum constantia penitus essent superata; tamen quia omnem humanam rationem omnino exuissent, illorum amentia minime fuit retardata, repressaue: sed acerba bilis cum Præsidis, tum populi (qui quidem in nos letale odij sui virus euomebant) tamquam immanis belluæ magis magisque incensa; sic vt Scriptura vere impleretur: Impius adhuc impie agat, & iustus iustificetur adhuc. Etenim corpora eorum, quos carceris pestifer odor & cruciatus suffocauerat, canibus laceranda obijciuntur: studiosæq. nocte dieq. obseruant, ne quisquam e nostris illa tumulis mandet. Tandem vero martyrum in amphitheatro interfectorum membra, quæ nec bestia adhuc vorarant, nec ignis absumpserat, partim minutatim dilaniata, partim instar carbonum ambusta, quinetiam securi percussorum capita vna cum corporum truncis collecta, dies complures similiter militum excubijs insepulta custodiunt. Porro alij fremere, & dentibus contra eos frendere coeperunt, toto animo connitentes aliquam grauiorem in ea exercere contumeliam. Nonnulli irrisione ludere, & falsos cachinnos tollere, summaque commendatione & præconio idola sua efferre: quibus quidem tamquam auctoribus pœnam & vltionem Christianorum acceptam retulerunt. Non pauci, quamquam factis aliquanto modestiores erant, & de illorum afflictatione aliquantum condolere videbantur, verbis tamen eos acerbe vexare, ad hunc modum: Vbi iam illorum Deus? Quid illis hæc profuit religio, quam suæ ipsorum vitæ præposuerunt?

*Contumeliæ &
probra Gentium in
martyrum cor-
pora.*

Quæ ad Gentilium crudelitatem pertinebant, talem habebant veritatem. Quæ autem ad nos, videbantur sane magnum mærorem propterea in se complecti, quod martyrum corpora humo tegendi nulla dabatur facultas. Neque enim nox ad hanc rem aliquid afferre præsidij, neque magna pecuniæ vis eorum animos

animos fletere, neque preces vlla ex parte placare poterant: sed nulla non ratione & via corpora illa erant assidue ab illis obseruata: & id quasi in magno lucro deputatum, si penitus inhumata iacerent. Paulo post etiam ista addunt: Martyrum corpora sex dies continuos sub dio iacentia & maxima ignominia affecta, post autem ab impijs illis & facinorosis carnificibus exusta, inq. cineres redacta, in Rhodanum fluuium, qui illic in proximo defluit, spargebantur, quo nullæ quidem illorum reliquiae amplius super terram restarent.] hæc Eusebius lib. 5. cap. 1. in M. Aur. & L. Vero.

Cineres martyrum in Rhodanum effusi, & quare.

Amplius lib. 8. cap. 6. Reliqua autem Christianorum multitudo vinculis colligata, & a lictoribus in scaphis imposita, in vastum maris gurgitem fluctusque præceps proiecta fuit. Famulos illos regios post mortem decoro & celebri funere terræ mandatos, Imperatores, qui eorum domini putabantur, rursus de integro effodiendos, inq. mare præcipitandos, sententijs decreuerunt: ne, vt eorum ferebat opinio, quidam eos in sepulcris & monumentis conditos, deos esse reputantes, diuina veneratione prosequerentur.]

Hi fuerunt e familia Diocletiani. Martyres sepulti rursus effossi, & in mare proiecti.

Et cap. 7. Ad extremum, post graues & varias illarum etiam incursiones SS. martyres ense obtruncati fuere, & marinis fluctibus sepulcrorum loco mandati.]

Corpora martyrum gladio cæso in mare proiecti.

Et cap. 19. Iste igitur (hoc est, Maxys Tribunus) immanitate longius progrediens, & rabiem prope belluinam contra pios indies adaugens, adeo extra naturæ leges penitus egressus est, vt inanimis sanctorum virorum corporibus sepulturam impudens inuideret: & propterea cadauera sub dio, vt a bestijs dilaniarentur, noctu assidue & interdium seruari præcepit. Itaque non exiguum hominum numerum, multorum dierum spatium, huic immani & barbaro mandato inferuentium, cernere licebat. Quinetiã alij ex specula & loco edito, tamquam operæpretium facturi, ne cadauera surriperentur, sedulo obseruabant. Itaque agrestes bestię, canes, & aues carniuoræ membra discerpserunt humana, eaq. huc illuc disperferunt; & tota ciuitas vndique visceribus ossibusque hominum constrata fuit: adeo vt illis ipsis, qui ante fuissent infesto animo in nos affecti, nihil vquam

Maxys Tribunus sauiissimus sub Diocletiani Imperio.

Sepultura martyrum corporibus negata.

quam crudelius, nihil aspectu horribilius videretur: neque tam eorum calamitatem in quos hæc admiffa erant, quam cum suam ipforum, tum communis parentis naturæ ignominiam deplorabant. Spectaculum enim humanarum carnium, non vno loco deuoratarum, sed vbique misere disiectarum (quod omnem dicendi facultatem, omnemq. tragœdiæ speciem longe superat) prope ciuitatis portas cuiusque oculis subiectum fuit. Nonnulli autem membra, cadauera integra, & viscerum partes etiam intra portas se vidisse dixerunt.

Lacrymæ miraculose editæ in martyrum commiserationem.

Sed audi modo miraculum magnum. Dum permultis diebus ista gerebantur, tale quoddam accidit. Cum clara esset serenitas, & aer pulchre splenderet, totiusque cæli omnia suo complexu ambientis summa extaret tranquillitas, derepente columnæ ciuitatis, quæ publicos & communes porticus sustentabant, multas veluti lacrymarum guttas quodammodo ex se profuderunt. Forum item, & plateæ, nulla pluuiæ gutta ex aere decidente, nescio vnde, quove modo, aqua aspersæ maduerunt: sic vt illico rumor per omnium ora volitaret, terram, vtpote rerum id temporis gestarum scelus & impietatem non ferentem, inexplicabili quadam ratione lacrymarum vim ex se fundere, & lapides naturamq. inanimam nefaria ea facinora deflere, quo hominum naturam tam ferream, tam immitem, tamq. ab omni affectione vacuum, iusta reprehensione coargueret.] Atque hæc quidem Eusebius: cui proxime accedere videntur Petrus Alexandrinus Episcopus apud Theodoretum historiæ Ecclesiasticæ lib. 2. cap. 20. in Valente, & Sozomenus lib. 5. cap. 8. in Iuliano. Ille his verbis:

Porro autem cum Palladius homo superstitioni deditissimus tenera puerorum Catholicorum corpora torqueret, quidam eorum post cruciatus remansere iure sepulturæ defraudati: idq. cum parentes, fratres, cognati, & tota pene dixerim ciuitas postularet, vt vnum hoc, atque adeo vltimum vitæ solatium illis tribueretur. Sed o sæuam iudicantis, immo vero condemnantis crudelitatem! Nam qui pro pietate decertarint, idem cum homicidis iudicium subeunt, corporaq. eorum manent insepulta: & qui pro fide strenue dimicarint, bestiis & volucribus obijciuntur

cur ad vorandum : qui denique patres cæſorum conſcientiæ cauſa commiſerati ſint , tamquam impij facinoriſ auctores ſecuri feriuntur.] Sozomenus autem loco dicto hæc ait :

Vt vero eos (id eſt , ſanctos Eusebium , Neſtabum , & Zenonem) diſcerperant , & capita ita confregerant , vt cerebrum in terram efflueret : extra urbem deducunt ad locum , in quo animalia expertia rationis mortua proijci ſolent . Atque accenſo rogo , eorum corpora comburunt : reliqua autem oſſa , quæ ignis neutiquam abſumpſerat , oſſibus camelorum & aſinorum , quæ ibi proiecta erant , admiſcent : adeo vt perdifficile eſſet ea inter tot oſſa reperire . Attamen non diu ſic latuerunt .] hucusque Sozomenus .

*Oſſa SS. mar-
tyrum, quæ ignis
non conſumpſit,
oſſibus aſinorum
& camelorum
admiſcent Geni-
les.*

Reliquum eſt modo , vt aliqua eorum , quæ explicuimus , formis expreſſa proponamus . Non enim ſingula quæque , quæ tam hoc capite , quam præcedentibus diſcuſſimus , tabel-
lis repræſentanda ſuſcepimus , ſed aliqua dumtaxat, eaque præcipue quæ martyrij instrumen-
ta denotant, tamquam alijs cum
obſcuriora, tum etiam
difficiliora.

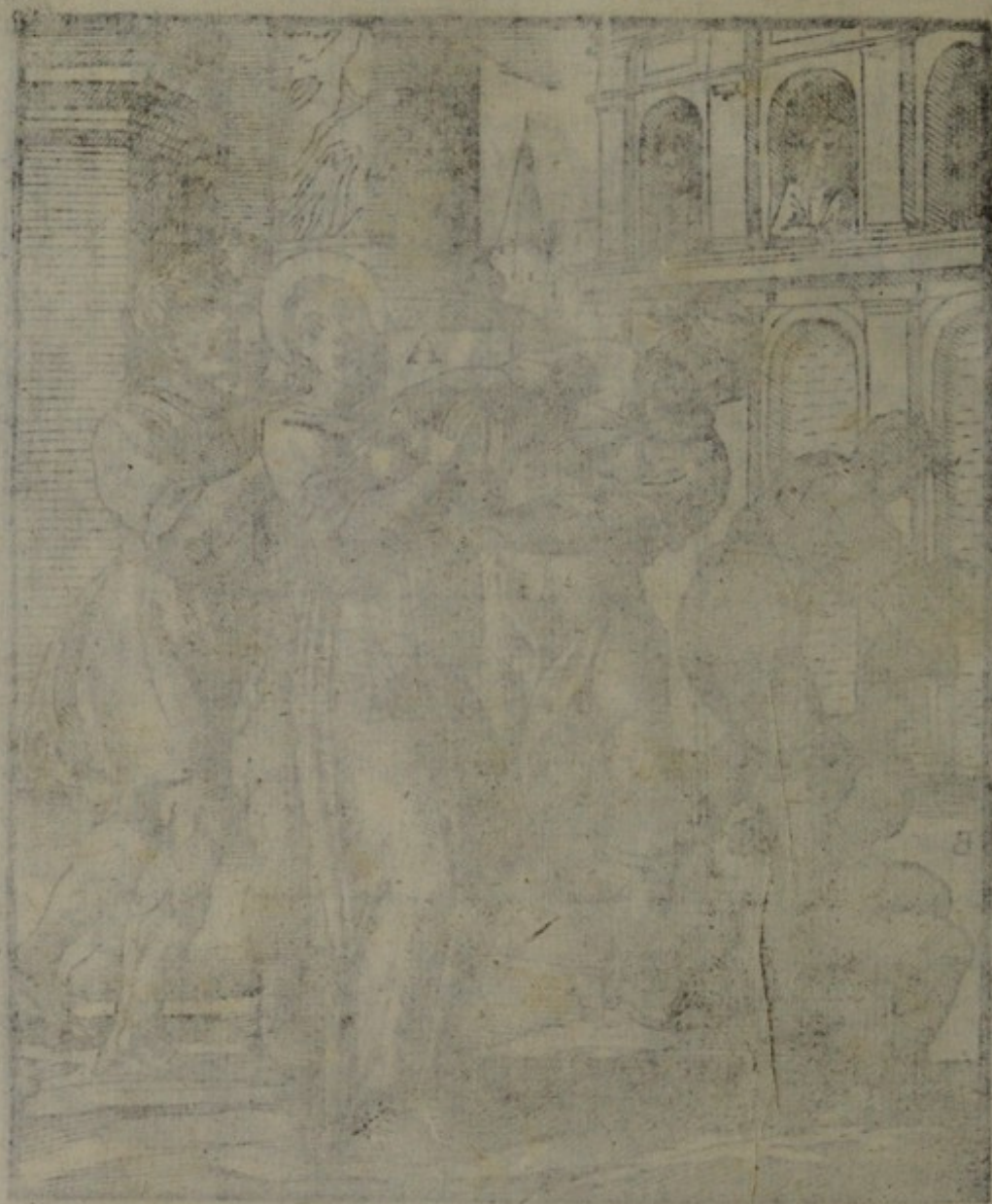


A *Vrgebantur sancti martyres de carnibus immolatis, deq. sacrificij vino degustare. Qui tamen ad hoc sacrilegium perpetrandum nulla vi, nullisq. minis adduci vmquam potuerunt. De hoc poenae genere multa cap. praecedenti: curauimus tamen hoc loco id representare, quoniam visus est nobis locus hic opportunior.*



*A Sanctæ Christi virgines ignominie causa vel ad meretricum prostibula vi
ducebantur,*

B Vel sic ad turpitudinem radebantur.



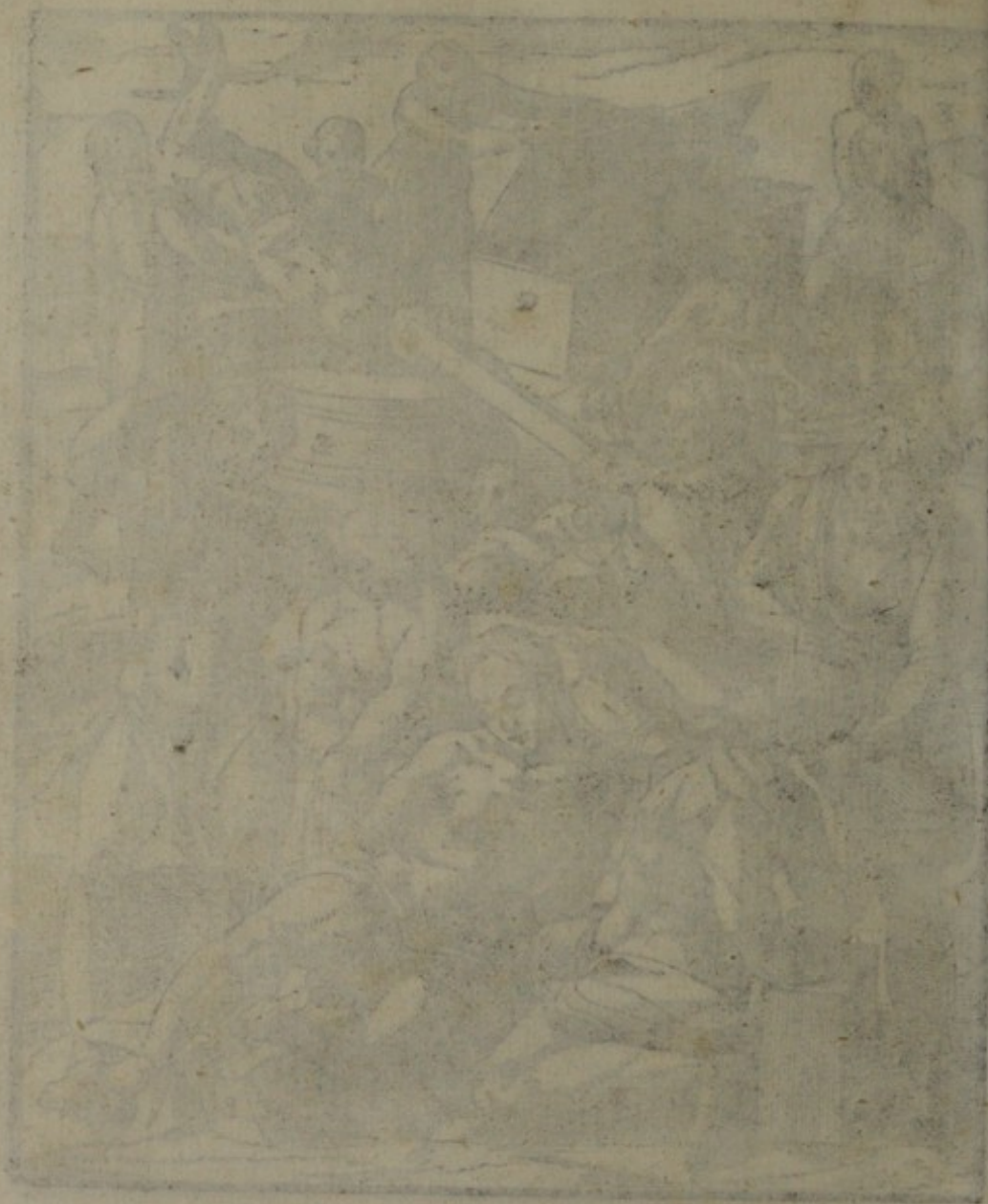
The following is a list of the names of the persons who were present at the meeting of the Council of the City of London, held on the 22nd of May, 1722.



- A* Martyribus ob Christi fidem vel pellis detrahebatur ,
B Vel eisdem adhuc tepentibus cor & viscera extrahabantur :
C Securi quandoque ipsorum capita contundeantur :
D Aliqui gladio obtruncabantur ,
E Alij vel telis configebantur ,
F Vel præacuta fide aut consimilibus transfuerberabantur :
G Alij ad duarum arborum ramos alligati descenderant :
H Aliqui demum acutis calamis sub manuum pedumq. vnguibus infixis tor-
 quebantur .



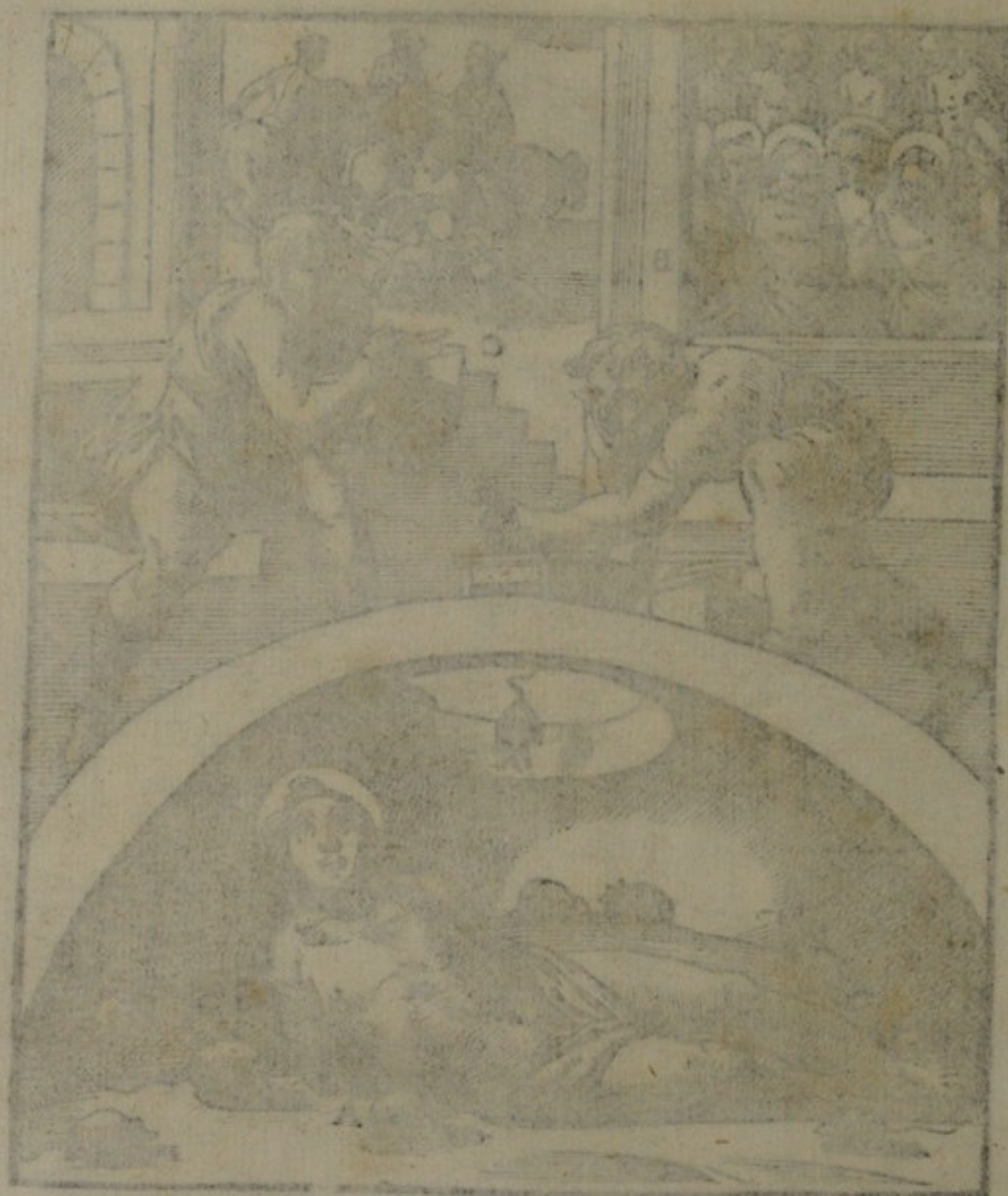
- A* Sanctorum martyrum vultus notis deturpabantur :
B Eisdem crura confringebantur .
C Alij vel ferarum pellibus induti, } canibus obijciebantur .
D Vel hoc qui expressus est modo }
E Alij præterea aut in puteos præcipites dabantur :
F Aut culeo
G Vel denique plumbeis oculis inclusi } in profluentem projiciebantur .



A. Singulorum maritimarum villarum nomina.
 B. Eminentium civitatum configurationes.
 C. Adipiscendi locorum pericula.
 D. Pericula quae ex portibus offendiunt.
 E. Adipiscendi locorum pericula.
 F. Adipiscendi locorum pericula.
 G. Pericula quae ex portibus offendiunt.



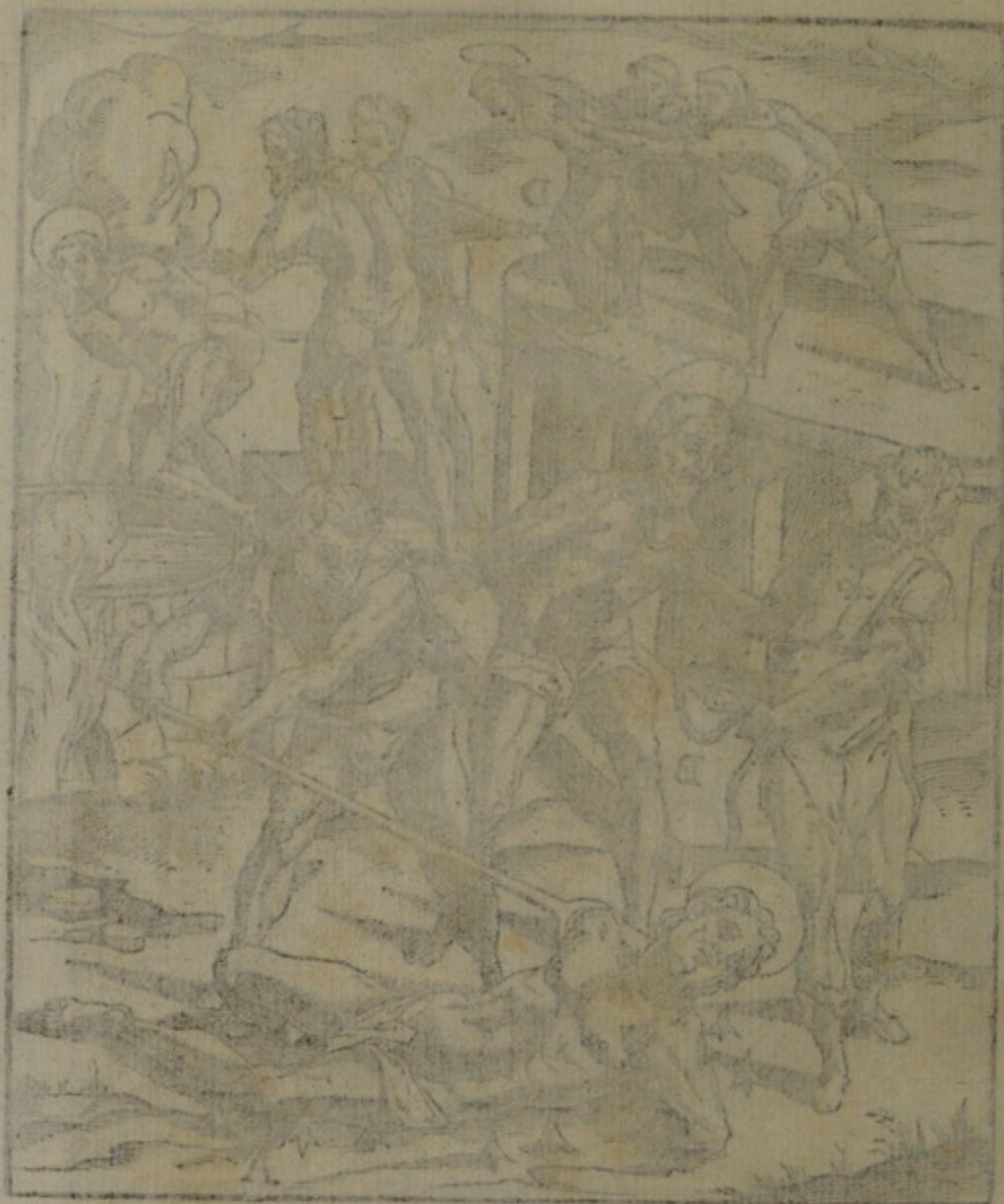
- A* Christianorum aliqui vel muribus rodendi, ea, quam hæc figura demonstrat, forma, tradebantur,
B Vel vnus super alium perinde ac agmina locustarum in angustioribus custodijs includebantur,
C Vel etiam immixtis equitibus obtereabantur.



A. Christus crucifixus. B. Sanctus Martinus in oratione. C. Turba hominum circumstantium.



- A* SS. martyres vestibus denudati vel super ferreos murices premebantur,
B Vel sic alligati per diuersa loca ducebantur,
C Aut in calcis fornacem coniiciebantur,
D Vel demum ex altissimis locis præcipites dabantur.



A. 22. martini: effudit sanguinem vel super ferros martires premebantur.
 B. Vel sic affligit per diversa loca ducebatur.
 C. Aut in calceis fortiter coniciebatur.
 D. Vel de manu ex altissimo loco precipites habebatur.



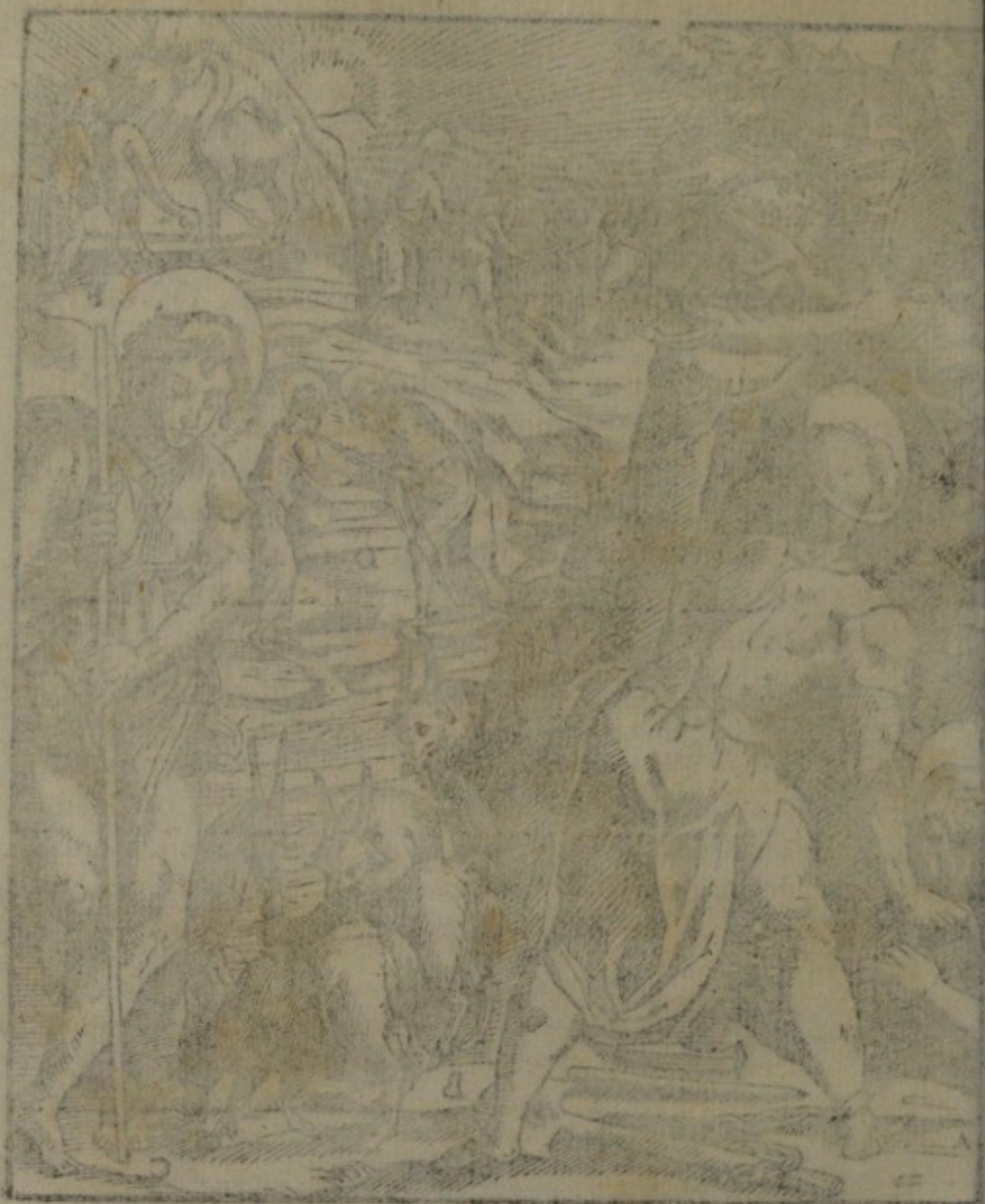
A B Dabantur SS. martyres in metalla:

C Quandoque vero, præsertim nobiles, animalium rationis expertium pastores
ac custodes constituebantur:

D Alij aut ad arenam fodiendam,

E Aut ad segetes defecandas damnabantur,

F Vel denique camelorum curæ ascribebantur.



A. D. Martinus SS. Martyr in metallo:
 Quondam vero, praefatus nobilis, animalium rationis expertum pastor
 ac rusticus constitutus:
 Qui cum ad vicum forensium,
 Tunc ad speciem deprecanda, humiliter,
 Vel denique canonicorum curae ascriberetur.

Hæc itaque, quæ hucusque a me sunt enarrata, tormenta illa sunt, illiq. pariter cruciatus, quibus vtriusque sexus Christiani martyrij palma persecutionum temporibus donati fuere.

Hæc igitur, o formosi milites Dei, hæc, o inuicti duces Christi, hæc inquam, victoriæ vestræ clarissima sunt insignia, vestræq. super fidei ac fortitudinis apertissima indicia, hæc gloriatio vestra. Mors, o gloriosissimi bellatores Dei, quam cupide appetistis, perennem vobis felicemq. peperit vitam. O vos ergo vere beatos. Et quis vos plene beatos non prædicabit; si quidem diuitias, atque huius sæculi voluptates pro Christi nomine fastidio habentes, extremum vitæ spiritum atrocissimis tormentis profundere summopere concupistis? Quamobrem cum pressuræ tempore, cruciatuum dolores vobis augerentur, mentes oculis cæleste præmium intuentes, ad hunc modum Domino in cordibus vestris sine motu labiorum loquebamini: Amplificentur hic, o benignissime Domine, corporis supplicia, vt illic in paradiso voluptatis propagetur & requies. O pectora diuini amoris calore flagrantia, o corda Spiritus sancti ardore succensa.

Mirandum profecto non est, si in medio procellarum commorantes fortissimi athletæ Dei, non solum deterreri non potuerint, immo promptiores, robustioresq. ex eis effecti, vehementissime sitierint, vt singulis horis noua eis, & quidē acerbissima crudelissimaq. supplicia, perinde ac si pœnis saturari non possent, addimouerentur.

Sed o miseros nos, o infelices: quam, quæso, quam excusationem apud Dominum in tremenda Iudicij die habituri sumus, qui sine persecutionis atrocitate, sineq. cruciatibus, charitatem Dei, vitamq. nostram ita paruipendimus, vt torporis somno detineri omnino velimus? Quid igitur tunc temporis egemus? quid dicemus, quando & columnæ cæli contremiscent? quando singulæ tribus terræ plangent? quando nobilissimi, beatissimiq. Christi martyres prope solium gloriæ magna cum lætitia ac fiducia astantes, vulnerum cicatrices ostendent in suis corporibus lucentes, Solisq. fulgorem propria claritate superantes? nos quid tunc ibi ostensuri sumus? quas virtutes in medium adducturi? num charitatem Dei? num inuio-

labilem

labilem fidem? num terrenorum omnium nuditatem? num elemosynas? num ieiunia, carnisq. macerationem? an mansuetudinem? an patientiam? num orationes mundas? an lacrymas num compunctionem salutarem? an forte cordis tranquillitatem an quietem? an vigilias. O beatos sane illos, o felices, quos illi ista amplectentur: efficientur enim & martyrum socij, & eorundem gloriæ participes, ac consortes.

Rogamus itaque, etiā atque etiam oramus, & obtestamur vos o beatissimi martyres, qui pro Deo, proq. illius charitate sponte, hilariq. vultu tormenta sustinuitis, atque ideo maiore ei familiaritate coniuncti, vitam nunc beatam ducitis, ut pro nobis miseris, peccatisq. gravissimis obnoxij, ac negligentiae squalore sordentibus Dominum interpellare dignemini; quo cum toto corde, totisq. viribus in hac valle lacrymarum diligenter mereamur in die mala, quando occulta hominum manifesta fient, misericordiam consequi, ac salutem aeternam. Nec, quæso, mei omnium miserrimi, o gloriosissimi Dei milites, obliuiscamini: vestris enim precibus felicitatem perpetuo duraturam consequi, vitamq. beatam adipisci, vobiscumq. etiam torrente voluptatis Dei potari, vbertateq. domus eius inebriari, & desidero, & toto animi affectu atque conatu exposco.

F I N I S

INDEX

INDEX

PRÆCIPVARVM RERVM QVÆ HOC VOLVGINE CONTINENTVR.



A



Bdaremanus Sarace-
norum Rex impiissi-
mus quid in S. mar-
tyrem Pelagium .
132.

Abdon martyr plumbatis cæditur. 110.
Abradebantur SS. Christi virgines. Le-
ge, Virgines.

Abundius & **Abundantius** martyres in
equuleo extenduntur. 64.

Acatus martyr virgis cæditur. 108.

Accensus nomen ordinis in militia ca-
strensi. 75.

Achilleus diaconus rotæ supplicio ex-
cruciatus legitur. 38.

Acindinus martyr in lecto ferreo torre-
tur. 162.

Acubus longioribus sub digitorum un-
guibus infixis vexantur in Anglia
Catholici. 207.

Aere diruti milites qui. 101.

Afra martyr cathomo cæsa. 114.

Afræ martyris Acta Thomas Velserus
optime descripsit. 114.

Agapes virgo igni crematur. 167.

Agapitus martyr nervis cæsus. 98.

Agapius Romanus in tauro æneo cre-
matur. 153.

Agathopodes martyr in aquas proyici-
tur. 219.

Agathon martyr comburitur. 167.

Agathocliæ martyriū describitur. 203.

Agnes nobilissima Christi virgo denu-
datur. 191.

Alapa an idem quod colaphus & palma.
118. 119.

Alapis cæsi martyres. 117. & sequen-
tibus.

Alexander medicus & martyr ad be-
stias damnatur. 211.

Alexander alius martyr in crucem agi-
tur. 3.

Alexander martyr fustibus percutitur.
99.

Alexander quidam alius virgis cæditur.
108.

Alexander Briantus ab hæreticis equu-
leo torquetur. 76. & alijs etiam mo-
dis ab eisdem excruciat. 207.

Alleluaticum canens lector quidā Ca-
tholicus in die sancto Paschatis sagitta
ab Arianis percutitur. 195.

Ammonius Episcopus exilio mulctatur.
233.

Amphiani crudele martyrium. 175.

Anastasiæ Apostolorum discipulæ mar-
tyrium. 203.

Anastasia virgo denudatur. 191.

Andochij presbyteri martyrium. 10.

Andreas Apostolus in crucē tollitur. 3.

Andreas Baccius de Thermis differit.
174.

LI

Andree

I N D E X.

- Andree presbyteri martyrium.* 177.
Andronicus martyr quæ passus. 172.
Andronici Præsidis feritas atque immanitas. 132.
Angeli in auxilium sanctorum martyrum missi. 38. 202. 211. 153.
Animalium rationis expertium curæ ascripti Episcopi. 214.
Animalia virulenta SS. martyribus non nocent. 238.
Antipas martyr in tauro æneo crematur. 153.
Anhiæ sanctissimæ mulieris & Eleutherij martyrium. 161.
Antonia præclarissima Christi martyr altero brachio appensa. 8.
Antoniæ item gloriosa mors. ibid.
Appendebantur SS. martyres varijs modis. Lege, Suspendebantur.
Apollonius martyr cruci affigitur. 3.
Apostolorum quinam fuerint in crucem acti. 3.
Arbores in sanctorum martyrum carnificina adhibebantur. 5.
Arbores infelices quæ. 222.
Archium quid significet. 12.
Ariani quid in Damasci Papæ diaconū. 230.
Aristus martyr virgis verberatus. 108.
Armogastus Comes Christi miles vaccarum pastor efficitur. 215.
Arthemius martyr plumbatis ceditur. 108.
Arthemius alter sub Iuliano saxo a lapicida dissecto inclusus opprimitur. 120.
Arthrembolæ martyrij instrumentū. 34.
Arundo in membrum genitale S. Beniamin: martyris intrusa, qui per eam dire diuexatur. 4.
Assabantur SS. martyres. 159.
Asciam an connumerauerit Tertullianus, ut Rodigino placuit, inter instrumenta scuitiæ. 245.
Asterius martyr nervis ceditur. 98.
Asterius Episcopus in exilium pellitur. 233.
Astonius martyr in lecto ferreo torretur. 162.
Athenodorus Episcopus exilio multatur. 233.
Attalus ciuis Romanus martyr feris obijcitur. 211.
Attilius Triumvir quo genere mortis necatus. 222.
Auempodistus martyr in strato ferreo amburitur. 162.
Augurius martyr crematur. 167.
- B.
- B** *Accusatus martyr nervis ceditur.* 98.
Balnei calore torreri quid. 174.
Balteum quid. 104.
Barachisus martyr altero pede appensus. 7.
Barba sanctorum martyrum pice illita & incensa. 177.
Barbara virgo tedis seminstulatur. 142.
Barbara a Gentilibus ob Christi odium denudatur. 191.
Barbarus miles in taurum æneū ignem coniectus non comburitur. 153.
Basilides martyr scorpionibus verberatur. 108.
Basilisci martyrium. 163. 164.
Basilisæ Apostolorum discipulæ martyrium. 203.
Basilissus martyr in crucem actus. 3.
Bassus martyr fustibus percutitur. 99.
Barula puer & martyr cathomo ceditur. 144.
Becheama turris carcer. 81.
Benignus martyr feris obijcitur. 211.
Bestiis tradebantur martyres. Lege, Martyres.

INDEX.

tyres, vel Christiani.
Blādina martyr feris obijcitur. 211. 212.
Boiæ vinculi genus. 72.
Bonifacius martyr in ollam immittitur. 156.
Bos æneus. Vide, *Taurus æneus*.
Bothrus martyrij instrumentum. 35.
Bractea in quo differat a lamina. 140.
Briduelus carcer. 77.
Busiris constantia in perferendis cruciatibus. 66.
C
Cadauera SS. martyrum probris contumelijsq. affecta. 243.
Cadauera SS. martyrum rursus effosa in mare projiciuntur. 247.
Cadauera sacra martyrum gladio cæso- rum in mare projiciuntur. 247.
Cadaueribus SS. martyrum negatur sepultura. 247.
Calami acuti inter manuum ungues & carnem sanctis martyribus insigebantur. 203.
Calcibus percutiebantur martyres. 117. & seq.
Calendius martyr plumbatis percussus. 110.
Calidarium quid. 174.
Caligula senissimus Imperator. 189.
Callinicus martyr nervis vapulat. 98.
Callinicus martyr ungulis excruciat. 130.
Calliopius in crucem actus capite in terram verso. 3.
Calliopius martyr rotæ supplicium passus legitur. 38.
Calore balnei torreri. Vide, *Balneum*.
Calx in sanctorum carnificina. 217. 218.
Camelorum curæ ascripti Christiani. 215.
Camus vinculi genus. 154.

Capillis suspensæ. Vide, *Christiana mulieres*.
Capite plectebantur martyres. 196.
Capite an martyres securi, vel gladio plecterentur. 196.
Capite an plecterentur martyres genibus flexis, oculisq. ligatis. 192.
Capite plectendi virgis cædebantur. 197.
Capite in terram verso in crucem tollerantur SS. martyres. 2. & 3.
Carcer. 73.
Carcer a quo primum Romæ constructus. 73.
Carcer duplicis generis apud antiquos. 74.
Carcer Christianorum. ibid.
Carcerum custos. 75.
Carceres, in quibus Catholici Angli includuntur, quales. 77.
Carcer Lansonensis. ibid.
Carceris Londinensis asperitas. 79.
Carcer turris Becheama. 81.
Caritina virgo quo tormenti genere affecta. 228.
Carnes immolatas impellebatur Christiani edere. 172.
Carpophorus martyr plumbatis percussus obdormiuit in Domino. 110.
Cassianus martyr dire cruciatur. 187.
Castorius martyr scorpionibus verberatur. 108.
Catapulta nonnumquam vinculi genus significat. 35.
Catapulta machinam bellicam plurimū denotat. 35.
Catasta non tam proprie significat instrumenta torquendi, & equuleū. 62. 67.
Catasta diuersa ab equuleo. 62.
Catasta multa denotat. 62.
Catenæ vinculi genus. 73.
Catenis vinciebantur rei antiquis temporibus, & quo pacto. 73.
Cathe-

INDEX.

- Catherina virgo rote martyrium passa. 37.
- Catholici sub Constantio Imperatore Arianiano quæ perpassi. 191.231.
- Catholici sub Valente Imperatore quæ passi. 193.233.
- Catholici sub Vuandalis Arianis quæ perpassi. 194.195.235. & seq.
- Catholici a Theophilo Imperatore Iconoclasta quæ passi. 200.
- Catholicis sub vnguibus acus ab hæreticis infinguntur. 207.
- Catholici ab hæreticis nostri temporis virgis cæduntur. 109.
- Catholici ab hæreticis nostræ ætatis laminis aduruntur. 140.
- Catholici ab hæreticis hoc sæculo facibus seminustulantur. 140.
- Catholici crudeliter diuexati ab hæreticis. 82.83.
- Catholici diris valde modis ab hæreticis nostri temporis vexantur. 216.
- Catholici ab hæreticis recentibus ferarum pellibus insuti morsibus rabidissimorum canum obijciuntur. 216.
- Catholici ab hæreticis ignis supplicio afficiuntur. 176.177.
- Catholici ab hæreticis nostræ ætatis capite cæduntur. 199.
- Catholici ab hæreticis nostri temporis miserandum in modum raptantur. 209.
- Catholici ab hæreticis nostro sæculo quanta perpassi, & quinam fuerint. 223. & seq.
- Catholici in Anglia diris modis affliguntur ab hæreticis. 76.77. & seq.
- Catholici in Anglia instrumento ferreo globi instar constructo comprimuntur, ac rotundantur. 76.
- Catholici in Anglia quomodo ducantur ad carcerem. 77.78.
- Catholici in Anglia carceribus inclusi fame, pædore, & alijs incommodis oppressi obierunt. 84.
- Catholicorum conditio in Anglia qualis. 93.
- Catholici Angli in exilium pelluntur. 238.
- Catholici in Angliæ regno excrementorum fæctore suffocantur. 76.
- Cathomo cædi quid denotet. 114.
- Cathomo non solum pueri, sed etiam alij prouectioris ætatis vtriusque sexus cædebantur. 114.
- Cathomi sententiæ aliorum examinantur. 114.
- Cecilia virgo Romana quomodo igni tradita. 174.
- Censio hastaria quæ. 101.
- Cera in SS. martyrum carnificina adhibebatur. 167.
- Cerei. Lege, Faces.
- Chionia virgo comburitur. 167.
- Christiani multa perpassi sub Nerone. 214.
- Christiani muribus rodendi dabantur. 215.
- Christiani a Gentilibus tamquam magi habebantur. 208.
- Christianos nihili faciebant Gentes. 134.
- Christiani milites. Lege, Milites Christiani.
- Christianos ad leonem, acclamatio Gentilium. 210.
- Christiani cur feris obiecti. 210.
- Christiani varijs modis feris obijciebantur. 210.211.
- Christiani aliquando a feris non ledabantur. 211.
- Christianorum feris obiectorum miranda constantia. 213.
- Christiani feris obiecti. 212.
- Christiani feris plurium generum obijciebantur. 212.213.
- Christiani ferarum pellibus induti canum lacera.

INDEX.

- lacerationibus obijciabantur. 214.
 Christianorum varij cruciatus, & contumeliæ. 171.
 Christiani urgebantur immolatas carnes edere, & sacrificiorum vinum degustare. 172.
 Christianæ mulieres suspendebantur sepiissime altero pede dumtaxat. 7.
 Christianæ mulieres capillis appendebantur. 7.19.
 Christianæ mulieres capillis appensæ ligneis formis expressæ. 21.
 Christina virgo ob Christi odium a Gentilibus nudatur. 191.
 Christophorus martyr virgis ceditur. 108.
 Chrysantus martyr non passus fuit scaphismum, sed aliud cruciamenti genus ei aliqua ex parte simile. 14.
 Chrysotelus martyr laminis aduritur. 140.
 Cineres SS. martyrum in Rhodanum effusi, & quare. 247.
 Cingulum militare quid. 104.105.
 Cippis ligneis excruciatii Catholici. 76.
 Cista, & Calista martyres incendio absumentur. 167.
 Clauū trabalē pro tormenti genere sumptum, de quo meminit Horatius, idem opinamur fuisse cum sude ferrea. 13.
 Lege, Sudes ferreæ.
 Clavis ferreis excruciabantur SS. martyres. 5.
 Clavi ignei martyrij instrumentū. 163.
 Clavi martyrij instrumentum. 188.
 Claudius martyr virgis ceditur. 108.
 Claudius alter scorpionibus ceditur. 109.
 Clemens martyr Ancyranus rotæ supplicio affectus fuit. 37.
 Clemens Ancyranus martyr ungulis laceratur. 130.
 Cleonicus in crucem actus. 3.
 Cloaca Maxima, in quā proiectum fuit corpus S. Sebastiani martyris. 134.
 Cochlea quid sit. 42.
 Cochlea martyrem comprimi quomodo intelligatur. 42.
 Colaphis cædebantur SS. martyres. 117.
 & sequentib.
 Colaphus, alapa, & palma an sint synonyma. 118.119.
 Collare ferreum vinculi genus. 73.
 Columnis in martyrum carnificina utebantur antiqui. 5.16.17. & seq.
 Columna, in qua S. Sebastianus sagittis percussus fuit, asseruatur in eius basilica extra Urbem. 6.
 Commentariensis custos carceris. 75.
 Commentariensium munera. ibid.
 Commentarienses plurium generum. 75.
 Commentariensis extitit quandoque nomen ordinis & promotionis in militia castrensi. ibid.
 Compedes martyrij instrumentum. 63.
 68.69.
 Compedibus martyres ad quartum vel quintum foramen extendebantur, non sine maximo eorum dolore. 63.
 Compedes, quibus rei ad foramina extendebantur, diuersæ erāt ab equuleo. 63.
 Compedes quid essent. 68.
 Compedes pondera dictæ. 9.
 Concordia martyr plumbatis cæsa obiit. 110.
 Conditio cruenta. Vide, Cruenta conditio.
 Conon martyr in sartagine torretur. 159.
 Constantinus Copronymus Catholicorum persecutor. 176.177.
 Constantius Cōstantini Magni filius persecutor Catholicorum acerrimus. 176.
 192.193.229. & sequentib.
 Constantinus Imperator hæreticus quid in sacras

I N D E X.

- sacras virgines.* 192.193.
Coperus ab hæreticis quæstionibus subiectus ex diuturna carceris molestia cõtatabescens obiit. 79.
Coqui SS. martyrum carnifices. 206.
Corio bouis insuebantur martyres. 14.
Corio bouis inclusi martyres radijs Solis obijciebantur. 14.15.
Corio aliorum animalium etiam utebantur antiqui ad eundem effectum. 15.
Corpora a Gentilibus in crucem actorum tamdiu pendebant in patibulo, donec putrescerent. 4.
Corpora mortua SS. martyrum. Lege, Cadauera.
Cornicularius. 75.
Craticula martyrij instrumentum. 159.
Craticula ferrea, in qua assatus fuit sanctus Laurentius, seruatur hic Romæ. 159.
Craticula quomodo constructa. 160.
Craticulæ plurium generum. 160.
Craticula formis exprimitur. 165.
Cratis ferrea. Vide, Craticula.
Crepidæ ferreæ igneæ martyrij instrumentum. 163.
Crepidæ ferreis ignitis excruciatu sanctus martyr Antimus Episcopus. 163.
Crescentianus martyr fustibus ceditur. 99.
Cruciatus immanis. 4.216.
Cruenta conditio quid significet. 58.
Crura SS. martyribus confringebantur. Vide, Modi, quibus crura confringebantur.
Crurifragij quorundam sententiæ examinantur. 205.
Crux aliquando significat equuleum. 66.
Crucis supplicium Hebræis & Gentilibus vsui fuit. 2.
Cruces plurium generum. 2.
Cruci primi generis qui martyres affixi fuerint. 2.
Cruci affixi capite ad terrâ verso quamplurimi martyres fuerunt. 3.
Crucis supplicium pœna militum Romanorum delinquentium. 100.103.
Crucifixi martyres formis ligneis expressi. 21.23.
Culeus. 219.
Culeus antiquissimum tormenti genus. 219.
Culeus quid sit, explicatur. 220.
Culeo quæ animalia infuerentur. & sequentib. 220.
Culeo an semper singula animalia in l. Pompeia in parricidas enumerata includerentur. 221.
Culei supplicium ex Gentilibus qui passi. 220.221.
Culeus licet in vsu amplius non esset, tamen ad Christianos excrucandos iterum adhibitus fuit. 222.
Culei supplicio afficiendi quomodo ducerentur ad mare, seu flumen. 222.
Custodia. Vide, Carcer.
Custos carcerum quo nomine vocaretur. 75.
Cucuphates martyr virgis cæsus. 108.
Cupæ incensæ in martyrum carnificina. 172.173.179.
Cyphonismus supplicij genus. 12.
Cyphon. ibid.
Cyphonis supplicium tabella exprimitur. 31.
Cypriani Vnizibirensis Episcopi charitas. 237.
Cyrinus martyr virgis ceditur. 108.
Cyriacus martyr lapidibus appetitur. 120.
Cyrille martyrium. 168.
Cyrion igni crematur. 167.
Cyrilli diaconi martyrium. 190.

INDEX

D

Damnati ad metalla multis pœnis subijciebantur. 241. & seq.
 Damnati ad metalla a militibus custodiebantur. 244.
 Damnati ad metalla Metallici dicebatur. ibid.
 Damnabantur ad metalla viliores persone. 240.
 Damnari in metallum, & in opus metalli an idem. 245. & seq.
 Damnati in opus metalli ad tempus, an amitterent libertatem. 245.
 Damnabantur ad opus metallicorum feminae. ibid.
 Damnati ad opus martyres. 239.
 Damnari ad opus quid. 238. 239.
 Datus Episcopus in metallum damnatur. 229. 242.
 Decimare, militum pœna. 102. 103. 104.
 Decimare quid. 103.
 Demetrius martyr lapidibus obruitur. 119.
 Dentes. Vide, Martyres.
 Dentes martyribus euelliebantur. 202.
 Lege, Modi quibus dētes euellēbātur.
 Denudati martyres. Lege, Martyres.
 Dimissio ignominiosa, pœna militum. 100.
 Dimocus ob religionem Catholicā moritur in carcere. 84.
 Diocletius martyr lapidibus appetitur. 120.
 Dioscorus martyr facibus aduritur. 140.
 Domitius Hurlens crudeli mortis genere ab hæreticis necatur. 176.
 Domus priuata quid. 74.
 Donatillæ virginis martyrium. 217.

Dorothea virgo Aquileiensis quomodo appensa. 8.
 Dorothea denudatur. 191.
 Dorotheus martyr flagris ceditur. 99.
 Dulas martyr in craticula aduritur. 160.

E

Edmundus Campianus equuleo tortus. 76.
 Edmundus Campianus in triumpho ductus. 78.
 Eleutherius martyr in sartagine tortetur. 159.
 Elisabethæ Anglæ furor in Orthodoxos. 85.
 Elixabantur martyres a Gētilibus. 155.
 Elpidoforus martyr in lecto ferreo amburitur. 162.
 Emerentiana Romana virgo lapidibus obruitur. 120.
 Emilianus martyr igni crematur. 167.
 Epimachus martyr ungulis laceratur. 130.
 Encratidis virginis martyrium. 190.
 Episcopi ad opus damnati. 139.
 Episcopi ad lapidicinas damnati. 240.
 Episcopi curæ iumentorum ascripti. 214.
 Episcopi in exilium acti. 232. & seq.
 Equuleus martyrii instrumentum. 47.
 Equuleus cur adinuentus. 48.
 Equuleus translatus fuit ad homines acerbiori supplicio excruciantos, quod in Christianis hominibus patuit. ibid.
 Equulei sæpissime SS. martyrum res gestæ meminerunt. 48. 49.
 Equulei variæ sententiæ. 49.
 Equulei alior sūententiæ reprobatur. 49.
 Equulei vera sententia aperitur & explicatur. 50. 51.
 Equulei machina quo pacto constructa. 50.

Equuleo

I N D E X.

- Equuleo torquendus, cruribus deuaricatis, in eum conijciebatur.* 50.
- Equulei opinio, quā veram arbitramur, multis rationibus, antiquorumq. auctoritatibus comprobatur, confirmaturq.* 51. & seq. vsque ad 60.
- Equulei machina lignea fuit veri equi instar fabricata.* 50.
- Equulei pedibus machinule aliquæ affixæ erant.* 52. 53.
- Equuleus erat e terra aliquantulum ex omni eius parte eleuatus.* 55. 56.
- Equuleus secundum Sigonij opinionem quo pacto describendus.* 49.
- Equuleo alligatus brachijs post tergum distortis extendebatur.* 52.
- Equuleo vincti, dum extensi erant, iacebant toto corpore in eo prostrati, vultu ad cælum verso.* 54.
- Equuleo excruciatarum mulierum crines quandoque augendi doloris studio ad eius stipitem alligabantur.* ibid.
- Equuleo vincti, funiculis laxatis, corpore incuruato sub eum cadebant.* ibid.
- Equuleo alligati pensiles erant, & quomodo.* ibid.
- Equulei funes non laxabantur remittendi doloris causa.* 54.
- Equuleo extensos diuersis alijs cruciatuum generibus in eodem afflictatos fuisse ostenditur.* 51. 54.
- Equuleum intendi ac remitti consueuisse quo sensu accipiat.* 65.
- Equuleum rotam dici non inconuenit.* 39.
- Equuleus diuersus a catasta.* 62.
- Equuleus stipes aliquando dictus ab antiquis.* 65.
- Equuleus appellatus nonnumquam Mala mansio.* ibid.
- Equuleus comprehensus a veteribus sub crucis nomine.* 66.
- Equuleum non inconuenit si dicatur sub pali nomine quandoque comprehendendi.* ibid.
- Equuleus tabella exprimitur.* 95.
- Equulei forma, qua Catholici in Angliæ quæstionibus subiiciuntur, dilucidatur.* 76.
- Erasma virgo Aquileiensis appenditur.* 8.
- Erasma denudatur.* 191.
- Erasmus martyr sustibus cæditur.* 99.
- Erasmus martyr plumbatis vapulat.* 110.
- Erasmus martyr ungulis excarnificatur.* 130.
- Eucarpus martyr in crucem tollitur.* 3.
- Eudoxius miles Christianus sponte proiecit cingulum militare.* 105.
- Eulalia virgo cruci affigitur.* 3.
- Eulalia virgo ungulis laceratur.* 130.
- Eulalia Emeritensis virgo in Christi contemptu a Gentilibus denudatur.* 191.
- Eulampij fratres & martyres in lebetes torrentur.* 157.
- Eulasius martyr in sartagine suffrigitur.* 159.
- Eulogius martyr igni crematur.* 167.
- Eunus martyr flagris cæditur.* 99.
- Euphemia Aquileiensis virgo nudatur.* 191.
- Euphemia virgo capillis suspenditur.* 19.
- Euphrosina virgo Romana incendio absumitur.* 167.
- Euphrasion Episcopus in exilium pellitur.* 230.
- Eusebius sub Iuliano quæ passus.* 206.
- Eusebius martyr sustibus cæditur.* 99.
- Eusebius Episcopus relegatur.* 232.
- Eusebij locus difficillimus lib. 8. suæ historiæ cap. 11. nimirum, Alij autem vultu alterius in alterum, &c. explicatur.* 16. & seqq.
- Enst. 1-

I N D E X.

- Eustachius* ciuis Romanus & martyr in tauro aeneo crematur. 153.
Eustratius in exilium actus cum multis alijs Episcopis. 230.
Euthicius subdiaconus ad necem flagellatus in metallum letale datur. 229.
Eutropius cruci affigitur. 3.
Exilium triplex. 231. Lege, si plura cupis, Relegati.
Extendi ad malam mansionem, quid denotet. 65.
Extendebantur SS. martyrum corpora multis modis. 63.
Extendebantur SS. martyres ad quartum vel quintum foramen. Lege, Martyres extendebantur in compedibus ad quartum vel quintum foramen.
F
Fabius martyr quo genere mortis occisus. 118. & sequentib.
Faciei deturpationem vetuit Constantinus. 241.
Facibus semiustulabantur SS. martyres. 140. & sequentib.
Faces plurium generum. 141.
Faces ex qua materia fierent. ibid.
Facibus torrentur Catholici ab hæreticis recentioribus. 140.
Facibus ex tedis magis utebantur antiqui. 142.
Facibus adurebantur martyres appensi. 8.
Faces tabella exprimuntur. 147.
Faina martyr in aquas proicitur. 219.
Fausta virgo & martyr in sartagine torretur. 159.
Faustæ virginis Acta breui sermone complexa. 189.
Fausli martyrium narratur. 195.
Faustus martyr cruci affigitur. 3.
Febronia virgo in sponsi contemptum denudatur ab Ethnicis. 191.
Felices duo Episcopi ad metalla damnati. 229. 242.
Felix Episcopus relegatur. 235.
Felix presbyter rotæ supplicio afficitur. 38.
Felicis martyrium. 10.
Felix martyr ungulis laceratur. 130.
Felix martyr fustibus percutitur. 99.
Felix alter martyr fustibus ceditur. ibid.
Feminae Christianæ ignominie causa tondebantur. 132.
Feminae in ministeriū metallicorum dabantur. 245.
Feminae. Vide, Christianæ mulieres.
Feris qui obiciebantur. 210.
Feris obiecti SS. martyres. 5. & 209. ac sequentibus. Lege insuper, Martyres feris obiecti.
Feris obijci, quale supplicium. 210.
Ferreis virgis cadebantur nonnumquam SS. martyres. 107.
Ferro vincti SS. martyres. 233.
Ferrum, quo utebantur Gentiles in quibusdam sanctorum martyrum carnificinis, formis exprimitur. 165.
Ferrum globi instar constructum martyrij instrumentum. 76.
Fidiculæ idem quod ungulæ. 57.
Fidiculas non fuisse funiculos, quibus rei vel SS. martyres equuleo alligabantur, rationibus aperitur. ibid.
Fidiculæ cur sic dictæ. ibid.
Fidiculæ quo sensu accipiantur a Suetonio in Tiberio, dilucidatur. 58.
Flagellorum varia genera. 97.
Flagra quid. 98.
Flagris cadebantur SS. martyres. 98. 99.
Flagris cur cæsi SS. martyres a Gentilibus. 99.

I N D E X.

Flagris qui verberati. ibid.
Flexis genibus decapitati martyres.
197.
Florentius martyr lapidibus appetitur.
120.
Flori martyrium refertur. 218.
Fodere iussi milites ignominie causa.
101.
Forcipes ferreae, quae in basilica S. Petri
asseruantur, an sint ungulae. 131.
Forcipes ferreae martyrij instrumentum
plurium generum. 131. 132.
Forcipes ferreae, quibus S. Ioannes Apo-
stolus attonsus fuit, asseruantur in ba-
silica S. Ioannis in Laterano. 132.
Fortunatus diaconus rotæ radijs intextus
fuit. 38.
Fragmentis testaceis cruciati martyres.
Vide, Testaceis fragmentis.
Fructuosus Episcopus crematur. 167.
Fumo excruciatii martyres. 67.
Funalia genus facis. 141. 142. tabella
exprimuntur. 147.
Furcæ ferreae in martyrum carnificinis.
159. 160.
Furcæ supplicium. 6. 16.
Fusciani martyris tempora clavis igneis
transfiguntur. 163.
Fustigatio. 100. & seq.
Fustibus qui percuterentur. 104.
Fustibus cæsi milites Christiani. ibid.
Fustibus percutiebantur SS. martyres.
98. 99.
Fustibus & flagris interdum tamdiu ver-
berabantur SS. martyres, donec expi-
rarent. 99. 100.
Fustuarium. 102. 104.

G

G *Alation martyr flagris vapulat.*
99.

Galea ignea martyrij instrumentū. 162.
Gazæ totus populus insanit in Christia-
nos. 206.
Genibus flexis decapitabantur martyres.
197.
Gentiles crucis supplicio ad homines vi-
ta priuandos utebantur. 2.
Gentiles quomodo cruci affigerent. 3.
Gentiles in quo differrent ab Hebraeis in
corporibus in crucem actorum depo-
nendis e ligno. 4.
Gentiles sæpissime stipitibus utebantur
in SS. martyrum carnificinis. 5.
Gentiles operam dabant Christianis de-
cipiendis. 169. & seq.
Gentiles corpora in crucem actorum, in
ea, usquedum putrescerent, permane-
re faciebant. 4. 205.
Gentilium rabies in Christianos. 189.
Gladius martyrij instrumentum. ibid.
Gliribus rodendi traduntur Catholici ab
hæreticis nostræ ætatis. 216.
Globi lapidei. Lege, Pondera.
Graphia martyrij instrumenta. Vide,
Styli ferrei.
Gordianus plumbatis ceditur. 110.
Gorgonius martyr flagris verberatur.
99.
Gregorius Armenius altero pede diroq.
modo appensus fuit. 7.
Gregorius item Armenius nouo alio
sauoq. modo appenditur. 11.

H

H *Adrianus ex ordine S. Dominici a*
Turcis pro fide Christi occisus. 4.
& 5.
Hæreticorum consuetudo mentiendi. 80.
Hæreticorum inaudita medicina. 81.
Hæreticorum inhumanitas mira. 77.
85. 235.

Hæreti-

I N D E X.

- Hæreticorum in Catholicos morientes immisericordia.* 83.
Hæreticorum importunitas atque molestia. 84. 85. *eorumdemq. crudelitas.* 223. & seq.
Hæreticorum iniquitas. 92.
Hæretici nostræ ætatis virgis Catholicos nonnumquam cædunt. 109.
Hæretici varijs modis ignis supplicio Catholicos afficiunt. 176. 177.
Harpesfeldus pro fide Catholica in carcere moritur. 81.
Hastam dare, militis ignominia. 101.
Hastaria censio quæ. ibid.
Hebræi crucis supplicio utebantur. 2. & 4.
Hebræi in crucifigendis damnatis ad mortem in quo a Gëtibus differrent. 4.
Helconidis gloriosa passio. 202.
Helimenes martyr facibus aduritur. 140.
Heliopolitanorum in SS. virgines crudelitas summa. 190.
Heliodori martyrium refertur. 153. 154.
Hepar sanctorum furentes Gentiles dentibus appetunt. 190.
Hermagoras martyr facibus semiustulatur. 140.
Hermillus martyr virgis cæditur. 108.
Hesychius Christianus miles sponte deponit cingulum militare. 105.
Hiemabant extra oppidum milites Romani ob delictum militare. 100. & seq.
Hieron martyr virgis verberatur. 108.
Hilarus martyr ungulis excarnificatur. 130.
Hipatii martyrium. 177.
Hirenes virgo incendio absumitur. 167.
Honorius Imperator impium Iouinianum hæresiarcham plumbo contusum exilio damnauit. 110.
Hordeo pascebantur milites Romani delinquentes. 100. 102.
Hordeo pascebatur quandoque martyres. 239.
Hormisdæ gloriosa confessio, atque inuicta constantia. 215.
Hormisdæ camelorum curæ ascribitur. 215.
Hostius Malleolus post Annibalis bellum primus omnium matrem necauit. 220.
Hostius Malleolus quo supplicij genere affectus. 220.

I

- I** *Aderes Episcopus ad metalla damnatur.* 229. 242.
Iambi, qui in sanctorum Theophanis & Theodori fratrum facibus inscripti fuerunt, referuntur. 200. & seq.
Ianuarius martyr plumbatis cæsus perijt. 110.
Iecur SS. martyrum furentes Gentiles dentibus appetunt. 190.
Ignem, vel igneis instrumentis, aut consimilibus excruciatum martyres tabella exprimuntur. 181.
Ignem varijs modis torrebantur SS. martyres. 167. & sequentibus.
Ignis in manu sanctorum martyrum cum thure ponebatur. 168.
Igni traditi martyres formis exprimuntur. 179.
Ignis pœna. Lege, Martyres. ubi de pœna ignis multa reperies.
Ignominiosa dimissio pœna militum. 100.
Imperatorum inueterata cõsuetudo. 169.
Inhumanitas mira hæreticorum. 77.
Inscriptione damnari quid. 200. *Vide insuper, Supplicium inscriptionis.*

I N D E X.

- Incus in sanctorum martyrum carnificina.* 205.
Instrumenta martyrij. Vide, Martyrij instrumenta.
Ioannes Rossensis Episcopus ab hæreticis capite plectitur. 199.
Ioannes Episcopus Dauentriensis designatus quæ passus ab hæreticis. 217.
Ioannes monachus Carthusiensis ab hæreticis occiditur. 226.
Ioannes alius eiusdem religionis professus ab hæreticis necatur. ibid.
Ioannes ex ordine S. Francisci ab hæreticis interficitur. 227.
Iosephi apud Persas martyrium. 121. & sequentib.
Irenæus Lugdunensis Episcopus Felicem presbyterum, Achilleum & Fortunatum diaconos in Gallias ad prædicandum verbum Dei direxit. 38.
Isdandul sanctissima mulier. 121.
Isidorus martyr neruis cæditur. 98.
Iugulati martyres. 195.
Iuliana virgo capillis appenditur. 19.
Iuliana in ollam immittitur. 157.
Iulianus martyr flagris verberatur. 99.
Iulianus Apostata fraudibus conabatur Christianos milites decipere, & ad deorum suorum inanum culturam perducere. 169.
Iulius Senator fustibus cæditur. 99.
Iusta virgo ungulis excarnificatur. 130.
Iusti militis martyrium. 162. 163.
Iusti alterius martyrium. 196.
Iustus martyr neruis vapulat. 98.
Iustina virgo in sartagine torretur. 159.
Iumentorum curæ ascripti martyres. 214. & sequentib.
- L**
- L** *Aconicum quid.* 174.
Laconicum quando & quomodo ad inferendam necem deferuiebat. 174.
Lacrymæ miraculose editæ in martyrum commiserationem. 248.
Lamina quid. 140.
Lamina ignita nudis sanctorum martyrum carnibus admonebatur. 140.
Lamina in quo a bractea differat. ibid.
Lamina non erat equuleus, ut quidam voluerunt. 49.
Laminæ igneæ martyrij instrumentum. 139. & sequentib.
Laminis igneis Catholici ab hæreticis nostri temporis aduruntur. 140.
Lamnæ. Vide, Laminæ.
Lampades ardentes martyrij instrumentum. 142. & sequentib.
Lampades formis expressæ. 95. & 147.
Lampades quid. 143. & 144.
Lampades quo pacto cõficerentur, ostenditur. ibid.
Lampadibus ardentibus varijs modis cõburebantur sancti martyres. 145.
Lancea martyrij instrumentum. 189.
Lapides magni ponderis. Vide, Pondera.
Lapidibus contundi, militum pœna. 119.
Lapidibus grandis pœderis opprimebantur SS. martyres. 120. & sequentib.
Lapidicina quid. 240.
Laqueo necabantur martyres. 16.
Latunia quid. 240.
Laurentius martyr plumbatis percutitur. 110.
Laurentius laminis aduritur. 140.
Lauri martyrium describitur. 218.
Lebes æneus martyrij instrumentum quid. 156.
Lebes formis exprimitur. 165.
Lebes quomodo constructus. 157.
Lectus ferreus martyrij instrumentum diuersus a crate ferrea. 161.
Lectus ferreus qualis. 162.
Lectus

INDEX.

- actus ferreus tabella exprimitur. 165.
 leges capitales. 90.
 leges pecuniariae. 86.
 leges singulae in Catholicos Anglos ab
 haereticis late recensentur. 86. 87. &
 sequentibus.
 legitimo stipendio spoliari, poena Roma-
 norum militum delinquentium. 100.
 & 101.
 Lenonibus ignominiae causa tradebantur.
 Christianae virgines. 191.
 Leo Imperator haereticus Catholicos per-
 sequitur. 176. & 177.
 Leuabantur martyres in equuleum. 64.
 Lex Porcia de ciue Romano virgis non
 cadendo quomodo explicanda. 100.
 Liberati & sociorum martyrium. 177.
 Licarion martyr virgis caeditur. 108.
 Lictores cur fasces cum securibus por-
 tabant. 115.
 Lictores ministri erant Consulibus, Pro-
 consulibus, ac similium. 115.
 Lictores quot Consulibus & Proconsulibus
 ibid.
 Licetorum munera. 111. 115. & sequen-
 tibus.
 Lingua martyribus excisa. 103. Vide
 etiam, Modi quibus lingua martyri-
 bus excidebatur.
 Litteratus Episcopus ad metalla damnatur.
 229. & 242.
 Lora quid. 97.
 Lorarii qui. 75.
 Lora vinculi genus. ibid.
 Loris pluribus modis excruciebatur san-
 cti martyres. 98.
 Lucas martyr laminis igneis torretur.
 140.
 Lucia martyr in ollam immittitur. 157.
 Lucianus in suis dialogis multa fingit de
 tauro aeneo. 152.
 Lucillianus martyr in crucem actus. 3.
 Lucius Episcopus in metallum damna-
 tur. 229. 242.
 M
 Macedonius martyr in crate fer-
 rea torretur. 160.
 Mala mansio quid significet. 65.
 Malleolus. Lege, Hostius Malleolus.
 Malleus in sanctorum martyrum carnifi-
 cina. 8.
 Mamans martyr flagris verberatur. 99.
 Mamelta martyr lapidibus appetitur.
 120.
 Mamertini custodia. 74.
 Mamillae mulieribus Christianis abscin-
 duntur. 201.
 Manicae vinculi genus. 71.
 Manicis ferreis in Anglia torqueri quid
 sit. ibid.
 Mansio mala. 65.
 Manus SS. martyribus amputabantur.
 204. Insuper vide, Modi quibus
 manus amputabantur.
 Maphors quid. 197.
 Marcellus Centurio proiecit militare cin-
 gulum & vitem. 104. 105.
 Marcellus Papa & martyr iumentorum
 curae ascriptus. 214.
 Marcus Arethusius, Iuliano Apostata
 imperante, dira passus. 12. 19. 20.
 Marcus martyr plubatis occiditur. 110.
 Marcus Velserus eruditissimus vir Acta
 S. Afræ martyris ex antiquis exem-
 plaribus descripsit. 114.
 Margarita virgo in equuleo torquetur.
 64.
 Maria martyr ungulis excarnificatur.
 130.
 Marianus martyr dire excruciat. 10.
 Marinus martyr flagris caeditur. 99.
 Marinus ungulis laceratur. 130.
 Martia.

INDEX.

- Martianus fustibus verberatur.* 99.
Martianus martyr laminis igneis torretur. 140.
Martina virgo Rom. vncis laceratur. 134.
Martyrem cathomo cædi, quid significet. 114. 115.
Martyrem in equuleo suspendi, quid significet. 64.
Martyres ad bestias damnabantur. 209.
Martyres ad duarum arborum ramos alligati discerpebantur. 224.
Martyres ad metalla dānati. Lege, Damnati ad metalla.
Martyres ad opus damnati. Lege, Damnati ad opus.
Martyres ad quartum vel quintum foramen extensi maximum sensus dolorem percipiebant. 69.
Martyres alapis, colaphis, pugnis, ac calcibus, aut lapidibus cædebantur. 117. & sequentib.
Martyres cædendi denudabantur. 111. 112.
Martyres capite plectebantur. 196.
Vide, Capite.
Martyrum carnes in sartagine suffrigebantur. 155.
Martyres clauis transfodiebantur. 188.
Martyres columnis vel palis alligati, aut alijs modis dispositi cædebantur. 113.
Martyrum corpora multis modis extendebantur a Gentilibus. 63.
Martyrum corporibus denegata sepultura. 247.
Martyres cruci affigebantur. 2. 3. 4.
Martyres decem millia crucifixi. 3.
Martyres de equuleo depositi, & diuaticatis cruribus, vi ad foramina compedum extensi, formis exprimuntur. 149.
Martyres de equuleo depositi multa perpetiebantur. 145.
Martyres diuersis modis cæsi formis exprimuntur. 123. 125.
Martyres eleuabantur in equuleum. 65.
Martyres equitibus immixtis obteruntur. 216. & sequentib. 257.
Martyres extendebantur in compedibus ad quartum vel quintum foramen. 63. 136. 145. 149.
Martyres facibus, funalibus, & lampadibus ardentibus seminstulati formis exprimuntur. 145.
Martyrum facies notis deturpabantur. 199. & seq.
Martyres ferarum corijs insuebantur. 14.
Martyres feris obijciebantur. 5. 208. & sequentib.
Martyres gladijs transfuerberabantur. 189.
Martyres hordeo vt iumenta pascuntur. 238.
Martyres in acutissimis testulis & ardentissimis carbonibus aliquando volutabantur. 168. 181.
Martyres igni cremabantur. 167. & sequentibus.
Martyres igne pluribus modis cruciabantur. 167.
Martyres igni pluribus modis tradebantur. 172.
Martyres impellebantur immolatas carnes manducare, & sacrificiorum vinum bibere. 132. & 250.
Martyres in angustissimis locis vnus super aliū includebātur. 236. & 257.
Martyres in calcis fornacem deturbati. 217.
Martyr in equuleum actus tabella exprimitur. 95.
Martyres in exilium pellebantur. Lege, Relegati.

INDEX.

- Relegati.*
Martyres ingenti letitia persusi ad tormenta properabant. 183.
Martyr in lebetes forma exprimitur. 165.
Martyr in lecto ferreo tabella exprimitur. ibid.
Martyres in naues fractas sine velo remigioq. impositi maris discrimini committebantur. 223.
Martyr in ollam immixtus formis exprimitur. 165.
Martyres in profundas fossas iniectione tera obruebantur. 217.
Martyres in puteos precipitati. ibid.
Martyres in sartagine suffrigeantur, ut pisces in eam iniectione suffrigi solent. 157.
Martyr in sartagine coniectus tabella representatur. 165.
Martyres iugulati. 195.
Martyres lanceis transfodiebantur. 189.
Martyres lapidibus appetiti, aut saxis oppressi, vel calcibus, pugnis, & alapis percussi, formis exprimuntur. 127.
Martyres lapidibus obruebantur. 117.
& sequentibus.
Martyres minutatim conscindebantur. 186.
Martyres nudati in carcerem vitreis stratum, vel testaceis fragmentis, aut muricis ferreis includebantur. 224.
Martyres nudi super testaceis fragmentis volutati tabella exprimuntur. 149.
Martyres palis alligati transfuerberabantur. 24.
Martyres pectinibus ferreis lacerati formis exprimuntur. 137.
Martyres pendentes ab equuleo erat corpore incuruato. 53. 54.
Martyres precipites dabantur. 207. Dege, Precipitabantur martyres.
Martyrum promptitudo. 235.
Martyres puerorum more cadebantur. 113. 114. 125.
Martyres quamplurimi in Mesopotamiae regione appensi. 8.
Martyres quamplurimi Tyri in Phœnicia flagris caesi. 99.
Martyres quo pacto suffrigeantur in sartagine declaratur. 158.
Martyres quibus modis cadebantur. 111. & sequentibus.
Martyres varijs tormentorum generibus subiiciebantur. 183. & sequentibus.
Martyres semitonsi. 241. 242.
Martyres sepulti rursus effossi, & in mare proiecti. 247.
Martyres ferris diffecabantur. 188.
Martyres stimulis ac stylis confodiebantur. 186.
Martyres super acutis obeliscis vestibus denudati extēsi cadebantur. 111. 123.
Martyres super diuersas corporis partes cadebantur. 113.
Martyres supplicijs ac pœnis, quæ ultimo capite exprimitur, affecti, tabellis representantur. 210. & sequentibus.
Martyres tanta feritate rapti in exilium, ut multi ex eis inter trabentium manus spiritum emiserint. 238.
Martyres terebris excruciantur. 189.
Martyres terra quomodo obruerentur. 219.
Martyres trecenti in calceis fornacem coniunguntur. 218.
Martyres varijs modis appendebantur. Vide, Suspendebantur martyres.
Martyres varijs modis in ollam immittebantur. 156.
Martyres varijs modis in mare vel flumina proieciebantur. 219.
Martyres

INDEX.

- Martyres veribus transfigebantur.* 206.
Martyres vestibus denudati publice ante omnium oculos ducebantur. 224.
Martyres vestibus denudati super testaceis fragmentis diu volutabatur. 145.
Martyres vna calce oleoq. ebullienti persusi tabella exprimuntur. 149.
Martyres viuentes elixabantur. 155.
Martyres vncis dilaniabantur. Vide, Vncus.
Martyres vnco excarnificati formis exprimuntur. 137.
Martyres vngulis lacerati tabella exprimuntur. ibid.
Martyres vngulis vel pectinibus excarnificabantur. Lege, Vngula, ac Pectines ferrei.
Martyres vrgebantur stimulis ad currendum. 238.
Martyribus ad metalla damnatis oculus dexter eruebatur, sinistriq. pedis nervi præcidebantur. 243.
Martyribus crura confringebantur. 204.
Martyribus dentes euellebantur. 5. 202.
Martyribus inter manuum vngues & carnem acuti calami vel acus longiores infigebantur. 205. & 207.
Martyribus lingua excidebatur. 203.
Martyribus manus, vel pedes truncabantur. 204.
Martyribus maxillæ lapidibus confringebantur. 117.
Martyribus os lapidibus contundebatur. ibid.
Martyribus pellis detrahebatur. 203. 207.
Martyribus ventres discindebantur. 190.
Martyribus virulenta animalia non nocent. 238.
Martyrj instrumentum aribrembolæ. 34.
Martyrj instrumentum balneum an dici possit, & quomodo. 174.
Martyrj instrumentum boiæ. 72.
Martyrj instrumentum bothrus. 35.
Martyrj instrumentum calami acuti, atque acus. 205.
Martyrj instrumentum aliquando catapulta. 35.
Martyrj instrumentum clauis ferrei. 188.
Martyrj instrumentum clauis igniti. 163.
Martyrj instrumentum chirothecæ ferreæ. 72.
Martyrj instrumentum collare ferreum. ibid.
Martyrj instrumentum compedes. 63. 68.
Martyrj instrumentum craticula. 159. 160.
Martyrj instrumentum crepidæ ferreæ ignitæ. 163.
Martyrj instrumentum crux. 2. 3. 4.
Martyrj instrumentum culeus. 219.
Martyrj instrumentum equuleus. 47.
Martyrj instrumentum facies. 139. 140. 141.
Martyrj instrumentum ferrum globi instar constructum ad comprimendum, ac rotundandum. 76.
Martyrj instrumentum fidiculæ. 57.
Martyrj instrumentum flagra. 98. & 99.
Martyrj instrumentum forcipes ferreæ. 133. 134.
Martyrj instrumentum furcæ ferreæ. 159.
Martyrj instrumentum fustes. 98.
Martyrj instrumentum galea ferrea ignita. 162.
Martyrj instrumentum gladius. 189.
Martyrj instrumentum graphia puero- rum. Lege, Styli.
Martyrj instrumentum ignis. 167. & seq. Mar-

I N D E X.

- Martyrij instrumentum laminae ignita.* 139. 140.
Martyrij instrumentum lampades. 139. 142. & seq.
Martyrij instrumentum lancea. 139.
Martyrij instrumentum lapides. 119. & seq.
Martyrij instrumentum lebes aeneus. 156. & seq.
Martyrij instrumentum lectus ferreus. 159. & seq.
Martyrij instrumentum lora. 97.
Martyrij instrumentum mala mansio. 65.
Martyrij instrumentum malleus. 8.
Martyrij instrumentum manica. 71.
Martyrij instrumentum murices ferrei. 224.
Martyrij instrumentum nerui. 70.
Martyrij instrumentum non est cathomus sed modus tantummodo quo martyres aliquando cædi solebant. 114.
Martyrij instrumentum numellæ. 70.
Martyrij instrumentum obelisci ferrei igniti. 165.
Martyrij instrumentum olla. 154. & seq.
Martyrij instrumentum orbicularia. 9.
Martyrij instrumentum palus. 2. 3.
Martyrij instrumentum pedicæ. 71.
Martyrij instrumentum pectines ferrei. 134. 135.
Martyrij instrumentum pelues. 216.
Martyrij instrumentum plumbata. 109. & sequentib.
Martyrij instrumentum plumbum. 111.
Martyrij instrumentum pondera. 9.
Martyrij instrumentum præelum. 156.
Martyrij instrumentum radij etiam quibus utuntur textores. 206. Lege, Radijs textoris.
Martyrij instrumentum rota. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39.
Martyrij instrumentum sagittæ. 195.
Martyrij instrumentum sartago. 157. 158.
Martyrij instrumentum saxa. 120.
Martyrij instrumentum scorpiones. 108.
Martyrij instrumentum securis. 197.
Martyrij instrumentum sella ferrea. 161.
Martyrij instrumentum serra ferrea. 188.
Martyrij instrumentum styli ferrei. 186. & sequentib.
Martyrij instrumentum stimuli. 18. & sequentib.
Martyrij instrumentum streblæ. 34.
Martyrij instrumentum subulæ. 211.
Martyrij instrumentum succensoria. ibid.
Martyrij instrumentum sudes tam ferreae quam lignea. 205.
Martyrij instrumentum tarinchæ. 205.
Martyrij instrumentum taurus, seu bos aeneus. 151.
Martyrij instrumentum tedæ, & funalia. 141.
Martyrij instrumentum tela. 195.
Martyrij instrumentum terebra. 189.
Martyrij instrumentum testacea fragmenta. 135.
Martyrij instrumentum timpani. 245.
Martyrij instrumentum torcular. 42. 43.
Martyrij instrumentum trochlea. 39. 40. 41.
Martyrij instrumentum tunica molesta. 175.
Martyrij instrumentum tunica ferrea candens. 163.
Martyrij instrumentum vasa plurium generum. 155.
Martyrij instrumentum rectis ferreus. 205.
Martyrij instrumentum rerua. 206.
Martyrij instrumentum virgæ. 105.
Martyrij instrumentum vitrum, & quo

I N D E X.

modo.	224.	Milites ære diruti qui essent.	101.
Martyrij instrumentum vncus.	133.	Milites duo Christiani Iuliani Apostatae iussu exilio mulctantur.	171.
134.		Milites Christiani militari cingulo spo- liabantur.	104.
Martyrij instrumentum ungula.	120.	Milites Christiani damnabantur ad opus.	103.
et sequentib.		Milites Christiani decimati.	103. 104.
Matrona in aquas deturbatur.	219.	Milites Christiani fustibus cadebantur.	104.
Maturus martyr seris obijcitur.	211.	Milites Christiani sepiissime cingulum militare abijciebant.	104. 105.
Mauri martyris os lapidibus cõunditur.	119.	Milites delinquentes hordeo pascébatur.	100. 102.
Mauritij martyris socij decimati fue- runt.	103.	Milites exteri extra militarem ordinem deprehenſi fustibus a Scipione percu- tiebantur.	102.
Mauritius martyr ardentissimis Solis ra- dijs obiectus legitur.	12.	Milites mille centum et quatuor proie- cerunt sponte cingulum militare.	105.
Mauritius martyr cum socijs nervis cæ- di ur.	98.	Milites Romani cur stantes cibum sume- re cogerentur.	101.
Mauritius ungulis laceratur.	130.	Milites Romani delinquentes zona mi- litari priuabantur.	102.
Maurus crucifixus.	3.	Milites Romani extra oppidum hiberna- re iussi.	101.
Maurus martyr fustibus percutitur.	99.	Milites Romani extra ordinem depre- henſi vitibus a Scipione cadebantur.	102.
Maurus miles plumbatis cæsus ex hac vi- ta martyr in cælum migravit.	110.	Milites Romani ob delictum extra ca- stra tendere astringebantur.	101.
Maxima virgo fustibus cæditur.	99.	Milites Romani ob delictum militare vir- gis cadebantur.	100. 102. 103. Vide, Lex Porcia.
Maximus martyr fustibus verberatur.	ibid.	Milites venales exponebantur ob deli- ctum militare.	100. 102.
Maximus martyr plumbatis, cæsus. legi- tur.	110.	Milites Romani delinquentes fossas fo- dere inbebantur.	101.
Maxys Tribunus seuissimus sub Diocle- tiani imperio quid in SS. martyrum sacra cadauera.	247. et 248.	Militibus Romanis delinquentibus solue- batur vena, et sanguis dimittebatur.	101. 102.
Mel in sanctorum martyrum carnificina.	12.	Militum Christianorum ad Iulianum Apostatam oratio.	170.
Menna martyr nervis cæsus.	98.		Milium.
Mercurius martyr quando appensus fue- rit.	8.		
Mesopotamia multos martyres peperit Christo.	ibid.		
Metalli pœna inuentor quis.	244.		
Metalli pœna. Lege, Dænati ad metalla.			
Metalla multa Romani habebant.	244.		
Metallici dicebantur in metallum dam- nati.	ibid.		
Metranus fustibus vapulat.	99.		
Militaris disciplina alia ab vrhana.	100.		

I N D E X.

Militum deceptorum a Iuliano Apostata miseria. 169.
Militum pœna lapidibus contundi. 119.
Militum quorundam Christianorū Zelus & fortitudo. 170. & sequentib.
Militum Romanorum delinquentium pœna erat, cum eis indicebatur ut habitas darent. 101.
Militum Romanorum delinquentium pœnae grauiiores quæ. 100.
Militum Romanorum delinquentium pœna quæ, & quot. 108.
Militum Romanorū pœna leuiiores quæ. 100.
Mille centum & quatuor milites Christiani, Eudoxij exemplum secuti, sponte cingulum militare deponunt. 105.
Ministeria publica quæ. 239.
Ministri, ad quos pertinebat cedere reos, quo nomine vocarentur. 115.
Minutatim conscindebantur SS. martyres. 136.
Missam audiens, siue celebrans, quid patiatur in Anglia ab hæreticis. 86.
Mitridates scaphismo periit. 13.
*Modi quibus martyribus dentes euellabantur, linguæ & mamillæ absce-
 debantur.* 204.
*Modus qui adhibebatur in crucifigendis
 reis, vel martyribus.* 4.
*Modus quo Catholici captiui ducuntur in
 Anglia.* 77. 78.
Muliebri veste rei induebantur. 12.
*Mulieres Christianæ. Vide, Christianæ
 mulieres.* 134.
Mulieres SS. martyrum carnifices. 206.
*Mulieribus Christianis mamillæ absce-
 duntur.* 201.
*Mulierum capita radere an ignominio-
 sum fuerit.* 191.
Muretus alioqui doctissimus vir consu-

*tatur in correctione cuiusdam loci epi-
 stol. Senecæ.* 52.
Muribus dabantur Christiani. 216.
Murices ferrei martyrij instrumentum. 224.
*Muscis obijciebantur SS. martyres: im-
 manis cruciatus.* 12.
Mutius martyr luminis ignitis aduritur. 140.

N

N *Abor scorpionibus cæditur.* 109.
Narratio pulchra. 170.
*Nauis presbyteris Catholicis referta ab
 Arianis incensa periit.* 176. 177.
*Nauibus fractis utebantur nostræ fidei
 inimici, ut SS. martyres maris disci-
 mini committerent.* 223.
Nazarius scorpionibus cæditur. 109.
*Nemesianus martyr in metalla damna-
 tur.* 229. 242. & seq.
Neophytus martyr flagris cæditur. 99.
Nero Imperator quid in Christianos. 214.
Nerui vinculi genus. 70.
Neruus quid. 98.
Neruis cædebantur SS. martyres. ibid.
Neruis cæsi qui Christiani fuerint. ibid.
Nestabus martyr sub Iuliano quæ passus. 206.
Nestor martyr ungulis excarnificatur. 130.
Nestor Episcopus cruci affigitur. 3.
Niceta martyr neruis cæditur. 98.
Niceta martyr vnco suspenditur. 16.
 134.
Nicostratus scorpionibus cæditur. 109.
Nudati martyres. Vide, Martyres.
Nudi martyres. Lege, Martyres.
*Numella plura vinculorum genera de-
 signat.* 70.
Numella vinculi genus. ibid.
 Nn 2 Obelisci

I N D E X.

O

- O** Belisci ignei martyrii instrumentum. 163.
 Obeliscis igneis excruciatum Taracus martyr cum socijs. ibid.
 Oculis ligatis martyres obtruncabantur. 197.
 Oculus dexter martyribus eruebatur. 243.
 Oleo ebullienti perfundebantur SS. martyres de equuleo depositi. 145.
 Olla in sanctorum carnificina adhibita quomodo fabricata. 155.
 Olla martyrii instrumentum. 155. & seq.
 Olla quid. 155. Vide, Martyr.
 Olla tabella exprimitur. 165.
 Olympiades martyr fustibus percutitur. 99.
 Olympiades martyr in lecto ferreo torretur. 167.
 Onera. Vide, Pondera.
 Orbicularia martyrii instrumentum. 9.
 Osius Episcopus exilio mulctatur. 232.
 Ossa SS. martyrum, quæ ignis non consumpserat, ossibus asinorum & camelorum admiscuntur Gentiles. 249.

P

- P**alladius Præfectus impius quid in Catholicos. 230.
 Palma, alapa, & colaphus an sint idem. 118. 119.
 Palma quid. 119.
 Palum significare aliquando equuleum non inconuenit affirmare. 66. 67.
 Palus martyrii instrumentum. 4.
 Pali cruces dicuntur. 2.
 Pali aentati minores, de quibus Victor

- de bello Vindulico lib. 1. cum sint idem quod ungula: vide, Ungula.
 Palis vigintitres fratres ex ordine sancti Dominici a Turcis infixi intereunt.
 Pameliis multi de catasta. 62.
 Pantaleemonis crudele martyrium. 36.
 Papias miles & martyr fustibus caditur. 99.
 Papiæ martyris os lapidibus contunditur. 119.
 Papias miles & martyr plumbatis percussus interijt. 110.
 Paphnutius Episcopus in metallum datur. 229.
 Papias martyr ungulis excarnificatur. 130.
 Papinianus Episcopus & martyr laminis igneis semiustulatur. 140.
 Parmenius martyr laminis ignitis aduritur. ibid.
 Pastoris martyrium breui sermone recitatur. 196.
 Pastores vaccarum martyres efficiuntur. 215.
 Pati pro Christo gloriosum valde est. 244.
 Paula virgo lapidibus appetitur. 120.
 Paula virgo virgis verberatur. 108.
 Paulus Apostolus securi percutitur. 2.
 Paulus eremitarum nouæ legis auctor & magister. 157.
 Paulus martyr virgis caditur. 108.
 Pectines ferrei martyrii instrumentum. 134.
 Pectines ferrei quomodo constructi. 135.
 Pectines ferrei quid. ibid.
 Pectinibus ferreis pluribus modis laniabantur SS. martyres. ibid.
 Pectines ferrei formis expressi. 137.
 Pedes SS. martyribus amputabantur. 204. Lege etiam, Modi quibus martyribus pedes abscindebantur.
 Pedicæ

I N D E X.

- Allicæ vinculi genus.* 71. *Phengon crucifigitur.* 3.
Allicæ quid. *ibid.* *Philippus Apostolus in crucem tollitur.*
Agasius martyr in lecto ferreo torretur. *ibid.*
 162. *Philippus martyr nervis ceditur.* 99.
Agia virgo Tarsensis in tauro æneo *Photini Episcopi martyrium.* 117.
cremata Christi martyr efficitur. 153. *Plato martyr vacis ferreis excarnifica-*
Agasius martyr ungulis excarnificatur. *tur.* 134.
 130. *Plautillæ sanctissimæ mulieris velo Pau-*
Agij adolescentuli martyrium. 132. *lus Apostolus, dum capite plectendus*
allis sanctis martyribus detrahebatur. *erat, oculos sibi ligavit.* 197.
 205. *Plumbatæ martyrij instrumentum.* 109.
Alues in Catholicorum pro vera fide oc- *Plumbatæ quid.* *ibid.*
cisorum carnificina. 216. *Plumbatarum verbera an ad inferen-*
Amantes martyres ab equuleo. Vide, *dam necem.* 110.
Equuleus. *Plumbatis qui cadebantur.* *ibid.*
Amensiles martyres ab equuleo. Lege, E- *Plumbatarum supplicium in usu etiam*
quuleus. *extitit temporibus Honorij Imperato-*
Aeregrinus martyr fustibus cæsus. 99. *ris.* *ibid.*
Aerillus lauri ænei inuentor. 151. *Plumbeis virgis verberabantur SS. mar-*
Aerilli mors quænam fuerit. 152. *tyres.* 107.
Aerse atrocissimis tormentis reos vel *Plumbo excruciabantur SS. martyres*
Christianos excruciabant. 12. *multis modis.* 111. 167. 230.
Aerse pænarum atrocitate omnes barba- *Pænæ eorum qui in Angliæ Regno læsæ*
ras nationes superasse crediti. 13. *maiestatis ob religionem Catholicam*
Petrus Apostolorum Princeps cruci af- *condemnantur.* 92. *Et sequentib.*
figitur. 2. *Pænæ militum Romanorum delinquen-*
Petrus Romæ martyrio coronatur. *ibid.* *tium recensentur.* 100. *Et sequen-*
Petrus capite ad terram verso in crucem *Pænæ militum delinquentium grauiores*
agitur. *ibid.* *quæ.* 100.
Petrus in Vaticano martyr Christi per *Pænæ virginum Vestalium, quarum ne-*
crucis supplicium efficitur. *ibid.* *gligentia ignis Vestæ dicatus restin-*
Petrus clavis crucifixus. 3. *guebatur.* 99.
Petrus cur voluerit capite ad terrā ver- *Polianus Episcopus ad metalla damna-*
so in crucem tolli. 23. *tur.* 229. 242.
Petri Nicomediensis martyrium. 160. *Pollicibus manuum nõnumquam appen-*
flagris ceditur. 99. *debantur SS. martyres.* 11.
Petrus Christi martyr ungulis lacera- *Polycarpus martyr igni crematur.* 167.
tur. 130. *Pompeius Magnus an culei inuentor.*
Petrus quidam presbyter quæ passus ab *221.*
hereticis nostri temporis. 223. *Pondera plurium generum.* 9.
Phalaris quo mortis genere peremptus. *Pondera, quibus Gentiles in sanctorum*
 152. *martyrum carnificina utebantur, de-*
scribun-

I N D E X.

- scribuntur. ibid.
Pondera manibus vel pedibus SS. marty-
rum alligabantur. ibid.
Ponderibus martyres excruciat. ibid.
Pondera, quibus martyrum compages lu-
xabantur, multa asservantur hic Ro-
mæ in quam plurimis sanctorum basi-
licis. ibid. 9.
Pondera, de quibus hic loquimur, an ad-
inuenta fuerint inferendorum crucia-
tum causa, an potius æstimandorum
onerum gratia. ibid.
Pondera, quibus martyres cruciabatur, an
alia ab illis quæ l. 12. tabul. debitori-
bus exhibebantur. ibid.
Pondera, quæ debitoribus exhibebantur,
quænam fuerint. ibid. 9.
Pondera pedibus quandoque & collo si-
mul SS. martyrum alligabantur. 11.
Pontianus martyr virgis ceditur. 108.
Pontianus martyr vincto laceratur. 134.
Porcia lex, de cuius Romano virgis non
verberando, quo sensu accipiat. 100.
Prælum in torculari quid. 42.
Prælum martyrii instrumentum quid. 156.
Presbyteri, diaconi, & Episcopi exilio
mulentur. 233.
Prisca virgo & martyr vinctis excarnifi-
catur. 134.
Prisca virgo in sponsi contemptum denu-
datur ab Ethnicis. 191.
Privata domus quid. 74.
Privatus martyr plumbatis necatur. 110.
Privatus Episcopus & martyr fustibus
rapulat. 99.
Procopius martyr plumbatis verberatur. 110.
Probus martyr nervis ceditur. 98.
Protasius martyr fustibus percutitur. 99.
Pueri SS. martyrum aliquando carnifi-
ces. 187.
Pugnis describitur. 118.
Pugnis percutiebatur sæpissime SS. mar-
tyres. 117.
Pulio martyr igni crematur. 167.
- Q
- Quadragesima militum facies lapidi-
bus caduntur. 41.
Quatuor millia nongenti sexaginta sex
Catholici exilio mulentur a Vuan-
dalis Arianis. 235.
Quibus pœnis subijciebantur noxii, prius-
quam culeo insuerentur. 222.
Quintinus martyr trochleis extenditur. 41.
Quodvultdeus Episcopus quæ passus ab
Arianis. 223.
- R
- Radijs Solis obijciebantur martyres. 12. Vide, Solis radijs.
Radijs textoris instrumento, quo subteg-
men flammæ inseritur, confossi legun-
tur quandoque SS. martyres. 106.
Raptabantur SS. martyres. 208.
Raptabantur SS. martyres pluribus mo-
dis. 209.
Rechamus quid sit. 53.
Regina virgo virgis ceditur. 208.
Rei ante delictorum confessionem in qua
custodia detinerentur. 74.
Rei priscis temporibus iussu magistratuum
pluribus modis cedebantur. 111. &
sequentibus usque ad 115.
Relegabatur quis interdum bonis adem-
ptis, interdum sine bonorum adem-
ptione. 231.
Relegati cum matribus infantes. 236.
Relegari

I N D E X.

elegari in insulam vel ad tempus, vel
in perpetuum quis poterat. 231.
elegati in insulam poenæ etiā post mor-
tem quæ. ibid.
elegati martyres. 231. & sequentibus
vsque ad 238.
elegatorum duogenera erant. 231.
eparata virgo in Christi contemptum
denudatur ab Ethnicis. 191.
esina excruciabatur SS. martyres. 167.
ete inuoluta. Bladina tauri ictibus obie-
ctatur. 212.
obur quid significet. 208.
omanus martyr fustibus ceditur. 99.
oncinas an connumerauerit Tertullia-
nus inter instrumenta scuitiæ, ut vo-
luit Rodiginus. 245.
ota martyrii instrumentum. 33.
otarum conuexis, quibus alligabantur
martyres, sæpiissime mucrones affixi
erant. 36. & 37.
otarum radijs intexebantur martyres.
38.
otæ alligati multa perpetiebantur. 36.
37.
otæ quomodo essent Gentilibus vsui ad
Christianos in eis excrucandos. 36.
37. 38. 39.
otæ supplicij multi ex Græcis memine-
re. 33. 34.
otis excruciatu martyres formis expri-
muntur. 44. & 45.
otis martyrum corpora extendi quomo-
do intelligatur. 33. & 34.
otis vincli martyres voluebantur vel
super cuspides ferreos terræ affixos,
vel saltem super ignem. 36. 37. 38.
otulæ inerant in equulei machina. 50.
52.
usina martyr ungulis excruciat. 130.

Saba martyr in lebetæ cruciatur. 157.
Sabbatius martyr flagris cæsus. 99.
Sacerdotes quæ ab hæreticis nostri tem-
poris patiantur. 225. 227.
Sagittis martyres confodiebantur. 195.
Sagittis configebantur martyres. 5.
Samona martyr altero pede appenditur.
7.
Sanctus martyr seris obijcitur. 211.
Sanguineæ virgæ quæ. 222.
Sartaginis supplicium qui perpeffi. 155.
Sartago formis exprimitur. 165.
Sartago martyrii instrumentum quid, &
quo pacto constructa. 157. & seq.
Saxis grandis ponderis opprimebantur
martyres. 120. 121. 122.
Saxus Tarpeius quid. 208.
Scaphis, & non scaphio construebatur
scaphismi machina. 14.
Scaphismi supplicium Persis in vsu fuit.
12. 13.
Scaphismi supplicium formis expressum.
31.
Scaphismus supplicium immanissimum.
12. 13. 14. 15.
Scaphismus vnde dictus. 14.
Scorpiones formis expressi. 95.
Scorpiones martyrii instrumentum. 105.
Scorpiones quid. 108.
Scribebant antiqui stylis. 186.
Scribebatur in vultibus SS. martyrum.
199.
Sebastiani martyris cadauer in cloacam
Maximam vincto trahitur. 134.
Sebastianus martyr fustibus ceditur. 99.
Secundianus martyr fustibus vapulat.
99.
Securi nonnūquam obtruncabantur mar-
tyres. 197.

Securis

I N D E X.

Securis martyrii instrumentum.	197.	Simeonis historiam scribit Eusebius. ibid.	
Sella ferrea martyrii instrumentum.	162.	Simplicius martyr scorpionibus verberatur.	109.
Semestre stipendium.	101.	Sisinnius martyr lapidibus obruitur.	120.
Semitonsi martyres.	242.	Solis radijs cur obijciebantur SS. martyres.	12. 14. 15.
Senen martyr plumbatis percutitur.	110.	Solis radijs obiecti tabella exprimuntur.	31.
Septem mulieres Christianae in sella ferrea ignita torrentur.	162.	Solis radijs pluribus modis obijciebantur SS. martyres.	12.
Seraphia virgo & martyr fustibus verberatur.	99.	Soricibus rodendi Christiani dabantur.	215.
Serra martyrii instrumentum.	188.	Spiridion Episcopus in metallum datur.	229.
Serui martyrium.	41.	Sportis ex iunco confectis sublatis nonnumquam Christiani in altum radijs Solis hoc modo obijciebantur.	12.
Seuera virgo Romana plumbatis percussa martyrii palmam consequitur.	110.	Stantes cibum ignominiae causa milites fumebant.	101.
Seuerianus martyr plumbatis percutitur. ibid.		Stephani Iunioris martyrium.	174.
Seuerianus martyr dire excruciatu fuit.	11.	Stephanus protomartyr lapidibus appetitur.	119.
Seuerus martyr plumbatis interiit.	110.	Stimuli quid.	188.
Sextilius Episcopus Allesanensis Graecarum litterarum peritissimus.	16.	Stimulis afflictabatur SS. martyres.	121.
Sigonij opinio de equuleo.	49.		286. 287.
Sigonij rationes de equuleo diluuntur.	55.	Stimulis torqueri.	188.
	61. 66.	Stipendio legitimo spoliari, poena Romanorum militum delinquentium.	100.
Sigonij sententia de equuleo examinatur.	50. & 60.		101.
Sigonius confundit equuleum cum catasta.	62.	Stipes aliquando denotat equuleum.	65.
Sigonius de fidiculis an bene senserit, differtur.	57.	Supites, & usus eorum.	5.
Sigonius de fidiculis quid senserit, aperitur.	ibid.	Stipitibus alligati martyres diuersimode excruciabantur.	ibid.
Sigonius in ea fuit opinione, ut crediderit funiculos, quibus excrucianti equuleo rincebantur, remittendi doloris studio relaxari consueuisse.	54.	Stipitibus nonnumquam SS. martyres clauis affigebantur.	ibid.
Sigonius opinatur equuleum non fuisse diuersum a compedibus, quibus rei ad quartum vel quintum foramen extendebantur.	63.	Stratonicus martyr virgis triangularis figurae caeditur.	108.
Simeon Episcopus propinquus Saluatoris in crucem actus.	3.	Stratum ferreum. Vide, Lectus ferreus.	
		Strebla martyrii instrumentum.	34.
		Styli martyrii instrumentum, quid sint, quibusque usibus accommodati.	186.
			187.

I N D E X.

Stylis, & stimulis torqueri, an sit idem.
188.

Subulæ martyrij instrumentum. 211.

Succensoria martyrij instrumentum quæ.
211.

Sudatorium quid. 174.

Sude præacuta transfodiebantur SS. mar-
tyres. 74.

Suetonius in Tiberio quo sensu acceperit
fidiculas. 58.

Suffrigebantur martyres. 155.

Sulphur in SS. martyrum carnificina.
167.

Supplicij inscriptionis Constantinus Ma-
gnus vetuit. 200.

Supplicium inscriptionis vultus & fa-
ciei quodnam fuerit. 199. 200.

Suspendebantur SS. martyres altero bra-
chio. 8.

Suspendebantur martyres altero pede.
67.

Suspendebantur martyres ambobus bra-
chijs. 10.

Suspendebantur martyres capillis. 7. 19.

Suspendebantur SS. martyres columnis
vultu alterius in alterum obuerso, pe-
dis non ad terram demissis. 16. 17.

18.

Suspendebantur martyres pluribus mo-
dis. 6. 7.

Suspendebantur martyres oneribus collo
& pedibus ligatis. 11.

Suspendebantur martyres pollicibus ma-
nuum. 10.

Suspendebantur martyres pondere gra-
uati, funibusq. eorumdem corporibus
alligatis. 11.

Suspendebantur martyres vnco. 16.

Suspendebantur martyres utroque pede,
& quidem pluribus modis. 7. 8.

Suspendebantur rei a lictoribus. 116.

Suspendi aliquem in equuleo quid signi-

ficet. 64.

Suspensi martyres altero brachio varijs
modis excruciabantur. 9.

Suspensi altero pede diuersis modis ex-
cruciabantur. 6. 7.

Suspensi martyres modis prænotatis for-
mis exprimuntur. 21. 23. 25. 27. 29. 51.

Suspensi martyres virgis aliquando cæ-
debantur, vel diris alijs modis excru-
ciabantur. 7. 8.

Suspensi martyres utroque brachio varijs
modis excruciabantur. 10.

Symphorianus martyr scorpionibus ver-
beratur. 109.

Symphorosa martyr capillis appenditur.
19.

T

T *Araci martyrium.* 163.

Tarinchæ martyrij instrumentum,
quid sint explicatur. 205.

Tarquinius Superbus an metalli pænæ
inuentor. 244.

Tatiana Romana virgo vncis laceratur.
134.

Tatianus in craticula semiusculatur. 160.

Taurus æneus martyrij instrumentum.
151. & sequentib.

Tauri ænei inuentor Perillus. *ibid.*

Taurus æneus formis exprimitur. 165.

Tedis adurebantur SS. martyres. Lege,
Faces.

Telis martyres traieciabantur. Vide, Sa-
gitte.

Terentianus martyr scorpionibus cædi-
tur. 109.

Thecla virgo Aquileiensis denudatur.
191. suspenditur. 8.

Theopistes S. Eustachij martyris vxor in
tauro æneo crematur. 153.

Theopistus Romanus Theopistes marty-
ris fi-

INDEX.

ris filius in taurum aeneum igneum immissus interijt.	153.	Tormenta. Vide, Cruciatu.	
Trepidarium quid.	174.	Tormenta Catholicis inflata in turri Lō- dinenfi.	78.
Terebra martyrij instrumentum.	189.	Trabalis clauus. Lege, Clauus trabalis.	
Terebris SS. martyres cruciabantur. ibid.		Tranquillinus martyr lapidibus appeti- tur.	120.
Terra obruebantur SS. martyres diuersis modis.	219.	Trecenti martyres Carthagine in calcis fornacem coniiciuntur.	218.
Tertullianus mart. nervis verberatur.	98.	Trochlea quid significet.	40.
Testaceis fragmentis excruciatu SS. mar- tyres.	135.	Trochleæ martyrij instrumentum.	39.
Thecusa martyr in aquas deturbatur.	219.	Trochleis qui extensi.	ibid.
Theodolus in crate ferrea torretur.	160.	Trochleæ unde dictæ.	40.
Theodorus Theophanis martyris frater quæ passus sub Theophilo Imperatore hæretico.	200. 201.	Trochleas aliqui putarūt ergatas esse. ibi.	
Theonilla capillis appenditur.	19.	Trochleis, quibus SS. martyrum corpora extendebantur, an adiūgeretur aliqua. lignea machinula.	40.
Theophanes quæ passus sub Theophilo Iconoclasta.	200. 201.	Trochleis quomodo excruciatu SS. mar- tyres.	ibid.
Theophila nobilissima Christi virgo igni crematur.	167.	Trochleis dum extendebantur SS. mar- tyres, pluribus alijs modis etiam tunc excruciatu leguntur.	41.
Theophilus Imperator Iconoclasta quid in Catholicos.	200.	Trochlearum varij vsus in SS. martyrum carnificinis.	40. 41.
Theophilus Iconoclasta restituit pœnam deformationis vultus, quam Constanti- nus e medio sustulerat.	200.	Trochleis martyres excruciatu formis ex- primuntur.	42.
Theopompi martyrium.	120.	Trochleas non inconuenit rotas dici.	39.
Thermæ quot cameris constaret, & vsus earum.	174.	Tryphon martyr flagris ceditur.	99.
Thomas sanctissimus Episcopus cathomo- cæsus legitur apud Victorem.	114.	Tullianus carcer.	74.
Thomas Morus ob fidem Catholicam ca- pite plectitur.	199.	Tunica ferrea ignita martyrij instrumē- tum.	163.
Thomas Bozius nostræ congregationis sa- cerdos optime de equuleo sensit.	49.	Tunica molesta martyrij instrumentum quid sit declaratur.	175.
Timon cruci affigitur.	3.	Turcæ quo genere mortis reos vita pri- uent.	2.
Timotheus martyr in crucem agitur.	3.	Tympanis torqueri quid.	245.
Tondebantur a Gentilibus sanctæ virgi- nes ad turpitudinem.	191.	Tyrsi martyrium.	10.
Torcular martyrij instrumentum.	42.	Tyrsus martyr loris discerpitur.	98.
Torculari pressi martyres tabella expri- muntur.	45.		

V

V Alla an bene senserit de fidiculis.
57.

Valens

I N D E X.

- | | | | |
|--|-------------|--|----------------------------|
| <i>Valens Imperator hæreticus Catholicorum persecutor immanissimus.</i> | 176. | <i>Virgæ ex salice.</i> | 106. |
| 177. | | <i>Virgæ ex quercu.</i> | ibid. |
| <i>Valerianus ungulis laceratur.</i> | 130. | <i>Virgæ sanguineæ.</i> | 220. 221. |
| <i>Valentinus martyr sustibus cæditur.</i> | 99. | <i>Virgæ vlmæ.</i> | 106. |
| <i>Vectis ferreus in SS. martyrum carnificina.</i> | 205. | <i>Virgæ ex vite confectæ.</i> | 107. |
| <i>Vena militibus soluebatur ob delictum.</i> | | <i>Virgæ ferreæ.</i> | ibid. |
| 102. | | <i>Virgæ plumbeæ.</i> | ibid. |
| <i>Venales exponebantur milites Romani ignominie causa.</i> | 100. 102. | <i>Virgæ, quibus cædebantur martyres, ex qua materia plurimum fierent.</i> | ibid. |
| <i>Venantius martyr appenditur.</i> | 8. | <i>Virgæ spinosæ quæ.</i> | 108. Lege, Scorpiones. |
| <i>Veneranda virgo in lebetæ cruciatur.</i> | 157. | <i>Virgis primum cædebantur capite plectendi.</i> | 198. |
| <i>Vestaliû virginum, quarum negligentia ignis restinctus fuisset, pœna.</i> | 99. | <i>Virgis cædebantur milites Romani delinquentes.</i> | 100. 102. Vide, l. Porcia. |
| <i>Vestibus denudati SS. martyres. Lege, Martyres.</i> | | <i>Virgis cæsi martyres.</i> | 105. & sequentib. |
| <i>Victoris martyrium.</i> | 120. | <i>Virgis cædi ignominiosum.</i> | 109. |
| <i>Victor Episcopus in metallû datur.</i> | 229. | <i>Virgis figuræ triangularis verberati sancti martyres.</i> | 108. |
| <i>Victorici martyris martyrium.</i> | 163. | <i>Virgines sacræ diuersis pœnarum ac tormentorum generibus subijciebantur.</i> | 190. & seq. |
| <i>Viginti millia martyrum igni combustorum certamen.</i> | 167. | <i>Virgines Christianæ ante omnium oculos denudatæ a Gentilibus.</i> | 191. |
| <i>Vigintisex ex ordine S. Dominici a Turcis necantur.</i> | 5. | <i>Virgines Christianæ probris contumelijsq. oppressæ.</i> | ibid. |
| <i>Vimina ex qua materia fiant.</i> | 107. | <i>Virgines Christianæ ignominie causa leonibus traditæ leguntur.</i> | ibid. |
| <i>Vincentius martyr laminis semiustulatur.</i> | 140. | <i>Virgines Christianæ ad turpitudinem tõdebantur.</i> | 191. |
| <i>Vinculi genus boiæ.</i> | 72. | <i>Virgines more Romano antiquo, antequam Roma Christi fidem acciperet, necare non licebat, nisi prius a carnifice vitiatæ fuissent.</i> | 191. |
| <i>Vinculi genus camus. Lege, Camus.</i> | | <i>Virgines Christianæ in lupanaria vi adductæ integræ ibidẽ conseruatur.</i> | 192. |
| <i>Vinculi genus carcer.</i> | 73. | <i>Virgines Christianæ petulantibus iuuenibus traditæ.</i> | 191. |
| <i>Vinculi genus catenæ.</i> | ibid. | <i>Virgines sacræ quæ sub Constantio Imperatore hæretico passæ.</i> | 192. |
| <i>Vinculi genus ferreum collare.</i> | 72. | <i>Virgines Catholicæ quæ perpeßæ sub Valente Ariano Imperatore.</i> | 193. 194. |
| <i>Vinculi genus manicæ.</i> | 71. | | |
| <i>Vinculi genus nerui.</i> | 70. | | |
| <i>Vinculi genus numellæ.</i> | ibid. | | |
| <i>Vinculi genus pedicæ.</i> | 71. | | |
| <i>Virga robusta, crassa, & viridis, martyrii instrumentum.</i> | 4. | | |
| <i>Virgæ martyrii instrumentum.</i> | 105. | | |
| <i>Virgæ plurium generum.</i> | 106. & seq. | | |
| <i>Virgæ ex betula.</i> | ibid. | | |
| <i>Virgæ ex fraxino.</i> | ibid. | | |

I N D E X.

- Virgines Catholicæ quæ passæ sub Vnandalis Arianis.* 194.
Virgines sacræ ignibus flammatis rogi admotæ. 192. 193.
Virgines sacræ nudatæ ab Arianis, & in publico statutæ. 192. & seq.
Virgines sacræ dissecant, earumq. corpora hordeo impleta, porcis deuoranda obijciunt Heliopolitani. 190. 191.
Virgines sacræ propter ignem statutæ, nõ tamen fidem abnegarunt. 192.
Virgines sacræ, detractis vestibus, in omnium conspectu verberantur. ibid.
Virgines sacræ denudatæ igni in omnium oculis admouebantur. 193.
Virgines sanctæ & incontaminatæ nudatis corporibus nefaria passæ. 192. 193.
Virgines sacræ a petulantibus iuuenibus nudatæ. 193.
Virgines sacræ multæ per vim ab Arianis diaboli ministris stupro violento affectæ, aliæ fustibus capite cæsæ. 194.
Virgines in carceres detruduntur. 192.
Virgines sacræ nudatæ in triumpho ductæ. 194.
Virginibus sacris Sebastianus Præfectus militum nudis fidem negare iubet. 192.
Virginum sanctarum corpora tumultis mandandi nulla potestas fuit. 194.
Virginum SS. priuilegia. 191. 192.
Virgo Catholica Briduelo carceri includitur. 77.
Vitis Centurionum insigne. 104. & seq.
Vitreis fragmentis excruciatæ SS. martyres. 224.
Vitruuius de trochleis differit. 40.
Vitus puer & martyr cathomo ceditur. 114.
Vncis discerpebantur SS. martyres. 5.
Vncis suspendebantur SS. martyres. 16.
Vnci multiplicis usus. 134.
Vncis pluribus modis lacerabantur sancti martyres. 134.
Vncus martyrii instrumentum. 133.
Vncus quid sit explicatur. 134.
Vncus tabella exprimitur. 137.
Vngulæ martyrii instrumentum. 129.
Vngulæ quomodo constructæ. 130.
Vngulæ quid. 129.
Vngulæ bisulcæ. 130.
Vngulæ, quibus SS. martyres excarnificabantur, in basilica S. Petri asseruantur. 129. 131.
Vngulæ. Lege, Fidiculæ.
Vngulæ formis expressæ. 137.
Vngulis dilaniabantur sancti martyres. 129. & sequentibus.
Vngulis multis modis excarnificabantur sancti martyres. 132.
Vngularum proprietas. 130. 131.
Vrsicij martyrrium. 175.
Vrsula virgo Catholica ab hæreticis nostræ ætatis necatur. 223.

Z

- Z** *Eno martyr in lebetem immissus excruciat.* 157.
Zeno alter dira passus sub Iuliano Apostata. 206.
Zenobij fratres & martyres in lebetem cruciantur. 157.
Zoe capillis appensa legitur. 19.
Zona militari priuabantur milites ignominie causa. 102.

F I N I S.

ERRATA SIC CORRIGITO.

Pag.	Linea	Mendum	Emendatio.
35	10	Lessanenſi	Alleſſanenſi
68	13	actu nono	actu tertio
69	9	Amphianij	Amphiani
71	9	dicti	dictæ
111	4	cap. 9.	cap. 8.
116	6	I, ctor	I, lictor
140	14	tenuior	tenuior
144	vlt.	adhæſiſ	adeſiſ
173	20	iu- iubens	iubens
176	26	id eſt, Orthodoxos	id eſt, Orthodoxis inſeſtos A-
198	28	citauimus	dele (rianos
210	1	&	dele
215	22	lib. 5.	lib. 1.
233	30	lib. 2.	lib. 4.
248	26	lib. 2.	lib. 4.



ERRATA SIC CORRIGITO.

Page.	Line.	Method.	Emendatio.
173	10	Indicatio	Altitudo
172	11	Indicatio	Indicatio
171	9	Indicatio	Indicatio
170	8	Indicatio	Indicatio
169	4	Indicatio	Indicatio
168	6	Indicatio	Indicatio
167	14	Indicatio	Indicatio
166	14	Indicatio	Indicatio
165	10	Indicatio	Indicatio

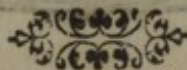
REGESTVM.

† †† ABCDEFGHIKLMNOPQRSTVXYZ
Aa Bb Cc Dd Ee Ff Gg Hh Ii Kk Ll Mm Nn Oo

Singula sunt folia, præter †† semifolium.

R O M A E Excudebat Aloysius Zannetus 1594.

SVPERIORVM PERMISSV.









Gallon
De
Crucia
Tibus



1594





